

T.C.
İSTANBUL GEDİK ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

**KADIN SIĞINMAEVLERİNİN HUKUKSAL DURUMU,
İSTANBUL'DAKİ KADIN SIĞINMAEVLERİ VE
FATİH BELEDİYESİ ÖRNEĞİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Fazıl Uğur SOYLU

**Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler Anabilim Dalı
Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Programı**

**KASIM 2025
İSTANBUL**

T.C.
İSTANBUL GEDİK ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

**KADIN SIĞINMAEVLERİNİN HUKUKSAL DURUMU,
İSTANBUL'DAKİ KADIN SIĞINMAEVLERİ VE
FATİH BELEDİYESİ ÖRNEĞİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Fazıl Uğur SOYLU
241211018
ORCID ID 0000-0001-6419-4498

Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler Anabilim Dalı
Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Programı

Tez Danışmanı: Prof. Dr. Şakir DİNÇŞAHİN

İstanbul, 2025

T.C.
İSTANBUL GEDİK ÜNİVERSİTESİ
Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Müdürlüğü

Jüri Tez Onay Formu

7 Kasım 2025

LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Bu çalışma 7 Kasım 2025 tarihinde aşağıdaki jüri tarafından Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler Anabilim Dalı, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi (Tezli Yüksek Lisans) Programı Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

TEZ JÜRİSİ

Prof. Dr. Şakir DİNÇŞAHİN

Danışman
İstanbul Gedik Üniversitesi

Prof. Dr. Ödül CELEP
Üye
Işık Üniversitesi

Dr.Öğr.Üyesi Ahmet ÖZCAN
Üye
İstanbul Gedik Üniversite

YEMİN METNİ

Yüksek Lisans Tezi olarak sunduğum “Kadın Sığınmaevlerinin Hukuksal Durumu, İstanbul'daki Kadın Sığınmaevleri ve Fatih Belediyesi Örneği” başlıklı bu çalışmanın bilimsel ahlak ve geleneklere uygun şekilde tarafımdan yazıldığını, bu tezdeki bütün bilgileri akademik ve etik kurallar içinde elde ettiğimi, yararlandığım eserlerin tamamımın kaynaklarda gösterildiğini ve çalışmamın içinde kullanıldıkları her yerde bunlara atıf yapıldığını, patent ve telif haklarını ihlal edici bir davranışımın olmadığını belirtir ve bunu onurumla doğrularım. (05/11/2025).

Fazıl Uğur SOYLU

ÖNSÖZ

Tez'imî hazırlama çalışmalarımnda desteklerini esirgemeyen sevgili annem Meral SOYLU ile kızım Meral Gizem KURTULMAZ'a teşekkür ederim.

Kasım 2025

Fazıl Uğur SOYLU
Ekonomist, Yerel Yönetimler ve
Şehircilik, Kamu Hukuku Uzmanı

İÇİNDEKİLER

	<u>Sayfa No</u>
ÖNSÖZ	iv
İÇİNDEKİLER	v
KISALTMALAR	ix
ÇİZELGE LİSTESİ	xii
ŞEKİL LİSTESİ	xiii
ÖZET	xiv
ABSTRACT	xv
1. GİRİŞ	1
1.1. Çalışmanın Amacı.....	6
1.2. Çalışmanın Önemi.....	7
1.3. Çalışmanın sınırlılıkları.....	8
1.4. Yöntem.....	9
1.5. Araştırma Soruları.....	10
2. KAVRAMSAL ÇERÇEVE	11
2.1. Kadın Hareketi ve Feminizm	11
2.1.1. Dünyadaki Durum	13
2.1.2. Türkiye'deki Durum	16
2.1.3. Feminizm.....	20
2.1.4. Feminist Kuram.....	26
2.2. Kadına Yönelik Şiddet ve Türleri	29
2.2.1. Fiziksel Şiddet.....	30
2.2.2. Duygusal Şiddet	31
2.2.3. Ekonomik Şiddet.....	31
2.2.4. Cinsel Şiddet	32
2.2.5. Tek Taraflı Israrlı Takip.....	34
2.2.6. Siber Şiddet	35
2.3. Kadınlara Yönelik Şiddete Feminist Yaklaşımlar	36
2.3.1. Liberal Feminizm	38
2.3.2. Sosyalist Feminizm	40
2.3.3. Marksist Feminizm.....	41
2.3.4. Radikal Feminizm	43
2.4. Türkiye'de Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele Eden Kurumlar.....	45
2.4.1. Şiddet Önleme ve İzleme Merkezleri (ŞÖNİM)	52
2.4.2. İlgili Kurumlar	53
2.4.2.1. Aile ve Sosyal hizmetler Bakanlığı (ASHB)	53
2.4.2.2. Kadına yönelik şiddetle mücadele IV. ulusal eylem planı 2021-2025	54
2.5. Kadınlara Yönelik Şiddet ile İlgili Araştırmalar	55
2.5.1. Protokoller.....	56
2.5.1.1. İçişleri Bakanlığı.....	57
2.5.1.2. Kadın ve acil destek uygulaması (KADES).....	57

2.5.1.3. Adalet Bakanlığı	58
2.5.2. Projeler	62
2.5.2.1. Depremden etkilenen bölgedeki proje (ASHB-KSGM).....	62
2.5.2.2. Kadın konukevlerine yönelik proje (ASHB-KSGM)	62
2.5.2.3. Child garante projesi	63
2.5.2.4. Kadın konukevleri yapımına ilişkin projeler.....	63
2.5.2.5. Alo-183 sosyal destek hattı	63
2.5.2.6. Sağlık Bakanlığı.....	64
2.5.2.7. Millî Eğitim Bakanlığı (MEB).....	64
2.5.2.8. Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK).....	65
2.6. Diğer Kurumlar	65
2.6.1. Diyanet işleri başkanlığı.....	65
2.6.2. Bilgi teknolojileri ve iletişim kurumu (BTK)	66
2.6.3. Radyo ve televizyon üst kurulu	66
2.6.4. Türkiye insan hakları ve eşitlik kurumu (TİHEK)	67
2.6.5. Kamu denetçiliği kurumu	68
2.7. Kadın Örgütleri, Hak Temelli STK'lar, LGBTQİ+ Örgütler ve diğer Kamusal Aktörlerin Kadınlara Yönelik Şiddete İlişkin Çalışmaları.....	69
2.7.1. Şiddet alanında çalışan kadın örgütleri ve platformları	69
2.7.1.1. Esenyalı kadın dayanışma derneği.....	69
2.7.1.2. Eşitlik için kadın platformu (EŞİK)	70
2.7.1.3. Günebakan kadın derneği	71
2.7.1.4. Havle kadın derneği	72
2.7.1.5. Kadın cinayetlerini durduracağız platformu	72
2.7.1.6. Kadın dayanışma vakfı	73
2.7.1.7. Kadınlarla dayanışma vakfı (KADAV)	73
2.7.1.8. Kadının insan hakları derneği	74
2.7.1.9. Kadın koalisyonu	74
2.7.1.10. KA-MER vakfı	75
2.7.1.11. Kadın zamanı derneği	75
2.7.1.12. Katre kadın danışma ve dayanışma derneği.....	75
2.7.1.13. Mor çatı kadın sığınağı vakfı	75
2.7.1.14. Ordu kadını güçlendirme derneği (ORKAGÜDER)	77
2.7.1.15. Star kadın derneği	77
2.7.1.16. Türkiye kadın dernekleri federasyonu	77
2.7.1.17. Türk kadınlar birliği (TKB)	78
2.7.2. Katılımcı Demokrasinin Güçlendirilmesi, Toplumsal cinsiyet.....	78
2.7.2.1. Uçan süpürge vakfı	79
2.7.2.2. Uçan süpürge kadın iletişim ve araştırma derneği.....	79
2.7.2.3. Yeryüzü kalkınma kooperatifi	80
2.7.3. Hak Temelli STK'ların Çalışmaları	80
2.7.3.1. Aramızda toplumsal cinsiyet araştırmaları derneği	80
2.7.3.2. AĞ-DA.....	81
2.7.3.3. Cinsiyet eşitliği politikaları derneği (CEPD).....	81
2.7.3.4. Cinsel şiddetle mücadele derneği	82
2.7.3.5. Cinsel sağlık ve üreme sağlığı hakları platformu (CİSÜ).....	83
2.7.3.6. Eşit haklar için izleme derneği (ESHİD)	83
2.7.3.7. Eşit nesiller derneği	83
2.7.3.8. İnsan hakları derneği (İHD).....	84
2.7.3.9. Küresel eşitlik ve kapsayıcılık ağı derneği	84

2.7.3.10. Toplumsal cinsiyet ve hukuk çalışmaları (TOCH)	85
2.7.3.11. Türkiye insan hakları vakfı (TİHV)	85
2.7.3.12. Uluslararası insan hakları örgütü Türkiye şubesi	86
2.7.3.13. Yanındayız derneği	86
2.7.3.14. Yaşlanma çalışmaları derneği (SENEX)	87
2.7.4. LGBTİ+ Örgütlerinin Çalışmaları	87
2.7.4.1. Genç lezbiyen gey biseksüel trans interseks gençlik çalışmaları ve dayanışma derneği (Genç LGBTİ+)	88
2.7.4.2. Hevî LGBTİ+ derneği	89
2.7.4.3. KAOS GL derneği	89
2.7.4.4. Kırmızı şemsiye cinsel sağlık ve insan hakları derneği	89
2.7.4.5. 17 Mayıs derneği	90
2.7.4.6. Pembe hayat derneği	90
2.7.4.7. Pozitif-iz derneği	91
2.7.4.8. Sosyal politika, cinsiyet kimliği ve cinsel yönelim çalışmaları derneği (SpoD)	91
2.7.4.9. Üniversiteli kuir araştırmaları ve LGBTİ+ dayanışma derneği (UniKuir)	92
2.7.5. Diğer Kamusal Aktörlerin Çalışmaları	93
2.7.5.1. Bianet erkek şiddeti çetelesi	93
2.7.5.2. Türkiye barolar birliği kadın hukuku komisyonu (TÜBAKKOM)	93
2.7.5.3. Baroların kadın hakları merkezleri	93
2.7.5.4. Türk tabipler birliği (TTB)	94
2.7.5.5. Türkiye belediyeler birliği	95
2.7.6. Sendikaların ve Meslek Örgütlerinin Çalışmaları	95
2.7.6.1. TUSİAD	96
2.7.7. Üniversitelerde cinsel taciz ve saldırıları önleme birimi	97
2.7.7.1. Sabancı üniversitesi	98
2.7.7.2. TED üniversitesi toplumsal cinsiyet çalışmaları merkezi	99
2.7.7.3. Kadir Has üniversitesi toplumsal cinsiyet ve kadın çalışmaları araştırma merkezi	99
2.7.8. Özel Sektörün Çalışmaları	100
2.8. Kadınlara Yönelik Şiddetle Mücadele İçin Yapılması Gerekenler	102
3. TOPLUMSAL CİNSİYET EŞİTLİĞİ	106
3.1. Yerel Yönetimlerle İlgisi	111
3.2. Eşitlik Birimlerinin Temel Görev ve Sorumlulukları	113
3.3. Toplumsal Cinsiyete Duyarlı- Eşitlikçi Kentler	117
3.3.1. TBMM Kadın Erkek Fırsat Eşitliği Komisyonu (KEFEK)	117
3.3.2. Yerel Yönetimlere Politika Önerileri	118
4. KADIN SIĞINMAEVLERİ	120
4.1. Kadın Sığınmaevlerinin Yasal Çerçevesi	120
4.2. 6284 Sayılı Yasa	122
4.2.1. İstanbul Sözleşmesi	123
4.2.2. İstanbul Sözleşmesinden Vazgeçme	125
4.3. 5393 Sayılı Belediye Yasası	127
4.4. Dünyada Kadın Sığınmaevleri	131
4.5. Türkiye’de Kadın Sığınmaevleri	132
5. FATİH BELEDİYESİ ÖRNEĞİ	135
5.1. Belediye Meclisi ve Kadın Sığınmaevi	136

5.2. Belediyenin Stratejik Planları	138
5.3. Hukuki Çalışmalar	140
6. SONUÇ VE ÖNERİLER.....	142
KAYNAKÇA	148
EKLER	
Ek-1/1:	164
Ek-1/2:	165
Ek-1/3:	166
Ek-1/4:	167
Ek-2/1	168
Ek-2/2	169
Ek-2/3	170
Ek-2/4	171
Ek-2/5	172
Ek-2/6	173
Ek-2/7	174
Ek-2/8	175
Ek-2/9	176
Ek-2/10	177
Ek-2/11	178
Ek-2/12	179
Ek-2/13	180
Ek-2/14	181
Ek-2/15	182
Ek-2/16	183
Ek-2/17	184
Ek-2/18	185
Ek-2/19	186
ÖZGEÇMİŞ.....	187

KISALTMALAR

AB	: Avrupa Birliği
AÇSHB	: Aile alışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı
AFAD	: Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı
AGO	: Adli Görüşme Odaları
AİHM	: Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi
AK	: Avrupa Konseyi
AKPM	: Avrupa Konseyi Parlamenterler Meclisi
ASHB	: Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı
ASM	: Sağlık Bakanlığı Aile Sağlığı Merkezi
ASPB	: Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı
ASPİM	: Aile ve Sosyal Politikalar İl Müdürlüğü
ATHGM	: Aile ve Toplum Hizmetleri Genel Müdürlüğü
BADV	: İş Dünyası Ev İçi Şiddete Karşı-Business Against Domestic Violence
BM	: Birleşmiş Milletler
BTK	: Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu
CEDAW	: Kadına Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi
CEİD	: Cinsiyet Eşitliği İzleme Derneği
CEMR	: Avrupa Belediyeler ve Bölgeler Konseyi
CİMER	: Cumhurbaşkanlığı İletişim Merkezi
CMK	: Ceza Muhakemesi Kanunu
CSE	: Kapsamlı Cinsellik Eğitimi
CSÜS	: Cinsel Sağlık ve Üreme Sağlığı
HGM	: Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü
ÇSGB	: Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı
DSÖ	: Dünya Sağlık Örgütü
EGM	: Emniyet Genel Müdürlüğü
EIGE	: Avrupa Cinsiyet Eşitliği Enstitüsü
EUROSTAT	: Avrupa İstatistik Ofisi
EYHGM	: Engelli ve Yaşlı Hizmetleri Genel Müdürlüğü

FBSP	: Fatih Belediyesi Stratejik Plan
FRA	: Avrupa Birliği Temel Haklar Ajansı
HSK	: Hâkimler ve Savcılar Kurulu
ICT	: Bilgi ve İletişim Teknolojisi
İHOP	: İnsan Hakları Konseyi
İŞKUR	: Türkiye İş Kurumu
JGK	: Jandarma Genel Komutanlığı
KADES	: Kadın Destek Sistemi
KCDP	: Kadın Cinayetlerini Durduracağız Platformu
KDV	: Kadın Dayanışma Vakfı
KEFEK	: Türkiye Büyük Millet Meclisi Kadın Erkek Fırsat Eşitliği Komisyonu
KKE	: Kadın Konukevi
KOSGEB	: Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeleri Geliştirme ve Destekleme İdaresi Başkanlığı
KSGM	: Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü
KSK	: Birleşmiş Milletler Kadının Statüsü Komisyonu
KYŞ	: Kadına Yönelik Şiddet
KYŞM	: Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele
LGBTİ+	: Lezbiyen, Gey, Biseksüel, Trans, İnterseks
LRG'ler	: Yerel ve Bölgesel Yönetimler
MEB	: Millî Eğitim Bakanlığı
OECD	: Ekonomik Kalkınma ve İşbirliği Örgütü
RTÜK	: Radyo ve Televizyon Üst Kurulu
SHÇEK	: Sosyal Hizmetler Çocuk Esirgeme Kurumu
SHM	: Sosyal Hizmet Merkezi
SKA	: Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları
STEM	: Bilim, Teknoloji, Mühendislik ve Matematik
STK	: Sivil Toplum Kuruluşları
SYDV	: Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları
SYGM	: Sosyal Yardımlar Genel Müdürlüğü
ŞÖNİM	: Şiddet Önleme ve İzleme Merkezi
TBB	: Türk Barolar Birliği
TBMM	: Türkiye Büyük Millet Meclisi
TCDS	: Toplumsal Cinsiyete Dayalı Şiddet
TCE	: Toplumsal Cinsiyet Eşitliği

TCK	: Türk Ceza Kanunu
TİHEK	: Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu
TMK	:Türk Medeni Kanunu
TRT	: Türkiye Radyo ve Televizyon Kurumu
TSM	: Sağlık Bakanlığı Toplum Sağlığı Merkezi
TÜBİTAK	: Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu
TÜİK	: Türkiye İstatistik Kurumu
UEP	: Ulusal Eylem Planı
UN DESA	: Birleşmiş Milletler Ekonomik ve Sosyal İşler Dairesi
UN WOMEN	: Birleşmiş Milletler Kadın Birimi
UNDP	: Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı
UNESCO	: Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Örgütü
UNFPA	: Birleşmiş Milletler Nüfus Fonu
UNHCR	: Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği
UNICEF	: Birleşmiş Milletler Çocuklara Yardım Fonu
UNODC	: Birleşmiş Milletler Uyuşturucu ve Suç Ofisi
UNSTATS	: Birleşmiş Milletler İstatistik Bölümü
UYAP	: Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi
WAVE	: Kadına Karşı Şiddetle Mücadele Avrupa Ağ Örgütü
YADES	: Yaşlı Destek Programı
YEPP	: Yerel Eşitlik Eylem Plan
YKK	: Yeryüzü Kalkınma Kooperatifi
YÖK	: Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı

ÇİZELGE LİSTESİ

	Sayfa No
Çizelge 1.1: İstanbul'un İlçe Nüfusları (2024)	4
Çizelge 2.1: Osmanlı Son Dönemindeki Dernekler	22
Çizelge 2.2: Kadın Örgütleri ve STK'lar.....	102
Çizelge 2.3: Başvuru Yapılacak Birimler.....	104
Çizelge 2.4: Kadınlara Yönelik Şiddete İlişkin Mevcut Veri.....	105
Çizelge 3.1: CEMR Eşitlik Şartı'nı İmzalayan Belediyeler (2023-2025)	108
Çizelge 4.1: Kadın Sığınmaevi Bulunan İl Belediyeleri (2016).....	129
Çizelge 4.2: Türkiye'de Kadın Sığınmaevleri (2018)	129
Çizelge 4.3: Türkiye'de Kadın Sığınmaevleri (2025)	130
Çizelge 4.4: Türkiye'de Kadın Sığınmaevleri Göstergeleri (2020-2023)	130

ŞEKİL LİSTESİ

	<u>Sayfa</u>
Şekil 2.1: Feminizmin Gelişimi.....	13
Şekil 2.2: Türkiye’de Kadına Yönelik Şiddet.....	45
Şekil 2.3: Ne Yapmalıyız.....	102

KADIN SİĞİNMAEVLERİNİN HUKUKSAL DURUMU, İSTANBUL'DAKİ KADIN SİĞİNMAEVLERİ VE FATİH BELEDİYESİ ÖRNEĞİ

ÖZET

Yerel yönetimlerin, sosyal belediyeçilik perspektifi açısından giderek önem arz eden ve mücadele edilmesi gereken, toplumun yaşadığı sıkıntılı konuların başında gelen toplumun kanayan yarası konumunda olan kadına yönelik şiddeti sayabiliriz. Ülkemizde yerel yönetimler icraatlarında kadının uğradığı şiddeti önleme konusunda programlar yaparak, başarılı ve etkin çalışma yapılmasında yarış halinde oldukları eskiye nazaran daha etkin duruma gelmektedir.

Çalışmamızdaki amacımız, Türkiye'de kadınların yasalarla belirlenen özgürlüklerin ve haklarının korunması ve şiddetle karşılaşan kadınların korunma ve barınma gereksinimlerinin temin edilmesi açısından kadın sığınmaevlerinin sosyal belediyeçilik anlayışı yönünü incelemektir. Türkiye'deki kadın sığınmaevleri yeterli sayıya ulaşmış olmayıp oldukça sınırlı seviyededir. Yerel yönetimlerin şiddete maruz kalan kadınların faydalanmaları için açtıkları kadın sığınmaevleri ve bu faaliyetlerine ilave olarak, kadın sığınmaevlerinin gelişim göstermesiyle ilgili yasa ve yönetmeliklerdeki, düzenlemeler ele alınmaktadır.

Mevcut kadın sığınmaevlerinin sayısının artırılması, faaliyette olanların daha etkin hizmet verebilmesi açısından gereksinim duyduğu mali ve sosyal desteğe olan ihtiyacının yerel yönetimler, sivil toplum kuruluşları ile bazı bağışçıların yaptıklarının yeterli olmadığı daha fazla kaynak yaratılması gerektiği önemli olduğu tespiti mevcuttur.

Kadınların doğuştan sahip oldukları duygusal yönlerinin yoğunluğu ve erkeklere kıyasla fiziksel zayıflığı gibi özelliklerinin yanında toplumdaki bazı çarpıklıklarda dikkate alındığında erkeklere göre bazı dezavantajları olduğu kabul edilmektedir. Bu durum ise kadınların aleyhine kullanılmaması gereken olgular olmasına rağmen kadınlar bu benzeri negatif durumlarla karşılaşma ve birçok kez hak mahrumiyeti başta olmak üzere şiddete maruz olmaları gibi ciddi travmalara maruz kalabilmektedirler.

Türkiye'de kadın hareketinin tarihsel gelişimini, Osmanlı dönemi kadın hareketlerinden Cumhuriyet dönemine kadar uzanan bir perspektifle, kadın şiddeti ele alınmakta, aile içi şiddet, cinsel şiddet, toplumsal cinsiyet temelli şiddet ve ısrarlı takip gibi konulara değinilmektedir. Tez, Dünya kadın hareketinin tarihsel gelişimini, feminizmin çeşitliliğini ve kadın şiddetinin farklı boyutlarını ele alarak, bu konulardaki mevcut durumu ve gelecek perspektiflerini ortaya koymaktadır. Yapılan çalışma, kadınların eşitlik ve özgürlük mücadelesinin devam ettiğini ve bu mücadeleye katkı sağlamak için daha fazla çalışmanın gerekliliğini vurgulamaktadır.

Anahtar Kelimeler: Kadının Güçlenmesi, Kadın Sığınmaevleri, Kadına Yönelik Şiddet, Aile İçi Şiddet, Feminist Kuram

THE LEGAL STATUS OF WOMEN'S REFUGEES, THE CASE OF WOMEN'S REFUGEES IN ISTANBUL AND FATIH MUNICIPALITY

ABSTRACT

We can cite violence against women as one of the most pressing issues facing society, which is increasingly important from the perspective of social municipalism and must be combated. In our country, local governments are now more effective than in the past in competing to develop programs to prevent violence against women and to carry out successful and effective work.

The aim of our study is to examine the social municipalism aspect of women's shelters in terms of protecting the freedoms and rights of women defined by law in Turkey and ensuring the protection and shelter needs of women who encounter violence. Women's shelters in Turkey are not sufficient in number and are quite limited. In addition to the women's shelters opened by local governments for women exposed to violence and their activities, the regulations in laws and regulations related to the development of women's shelters are also addressed.

It has been determined that increasing the number of existing women's shelters and providing the financial and social support needed for those in operation to provide more effective services is important, as the contributions made by local governments, non-governmental organizations, and some donors are insufficient, and more resources need to be generated.

It is accepted that women have certain disadvantages compared to men, given their intense emotional nature and physical weakness compared to men, as well as certain distortions in society. Although these circumstances should not be used against women, women face similar negative situations and are often exposed to serious trauma, such as deprivation of rights and violence.

The thesis examines the historical development of the women's movement in Turkey, from the Ottoman period to the Republican era, addressing issues such as violence against women, domestic violence, sexual violence, gender-based violence, and stalking. The thesis examines the historical development of the global women's movement, the diversity of feminism, and the different dimensions of violence against women, revealing the current situation and future perspectives on these issues. The study emphasizes that women's struggle for equality and freedom continues and that more work is needed to contribute to this struggle.

Keywords: Violence Against Women, Women Shelter, Women Empowerment, Domestic Violence, Feminist Theory

1. GİRİŞ

Kadınlar, şiddetle karşı karşıya kaldıklarında, nasıl davranacaklarını bilmediklerinden, ekonomik açıdan yeterli olmadıklarından ya da ekonomik özgürlüklerinin bulunmaması, gururlarına yenilmesi, yaşadığı ailenin dağılmaması gibi benzeri sebeplerle yaşadığı şiddet olayını açıklamaktan çekinmekte, gizli tutmayı tercih etmektedirler.

Batı toplumlarının ulaştıkları refah seviyesi ile sosyal yaşantılarının daha açık olmaları gibi nedenlerle yaşadıkları şiddet olaylarını çok daha rahat açıklayabilmek dışı vurabilme olanakları açısından ülkemizde göre çok daha avantajlı durumdadırlar.

Ülkemizde ise kadına yönelik şiddet, ataerkil toplum yapımız ve gelenekçi tutumlar başta olmak üzere toplum baskısının daha fazla olması, sosyal ve kültürel etkenler nedeniyle yaşadıkları şiddet olaylarının dışı vurulması veya ortaya çıkartılması oldukça zor ve sıkıntılı bir durum olduğu bilinmektedir.

Ciddiye alınması ve bir toplum sağlığı problemi olarak algılanması gereken kadına yönelik şiddet olgusu 1960'lu yılların sonundan itibaren gelişimini tamamlamıştır. Avrupa'daki birçok ülkede yapılan öğrenci hareketleri ile birlikte gündeme gelmesiyle ortaya çıkarak olgunlaşan kadın eylemleri neticesinde öğrenci hareketleri ile birlikte toplumsal platformlarda konuşulmaya, programlar yapılmaya, akabinde toplantılar yapılarak örgütlenmelerin başladığı görülmektedir. Yapılan bu çalışmalar başta kadınların yaşamı olmak üzere halk sağlığı açısından atılan önemli bir girişimin başlangıcı olduğu söylenebilir.

Tüm dünyada olduğu gibi kadına karşı şiddet, ülkemizin de başat toplumsal olaylarından görülmektedir. Toplumsal cinsiyet eşitliği, kadın ve erkeklerin, cinsiyet kimlikleri ne olursa olsun, eşit haklar ve fırsatlar elde etmesini savunan temel bir insan hakları ilkesidir. Bu kavram, yalnızca kadınların değil erkeklerin de sosyal, ekonomik, politik ve kültürel alanlarda ayrımcılığa uğramadan, eşit fırsatlar içinde yaşamalarını hedeflemektedir. Toplumsal cinsiyet eşitliği, iş gücü piyasasından eğitim fırsatlarına, kentsel hizmetlerden yararlanma düzeyinden adalete, sağlık hizmetlerinden aile içi

rollere kadar her alanda bireylerin cinsiyetlerinden bağımsız olarak değerlendirilmesini gerektirmektedir (Acar ve Ertürk, 2011).

Kadınlara yönelik şiddetle mücadele eden kadın örgütleri 6284 sayılı Kanunun uygulanmasının gerekliliği ve İstanbul Sözleşmesinden çıkılmasının olumsuz sonuçlarını gündeme getirmektedir. Buna karşılık, kamu politikalarının gündeminde, “*milli, manevi ve ahlaki değerler*” ile ailenin güçlendirilmesi bulunmaktadır.

2023 yılı için toplam doğurganlık hızının 1,51 olarak açıklanması da doğurganlığı teşvik eden politikaların güçlenmesini desteklemektedir (TUİK, 2024). Cinsel sağlık ve üreme sağlığı ve haklarına ilişkin politikalar ise geri plana itildiği görülmektedir. İkinci güncelleme raporundan itibaren stratejik plandaki söylem değişimi belirginleşerek, “kadın” kelimesinin kullanımı dahi azaldığı görülmektedir. Toplumsal cinsiyet kavramı artık resmi raporlar ve politika belgelerinde kullanılmamaktadır. Cinsel yönelim, cinsel kimlik ya da farklı marjinal gruplar da gündeme getirilmemektedir (Salman, 2011).

Son dönem içindeki farklılardan biri de kadınların daha çok yakın ilişkideki erkekler tarafından maruz bırakıldıkları şiddetin yanı sıra farklı aktörlerin uyguladıkları şiddet biçimlerine de odaklanılmaktadır. Bu noktada, çalışma yaşamındaki şiddet konusu gündeme geldiğinde, bu konuda araştırma yapılması desteklemekle birlikte, kadınların sağlık hizmetlerinden yararlanırken karşılaştıkları kötü muamelede söz konusudur. Siyasette kadınlara yönelik şiddet, kadınların dijital platformlarda maruz bırakıldıkları farklı şiddet biçimleri tartışılmaya başlandığı gözlemlenmektedir. Uluslararası kuruluşlar, feminist örgütler, kadın örgütleri, hak temelli sivil toplum örgütleri ve akademisyenler bu yeni alanlara ilişkin bilgi üretmeye devam etmektedirler (Faz-III, 2024).

Ailenin korunmasının önemine vurgu yapan IV. Ulusal Eylem Planı'nın, yerelde daha etkin uygulanması amacıyla İl Eylem Planlarının 81 ilde hayata geçirilmesi planlanmıştır. İstanbul Sözleşmesi'nden çıkılmasından sonraki ilk plan olan 2021-2025 Eylem Planı'nda sözleşmeden hiç bahsedilmemiştir.

Günümüzde kadınlara yönelik şiddet nedeniyle, kadınların güvenli ve yaşam kaygısı duymadan barınmaya ihtiyaç hisseden ortama kavuşmalarını arzu eden kadınlara sunulan hizmetlerin yadsınamaz önemdeki birini kadın sığınmaevleri oluşturmaktadır.

“*Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair 6284 sayılı yasa*” kapsamında şiddete uğrayan kadınlara sığınabileceği bir barınak talebinde bulunma hakkı verilmiş olup söz konusu yasaya dayanılarak birçok kadın sığınmaevleri açılmıştır.

Türkiye'de olduğu gibi, Amerika, Almanya ve Hollanda gibi ülkelerde de kadın sığınmaevleri faaliyet göstermektedir. Buralarda verilen destekler sayesinde kadınların yaşamlarına sorunsuz devam edilebilmesi amaçlanmaktadır. Ülkemizde kadın sığınmaevlerine devlet desteği bulunmamaktadır. Kadınlar yaşamlarını kendi imkânları ile sürdürmek zorunda kalmaktadırlar.

Ülkemizde kadınların sığınmaevlerinde en çok altı ay kalabilmelerine rağmen yukarıda bahsedilen ülkelerde şiddete maruz kalan kadınlar sığınmaevlerinde bir yıla kadar kalabilmeleri imkânına sahiptirler. Buradan da anlaşılacağı gibi kadın sığınmaevlerine ülkemizde desteklerin artırılması, Devlet desteği konusunda yasal düzenlemeler yapılması gerekmektedir. Günümüzde maalesef 3 kadından 1'inin şiddete maruz kaldığından korunma ve barınma ihtiyaçlarını karşılamak üzere devlet ve yerel yönetimler hatta sivil toplum kuruluşları sığınmaevleri açmaya başlamıştır. “5393 sayılı Belediye Kanunu'nda” öngörülen, 100 bin kişiden fazla nüfusu olan belediyeler, kadın sığınmaevi kurma zorunluluğudur.

Belediyelerin hizmet programlarına bağlı öncelikleri ve ekonomik durumları göz önüne alınarak kadınlar ve çocuklar için konuk evleri kurarak işletebilirler. İstanbul'da bu zorunluluğa belediyelerin duyarlılığı önem arz etmektedir. Çünkü kadın cinayetlerinin en fazla yaşandığı il olan İstanbul'da nüfusu 100 binin üzerindeki 36 İlçe belediyesinden sadece 5 ilçe belediyesinde Kadın Sığınmaevi bulunmaktadır (İstanbul-İlçeler, 2024).

Çizelge 1.1: İstanbul'un İlçe Nüfusları (2024)

İlçe	Toplam Nüfus	Erkek Nüfusu	Kadın Nüfusu	İlçe	Toplam Nüfus	Erkek Nüfusu	Kadın Nüfusu
Esenyurt	988.369	503.450	484.919	Sultanbeyli	369.193	187.923	181.270
Küçükçekmece	789.033	393.102	395.931	Fatih	354.472	176.161	178.311
Pendik	749.356	376.425	372.931	Arnavutköy	344.868	177.241	167.627
Ümraniye	727.819	363.035	364.784	Sarıyer	342.582	168.018	174.564
Bağcılar	713.594	361.158	352.436	Çekmeköy	306.739	152.305	154.434
Bahçelievler	560.086	278.664	281.422	Tuzla	301.400	151.271	150.129
Sultangazi	532.601	269.854	262.747	Büyükkçekmece	280.528	137.816	142.712
Maltepe	524.921	261.930	262.991	Zeytinburnu	278.344	136.902	141.442
Başakşehir	520.467	259.659	260.808	Bayrampaşa	268.303	134.573	133.730
Üsküdar	512.981	249.095	263.886	Güngören	264.831	132.181	132.650
Sancaktepe	502.077	253.615	248.462	Şişli	263.063	126.887	136.176
Gaziosmanpaşa	479.931	240.270	239.661	Beykoz	245.440	121.372	124.068
Kartal	475.859	233.538	242.321	Silivri	232.156	130.562	101.594
Kadıköy	462.189	207.967	254.222	Bakırköy	219.893	102.429	117.464
Kağıthane	444.820	222.763	222.057	Beyoğlu	216.688	111.183	105.505
Avcılar	440.934	220.059	220.875	Beşiktaş	167.264	74.475	92.789
Esenler	423.625	216.332	207.293	Çatalca	80.399	41.082	39.317
Eyüpsultan	420.706	209.239	211.467	Şile	48.936	25.030	23.906
Beylikdüzü	415.290	201.696	213.594	Adalar	16.979	8.661	8.318
Ataşehir	414.866	202.539	212.327				

Kaynak: İstanbul İlçelerinin Nüfusları, (2024). Alınma tarihi: 12/01/2025, adres: <https://www.nufusu.com/ilceleri/istanbul-ilceleri-nufusu>

İstanbul, Türkiye'nin en büyük şehri olması nedeniyle, çok sayıda kadın sığınmaevine ev sahipliği yapmaktadır. Bu sığınmaevleri, genellikle Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı'na bağlı kuruluşlar, vakıflar veya dernekler tarafından işletilmektedir. Sığınmaevlerinin kapasiteleri ve sundukları hizmetler değişkenlik göstermekle birlikte, genellikle barınma, beslenme, psikolojik destek, hukuki danışmanlık ve sosyal hizmetler gibi temel ihtiyaçları karşılamayı amaçlamakta, kadın sığınmaevleri, şiddete uğramış veya tehdit altında olan kadınların güvenli bir ortamda barınmasını sağlamak amacıyla oluşturulan kurumlardır. Bu yapıların temel amacı, kadınların fiziksel, psikolojik ve sosyal açıdan korunmalarını sağlamak ve onlara yeniden hayat kurma fırsatı sunmaktadır.

İstanbul, Türkiye'nin en büyük metropolü olarak, çeşitli sosyal hizmetlerin sunulmasında önemli bir rol oynamaktadır. Şehirdeki kadın sığınmaevleri, yerel yönetimler ve sivil toplum kuruluşları tarafından işletilmektedir. İstanbul'daki kadın

sığınmaevlerinin sayısı, kapasiteleri ve sundukları hizmetler gibi konular, bu evlerin etkinliğini değerlendirmek açısından önem arz etmektedir.

Birinci bölümde, Dünyada ve Türkiye’de kadın hareketleri kapsamında gelişmelere değinilerek, Dünyada ve ülkemizdeki feminizmin gelişmeleri ve feminist kuramın ayrıntılarının yanında, kadına yönelik şiddetin içeriği ile yaşanan sıkıntılar, kadınlara yönelik şiddetin türleri, yaşanan problemler ve nihayet kadına yönelik şiddetle mücadele eden kurumlar incelenmektedir. Bu bölüm, dünya genelinde kadın hareketlerinin tarihsel gelişimini, önemli dönüm noktalarını ve farklı coğrafyalardaki çeşitliliklerini ele almaktadır. İlk dalga feminizmin odak noktası olan oy hakkı mücadelesinden, ikinci dalga feminizmin eşitlik ve özgürlük taleplerine, üçüncü dalga feminizmin çeşitlilik ve kimlik politikalarına kadar geniş bir yelpazede değerlendirme yapmaktadır.

Bu bölüm, feminizmin farklı dalgalarını ve teorik yaklaşımlarını ele almaktadır. Liberal feminizm, radikal feminizm, sosyalist feminizm gibi farklı feminist perspektifler incelenmekte ve aralarındaki benzerlik ve farklılıklar vurgulanmaktadır. Modernleşme sürecinin kadın hareketine etkisi, çeşitli siyasi ve toplumsal olayların kadın hareketini nasıl şekillendirdiği ve kadın hareketinin farklı dönemlerdeki ideolojik ve politik yaklaşımları incelenmektedir. Ayrıca, Türkiye’de kadın hareketinin karşılaştığı zorluklar ve elde ettiği kazanımlar da değerlendirilmektedir.

İkinci bölümde, CEMR'nin (Avrupa Belediyeler ve Bölgeler Konseyi) kadınların yerel yönetimlerdeki temsiline yönelik yaptığı çalışmalar, toplumsal cinsiyet dengesini artırmaya odaklanan önemli bir süreci ortaya koymaktadır. İlk çalışma 1998 yılında yayımlandıktan sonra, devam eden baskılar 2008 ve 2019'da güncellenerek, kadınların siyasi katılımını ve karar alma mekanizmalarındaki rollerini kapsamlı bir de ele almaktadır. Kadın şiddetinin nedenleri, sonuçları ve toplumsal etkileri incelenmekte ve şiddete karşı mücadele stratejileri değerlendirilmekte temsil anlamında değil, aynı zamanda kadınların siyasi etkisini ve nüfuzunu artırmak açısından da oldukça kritik bir gelişmedir.

Belediyelerin geleneksel sınırlarının ötesine geçerek çağdaş yönetim anlayışıyla toplumun çeşitli kesimlerine dokunan hizmetler sunması, yerel kalkınmanın anahtarlarından biri haline gelmektedir. Sosyal, kültürel, sağlık ve eğitim

hizmetleri sağlamak; yerel kalkınmayı hızlandıracak projelere liderlik etmek ya da ortaklıklar geliştirmek; kentin üretim kapasitesini artırmaya ve istihdam yaratmaya odaklanan politikaların hayata geçirilmesi, belediyelerin modern rollerinin ne kadar genişlediğini göstermektedir.

Bu çok yönlü yaklaşım, yerel yönetimlerin sadece hizmet sunan bir birim olmaktan çıkarak, aynı zamanda toplumsal refah, toplumsal cinsiyet eşitliği ve ekonomik kalkınmada önemli bir itici güç haline geldiğini ortaya koyması bu bölümde irdelenmektedir. Kadın şiddetinin nedenleri, sonuçları ve toplumsal etkileri incelenmekte ve şiddete karşı mücadele stratejileri değerlendirilmektedir.

Üçüncü bölümde, Ülkemizde faaliyette bulunan kadın sığınmaevlerinin yapıları yasa ve yönetmeliklerin durumu ve uygulanması açısından yapılan değerlendirmelere yer verilmektedir. İstanbul sözleşmesinden neden vaz geçilmemesinin açıklanması doğrultuda görüşlerimize yer verilmiştir. Fatih Belediye Başkanlığı bünyesinde kadın sığınmaevleri ile ilgili belediye yönetiminin gerekli faaliyette bulunmaması nedeniyle belediye meclis üyelerinin başlattığı hukuku mücadele ve neticesi açıklanmaktadır.

1.1. Çalışmanın Amacı

Tez konusu kapsamında “kadın sığınmaevlerinin hukuksal durumu”, “İstanbul'daki kadın sığınmaevleri” ve “Fatih Belediyesi örneği” üzerine odaklanılarak, önemli bir sosyal sorunu ele almayı amaçlanmaktadır. Kadın sığınmaevlerinin hukuki statüsü, mevcut yasa ve düzenlemeler, uygulamalar, kadınların hakları ve bu hakların korunması gibi hususlar incelenecektir. Kadın sığınmaevlerinin hukuksal çerçevesi, Türkiye'deki yasalar ve uluslararası sözleşmelerle belirlenmektedir.

5393 sayılı Belediye Kanunu ve Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı'nın düzenlemeleri incelenerek İstanbul'da bulunan kadın sığınmaevlerinin sayısı, kapasiteleri, sundukları hizmetler, coğrafi dağılımları ve işletilme şekilleri gibi bilgiler edinilerek sağladıkları hizmetler detaylandırılacaktır. Fatih Belediyesi'nin kadın sığınmaevleri konusunda yürüttüğü projeler, sağladığı destekler, başarıları ve karşılaştığı zorluklar gibi konular ele alınarak, Fatih Belediyesi'nin kadın

sığınmaevleri ve destek hizmetleri üzerine spesifik bir inceleme yapılacaktır, bu çalışma yerel yönetimlerin rolünü ve etkisini anlamak açısından önemlidir.

Kadın sığınmaevlerinin hukuksal durumu, ulusal ve uluslararası mevzuatlar çerçevesinde ele alınmalıdır. Türkiye’de Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı’na bağlı olarak faaliyet gösteren bu kurumlar, 6284 sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Yönelik Şiddetin Önlenmesi Hakkında Kanun ve 5395 sayılı Çocuk Koruma Kanunu gibi yasal çerçeveye oturtulmuştur. Bu kanun, kadınlara yönelik şiddetin önlenmesi ve şiddete uğrayan kadınların korunması için önemli mekanizmalar sağlamaktadır. Sığınmaevleri, Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı'na bağlı olarak veya yerel yönetimler tarafından işletilebilmektedir. Hukuki durumları, bu bağlılık durumuna ve ilgili belediyelerin politikalarına göre değişiklik göstermektedir.

Kadın sığınmaevlerinin karşılaştığı başlıca sorunlar arasında kaynak yetersizliği, toplumsal stigma, yetersiz hukuki destek ve sistem içindeki koordinasyon eksiklikleri yer almaktadır. Bu sorunların çözümüne yönelik öneriler geliştirilmesi, sığınmaevlerinin etkisini artırılacağı öngörülmektedir.

1.2. Çalışmanın Önemi

Kadın sığınmaevlerinin hukuksal durumu ve İstanbul'daki kadın sığınmaevlerinin yapısı üzerine odaklanmamız hem akademik açıdan hem de toplumsal açıdan büyük bir değer taşıdığı inancındayız. İstanbul'daki kadın sığınmaevlerinin hukuksal statüsü ve bu sığınmaevlerinin faaliyetleri hakkında mevcut literatürü tarayarak, yeni ve özgün bilgiler planlanarak elde ettiğimiz bilgileri analiz ederek, mevcut yasaların ve politikaların etkinliğini değerlendirip, sığınmaevlerinin kadınlara sağladığı koruma ve destek hizmetleri yorumlanmaktadır.

İstanbul'daki kadın sığınmaevlerinin özel durumu ve Fatih Belediyesi örneği üzerine odaklanarak, Türkiye'deki genel durumu yansıtan ve özgün bir katkı sunan bir çalışma ortaya konulmaktadır. Araştırmamız, mevcut hukuksal düzenlemelerdeki eksiklikleri belirleyip, kadın sığınmaevlerinin daha etkin ve yaygın hale gelmesi için çözüm önerileri sunarak toplumsal bir soruna katkı sunmaktadır. Kadın sığınmaevlerinin hukuksal durumu üzerine yaptığımız araştırma, bu alandaki metodolojik, kavramsal ve kuramsal çerçeveleri genişletebileceği öngörülmektedir.

Özellikle Türkiye'de kadın sığınmaevlerinin işleyişi ve bu yapıların hukuksal bağlamı üzerine yeni teorik yaklaşımlar geliştirebilir. Türkiye'de kadın sığınmaevleri, 5393 sayılı Belediye Kanunu ve Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı'nın düzenlemeleri çerçevesinde faaliyet göstermektedir. Bu yasalar, kadınların korunması ve desteklenmesi için gerekli hukuksal altyapıyı sağlamaktadır.

Sığınmaevlerinde kalan kadınlara, boşanma, velayet, nafaka gibi konularda hukuksal danışmanlık hizmetleri sunulmaktadır. Bu, kadınların yasal haklarını bilmeleri ve gerektiğinde yasal süreçlere başvurmaları açısından kritik öneme sahiptir. İstanbul'da çeşitli ilçelerde kadın sığınmaevleri bulunmaktadır. Örneğin, Kadıköy, Kağıthane gibi ilçelerde bu tür hizmetler sunulmaktadır. İstanbul Büyükşehir Belediyesi'nin Kadın Destek Hattı, 7/24 hizmet vererek kadınların ihtiyaç duyduğu desteği sağlamaktadır.

Kadın sığınmaevleri, fiziksel ve psikolojik destek, barınma, sosyal hizmetler gibi çeşitli hizmetler sunmaktadır. Bu hizmetlerin etkinliği, kadınların yaşadığı sorunların çözümünde önemli bir rol oynamaktadır. Fatih Belediyesi, kadınların sosyal ve ekonomik hayata katılımlarını desteklemek amacıyla çeşitli programlar düzenlemektedir. Bu programlar, kadınların güçlenmesine ve toplumsal cinsiyet eşitliğine katkıda bulunmaktadır. Fatih Belediyesi, kadın sığınmaevleri ve danışma merkezleri aracılığıyla, şiddete maruz kalan kadınlara yönelik yerel destek mekanizmaları geliştirip geliştirmediği analiz edilmekte, kadın sığınmaevlerinin hukuksal durumunu ve hizmetlerini inceleyerek, mevcut eksiklikleri belirlenmesine ve bu eksikliklerin giderilmesine yönelik öneriler geliştirilmesi amaçlanmaktadır.

1.3. Çalışmanın sınırlılıkları

Bu çalışma, kadın sığınmaevlerinin Türkiye genelindeki kuruluş ve gelişim süreciyle genel bir çerçeve çizmekle birlikte, araştırmanın evreni İstanbul ili Fatih ilçesi ile sınırlıdır. Dolayısıyla elde edilen veriler ve ulaşılan sonuçlar, yalnızca bu coğrafi alan kapsamında geçerlidir ve genellenebilirlik açısından sınırlamalar içermektedir. Fatih Belediyesi, kadın sığınmaevleri konusunda aktif bir rol üstlenmemektedir. Belediyelerin kadın sığınmaevlerinin işleyişi, destek mekanizmaları ve sağlanan sosyal hizmetler, yerel yönetimlerin bu alandaki işlevselliği incelenmektedir.

Fatih Belediyesi gibi yerel yönetimler, kadın sığınmaevlerinin işletilmesinde doğrudan veya dolaylı olarak rol oynayabilirler. Doğrudan rol, belediyenin kendi bünyesinde bir sığınmaevi işletmesi veya vakıflara/derneklere maddi destek sağlaması şeklinde olabilmekte, dolaylı rol ise, şiddet mağdurlarına yönelik farkındalık kampanyaları düzenlemek, sığınmaevlerine yönlendirme yapmak veya kadınların ekonomik bağımsızlığına destek olmak gibi faaliyetleri içermektedir. Ancak, Fatih Belediyesi'nin kadın sığınmaevlerine yönelik özel çalışması olmadığı araştırmalar sonunda tespit edilmiştir.

Kadın sığınmaevlerinin etkinliğini artırmak için hukuksal düzenlemelerin gözden geçirilmesi, kaynakların artırılması ve toplumsal farkındalığın artırılması gerekmektedir. Ayrıca, yerel yönetimlerin ve sivil toplum kuruluşlarının iş birliği içinde çalışması, bu alandaki hizmetlerin kalitesini yükseltecektir. Bu kavramsal çerçeve, İstanbul'daki kadın sığınmaevlerinin hukuksal durumu ve Fatih Belediyesi örneği üzerinden kadın sığınmaevlerinin işlevselliğini anlamak için temel bir olgu sağlaması amaçlanmaktadır.

1.4. Yöntem

Tez, Nitel araştırma yöntemi kullanılarak gerçekleştirilmektedir. Metin analizi için temin edilen belgelerin barındırdığı bilgiler incelenip anlamlandırılarak nitelikli verilere ulaşılarak ve arşiv taramasıyla farklı kaynaklardan inceleme yapılmak suretiyle araştırmaya derinlik kazandırılmıştır. Kadın sığınmaevleri ile ilgili Fatih Belediyesi meclis üyeliği dönemimde (2009-2019) bizzat ilgilenererek yaptığım bireysel araştırmalar neticesinde 5393 sayılı yasa gereği yapılması gereken kadın sığınmaevlerinin Fatih Belediyesi tarafından hazırlanan (2010-2014) ve (2015-2019) dönemlerine ait stratejik planlarda yer verilmediği tespit edildiğinden, verilen sözlü ve yazılı soru önergelerine de gereken cevap verilmemiştir.

Türkiye genelinde Belediyeler birliği ve açık kaynaklardan yapılan araştırmalarda yasa gereği yapılması ve işletilmesi zorunlu olan kadın sığınmaevlerinin yeterince yapılmadığı görülmektedir. Bu çerçevede yapılan çalışmalarda konu ile ilgili yazılmış kitaplar, tezler ve makaleler ile kadınların kurdukları sivil toplum örgütlerinin web sitelerinden, belediyelerin faaliyet raporlarından ve kadın dergilerinden faydalanılmaktadır. Kadın sığınmaevleri üzerine

yapılmış önceki araştırmalara atıfta bulunarak, Mor atı gibi sivil toplum kuruluşlarının kadın sığınmaevleri ile ilgili yaptığı çalışmalar, önemli bir referans kaynağıdır. Türkiye'deki kadın sığınmaevlerinin hukuksal durumu üzerine yazılmış makaleler ve raporlarda ayrıca çalışmanızda kullandığımız önemli kaynaklardır.

1.5. Araştırma Soruları

Kadın hareketleri ve feminizmin tarihsel sürecinde yaşananlar ve toplumsal cinsiyet kavramında yerel yönetimleri sorumluluk alanları çerçevesinde belirlenen aşağıdaki soruları, kaynaklarda yapılan metin analizi ve arşiv taraması neticesinde yorumlanarak tezin omurgası oluşturulmuştur.

- Kadına yönelik şiddet ile mücadelede, kamunun ve sivil toplum örgütlerinin sorumlulukları nelerdir?
- Kadın sığınmaevlerinin hukuki durumunun ve işleyişinin değerlendirilmesi mevcut yasaların uygulanabilirliği ve kadınların bu hizmetlerden yararlanma oranları nelerdir?
- İstanbul'daki kadın sığınmaevlerinde karşılaşılan hukuki ve idari sorunlar nelerdir ve bu sorunların çözümüne yönelik öneriler nelerdir?
- Fatih Belediyesi'nin uygulamaları, kadınların ihtiyaçlarını ne ölçüde karşılamaktadır?

2. KAVRAMSAL ÇERÇEVE

Kadın hareketi, toplumsal cinsiyet eşitsizliklerine karşı kolektif mücadeleyi temsil ederken; feminizm, bu mücadelenin teorik ve politik zeminini oluşturan düşünsel bir akımdır. Her iki kavram da kadınların özgürleşmesi, eşit haklara erişimi ve toplumsal dönüşüm için kritik bir çerçeve sunar.

2.1. Kadın Hareketi ve Femizim

Uluslararası hukuk, insan haklarının kadın ve erkek fark etmeksizin tüm bireyleri kapsadığını iddia etmektedir. Çoğu zaman kadınların insan hakları, kadınların cinsiyetinden dolayı ihlal edilmekte ve kadınlar ayrımcılığa uğramaktadır. İnsan hakları erkekler adına yazılmıştır, dolayısıyla kadınlar bu haklardan dışlanmışlardır. Sadece kadın olması sebebiyle ihlal edilen haklar aslında kadını önemsizleştirmekte ve onu görünmez kılmaktadır. Ev içi şiddet, zorla ve küçük yaşta evlendirme, her türlü şiddetin meşrulaştırılması vs. denilince akla ilk gelen hep kadınlardır. Bu yüzden de kadınlara karşı ayrımcılığın önlenmesi ve hakların uygulanması için kadının insan hakları kavramını kullanmak daha uygun olmaktadır. Kadının insan hakları kavramı kadının insanlığını vurgu niteliği taşımaktadır (Kaypak & Kahraman, 2016).

“Birleşmiş Milletler Kadınlara Yönelik Şiddetin Önlenmesi Bildirgesi (UN, 1993), kadına yönelik şiddeti; “*ister kamusal isterse özel yaşamda meydana gelsin, kadınlara fiziksel, cinsel veya psikolojik acı veya ıstırap veren veya verebilecek olan cinsiyete dayanan bir eylem veya bu tür eylemlerle tehdit etme, zorlama veya keyfi olarak özgürlükten yoksun bırakma*” tanımı olarak açıklamaktadır. Ailenin iç bünyesindeki şiddet tanımı bildirgede, “özel yaşamda, genellikle cinsel ilişki ya da kan bağı ile bağlı bireyler arasında vuku bulan bir şiddet türü” açısından değerlendirilmektedir. Kadınlara yöneltilen şiddet; kadının dövülmesi, dayak, tecavüz, hamilelikte şiddet, namus cinayetleri, cinsel organlara zarar verme, cinsel ve psikolojik baskı, ekonomik baskı ve kadın ticaretine kadar uzanan farklı biçim ve türlerde ortaya çıkabilen, bütün kadınlar için benliklerine yapılan bir saldırı ve terördür (Yakın, 2015).

Yine, erkek tarafından kadının ezilmesine ve ayrımcılığa sebebiyet veren, erkek ile kadın arasındaki adil ve eşit olmayan geçmiş zamanlara dayanan yani tarihten gelen güç ilişkilerinin göstergesi olarak değerlendirilmektedir. Sosyal mekanizmaların en önemlilerinden birisi, kadın erkekle karşılaştırıldığında kadının erkeklere göre daha alt bir statüye indirgeyen yapılar söz konusu olduğu düşüncesidir (Sallan-Gül, 2021).

Kadına yönelik şiddet Kirkpatrick'in de (2009) belirttiği gibi, yaygın olarak üç türde yaşanmaktadır; kişiler arası şiddet, kişinin kendisine yönelik şiddet ya da intihar davranışı ve büyük gruplar ya da devlet tarafından uygulanan kolektif şiddet (Kirkpatrick-J, 2009).

Özellikle militer kültürün paylaşılan değerleri olan erkeklik; cinsiyet, şiddet, cinsiyet hiyerarşisi ve eşitsizliklerini beraberinde getirmekte, erkeğin kadına şiddet uygulama olasılığını artırmaktadır. Bu nedenle cinsel taciz, tecavüz ve aile içi şiddet, özellikle militer toplumlarda gözlemlenen oldukça yaygın bir özellik olmaktadır. Nitekim savaş ya da silahlı çatışmalar şiddeti daha da körüklemektedir. (Karakuş-Umar, 2020).

Toplumsal cinsiyet rollerinin kültürel olarak nasıl şekillendiğini ve bunun şiddetle olan ilişkisini ele alarak, savaş durumlarının, toplumsal cinsiyet normlarını nasıl etkilediği üzerine önemli bulgular sunmaktadır. Erez ve Shayna (2003) ise, göçmen kadınların, özellikle ABD askerleriyle evli veya nişanlı olanların yaşadığı şiddet deneyimlerini ele alarak askeri hizmetle bağlantılı olarak yaşanan şiddetin, göçmen kadınlar üzerindeki etkilerini derinlemesine incelemektedir (Erez ve Shayna, 2003).

Savaş veya silahlı çatışmalar sırasında ya da bunların sonucu olarak, büyük gruplar ya da devlet tarafından uygulanan kolektif şiddette kadınlar artan şiddetten daha fazla zarar görmektedir. Yine cinsel şiddet, işyerindeki cinsel taciz ya da birlikte yaşanan kişilerden gelen tecavüz gibi, ne tür bir şiddete maruz kalındığının bir önemi olmaksızın çocuklar da her zaman kadına yönelik şiddetten zarar görmektedir (İlkkaracan ve diğerleri, 1996).

Bu durumda çocuklarını şiddetten korumak ve yardım bulmak da kadınlar için büyük önem taşımaktadır. Çocukların annelerine yönelik uygulanan şiddete tanık olmaları neticesinde yaşadıkları sıkıntılar kendilerine yönelik uygulandığı izlemine bilinçaltlarına yerleşmektedir. Bu şiddetin tersi olması durumunda ise çocuğa

uygulanan şiddet annenin aynı şekilde sarsıntı yaşamasına psikolojisinin bozulmasına neden olduğu gibi kadının maruz kaldığı şiddetin derecesi çoğaldıkça çocuğa yönelen şiddet de çoğalmaktadır.

Genellikle maruz kalan evli kadın eşinden ayrılmış ya da boşanmış olsa bile şiddet devam edildiği görülmektedir. Ailede bünyesinde yaşanan şiddet daha çok kız evlada yönelik olmasına bağlı olarak eşlerin birlikte sahip oldukları çocukların cinsiyetinin kız olması ile doğru orantılı olarak artmaktadır. Bilhassa ülkeler arası göç trafiğinin yoğun yaşandığı ülkelerde, şiddete maruz kalan kadının resmi veya imam nikâhlı ya da birlikte nikâhsız yaşadığı kadına ekonomik ve oturma müsaadesi hakkı gibi nedenlere dayanılarak zorunlu bağımlı durumda olduğunu düşünen kadınlar olduğu bilinmektedir.

Çoğu zaman çocuklarının durumunu ve geleceğini düşündüğünden kendine de tehlike yaratacak durumlar yaratmaması için uğradığı şiddete katlanmakta korku içinde yaşamını sürdürme çabasına girerek toplumda var olan şiddeti önlemeye yönelik yasalardan faydalanamadığı gibi yardım alma yönünden de faydalanma sağlayamamaktadır (Sallan-Gül, 2014: 38).

2.1.1. Dünyadaki durum

1960 yıllarının öncesinde şiddete maruz kalan kadınların kilise evlerinde, orduya ait kurtarma evlerinde ve evsizler ayrılan korunaklarda ve barınaklarda alkoliklerle, felaket yaşayarak mağdur olanlarla ve evleri olmayan evsiz insanlarla aynı ortamlarda birlikte ikamet ettikleri bu alanlara yerleştirdikleri görülmüştür.

Şekil 2.1: Feminizmin Gelişimi

Kaynak: Yeryüzü Kalkınma Platformu Dünyada ve Türkiye Kadın Hareketi Feminist Kuramlar

1.Dalga: Oy ve mülkiyet hakkı, eğitimde fırsat eşitliği

18. yüzyılın demokratik devrimleri (Amerikan, Fransız) – “vatandaşlık” kölelik karşıtı hareket (özellikle ABD).

Temel meseleler; Seçme-seçilme hakkı, yasal reformlar, ekonomik haklar, eğitim hakları, evlilik ve boşanmaya dair haklar, 1904 yılında ABD ve İngiltere ortak bir örgütlenmeye başladığı görülmektedir. Uluslararası Kadın Oy Hakkı Birliği (The International Woman Suffrage Alliance – IAW) – yasal mücadelede enternasyonalist bir politika hayata geçirilmeye faaliyetleri görülmektedir.

İngiltere’de kurulan Kadınların Sosyal ve Siyasal Birliği (Women’s Social and Political Union) çok daha radikal eylemlilikler gerçekleştirdiği, Feministlerin, 1918’de Milletler Cemiyetine “eşit işe eşit ücret” ilkesini koydurmayı başararak, bir tarafta da kadınlar barışı sağlamak için uluslararası bir örgütün kurulmasını talep ettikleri ve birbirlerini kız kardeş olarak görmeye başladıkları görülmektedir. Sosyal ve siyasal haklarla beraber ırkçılığa karşı mücadelede yer almalarının yanında, Birinci Dünya Savaşı sona erdiğinde ABD, Rusya, İngiltere, Almanya ve 21 ülke kadınlara oy hakkı koşulsuz olarak tanıdığı tarihi bir tespittir. Fransa’da ise, kızların eğitiminde fırsat eşitliğine, kadınların kamusal alanda çalışmalarına ve eşit iş ve ücret hakkı üzerine birçok reformist düzenleme gerçekleştirildi görülmektedir (Aktaş, 2013: 60).

II. Dalga Feminizm (1960-1990):

Temel Talepler- Doğurganlık ve Cinselliğin Ayrıştırılması (Taş, 2016: 170).

Arka plan:

- Medeni haklar/ırkçılıkla mücadele (ABD)
- 1960’ların öğrenci protestoları (“1968”)
- Savaş karşıtı eylemler (özellikle Vietnam savaşı)
- Marksist Feminizm ve Radikal Feminizm
- Marksist Feminizm ve Sosyalist Feminizm

İkinci Dalga Feminizmi, toplumsal cinsiyet eşitliği konusuna daha geniş bir perspektiften bakarak yalnızca politik ve yasal haklarla sınırlı kalmamıştır. Birinci Dalga Feminizmin kadınlara oy hakkı ve temel yasal haklar kazandırma çabalarını önemli bulmakla birlikte, toplumsal baskıların ve kadınların karşılaştığı eşitsizliklerin yalnızca bu yollarla çözülemeyeceğini ileri sürmüştür.

Bu dalga, ekonomik sistemin dışında, toplumsal normların, cinsiyete dayalı rollerin, bireyler arası sosyal ilişkilerin ve kadınların günlük yaşamlarını etkileyen diğer dinamiklerin de sorgulanmasını ön plana çıkartmıştır. İkinci Dalga Feministler, kadınların üzerinde daha az görünür olan, ancak hayatlarını ciddi şekilde şekillendiren bu yapıları eleştirerek, eşitlik mücadelesinin kapsamını genişletmiştir. Bu tartışma, toplumsal dönüşüm için yalnızca yasal düzenlemelerin değil, zihniyet değişikliğinin de ne kadar önemli olduğunu vurgulamaktadır (Koray, 2016: 65).

İkinci Dalga Feminizmin toplumsal cinsiyet eşitliğine yaptığı vurgu, sadece teorik tartışmalarla sınırlı kalmamış, aynı zamanda uluslararası hukukun şekillenmesinde de etkili olmuştur. 1979 yılında Birleşmiş Milletler Genel Kurulu'nda onaylanan ve 1981 yılında yürürlüğe giren Kadına Yönelik Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesine Dair Sözleşme (CEDAW), feminizmin bu dalgasının güçlü etkilerini yansıtan önemli bir belge olarak öne çıkmaktadır (İçli, 2018: 134).

CEDAW, toplumsal cinsiyet ayrımcılığını ortadan kaldırmayı hedefleyerek kadınların haklarını her alanda güvence altına almayı amaçlamaktadır. Bu sözleşme, eğitim, istihdam, sağlık ve sosyal yaşam gibi çeşitli alanlarda eşitlik sağlanması için ülkelerin kapsamlı politikalar geliştirmelerini teşvik etmektedir. İkinci Dalga Feministlerin ele aldığı yapıların uluslararası arenada böyle güçlü bir yankı uyandırması, kadın hakları hareketinin evrensel bir mücadeleye dönüşmesinde önemli bir rol oynamıştır (Taş, 2016: 169-171).

III. Dalga Feminizm: Kadının Kimliği

III. Dalga feminizm hareketi, kanun, siyasi süreç gibi konulara daha az odaklanmış, daha çok finansal eşitsizlikleri, kültürel eşitsizlikleri, cinsiyetçi şiddeti ve sosyal eşitsizlikleri gidermeyi ve kadınları, medya ve siyasetle daha fazla etkilemeyi amaçlamaktadır.

II. Dalga feminist algı temel olarak mutlak eşitlik isterken, III. Dalga feminist algı ise farklılıkları değerli ve önem arz eden bir durum olduğunu savunmaktadırlar. 3. Dalga feministler kendilerinden önce gelen kuşağı evrenselci, farklılıklara karşı duyarsız, orta sınıf ve heteroseksist olmakla suçlamaktaydı. Örneğin, lezbiyen kadınlarla heteroseksüel kadınlar, tamamen başka ezme/ezilme ilişkileri yaşamaktaydı. 3. Dalga feministlere göre, önce bu farklılıkları görmek ve ortak noktalar üzerinden siyaset yapmak gerekiyordu.

Üçüncü Dalga Feminizminin önemli bir kavramı olan "kesişimsellik" üzerine yoğunlaşmıştır. Üçüncü Dalga feministleri, kadınların farklılıklarını ve deneyimlerini göz önünde bulundurarak feminizmin tek bir çerçeveye sığdırılmayacağını savunuyorlardı. Bu da kadınların sadece sınıf veya sosyoekonomik durum gibi tek bir faktöre indirgenemeyeceğini, aksine cinsiyet, ırk, sınıf, etnik köken, cinsellik gibi birden fazla faktörün etkileşiminin kadınların deneyimlerini şekillendirdiğini göstermekteydi.

"Toplumsal cinsiyetten kaynaklanan şiddet, ırk, sınıf, engelli ve yaşlılara yönelik ayrımcılık, küresel bakım, mülteciler, aile yapıları" gibi konuların kesişimsellik bağlamında ele alınması önem arz etmektedir. Bu konuların birbirleriyle nasıl ilişkili olduğunu ve dezavantajlı durumların bir araya gelmesinin sorunları nasıl karmaşıktırdığını anlamak, feminist mücadeleyi daha etkili hale getirebilmektedir. Üçüncü Dalga Feminizminin devam eden bir hareket olması da oldukça önemlidir. Bu hareket, yeni sorunları ele alarak ve önceki hareketlerin eksikliklerini gidererek sürekli gelişmektedir.

Üçüncü Dalga Feminizm, feminizmin yalnızca belirli bir sınıfın kadınlarına hitap etmesinin ötesine geçerek, kapsayıcılığı genişletmiş ve kadınların bireysel farklılıklarını odağına almıştır. Bu dalga, kadın sorunlarını homojen bir şekilde ele almak yerine, bireylerin kendi kimlikleri ve deneyimleri üzerinden yaklaşmayı tercih etmiştir. Cinsiyet, ırk, sınıf, etnik köken, cinsellik gibi kavramları merkeze alarak, feminist mücadelenin daha geniş ve çeşitli bir yelpazede yapılması gerektiğini savunmuştur.

Bugün hâlâ Üçüncü Dalga Feministlerinin çalışmalarının bu çok boyutlu yaklaşımı, toplumsal cinsiyet şiddetinden ayrımcılığa, mültecilerden engellilere kadar farklı konuları kapsamaya devam etmektedir. Dezavantajlı durumların bir arada nasıl şekillendiğini analiz etme gayreti, feminist hareketin genişleyen bir sosyal adalet perspektifiyle daha kapsayıcı hale gelmesine büyük katkı sağlamaktadır (Milliken, 2017: 197).

2.1.2. Türkiye'deki durum

Kasım 1839 tarihinde Osmanlıda ilk kez ilan edilen Tanzimat Fermanı yani Gülhane Hatt-ı Hümayunun'da eşitlik ilkesinden bahsedilmesine rağmen burada bahsedilen eşitlik kavramı, cinsiyet yönünde bir eşitlik kavramından ziyade

gayrimüslimlerle Müslümanlar arasındaki eşitliktir. Birinci Meşrutiyet döneminden itibaren temel hak ve özgürlükler başlangıcı Anayasada 1876 tarihindeki “Kanuni-Esasi ile hayata geçmiştir. İkinci Meşrutiyetin 1908 yılında ilan edilmesiyle kadınlar tarafından kurulan, kadın haklarını hedefleyen derneklerin faaliyetlerine başladığı görülmektedir. Osmanlı döneminde kadın hakları ve toplumsal cinsiyet eşitliği konularında önemli bir rol oynamıştır (Dumanoğlu, Yetişgin, 2019: 181).

Kadınlar Dünyası dergisi, 4 Nisan 1913 tarihinde yayın hayatına başlamış ve 1921 yılına kadar devam etmiştir. Bu süre zarfında, kadınların toplumsal hayatta daha görünür olmaları için önemli bir platform sağlamıştır. Dergi, kadın kimliğini ve haklarını savunmak amacıyla çeşitli makaleler ve başyazılar yayınlamıştır. Bu yazılar, kadınların toplumsal rollerini sorgulamalarına ve hak taleplerini dile getirmelerine olanak tanımıştır. Kadınlar Dünyası, kadınların eğitime ve toplumsal bilinçlenmesine katkıda bulunmayı hedeflemiştir. Eğitim konusundaki yazılar, kadınların kendilerini geliştirmeleri ve toplumsal hayatta aktif rol almaları için teşvik edici olmuştur. Dergi, kadınların karşılaştığı sorunlara dikkat çekerek, kamuoyunu bu konularda bilinçlendirmeyi amaçlamıştır. Aile içi şiddet, eğitim hakkı ve çalışma hayatındaki eşitsizlik gibi konular, derginin gündeminde sıkça yer almıştır (Özdemir, 2017: 113-120).

1924 Anayasası için her ne kadar kadın hakları konusunda adım atılmaya başlandığı söylenmiş olsa da henüz yeterli düzeyde bir düzenleme bulunmamaktadır ve somutlaştırılmamıştır.

1926 yılında İsviçre Medeni Kanunu'nun uyarlanarak ülkemiz yasaları içine dâhil edilerek kabul edilmesi ile evlilikte yaş sınırı, tek eşlilik, evlenecek kadının rızası, mahkemede tanıklık hakkı, velayet hakkı, boşanma hakkı, dini nikâh yerine resmi nikâh ve genel manada kadın haklarını içeren haklar olarak Türk hukukuna konumlandırılmıştır. Tüm bu hakların yanı sıra 1934 tarihi itibarıyla kadınlarımıza seçme ve seçilme hakkı da verilmiştir (Toprak, 2015).

Ülkemizde şiddetin gözlendiği durumlarda kadın ile erkek arasındaki ilişki, verili bir durum olarak tek taraflı kural ve taleplerle, erkekler tarafından oluşturulmakta, bir çeşit ast-üst ilişkisine dayalı, biat etmenin yanında, kontrol altında tutmanın istendiği, çoğunlukla bu davranış biçimleri her iki tarafça da standart norm olarak kabul edilmektedir.

Genel olarak mali açıdan yaşanan bağımlı olma durumu evde erkek 'den kadına yönelik olarak ortaya çıkmaktadır. Erkeğin evi geçindirmek ihtiyaçlarını karşılamak gibi sorumluluğu ve kadının ekonomik açıdan evin aile reisi olan erkeğe bağımlı olması, aile bünyesinde öngörülen örf ve adetlere dayalı geleneksel iş paylaşımını kuvvetlendirmekte ve yaşanan bu durumu kadına karşı bir üstünlük kurma ya da istismar malzemesi yapma açısından kullanabilmektedir.

Farklı bir açıdan bakıldığında kadının mali yönden yeterli olmaması, ekonomik şiddet türlerini farklı düzlemlerde yaşamasına yol açmaktadır. Bazı değişik ayrımcılıkların yanında, etnik köken, cinsel tercih, dini inanç gibi nedenlerle kadına yönelik şiddet uygulanmaktadır. Ayrıca kadına yönelik şiddet, yoksulluk, silahlı çatışma gibi ardı ardına gelen olayların ve diğer sosyal problemlerin de etkisi altına girdiğinden çok daha yoğunlaşarak devam edebilmektedir (Yener, 2023: 278-294).

Bilhassa Orta Doğu'da olmak üzere Türkiye'de de yaşanan bekâret kontrolleri ve namus cinayetleri ile ortaya çıkarak belirginleşen ve halkın bir kesiminin uygun karşılayabildiği bu uygulamaların kadınlara eşitsiz güç uygulandığının bir göstergesi olduğu gibi, örf, adet ve töre ağırlıklı uygulamalar kadına yönelik şiddetin bir başka açısını oluşturmaktadır.

Özellikle şiddet aile bireylerinden olan kız evladı maruz kaldığında; anne babanın müşterek sahip olduğu evladın cinsiyetinin kız olması aleyhine cereyan etmektedir. Bazı geri kalmış toplumlarda çocuğun kız olarak doğması nedeniyle öldürülmesi gibi korkunç fikirler yok denilemez. Büyümesi beklenmeden veya büyüdüğünde cinsel istismara maruz kalması, evlilikte zorlandırılarak görüşüne başvurulmaması, evlilik öncesi flört yaşamasının önlenmesi ve bu yüzden şiddetle maruz kalması, başlık parası ve çeyizde sıkıntıların yaşanması gibi değişik şekilde meydana çıkmaktadır (İlkaracan, vd. 1996).

Sonuç olarak kadına yönelik şiddet, özünde bütün kadınlar için benliklerine yapılan bir saldırı ve bir çeşit terör eylemi olarak varlığını devam ettirmekte, şiddete uğrayan kadınların çözümsüzlük noktasında, erkek şiddetinden kaçarak sığındıkları uğrakları ise kadın sığınmaevleri olmaktadır (Yakın, 2015).

Ülkemizde meydana gelen kadına yönelik şiddetin araştırılmasında alınan istatistiki sonuçlara göre ağırlıklı olarak şiddete karşı yapılan mücadelenin aile içi şiddete karşı yaşandığı görülmektedir. Yapılan bu mücadelenin ağırlık kazanmasının

nedenlerinin başında ülkemizin AB'ye aday ülke olmasına dayalı faydalandırılan önemli maddi fonların mevcudiyetidir (Uçar, 2016).

Türkiye'de yapılan kadına yönelik şiddetle mücadelenin aynı konumdaki diğer ülkelere nazaran belirli bir başarıya ulaşmasının sebepleri arasında kadın aktivist grupların özgüvenli çalışmaları ve yaptıkları kampanyaları, sivil toplum kurumlarının başarılı çalışmaları, toplumumuzun bu konuya karşı göstermiş olduğu duyarlılık, yapılan yasal düzenlemeler ve kurumsallaşmanın hızla hayata geçirilmesi olarak sayılabilmektedir (Toprak, 2015).

4721 sayılı yeni Medeni Kanun, TBMM tarafından 2001 yılının Kasım ayında kabul edilerek yürürlüğe girmesiyle, erkeklerin aile birliği ve evlilik kurumu içindeki üstünlükleri sona erdiği görülmektedir. 1926'da uygulamaya konulan "Türk Medeni Kanunu'nun" "Aile Hukuku" ile ilgili kısımları günün şartlarına uygun olmayan ve süratle değişikliğe uğrayan toplumsal gereksinimlerin karşılık bulunamaması haline gelmesiyle hızlı bir şekilde değişerek farklılık gösteren toplumsal gereksinimlerin temini konusunda yetersizlik söz konusu olduğunda, yasanın ilgili bazı maddelerinin revize edilmesi lüzum ettiği anlaşılmaktadır.

Yasadaki bazı maddelerin günün koşullarına uymadığından evli kadının çalışması için eşinin iznine tabi olmasını içeren yasa maddesi olan 159. madde Anayasa Mahkemesince iptal edilmiştir. Ayrıca şiddete maruz kalan kadının geçimini sağlamak üzere hayat kadınlığı yapmasına dayalı olarak uğradığı tecavüz neticesinde suçu işleyen sanığa uygulanan cezada indirim öngören Türk Ceza Kanunu'nun ilgili maddesinin yürürlüğü iptal edilmiştir. Aileyi Koruma Kanunu ile ilgili diğer Kanunlar, böylece kadın derneklerinin ve kadın aktivistlerinin istekleri yönünde revize edilerek yeniden düzenlendiği görülmektedir.

Hukukun öngördüğü alanlarda yapılan mücadelede değişik fikirlere sahip ideolojik farklılıkları olan kadın örgütleri bu farklılıklarına rağmen müşterek belirleyebildikleri amaçları doğrultusunda birlikte çalışma becerisini başarabilmişlerdir. Sivil toplum ile devlet arasındaki ilişkilerin genişletilerek pozitif açıdan etkilemesi kadın dayanışmasından kaynaklanan kadın hareketlerinin farklı cephelerdeki başarısı ile doğru orantılı olmaktadır. Yerel yönetimlerin ve çeşitli meslek örgütlerinin kadın hareketlerine destek vermesi 1990 yılı itibarıyla kadın

hareketlerinin, oldukça geniş kamu kesimi ile sivil topluma yönelik faaliyetler hızlandırıldığı görülmektedir.

Kadın Hakları/Hukuku Komisyonları arasında kurulan ve Türkiye'deki tüm Barolar bünyesindeki uyumu oluşturmayı hedefleyen Kadın Hakları Komisyonları Ağı, Türkiye Barolar Birliği tarafından hayata geçirilmiştir. Türkiye'de bir yandan Anayasanın diğer yandan ise Medeni ve Türk Ceza Kanunu'nun şekillenmesinde etkili olan kadın hareketinin çeşitli platformlar çatısı altında birleşerek birlikte mücadele ortamının yaratılması sayesinde hayata geçirilmesine ciddi katkıları olduğu tespiti yapılmaktadır

2.1.3. Feminizm

Feminizmin özünde, toplumsal cinsiyet rollerinin kadın ve erkek arasındaki eşitsizlikleri nasıl şekillendirdiğini anlamak ve bu eşitsizlikleri gidermek bulunmaktadır. Cinsiyet temelli eşitsizliklerin çözülmesi, kadınların ekonomik, sosyal, siyasi ve kültürel alanlarda eşit haklara ve fırsatlara sahip olması hedeflenmektedir. Kadının güçlendirilmesi ve farkındalık açısından kadınların kendi haklarının bilincine varmaları ve bu hakları savunabilmeleri desteklenmektedir.

“Feminizm; cinsiyetçiliği, cinsiyetçi sömürü ve baskıyı ortadan kaldırmaya yönelik bir harekettir” (Hooks, 2021).

Ataerkil yapının eleştirilmesi, toplumun yapısal tahakküm mekanizmalarına, özellikle patriyarkaya, eleştirel bir bakış geliştirmektedir. Kadın-erkek eşitliği açısından Feminist kuram ve hareket, yalnızca kadınların değil, erkeklerin de toplumsal cinsiyet rollerinden kaynaklanan sınırlamalardan kurtulmasını amaçlanmaktadır. Feminist mücadelenin hem kadın hem de erkekler için daha adil ve kapsayıcı bir topluma ulaşma çabası, bu hareketin geniş ölçekli etkisini göstermektedir (Koç, 2013).

Feminizm yalnızca kadın üstünlüğünü savunma çabası olarak algılanmamalıdır. Esasında feminizm, kadınların ve erkeklerin toplumsal cinsiyet rollerinden kaynaklanan eşitsizliklerin son bulduğu, adil ve dengeli bir toplum oluşturma hedefini taşımaktadır. Bu, yalnızca kadınları değil, aynı zamanda erkekleri de belirli kalıplara sokan baskılardan kurtarmayı amaçlar. Feminizmin, ataerkinin dayattığı sınırlamaları sorgulamak ve herkesin potansiyelini özgürce yaşayabileceği

bir Dünya yaratmak için ortaya koyduğu çabalar oldukça değerlidir (Özateş, 2009: 101-102).

Türkiye'deki Bugünün Feministleri, Anadolu'da İlk Dalga

Tanzimat'tan itibaren batılılaşmaya ilişkin konular tanımlanmaya çalışılırken, "medeniyet" bilinci, doğrudan cinsiyetler arasındaki ilişkilere, mekân düzenlemelerine, yaşam biçimine bağlı olarak gelişmektedir.

- mahrem / namahrem,
- kadın-erkek birlikteliğinin sınırları,
- özel alan/kamusal alan arasındaki sınırlar ve düzenlemeler.

Tanzimat dönemiyle birlikte sarsıntıya uğrayan bu alanlarda, özellikle kadınların yaşamını radikal şekilde değiştirmeye başlamıştır. Tanzimat dönemiyle birlikte kadınlar eğitim ve çalışma hayatında öncesine nazaran daha görünür hale geldiği görülmektedir (Göle, 1991: 23-24).

- 1843, Tıbbiye Mektebi bünyesinde ebelik eğitimi,
- 1858, Kız Rüştüleri,
- 1858, Arazi Kanunnamesi, kız ve oğlan çocuklara eşit miras hakkı,
- 1876, İlk Anayasa - Kanun-i Esasiye kızlar ve oğlanlar için zorunlu ilköğretimin,
- 1897, Kadınlar için ücretli işçi olma hakkı.

Osmanlı'nın son dönemi

- 1869, Terakki Gazetesi'nin pazar günleri yayını Terakki-i Muhadderat Dergisi,
- 1886, Şukufezar (sahibi Arife Hanım ve yazarlarının hepsinin kadın olduğu ilk dergi)
- 1895-1908 (612 sayı), Hanımlara Mahsus Gazete (sahibi Fatma Aliye Hanım)

Kadın Dernekleri

Çizelge 2.1: Osmanlı Son Dönemindeki Kadın Dernekleri

Kadın Dernekleri	
Hayır Dernekleri	Feminist Dernekler
Hilali Ahmer Cemiyeti	Osmanlı Müdafai Hukuk-i Nisvan Cemiyeti (1913) (Kadınların Haklarını Savunma Derneği)
Osmanlı Kadınları	Kadınları Esirgeme Derneği
Terakkiperver Cemiyeti	Osmanlı Kadınları Terakkiperver Cemiyeti
Muavenet Cemiyeti	Osmanlı Cemiyeti Hayriyye-i Nisaiye
Muhtaç Asker Ailelerine	Beyoğlu Rum Cemiyet-i Hayriye-i Nisvaniyesi
Müdafaai Milliye Osmanlı Hanımlar Heyeti	Türk ve Ermeni Kadınlar Ittihat Cemiyet-i Hayriyesi
	Kürt Kadınları Teali Cemiyeti
	Teali Nisvan
	Çerkes Kadınları Teavun Cemiyeti

Kaynak: İknur Yüksel –Kaptanoğlu. Türkiye’de Katılımcı Demokrasinin Güçlendirilmesi: Toplumsal Cinsiyet Eşitliğinin İzlenmesi Projesi Faz III Kadınlara Yönelik Şiddet ve Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Haritalama ve İzleme Güncelleme Çalışması

Kadın dergileri

“Kadınlar, kadınlar! ...Hürriyeti erkeklerimize vermediler, onlar cebren aldılar. “Hukuk verilmez alınır” diyorlar...Biz kadınlar da hukuk-ı tabiiye ve medeniyetimizi isteyelim, vermezlerse biz de cebren alalım. Yaşasın hürriyet!”

- Tanzimat’tan sonra gelen Meşrutiyet dalgası Osmanlı kadınının toplumsal hayata katılmasını pekiştirmiş ve güçlendirmiştir.
- Kadınların ilk örgütlenmeleri yardım dernekleri
- İlk bilinç yükseltme konferansları 7 Kasım 1913 – İstanbul- “Beyaz Konferanslar” (Sancar, 2020: 750).

Aile Kanunu (1917)

Erkeklerin çok eşliliğine karşı çıkış: (bunun için ilk eşin onayını aramak ve boşanmayı zorlaştırmak için tarafların anlaşması koşulu getirilmiştir). Ancak yasa 2 yıl sonra Damat Ferit Paşa döneminde kaldırıldığı görülmektedir (Kandiyoti, 2007: 108)

Kadın Halk Fırkası (1923):

Nezihe Muhiddin önderliğinde kurulmak istenmiş, ancak kadının seçilme hakkı olmaması gerekçesiyle kurulmasına izin verilmemiş, Türk Kadın Birliği adı altında örgütlenme yapıldığı tespit edilmektedir. Kadınların seçme ve seçilme hakkının olmadığı ilk seçimde dernek, tepki olarak Nezihe Muhiddin'i aday göstermiş, Cumhuriyet Gazetesi bu durumu “*Havva'nın kızları, Meclis'e girip yılın manto modasını tartışacak*” diyerek alaya alındığı görülmektedir.

Osmanlı'nın son dönemleri

1908-1923 arası 40'tan fazla kadın örgütü, 27 kadın dergisi, eğitime erişimin artması, fabrikalarda çalışma, memur olma hakkı, 1917 Kanun reformu, seçme-seçilme hakkının dile gelmesi, 1923 Kadın Halk Fırkası kurulma girişimi (Ünlü, 2020: 107-128.).

Cumhuriyetin ilk yılları

- 1926 Medeni Kanun,
- 1930 belediye seçimlerinde,
- 1934 seçme ve seçilme hakkının elde edilmesi,
- 1935 sonrası uzun bir dönem kadın hareketinin sessizliği.

Türkiye'de İkinci Dalga

- Türkiye İlerici Kadınlar Derneği (1965, İstanbul),
- Milliyetçi Kadınlar Derneği (1967, Ankara),
- Türk Ev Kadınları Derneği (1966, Ankara),
- Türkiye Devrimci Kadınlar Derneği (1969, İstanbul)
- Zonta Derneği (1963, İstanbul) (Sancar, 2020:752)

Türkiye'de Üçüncü Dalga

- 1990: Kadın Dayanışma Vakfı Kadın Sığınağı,
- 20 Nisan 1999: Kadının Statüsü ve Sorunları Başkanlığı,
- 21 Kasım 1990: Fuhuş yapanlara tecavüzde ceza indiriminin (TCK 438) kaldırılması,

• 29 Kasım 1990: kadının ev dışında çalışmasını koca iznine bağlayan MK159'ün iptali,

• 1993: Mor Çatı Kadın Sığınağı,

• 1997: kadınların, kocalarının soyadları ile kendi soyadını birlikte kullanabilme hakkı,

• 1998: Kadınların zina yapması suç olmaktan çıkmıştır,

• Ocak 1998: 4320 Sayılı Ailenin Korunması Kanunu,

• 21 Kasım 1998: 1. Kadın Sığınakları Kurultayı,

• 22 Kasım 2001: Eski Medeni Kanun'da ataerkil nitelikler taşıyan “*evlilik birliğinin reisi kocadır*” “*karının ikametgâhı kocanın ikametgâhıdır*” gibi maddeler çıkartılmıştır.

• 1 Haziran 2005: Yeni TCK cinsel şiddet içeren suçları “kişilik hak ve özgürlüklerine karşı suçlar” olarak tanımlanmıştır. (Eski TCK, altında genel adaba ya da aile düzenine aykırı suçlar olarak tanımlanıyordu. Bu Kanuna göre tecavüze uğrayan kadın eğer evliyse suçun cezası daha ağırdı)

• 2011: İstanbul Sözleşmesi-Kadına Yönelik Şiddet ve Aile İçi Şiddetin Önlenmesi ve Bunlarla Mücadeleye Dair Avrupa Konseyi Sözleşmesi'nin imzalanması,

• 8 Haziran 2011: Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı,

• 8 Mart 2012: 6284 Sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun (6284: 2012),

• 20 Mart 2021: İstanbul Sözleşmesinden çekilme kararı,

• 28 Nisan 2023: Anayasa Mahkemesi- kadınların, evlenmeden önceki soyadlarını tek başına kullanamaması hükmünün iptali

Dördüncü Dalga Kadın Hareketi (21. yy)

Üçüncü dalga kadın hareketinde kabul gören kadın kimliklerinin farklılığı bu dönemde de söz konusudur. Dördüncü dalga kadın hareketi içinde beden politikaları, toplumsal cinsiyet temelli şiddet, ayrımcılık (kadın ve LGBTI), eşit işe eşit ücret, ev içi emek, gündelik cinsiyetçilik vb. konular ele alınmaktadır.

- Dijital araçlarda sosyal ağların yaygınlaşması,
- Feminist hareketin eylemlerini dijital ağlara taşıması,
- Örgütlenme aracı olarak sosyal medya araçları,
- Feminist söylem ve düşüncelerin geniş çapta yayılması,
- Toplumsal cinsiyetle ilgili söylemlerin yeniden şekillenmesi,
- Ulusal ve uluslararası düzeyde ağ oluşturma,
- Yeni aktivizm biçimlerinin ortaya çıkması.

Türkiye’de Dördüncü Dalga

- 2012 yılında- kürtajın cinayet olarak nitelendirilmesinden sonra, #BenimBedenimBenimKararım, #Kürtaj Yasaklanamaz hashtagleri ile feminist kadınlar dijital ortamda bir araya gelip ortak bir ses oluşturmaktadır.
- 2014 yılında “Kadın iffetli olacak, herkesin içinde kahkaha atmayacak” çıkışından sonra kadınlar #DirenKahkaha hashtagi altında kahkaha atarken fotoğraf ve video paylaşımında bulunmuş, bu kampanyaya diğer ülkelerdeki kadınlar da #ResistLaughter hashtagi altında destek verildiği görülmektedir.
- 2015 Özgecan Aslan cinayetinden sonra açılan #sendeanlat hashtagi ile kadınlar toplum içinde sistematik bir şekilde yaşadıkları taciz ve tecavüz olayları paylaşılmaktadır. İmza kampanyası yeni bir hashtagin önünü açmış ve #OzgecanYasası ile yasaların kadınları koruması için de kadınlar dijital ortamda örgütlenmiştir.
- Hande Kader’in yakılarak katledilmesi ve Eylül Cansın’ın intiharı ile #HandeKadereSesVer, #TransCinayetleriPolitiktir ve #EylülCansın hashtagi ile trans kadınlara yönelik şiddet ve nefret söylemleri protesto edilmiştir.
- 2016 yılında 15 yaş altı kız çocuklarının tecavüzcüsüyle evlenmesini meşru kılan yasanın iktidar partisi tarafından meclisten geçirilmeye çalışması ile #TecavüzMeşrulaştırılmaz Hashtagi altında hem kadın örgütleri hem de bireysel aktivistler örgütlenmiş ve eylemler meclise kadar sızramıştı. Bu tepki neticesinde iktidar partisi yasa teklifini geri çekmek zorunda kalmıştır.

• İki erkek tarafından tecavüze uğradıktan sonra bir plazanın 20. Kattan atılarak katledilen Şule Çet cinayeti- #ŞuleÇetİçinAdalet hashtagi altında binlerce kadın örgütlenmiş ve davayı yakından takip etmişlerdir. Bu baskılar sonucunda Şule Çet'in katili Çağatay Aksu'ya müebbet hapis cezası verildiği görülmektedir.

Mor Haritam- Sosyal Risk Haritalaması

- Birleşmiş Milletler Kadın Birimi 16 Günlük Aktivizm,
- Kadınlara Yönelik Şiddete Son Kampanyası,
- İstanbul Sözleşmesine yönelik saldırılara karşı mücadele eden 300'ü aşkın örgüt-platform-gruptan oluşan Eşitlik İçin Kadın Platformu (EŞİK) Kadın Forumları,
- 2017 Küresel Kadın Grevleri – ilk dünya kadın yürüyüşü Irkçı, kadın düşmanı, toplumsal cinsiyet eşitliğini engellemeye ve kazanılmış hakları geri almaya yönelik politika ve saldırılara tepki grevleri.

2019 Küresel Kadın Hareketi

- ABD: 3. Kadın yürüyüşü,
- Almanya kadın grevi: Çalışma Koşulları,
- İspanya: Erkekler de katıldı,
- Yunanistan: İş yerinde eşitsizlik,
- Türkiye: 5-6 Ocak 2019 Türkiye Kadın Buluşması.

2.1.4. Feminist kuram

Feminist kuram, kadınların tarihsel olarak maruz kaldığı ayrımcılık ve baskıyı analiz ederek, kadınların yaşadığı sosyal, siyasal ve ekonomik sorunları ele alan bir yaklaşımdır. Feminist kuram, kadınların yaşadığı sorunların sosyal cinsiyet ve cinsiyet rolleri gibi toplumsal yapılarla bağlantılı olduğunu vurgulayarak, cinsiyet eşitsizliği ve cinsiyete dayalı ayrımcılığa odaklanmaktadır. Feminist kuram, kadınların sadece biyolojik farklılıkları değil, toplumsal yapılar ve kültürel inançlar nedeniyle yaşadığı sorunları ele almaktadır. Bu nedenle feminist kuram, toplumsal cinsiyetin, sosyal ve politik yapılar üzerindeki etkisini vurgular ve bu yapıların yeniden yapılandırılmasını savunmaktadır (Tekeli, 2017).

Feminist kuramın bir çalışma alanı olarak gelişimi, yirminci yüzyılın ikinci yarısında kadın hareketlerinin ivme kazanmasıyla birlikte önemli bir adımdır. 1960'lar ve sonrasında, kadınlar sadece toplumsal mücadelelerini sürdürmekle kalmamış, aynı zamanda bu mücadeleyi teorik bir temele oturtmayı da amaçlamışlardır. Kadın hareketlerinin tarihini yazmak, felsefesini yapılandırmak ve cinsiyetler arası eşitsizliklerin nedenlerini açıklamak, feminist kuramın akademik ve düşünsel bir alanda yer bulmasına olanak sağlamaktadır. Bu süreç, feminizmin toplumsal bir hareketten akademik bir disipline dönüşümünü simgelerken, teorik çalışmaların, pratik mücadelelere de ışık tutması sağlandığı görülmektedir (Kökalan-Çımrın, 2018: 5622).

Feminist kuramın tarihsel dönemsel uğrakları, toplumsal hareket ve örgütlenme pratikleriyle kendi içinde dönüşüme uğramış, bu dönüşüm kadın ve emeğine dair bakış açısını değiştirip dönüştürmüştür. Bu değişim “doğası” gereği gelen ideolojik bakış açısı ile iç içe gelişmekte, her akım üzerine inşa edildiği ideolojik çerçeveden kopmadan kadın ve emeğini ele almaktadır. Bu anlamda liberal feministler liberal haklar teorisi üzerinden kadını özne yaptıkları görülmektedir (Sağlam, 2020: 394-142).

Rasyonel akıl, eşitlik ve özgürlük gibi liberal haklar teorisinin temel mottolarının cinsiyete dayalı ayrımları ortadan kaldırmada dilmaçlık edeceğini savunmuşlardır. Kadının patriyarkal sistemin yaratmış olduğu eşitsizliğini görmezden gelmedikleri görülmektedir. Fakat kadına dair dışlayıcılığın hem patriyarkal hem de kapitalist sistem yeniden karşılıklı üretilmiş olması nedeniyle liberal feministler bir çıkmazla karşı karşıya bıraktırmakta, bu karşılıklı ilişkilene kapitalizm eleştirisini içermeyi zorunlu kılmaktadır.

Bir açmazla karşı karşıya kalan liberal feministler çözüm olarak kapitalizm içi çözümlere yönelmektedirler. Liberal feministlerin temel çözüm noktası eşitsizliğin liberal haklar tarafından giderileceğidir. Bu noktada eğitimin cinsiyetler arası eşitsizliği kaldıracağını ve emek piyasasında eşitliği sağlayacağını ummaktadırlar. Fakat sorun kapitalizm içi düzenlemelerde değil kapitalizmin kendisi ve onunla karşılıklı bir ilişki içinde olan patriyarkanın yeterince görülmemesindedir.

Marksist feministler sınıf temelli okumaları ile kadının her alandaki sömürülmesini konu edinmiş, Marksist Feministler tarihsel materyalist bir bakış açısıyla, “doğal iş bölümü” başlayıp sınıflar arası eşitsizliklerin parçası olan bir kadın

meselesini sıklıkla sorun sallaştırmışlardır. Buna göre eşitsizlik; artığa el koymadan verasetten dışlanmaya, yabancılaşmadan ev içi mekânına ötelenmesine kadar pek çok dışlanma pratiğini içeren bir sınıfsal sömürü şeklinde ortaya çıkmaktadır.

Erkeğin sömürüdeki tarihsel rolü sınıfla ilişkilendirerek sıklıkla dile getirilmektedir. Sömürünün sınıfsal mücadele ile ortadan kaldırılacağını önermelerine rağmen, SSCB ve Küba örneklerinde olduğu gibi bunun gerçekleşmediği görülmektedir. Erkek işçi patriyarkanın avantajlarından yararlanmaya devam etmektedir. Marksist feministler bu hakikati pas geçmektedirler. Bu durumda onların sıklıkla eleştirilmelerine neden olmaktadır (Pateman, 1988:106).

Kadının her alandaki sömürsünü patriyarkal yapıya bağlayan radikal feministler yeni toplumsal hareketlerin en önemli bileşenlerindedir. Patriyarkal sistemi merkeze alan yeni bir düşünüş ve yaşayış pratiğinin üretilmesi gerektiğinin vurgulamaktadırlar. Radikal Feministler kamu ve özel alan ayrıştırmasına karşı çıkmaktadırlar.

Bu durumun politik ekonomi alanındaki yansımaları olan çifte mesai, kadınların patriyarka tarafından emek piyasasında dışlanmasının yanı sıra emek piyasasında olanlara ise sürekli evi hatırlatması gibi görünümüleri olduğunun altını çizmektedirler. Bu ve benzeri dışlanma pratiklerinin ancak patriyarkal sistemi merkeze alan bir praksislerle çözülebileceğinin vurgularlar, ancak bu önerilerinin biricikleştirilmesi ve psikolojik boyuta yapılan vurgular sıklıkla eleştiri konusu olmaktadır.

Pateman, toplumsal sözleşmenin bir özgürlük hikâyesi olduğunu cinsel sözleşmenin ise bir tabiiyet hikâyesi olduğunu savunmaktadır. Orijinal sözleşme erkeklerin özgürlüğünü kadınların tabiiyetini oluşturmaktadır. Sivil toplumda özgürlük evrensel değil ataerkil haklara bağlı eril bir niteliktedir. Babanın oğullar tarafından devrilerek babaların egemenliği yerine sivil toplum ve sivil özgürlüğün kurulmasının öyküsünde çok önemli bir unsur eksiktir. Oğullar, babanın iktidarını yalnızca özgürlüğü kazanmak için değil kadınları kendileri için güvence altına almak için de reddetmektedir. Modern toplumda kadınlar erkekler olarak erkeklere ya da daha merkezi olarak kardeşlik olarak erkeklere tabidir. Sözleşme modern kardeşlik ataerkillik ve birey kavramının yaratıldığı araçtır. Böyle bir çerçevede Pateman'ın feminist kuramcılarını bir süredir rahatsız eden çetrefilli alanlara ilişkin canlandırıcı bir

analiz geliştirmesini sağlamaktadır. Bunlardan biri kamusal/özel ya da doğal/sivil ikilemidir. Bir diğer ve ilgili soru ise evrensel kavramıdır. Diğerlerinin daha önce gösterdiği gibi Pateman, sivil toplumun iki alanının aynı anda hem ayrı hem de oldukça karmaşık bir şekilde iç içe geçmiş olduğunu savunmaktadır (Pateman, 1988:108).

Sosyalist feministler kapitalizm ile patriyarkal yapıların birbirini besleyen iki sistem olduğu ve bunlardan birinin öncelemesiyle kadın meselesinin sağlıklı bir değerlendirmesinin yapılmayacağını savunmuşlardır. Sosyalist feministler ilişkinin eleştirilerini ortaya koyarken kendi içlerinde çeşitlenirler. İkili sistem kuramcıları içinde yer alan ve radikal feministlerin argümanlarını önceleyen taraf cinsellik, şiddet, kültür ve devlet ile kadın öznesi arasındaki ilişkiye daha sıkça vurgu yapmaktadırlar.

Diğer taraftan Marksist argümanları önceleyen sosyalist feministler ise ev işi, ücretli çalışma, kültür ve devlete önem vermişlerdir. Bu bağlamda ilk olarak söylenmesi gereken şey; sermayenin daha fazla kar elde etme isteği sınıf ilişkilerinin esas belirleyicisidir. Böylece sermaye sınıfı, kadının emek piyasasındaki dezavantajlı konumunu süreklileştirmek adına patriyarkal sistemin üretmiş olduğu dezavantajlı ilişki örüntülerini süreklileştirilmesi konusunda ona örtük destek vermektedir. Buna karşın patriyarkal ise erkeğin emek piyasasından siyaset alanına, çifte mesaiden ev içi emek sürecine kadar uzanan dezavantajların sürdürülmesi konusunda kapitalist sistemle örtük bir ilişki üretmektedir. Dolayısıyla sosyalist feministlerce bu hallerin ayrıştırılarak ele alınmasını değil onların birbirini besleyen hallerinin vurgulanması gerektiği sıklıkla dile getirildiği gibi, bu bağlamda praksisin kendisinin de buradan inşa edilmesi gerektiğinin altını çizmektedirler.

2.2. Kadına Yönelik şiddet ve Türleri

Uygulanan şiddetin temeli, cinsiyet ayrımcılığı sebebiyle kadınların evlerinde ve dışarıda maruz kaldıkları sistemli olarak uygulanan şiddet içeren davranışların tümü olarak açıklanabilir. Erkeklerin uyguladıkları fiziksel şiddetinin perde arkasında, toplumun değişik alanlarında yaşanan üstünlük ve egemenlik düşünceleri ile kadın erkek cinsiyetleri açısından yaşanan eşitsizlikler yatmaktadır.

Gücünü göstererek baskı oluşturma, kontrol altında tutmak gerektiğinde ceza vermek, öfke kontrolünü yapamayarak öfkesini boşaltmak şiddetin temelinin olgularıdır. Kadının maruz kaldığı şiddetin; fiziksel, sosyal, psikolojik, cinsel, siber

şiddet ve ekonomik olarak karşımıza çıktığı gözlemlenmektedir (Akkaş ve Uyanık, 2016).

2.2.1. Fiziksel şiddet

Fiziksel şiddeti; Tokat atmak, itmek, ısırarak, tekme veya yumruk atmak, sarsmak, eline koluna baskı uygulamak, boğma girişimde bulunmak gibi çeşitli fiziksel güç uygulayarak eve giriş ve çıkışlarını kısıtlamak ya da tamamen engellemek olarak tanımlanabilir. Ayrıca, çeşitli cisimlerle yaralanmasına neden olmak, haşlamak, vücudunda yanıklar olmasına neden olmanın yanı sıra, bir şey fırlatmak, tartaklamak, saçını çekmek, sürüklemek, dövmek, ısırarak, çimdiklemek, bir yerini yakmak, bıçak ve silah gibi aletler ile tehdit etmek, bu aletleri kullanmak, doğrudan vücuda saldırmak, cinayete teşebbüs etmek gibi açıklanabilir. Bu eylemlerden farklı olarak, sakatlanmasına sebebiyet vermek kötü koşullarda yaşamını sürdürmesine mahkûm etme, doktora veya hastaneye gitmesini engellemek veya götürmemek gibi, eylemlerini fiziksel şiddet olarak değerlendirilmektedir (ASPB, 2013).

Kadınların maruz kaldığı fiziksel şiddet çoğunlukla, eş veya eski eşin yaptığı bir eylem türüdür. Çok karşılaşılmamasına rağmen genelde gizli tutulmakta ve dışarıya sızmasının istenmediği bir şiddet tutumudur. Yaşanan çekirdek ailenin düzeninin bozulmaması veya kocasının evi ya da kadını terk etmesinin istenmemesi, dışarıya karşı huzurun bozulmuş olduğunun yansımaması, kadının çevreye karşı utanç duyması veya korkması gibi sebeplerden ötürü şiddete uğrayan kadının gizli tutmayı yeğlemesidir.

Genelde gizlenen ya da gizli kalması istenmiş bir durum olsa da konunun araştırılması sonucunda elde edilen bilgiler dikkate alındığında kadının maruz kaldığı şiddetin seviyesi oldukça önemli olup görmemezlikten gelinemeyecek kadar fazla olduğu bilinmektedir (Yanık vd. , 2014a).

Fiziksel şiddetin bir ileri aşaması maalesef namus uğruna yapılan cinayetlerdir. Namus cinayetleri toplumsal büyük sorunların temel kaynaklarından birisi konumundadır. Kadına yönelik şiddet, örf, adet ve geleneklere uymayarak karşı gelen ailedeki fertlerine, bilhassa kadınlara yönelik bir şiddettir ve kültürel açıdan da onay görmektedir. Tüm bunlara ek olarak namus cinayetlerinin yaşanmasına neden olmaktadır. Ülkemizde önemli ve dikkate alınması gereken bir toplumsal sorun olan

bu cinayetler, halen devam etmekte, bununla birlikte ülkemizin yaşadığı önemli ciddiyette bir sosyal sorun olmaktadır (Yanık, vd., 2014b).

2.2.2. Duygusal şiddet

Duygusal-psikolojik şiddet; “manevi iç dünyasını ve duygularını aşağılamak bu tür davranışlarını cezalandırmak üzere öfkesini yansıtmak ve sürekli gerginlik çıkartarak tüm bunları tehdit unsuru olarak kullanmak” olarak tanımlanmaktadır (Dolunay, Yıldız, 2013).

Sürekli eleştirmek, küçümsemek çirkin ve/veya değersiz olduğunu düşündürmek, kıskançlık, konuşmamak, sözlü hakaretler, reddetme, aile ve arkadaşlarını görmesine izin vermemek, çocukların ve başkalarının önünde küçük düşürmek, deli olduğunu, akıl hastanesinde olması gerektiğini söylemek duygusal şiddetin bazılarıdır.

Ayrıca, kadının zaafı ile dalga geçerek alay konusu yapmak, aşağılayıcı sözler söylemek, aşırı derecede kinayeli sözler sarf etmek, sinkaflı kelimeler ve cümleler kullanmak, suçlamak, küçük düşürmek, hakarete maruz davranış ve söylemlerde bulunmanın yanında, kadını şaşkına çevirerek çelişki yaşamasına neden olmak, bağırarak yüksek sesle hitap ederek korku amaçlı davranışlarda bulunmak suretiyle sözel şiddet uygulayarak kadının psikolojisini bozmak eylemleri de duygusal şiddet olarak tarif edilmektedir (Usta, 2022: 612-6199).

2014 yılında KSGM tarafından yapılan araştırmada elde edilen verilere göre, kadınların %44’ü psikolojik şiddetle karşılaştıkları mağduriyetler 12 ay süresince ayda %26 oranında olduğu tespit edildiği görülmektedir.

2.2.3. Ekonomik şiddet

Ekonomik Şiddet: Dar manada kadınların evin içinde ve dışarıda katma değer yaratarak meydana getirdikleri emeklerine ve ürettiklerine el koyma ve tüm bunlardan fayda sağlamasına mâni olma, yani yoksun bırakma olarak açıklanmaktadır (Bilican-Gökkaya, 2018).

Geniş manada; “ihtiyacından çok daha az para vermek, ailenin bütçesiyle ilgili paylaşımında bulunmamak, kadının şahsına ait servetine el koyarak şahsi tasarruflarda bulunmak, kadını çalıştırmamak çalışma istediğinde engel olmak. Kadının mali açıdan

gereksinimin kısıtlamak, kariyer yaparak iyi bir konuma geleceği bir işle işğal etmesini engel olmak, kadının çalıştığı işte başarılı olmasına engel teşkil etmek, kadının çalışarak elde ettiği kazancı üzerinde yapacağı tasarruf hakkını gasp etmektir”

Ayrıca, kısıtlı yani yetersiz miktarda harçlığa mahkûm ederek yapılması olanaksız taleplerde bulunmak ve bu taleplerin yerine getirilememesi neticesinde huzursuzluk ve tartışmaya vesile olmak, evin zorunlu ihtiyaçlarını ve giderlerini kadının çözmesi gerektiğini söyleyerek kadının üstüne yıkmak ya da kadını mecbur etmek vb. şeklinde sıralanabilmektedir (İnci, 2020:189-206).

Kadına para vermeyi reddetmek, ortak banka hesabına erişimini engellemek, pahalı eğlencelere para harcarken önemsiz harcamalar için bile hesap sormak, kredi çekmeye zorlamak, mülkünü yok etmek, çalışmasını engellemek. Kadına yönelik uygulanan ekonomik şiddet, sadece kadını ve ailesini birey ve bireyler olarak değil, kadına ekonomik şiddetin çoklukla yaşandığı ülkeler için de ekonomik açıdan büyümenin ve gelişmenin önünde engel olan önemli bir problemdir (Dişçiğil, 2003).

Sosyalleşme ve toplumsallaşma sürecinde bilhassa kız çocuklarının erkek çocuklara göre daha geri planda tutularak az ile yetinme duygusuna mahkûm edilmektedir. Bilhassa ekonomik bağımsızlığı kazanmaları açısından engelleyici yönde davranışlara maruz kalarak arka planda kalmaları arzu edilmenin yanında eğitim sürecinde de bazı engellemelerle karşılaşmaları, dolayısıyla yaşantılarında geride kalma anlayışı empoze edilerek bu şekilde baskılanmaktadır.

Eğitim hakları bakımından ya eğitim özgürlükleri elinden alınarak veya eksik eğitim yapmalarının yeterli görülmesi suretiyle emekleri sömürülmekte veya görünmezden gelinmekte dolayısıyla daha çok ev içi işlerde hizmet etmeleri istenerek ekonomik özgürlüklerini kaybetmelerine neden olunmaktadır. 2014 yılında KSGM tarafından yaptırılan araştırmada elde edilen verilere göre ülkemizdeki mali açıdan şiddetle karşılaşan ve bu şiddete maruz kalmak zorunda olan kadınlarımızın oranı %30’u bulmaktadır (Kelleci, 2023: 87-97).

2.2.4. Cinsel şiddet

Cinsellik genel anlamda kadına uygulanan baskı sonucu yapmak zorunda bırakmak ve kontrol altında tutma, tehdit unsuru yaratılarak uygulanması olarak tanımlanmaktadır. Cinsel şiddet, kadının utanacağı ona utanç yaşatacak şekilde cinsel

ilişkiye girmesinin zorla yaptırım uygulanması, arzusu dışında risk taşıyan ve uygun olmayan, sağlık açısından tehlike arz eden biçimde uygulanması olarak karşımıza çıkmaktadır.

Şiddet mağduriyeti yaşayan kadınla arasında bir yakınlık olmadığı halde bunu önemsemeden alelade bir kişinin uygun olmayan biçimde cinsel amaçla hareket edilmesine tevessül edilmesi de bir çeşit cinsel şiddeti oluşturmaktadır. Duymak istenmeyen cinsel ifadelerden bahsedilmesi veya taleplerde bulunması, ücret mukabilinde cinsel birlikteliğe yönelik girişimde bulunulması ya da zor kullanarak karşıdaki kişinin cinselliği ile alakalı ısrarlı davranması şiddet tanımına girmektedir.

Kadının arzu etmediği halde sıklıkla cinsel ilişkiye ve uygun olmayan münasebete zorlamak, savaşın yaşandığı ortamlarda kadına karşı yapılan davranışlar, cinsel ilişki isteğini zorlama, arzu edilemeyen farklı cinsel teklifler, fanteziler ve sarkıntılık girişimlerinde bulunmak, tecavüz, sekse zorlamak, fuhuşa zorlamak, arkadaşlarıyla cinsel ilişkiye girmeye zorlamak veya zihinsel, bedensel engellilerin ve çocukların cinsel istismarı da bu kapsamdadır.

Kadına doğum kontrolü için gerekli unsurları kullanmasına izin vermeyerek engelleme, zorla evlendirme ya da evlenmeye zorlama, çocuk denecek küçük yaşta evliliklerin yapılmasına izin verme, destek olma, cinsel yolla bulaşma ihtimali olan zührevi hastalıkları önlemeye yönelik tedbirlerin almasını engelleme, hamile kalması durumunda çocuğu aldirmaya ya da düşük yapmaya zorlama, kadınlara özgü cinsel kimliğine yönelik şiddet eylemlerinin bazılarını; kadın sünneti, bekâret muayenesi gibi parasal hedefler için kadını seks işçiliğine zorlama gibi davranışlar sayılabilmektedir (Bilican - Gökaya, 2011).

Daha geniş açıdan adlandırılması ise; “yabancı kişilerle cinsel ilişki yapması konusunda baskı uygulama, kadın istemediği halde hamile kalmasını isteme veya kürtaj yaptırma, arzu etmediği halde beğenmediği biriyle izdivaç yapması için baskı uygulama, küçük yaşta iken evliliğe zorlama. Hamile kalmamak için tedbirli davranmasına karşı çıkma, sosyal medya vasıtasıyla cinsel yönde paylaşımlar yapma, taciz etme ve tecavüze yeltenme” cinsel şiddet olarak tanımlanmaktadır (Tatlıoğlu ve Küçükköse, 2015).

Eşlerinin her ikisinin ya da birinin 18 yaşını tamamlamadan resmi ya da dini nikâh ile gerçekleşen, eşlerin duygusal, fiziksel, cinsel ve psikolojik gelişim düzeyleri

ve yaşam seçenekleri bakımında eksik bilgilerinin mevcut olması gibi sebeplerle rıza göstermeye hazır olmadıkları, tam ve özgür rıza ile gerçekleşmeyen evliliklerin mevcudiyeti de cinsel şiddet kapsamındadır.

2.2.5. Tek taraflı ısrarlı takip

Sürekli telefonla arama, açıkça ısrarlı takip (stalking) ve psikolojik şiddet kapsamına girer ve bireylerin güvenliğini, mahremiyetini ve ruh sağlığını ciddi şekilde tehdit etmekte, bu tür durumlarla mücadele etmek için hem bireysel hem de kurumsal düzeyde güçlü adımlar atılması gerekmektedir.

Israrlı takip ve tehdit içeren davranışlara karşı caydırıcı yasaların uygulanması ve mağdurların hukuki destek alabilmesi, mağdurların travma sonrası destek alabileceği danışmanlık hizmetlerinin sağlanması, sosyal medya ve dijital platformlarda kişisel bilgilerin korunması için daha güçlü güvenlik önlemleri ve toplumda bu tür davranışların zararları hakkında bilinç oluşturmak ve mağdurları desteklemek için eğitimler ve kampanyalar düzenlenmesi gerekmektedir. Bu tür tehditlerle karşılaşan bireylerin yalnız olmadığını hissetmesi ve destek mekanizmalarına kolayca erişebilmesi çok önemlidir.

Flört ilişkilerinde zorlayıcı kontrol, oldukça karmaşık ve zararlı bir durumdur. Bu tür kontrol mekanizmaları, bireylerin özgürlüklerini kısıtlayarak hem psikolojik hem de sosyal açıdan ciddi etkiler yaratabilir. Partnerin, diğer ilişkileri veya sosyal yaşamı tehdit etmesi, bireyin özgüvenini zedeleyerek sosyal çevreden izole etme, kişinin yalnız hissetmesine ve destek sistemlerinden mahrum kalmasına neden olmaktadır (Bilican-Gökkaya, 2018: 400-146).

Giyim-kuşam, gidilen yerler ve sosyal etkileşimler üzerinde baskı kurma, bireyin kendini ifade etme özgürlüğünü kısıtladığı gibi, partnerin, arkadaşlarla veya aileyle olan ilişkileri sınırlaması, diğer cinsle olan iletişimin kontrol edilmesi veya yasaklanması, telefon, sosyal medya gibi dijital platformların izlenmesi ve kontrol edilmesi gibi olumsuz durumların aileye bildirilmesi tehdidi ile bireyin kontrol altında tutulması, zorlayıcı kontrol, yalnızca bireyin sosyal yaşamını değil, aynı zamanda zihinsel sağlığını da olumsuz etkileyebilir. Araştırmalar, bu tür ilişkilerde maruz kalınan tehdit ve kontrolün, depresyon ve anksiyete gibi psikolojik sorunlara yol açabileceğini göstermektedir. Zorlayıcı kontrol, flört ilişkilerinde yaygın bir sorun olup, bireylerin yaşam kalitesini ciddi şekilde etkileyebilir. Bu tür durumlarla

karşılaşan bireylerin, destek alması ve bu durumu aşmak için gerekli adımları atması önemlidir (Üstünel, 2024).

Israrlı takip fiilinde mağdurun kendi güvenliğinden endişe duyması oldukça yaygındır. Ancak bu durumun yanında, mağdurun bir yakınının güvenliğinden de endişe duyması mümkündür. Israrlı takip, mağdurun hayatını olumsuz etkileyen bir durumdur ve sadece bireysel bir tehdit değil, aynı zamanda çevresindeki insanlara da yönelik bir tehdit oluşturabilir. Mağdur, takip eden kişinin davranışları nedeniyle hem kendi güvenliği hem de sevdiklerinin güvenliği konusunda kaygı yaşayabilir. Bu tür bir durum, psikolojik baskı ve stres yaratabilir, bu da mağdurun yaşam kalitesini ciddi şekilde etkileyebilmektedir (Doğan, 2014).

2.2.6. Siber şiddet

Dijital dünyada karşılaşılan bu tür tehditler, bireylerin mahremiyetini, güvenliğini ve psikolojik sağlığını ciddi şekilde etkilemektedir. Özellikle kadınlar ve marjinal gruplar, bu tür saldırılara daha fazla maruz kalmakta bu durum, dijital platformların daha güvenli hale getirilmesi ve bireylerin haklarının korunması için güçlü politikalar ve mekanizmalar geliştirilmesini gerektirmektedir.

Siber taciz, dijital dünyada bireylerin güvenliğini ve mahremiyetini tehdit eden ciddi bir sorundur. Belirttiğiniz gibi, istenmeyen mesajlar, siber takip, mahremiyet ihlali, nefret propagandası ve karalayıcı içeriklerin paylaşılması gibi eylemler, mağdurlar üzerinde psikolojik ve sosyal açıdan yıkıcı etkiler yaratabilmektedir. Özellikle cinselliğe yönelik sözlü saldırılar, bu tür tacizin en yaygın ve zarar verici biçimlerinden biri olarak görülmektedir.

Bu bağlamda, dijital şiddet ve istismara karşı caydırıcı yasaların oluşturulması ve uygulanması, kullanıcıların dijital hakları, güvenlik önlemleri ve bu tür tehditlerle başa çıkma yolları hakkında bilgilendirilmesi önem arz etmektedir. Casus yazılım ve deepfake gibi tehditlere karşı gelişmiş güvenlik yazılımlarının ve doğrulama araçlarının geliştirilmesi ve sosyal medya platformlarının nefret söylemi, taciz ve istismarı önlemek için daha etkin denetim mekanizmaları kurulması gibi etkin önlemler alınmalıdır. Bu tür tehditlerle mücadele etmek, yalnızca bireylerin değil, aynı zamanda toplumsal güvenliğin sağlanması açısından da kritik öneme sahip bir olgu olmaktadır (Maviş, 2021).

2.3. Kadınlara Yönelik Şiddete Feminist Yaklaşımlar

Avrupa Parlamentosu ve Konseyi'nin 2024/1385 sayılı yönetmeliği, kadınlara yönelik şiddet ve ev içi şiddetle mücadelede oldukça kapsamlı ve önemli bir çerçeve sunmaktadır. Bu yönetmelikte vurgulanan başlıca noktalar, şiddet mağdurlarını koruma ve destekleme süreçlerinde geniş ve etkili bir yaklaşım benimsenmesi gerektiğini işaret etmektedir (APKY, 2024:3).

Öne çıkan maddeler, şiddet mağdurlarının ihtiyaç duyduğu hizmetlere eşit ve kolay erişim imkânı sağlanması, yasal koruma mekanizmalarının güçlendirilmesi ve mağdurların adalete erişiminin kolaylaştırılması, toplumsal farkındalık çalışmalarının artırılması ve şiddeti önleyici mekanizmaların geliştirilmesidir. Ayrıca, politika ve yasaların etkinliğini ölçmek için düzenli veri toplama ve araştırmalar yapılması ve şiddetle mücadelede sınır ötesi ortaklıklar geliştirilmesi ve uygulamaların izlenerek raporlanması olarak özetlenmektedir.

Bu kapsamlı yaklaşım, yalnızca bireylerin değil, aynı zamanda toplulukların daha güvenli ve eşit bir yaşam sürmesini sağlamak adına oldukça kıymetli bir rehber sunmaktadır.

Zorla evlilikler, rıza dışı mahrem görüntü paylaşımı, ısrarlı siber takip, siber taciz ve nefret ile şiddete teşvik gibi suçların bir yıldan beş yıla kadar hapis öngörülmesinin yasal olarak tanımlanması ve cezalandırılması, bu tür ihlallerin önlenmesi açısından caydırıcı bir etkisi olabilir. Ayrıca, bu eylemlerin belirli kişilere karşı işlenmesi durumunda ağırlaştırıcı sebep sayılması, özellikle savunmasız grupların daha fazla korunmasını sağlayabilir. Yönetmeliğin izleme, yasal düzenlemeler ve şiddetle mücadele uygulamalarının denetlenmesini vurgulaması, etkili bir mücadele için hayati öneme sahiptir. Bu denetim mekanizmaları, yasaların uygulanmasında yaşanabilecek aksaklıkların önlenmesine ve mağdurların haklarının korunmasına yardımcı olabildiği gibi bu düzenlemeler, toplumsal farkındalığı artırma ve önleme çabalarıyla birleştirildiğinde çok daha etkili sonuçlar doğurabilmektedir.

AB ülkelerine kapsamlı bir çerçeve sunan yönetmelik, şiddete maruz bırakılanların korunması, desteklenmesi, adalete erişiminin sağlanması ve toplumda farkındalığın artırılması için gereken adımları belirleyerek, bu önlemlere ilişkin detayların iç hukuka aktarılması için 3 yıl süre tanımaktadır. Bu yönetmelik, İstanbul

Sözleşmesi'nde belirlenen standart ve ilkelerin AB düzeyinde somut ve bağlayıcı bir yasal çerçeveye oturtulmasını sağlamayı amaçlamaktadır (APKY, 2024).

Toplumsal cinsiyet eşitliği ve kadınlara yönelik şiddet konusundaki ilk haritalama raporunun, eşitlik, ayrımcılık yasağı, insan onuruna saygı, şiddetsizlik, toplumsal cinsiyet eşitliği, kadınların güçlenmesi ve özen gösterme gibi temel normları belirlemiş olması çok önemli bir adımdır. Bu normlar, gelecekteki çalışmalar için sağlam bir temel oluşturmaktadır. Bu normların belirlenmesiyle toplumsal cinsiyet eşitliği ve kadınlara yönelik şiddet konusunda çeşitli alanlarda yol gösterici olacaktır. Bu tür raporlar, politika yapıcılar ve uygulayıcılar için rehber niteliğindedir. Belirlenen normlar hem yasal hem de toplumsal düzeyde dönüşüm hedefleyen stratejiler geliştirilmesine destek sunmaktadır (Yüksel-Kaptanoğlu ve Çavlin, 2015).

2018-2020 arasındaki dönemde eklenen uluslararası sözleşme ve politika belgelerinde ayrımcılık yasağına yapılan kesişimsel ayrımcılık vurgusu, önemli bir gelişme olarak öne çıkmaktadır. Kesişimsel ayrımcılık, bireylerin birden fazla kimlik unsuruna (örneğin cinsiyet, etnik köken, engellilik durumu) dayalı olarak farklı şekillerde ayrımcılığa uğrayabileceğini ifade etmektedir. Bu normun genişletilmesi, daha kapsamlı bir kapsayıcılık anlayışının benimsenmesi açısından büyük bir adım niteliğindedir.

Bu genişletme, ayrımcılığın daha karmaşık ve çok katmanlı yapısının tanınmasını sağlamakla kalmayıp, politika ve yasaların bu boyutları ele alacak şekilde düzenlenmesine olanak tanımakta, özellikle, ayrımcılık yasağına dair bu yeni perspektif, farklı kimliklerin kesişiminde yaşanan eşitsizliklerin daha etkili bir şekilde ele alınmasını sağlayabilmektedir.

Ayrıca, eşitlik normu ile toplumsal cinsiyet eşitliğinin büyük oranda birlikte vurgulanması nedeniyle daha önce ayrı sunulan bu normlar birlikte ele alınmaktadır. Bu raporda da öncekilere benzer biçimde,

- 1) Eşitlik/toplumsal cinsiyet eşitliği
- 2) İnsan onuruna saygı
- 3) Şiddetsizlik
- 4) Kadınların güçlenmesi
- 5) Özen gösterme

6) Ayrımcılık yasağı/ kesişimsel ayrımcılık,

normları dikkate alınmış şiddetsizlik normunun kapsamına çevrim içi/çevrim dışı şiddetsizlik dahil edilmektedir (Yüksel-Kaptanoğlu, 2018; 2020).

Kadınlara yönelik şiddete feminist yaklaşımları aşağıdaki başlıklarla özetlenebilir.

Liberal Feminizm; psikolojik sorunu olan bir grup erkeğin uyguladığı zarar verici eylem,

Sosyalist Feminizm; sınıflı toplumda erkeklerin yaşadıkları sorunlar ve hayal kırıklıkları nedeniyle ortaya çıkan zarar verici eylemlerdir.

Marksiz Feminizm; çağdaş sosyalist feministlere esin kaynağı olan Marks'ın maddeci "determinizm" teorisi, yabancılaşma, praxis ve ekonomik değerlendirilmesi olan kapitalizm ve emek teorilerine bakılmayı zorunlu kılmaktadır.

Radikal Feminizm; ataerki toplum yapısı içinde gücü elinde bulunduranların kadınlara uyguladığı zarar verici eylemlerdir.

2.3.1. Liberal feminizm

Toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin kapitalizm üzerinden okunmasına karşı çıkan radikal feministler, esas olarak patriyarkal sistemin tartışmaların merkezinde olmasını önermektedirler. Bu bağlamda toplumsal cinsiyet eşitsizliğine dair kavram setlerini de patriyarkal sistemi açıklayıcı, geliştirici bir içerikle üretilmesi gerektiğini savunmaktadırlar (Walby, 1986: 23-26).

Walby'in yukarıdaki açıklayıcı tanıma biraz daha anlam katmak için bazı vurguları da yapmak gerekmektedir. Radikal feministlere göre kavram setlerinin en başatı olan patriyarka (ataerki), dar anlamından öte bir çerçevede okunmasını yani sadece babanın yönetimi değil evde koca, işyerinde patron ve toplumsal bütün ilişkilerde erkeğin hegemonyası olacak şekilde geniş anlamda kullanılması sistemi açıklar niteliktedir (Mies, 2012: 94).

Liberal feministlerin analizinde, eğitim ve mesleki beceri kazanımının artı değer üreten emek piyasasına katılım için kritik bir araç olarak görülmesi, ev içi emeğin ekonomik bağlamda değersizleştirilmesine dair ciddi bir eleştiriyi ortaya koymaktadır. Bu tartışma, yalnızca emek ve üretkenlik kavramlarını değil, aynı

zamanda toplumsal cinsiyet rollerinin ekonomiye yansıyan biçimlerini de sorgulayarak özellikle üretken emek ile artı değer arasında kurulan bu bağın sorgusuz kabul edilmesi, ekonomik düzenin ve toplumsal yapıların nasıl bir arada çalıştığını anlamak için önemli bir kapı aralamaktadır (İlkkaracan, 2015).

Bu argümanın, evlilik sonrası hane dışı emek sürecine katılımın "ilerleme" ya da "değişim" olarak değerlendirilmesi üzerinden şekillenmesi ise, feminist düşüncenin ev içi emeği nasıl gördüğü ve yeniden değerlendirdiği konusunda ciddi bir eleştiri sunmaktadır.

Liberal feminizme yönelik bu eleştiriler, feminist hareketin çeşitliliği ve derinliği açısından oldukça dikkat çekicidir. Liberal feministlerin odaklandığı temel hedefler – kadınların erkeklerle eşit seviyede olması ve hukuki haklara erişim – önemli bir başlangıç noktası olarak görülse de bu yaklaşımın bazı sınırlamaları hareketin ilerleyen dalgaları tarafından sorgulanmaktadır (Cesur, 2017: 24).

Özellikle, sosyo-kültürel dinamiklere ve toplumsal normlara daha az dikkat etmeleri, cinsiyetler arası biyolojik farklılıkların ve toplumsal cinsiyet rollerinin kadınların dezavantajlı konumuna olan etkilerini göz ardı etmeleri, onları eleştirilere açık hale getirmektedir. Ayrıca, özel ve kamusal alan ayrımını sürdürerek, kadınların evlilik gibi yapılar içinde özel alana sıkışmasını ele alacak yeterli çözümler sunamamak da bu eleştirilerin temelini oluşturmaktadır. Bu durum, feminist hareketin tek bir perspektif üzerinden değerlendirilemeyecek kadar geniş olduğunu ve farklı kadın gruplarının deneyimlerini göz önüne almak için daha kapsayıcı modellerin gerektiğini göstermektedir (Güneş, 2017: 246).

Bu durumlar, sonuç itibarıyla ev içi emeğin esas öznesini kadına indirgeyen bir mantık yürütmesine vesile olmaktadır. Bu emek, artı değer üretmediği için emek olarak görülmemektedir. Diğer taraftan erkeğin rollerindeki değişimi ise kadının emek piyasasına girmesiyle erkeğin ev içi emek sürecine katılımıyla eşitleneceğini varsayılmaktadır. Böylece kadın ve erkeğin eşitlendiği bir roller dağılımının ortaya çıktığı iddia edilmektedir. Fakat pas geçtikleri erkeğin yeni roldeki zamanının kadının ev içi rollerine olan oranı ve bunun sürekliliği söz konusudur (Walby, 2021: 110-113).

2.3.2. Sosyalist feminizm

İkili sistem kuramı, toplumsal cinsiyete dayalı sömürüye hem ekonomik hem de patriyarkal bir mercekte yaklaşarak oldukça kapsamlı bir analiz sunmaktadır. Bu teoriye göre, kapitalizm ve patriyarkanın birbirinden bağımsız ama birbiriyle örtüşen dinamikleri, kadınların toplumsal konumunu belirlemede merkezi bir rol oynamaktadır (Walby, 2016a: 18).

Üretim ve iktisadi ilişkilerin kapitalizm üzerinden şekillenmesi, kadınların emek gücünün metalaştırılmasını ve ekonomik anlamda sömürülmesini incelerken; kültür, cinsellik ve ideolojinin patriyarkayla bağlantılandırılması, kadınların toplumsal rollerini, cinsel özgürlüklerini ve kimliklerini kontrol altına alan yapısal mekanizmaları vurgulamaktadır. Bu çifte baskı sistemine odaklanarak hem ekonomik hem de toplumsal düzeyde daha bütünsel bir çözüm arayışı getirmektedir.

İkili sistem kuramını daha ayrıntılı ele almak için, bu iki sistemin kesiştiği noktalar ve birbirini nasıl beslediği üzerine derin bir inceleme yapılabilmektedir. Nitekim bu bakış açısını merkeze alan Juliet Mitchell; Batılı toplumlar nezdinde yapılacak analizlerde ekonomik yapı ile kapitalizmi, ideolojik durum ile patriyarkayı esas alan bir özerklikten görülmesi gerektiğini vurgulamaktadır (Walby, 2016b: 79-82).

Yine bu grubun önemli temsilcilerinden olan Christine Delphy, Mitchell ile kapitalizm ve patriyarkayı aynı okumaları konusunda benzeşmelerine rağmen ev içi üretim sürecinin patriyarkanın oluşumunda belirgin etkisi olduğu vurgusu üzerinde farklılaştıklarını vurgulamaktadırlar. Kadını ve erkeği batılı topluma içkin durumu üzerinden analizinin merkezine alan Delphy evlilik sözleşmesinin iş sözleşmesine olan benzerliğinden hareketle bir dost düşman ilişkisi üzerinden şekillenen cinsler arası ilişkide kadının sömürülmesini katmerleştirdiğini öne sürmektedir. Buna göre sistemden bağımsız olarak erkek kadını ev içi üretim sürecinde sömürmektedir. Nitekim kendisi bu durumu patriyarkal sistem üzerinden şöyle tarifler; “Patriyarkal sömürü kadınların ortak, özgül ve birincil ezilme biçimindedir” (Delphy, 1992 aktaran Acar-Savran, 2004: 47).

Sendikal alandaki dışlanma yöntemlerinin kadınlar aleyhine bir ilişki ürettiğinden bahseden Sylvia Walby'nin bu tespiti, kadınların iş hayatındaki sistematik dışlanmasının toplumsal ve ekonomik düzeyde nasıl kurumsallaştırıldığını güçlü bir

şekilde ortaya koymaktadır. Erken sanayileşme döneminde sendikaların, hem gelir düzeyi yüksek mesleklerden kadınları dışlayan hem de erkek dayanışmasının bir uzantısı haline gelen yapılar olarak işlev gördüğüne dair bu analiz, sendikaların toplumsal cinsiyet ilişkilerindeki rolünü derinlemesine sorgulamaktadır (Walby, 1990: 173-179).

Eril düşüncenin dayanışması, yalnızca bireyler arası bir bağ olarak kalmayıp, sendika gibi kurumsal örgütlerde de somutlaşarak erkek egemenliğini pekiştirmektedir. Erkeklerin yöneticilik pozisyonlarında bulunmasının sağladığı güç, bu tür örgütlerin karar mekanizmalarında kadınların sesinin duyulmasını engellemiş ve dolayısıyla kadınların iş yaşamında daha dezavantajlı bir konumda yer almasına sebep olmaktadır (Sağlam, 2020: 410).

Bu eşitsizliğin sermaye tarafından sorunsallaştırılmasının beklenmediği gibi sendika içinde de feminist hareketlerin dirençleri ortaya çıkmadıkça sürekli yenilendiğini dile getirmektedir (Walby, 1986: 243-248'den aktaran Toksöz, 2011: 102).

Sosyalist feministlerin patriyarkal ve kapitalist sistemin birbirine eklemlenen bu iki halinin esasında sermaye ile erkekliğin çeşitli formlarının birbirini destekleyen görünümüne aşıkardır. Bu bağlamda ne tek başına patriyarkayı merkeze alan yaklaşım ne de tek başına kadını sadece sınıfın ihtiyaçlarına uygun bir okumaya tabi tutan bakış açısı, politik ekonomik bir feminist okumanın ihtiyaçlarına cevap bulabilmektedir.

2.3.3. Marksiz feminizm

Marksist kuramın kurucuları olan Marks ve Engels, esas olarak kadın sorununu kadını merkeze alarak tartışma konusu yapmamaktadırlar. Buna rağmen sınıf ilişkileri içinde kadının dışlanma hallerini çokça dile getirmektedirler. Üstelik hem sosyalist feministler hem de radikal feministlerin esin kaynağı olmaları nedeniyle bu bölümde üzerinde durulmayı hak etmektedirler. Bu bağlamda öncelikle Engels tarafından yazılan “Ailenin, Devletin ve Özel Mülkiyetin Kökeni” adlı çalışması önemli bir örnek gösterebilmektedir.

Engels en genel anlamda çalışmasında kadının metalaştırılması sürecine eğilmektedir. Bu bağlamda aile ve aile içindeki iş bölümü ve bu durumun oluşmasında

etkili olan tarihsel arka plan tarihsel materyalist bir bakışla irdelenmektedir (Donovan, 2015: 133-134).

Marks bir toplumdaki egemen düşüncenin nasıl oluştuğu sorusunu merkeze aldığı Alman İdeolojisinde, egemenin düşüncelerinin egemen tarafından topluma dayatıldığını belirtmektedir. Dayatılan bu bilincin karşı sınıf tarafından özümsemesini ise, esas olarak yanlış bilinç olarak kendini dışa vurduğunu altını çizmektedir. Bu durumda praksis'in yanlış bilinci ortadan kaldırmada önemli bir işlev göreceğini varsaymaktadır (Marx & Engels, 2008: 53-69).

Praksis, Marksist kuramda kişinin kendi sınıfına ait olmayan bilinci açığa çıkarmanın eğitsel aracıdır. Bu düşüncenin Marksist feministler açısından önemi, kadın ve proletarya arasında kurulan bağa/benzerliğe karşı erkekler ile yönetici çıkar gruplarına hizmet eden yanlış bilinci açığa çıkarmasıdır (Sağlam, 2020).

Marxizmin özellikle 3 yönü feminizm açısından önem taşımaktadır: Maddeci determinizm teorisi (ideoloji ve sınıf bilincinin oluşması) (Wallace ve Wolf, 2012)

- Kadınlar ve proletarya arasında benzerlik,
- Erkek-yönetici çıkarlarına hizmet eden “yanlış bilinç”/ “erkeklerle özdeşleşen” ideolojiler,
- Kendi ezilmişlik durumlarının doğru bir bilincini geliştirme yönünde kadınları teşvik etme.

Yabancılaşmış emek, praksis ve ekonomik değerlerin belirlenmesi ile ilgili emek ve kapitalizm hakkında teoriler

- Yabancılaşma - kadını proleter ortak kimliği içinde tanımlama,
- Praxis - dünyayı değiştiren birey olarak kadın - dünya ile özgür ve yaratıcı bir ilişki,
- Kullanım değeri, değişim değeri, artı değer - yeniden üretim faaliyetleri ev içi ücretsiz emek,
- Toplumun ekonomik ve kültürel temeli olarak tek eşli çekirdek aile.

Ailenin, Devletin ev Özel Mülkiyetin Kökeni (1884) - Engels

• İş bölümünün kökleri “ailedeki doğal iş bölümü” - bir insanın başka bir insana efendiliğinin ilk biçimi,

• Karı ve çocukların koca tarafından köleleştirilmesi- özel mülkiyetin ilk biçimi (Kale ve İmray, 2016).

2.3.4. Radikal feminizm

Yeni toplumsal hareketler bağlamında toplumsal cinsiyet okumalarının çoklulaşmasında radikal feminizm önemli bir yer edinmektedir. Radikal feminizm 68 kuşağının Amerika deneyimlerinde önemli bir yere sahip olan New York ve Boston’da savaş karşıtlığı üzerinde gelişen protestolarında, erkek yoldaşlarının yaklaşımlarına eleştirileri üzerine gelişen bir akım olarak görülmektedir. Yeni toplumsal hareketlerin bu önemli evresinde radikal feministler tarafından önerilen sorunlar arası eşitleme sonrasında akımın temel argümanlarından biri olmaktadır (Özyön, 2018: 263).

Donovan Radikal feministlerin bu duruma bakışını şöyle özetler: “bütün bu sorunların birbiriyle ilintili olduğuna, erkek egemenliğinin ve kadınlara hükmetmenin toplumdaki baskının kökü ve modeli olduğuna ve gerçekten devrimci olan bir değişimin temelini feminizm olduğuna inanmaktadırlar” (Donovan, 2015: 266).

Radikal feministler söylemden düşünüşe kadar patriyarkal sisteme ait bütün kavram ve kuramların sorun edilmesini önermektedirler. Bu bağlamda erkek egemen sistemin kavram ve düşünüşünü reddederek, yeni bir kuramsal ve kavramsal çerçeve oluşturmaktadırlar.

Walby radikal feministlerin patriyal özelindeki önermesi bu çerçevenin sınırları için iyi bir örnektir; “Yapılmış pek çok patriyarka tanımının hepsinde ortak iki temel öğeden bahsetmek mümkündür. Bunlardan birincisi toplumsal cinsiyet eşitsizliği, ikincisi ise toplumsal cinsiyet ilişkilerinin farklı yönlerinin birbirine bağlanmasındaki sistematikliğidir. Wably’in bu ilişkiselliği esasında patriyarkanın neyi içerdiğini açıklamayı zorunlu kılmaktadır. Buna göre patriyarka erkeklerin kadınlara egemen olduğu, baskı uyguladığı ve sömürdüğü sosyal yapılar ve pratikler sistemleridir (Walby, 1996: 21).

Toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin kapitalizm üzerinden okunmasına karşı çıkan radikal feministler, esas olarak Patriyarkal sistemin tartışmaların merkezinde olmasını

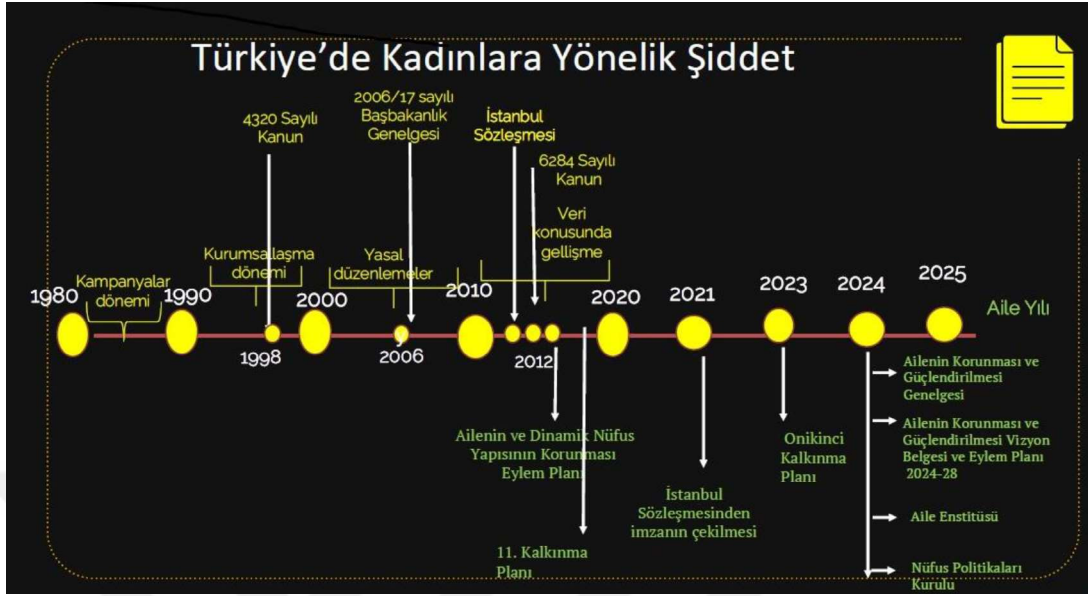
önermektedirler. Radikal feminizm, toplumsal cinsiyet eşitsizliklerini kökten çözmeyi amaçlayan iddialı bir yaklaşım olmakla birlikte, belirttiğiniz gibi birçok eleştiriye maruz kaldığı görülmektedir. Erkek egemenliğine karşı dururken bazen erkekleri tamamen dışlayan bir söyleme kayması, kadınların üstün doğasına vurgu yaparak eşitlik perspektifinden uzaklaşması gibi noktalar özellikle tartışılmaktadır (Ecevit, 2013: 36).

Bunun yanı sıra, "kız kardeşlik" fikrinin, kadınlar arasındaki ırk, sınıf ve diğer sosyo-ekonomik farklılıkları göz ardı etmesi, harekete yöneltilen önemli eleştirilerden biri olarak değerlendirilmektedir. Bu eleştiriler, radikal feminizmin bazı sorunlara derinlemesine odaklanırken, bazılarında daha kapsayıcı olmayı başaramadığını göstermekte, ancak aynı zamanda, ataerkillik ve cinsiyet eşitsizliklerine yönelik sistematik eleştiriler geliştirmesi, feminist hareketin teorik altyapısını zenginleştirildiği görülmektedir (İlter, 2014: 40-41).

Radikal feministlerin eleştirisi, toplumsal cinsiyet meselelerini daha derin bir düzlemde sorgulamayı hedeflemektedir. Erkek egemen sistemin sadece toplumsal örgütlenme biçimlerini değil, aynı zamanda biyolojik farklılıkların nasıl birer baskı aracı olarak kullanıldığını eleştirmesi, bu hareketin özünü oluşturmaktadır (Hartmann, 2012).

Radikal feministler, biyolojik özelliklerin toplumsal cinsiyet rollerine indirgenmesinin iş yaşamındaki etkilerini, özellikle kadınların maruz bırakıldığı ayrımcılık ve eşitsizlik bağlamında incelenmektedir. Erkeklerin biyolojik özellikleri avantaja çevirerek çalışma hayatında iktidar kurması, radikal feministlerin dikkat çektiği en önemli yapısal sorunlardan biridir. Bununla birlikte, bu eleştiriler daha kapsamlı bir dönüşüm çağrısı içermekte, yalnızca bireysel bir çözümden ziyade, mevcut ekonomik ve toplumsal yapıları yeniden yapılandırmayı önermektedir (Altınbaş, 2006: 23-26).

2.4. Kadına Yönelik Şiddetle Mücadelede Kanunlar, Genelgeler, Yönetmelikler ve Kurumlar

Şekil 2.2 : Türkiye'de Kadına Yönelik Şiddet

Kaynak: Yeryüzü Kalkınma Platformu Dünyada ve Türkiye Kadın Hareketi Feminist Kuramlar

Kanunlar

- Türkiye Cumhuriyeti Anayasası,
- Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Genel Müdürlüğü Kanunu,
- 4320 sayılı Ailenin Korunmasına Dair Kanun,
- Türk Medeni Kanunu,
- Türk Ceza Kanunu,
- Ceza Muhakemesi Kanunu,
- Çocuk Koruma Kanunu,
- 5393 sayılı Belediye Kanunu,
- 6284 Sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun.

Genelgeler

2021/5 sayılı Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele Genelgesi;

ASHB'ye bağlı Kadının Statüsü ve Sorunları Genel Müdürlüğü'nün (KSGM) bu alandaki görevlerini belirten 2021/5 sayılı Genelge, 16 Haziran 2021 tarihinde

yayınlanmıştır. Genelge 'de, ASHB'nin aşağıda belirtilen alanlarda gerçekleştirmesi gereken 67 faaliyet tanımlanmıştır:

Şiddet mağdurlarına etkin hizmet sunumu ve korumanın sağlanmasında kurumsal kapasitenin geliştirilmesi (22 faaliyet), 6284 sayılı Kanun kapsamında ASHB görev ve sorumluluklarının etkin biçimde yerine getirilmesi (27 faaliyet), Şiddetle mücadelede kurumlar arası koordinasyon ve iş birliğinin artırılması (9 faaliyet), Şiddetin önlenmesinde toplumsal farkındalığın artırılması (9 faaliyet) (2021/5 genelge).

2023/16 sayılı “Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele” başlıklı Cumhurbaşkanlığı Genelgesi;

25 Kasım 2023 tarihinde 32380 sayılı Resmî Gazetede yayınlanan 2023/16 sayılı “Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele” başlıklı Cumhurbaşkanlığı Genelgesi ile 2006/17 sayılı “Çocuk ve Kadınlara Yönelik Şiddet Hareketleriyle Töre ve Namus Cinayetlerinin Önlenmesi için Alınacak Tedbirler” konulu genelge yürürlükten kaldırılmıştır (2023/16 genelge).

Çocuk ve Kadınlara Yönelik Şiddet Hareketleriyle Töre ve Namus Cinayetlerinin Önlenmesi için Alınacak Tedbirler Başbakanlık Genelgesi (2006/17);

2006/17 sayılı Genelge, kadınlara yönelik şiddetle mücadele alanında ilk kez kamu kurumlarına sorumluluk yükleyerek onları da mücadeleye dahil etmesi açısından tarihi bir önem taşımaktadır. 2023/16 Cumhurbaşkanlığı Genelgesi ile 2006/17 sayılı Başbakanlık Genelgesi kapsam, içerik ve katılımcılık açısından önemli farklılıklar içermektedir (2006/17, genelge).

Kapsam açısından;

2006/17 sayılı Başbakanlık Genelgesi dört bölüm ve 114 öneriden oluşurken, 2023/16 sayılı Genelgenin kapsamı Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele Eylem Planlarında belirtilen konular ile sınırlıdır ve 17 öneriden oluşmaktadır. 2006/17 sayılı Genelge kapsamında Çocuğa Yönelik Şiddet (36 önlem), Kadına Yönelik Şiddet (54 önlem), Töre/Namus Cinayetleri (13 önlem), Medya ve Şiddet (11 önlem) başlıkları altında önlemler yer almaktadır.

2023/16 sayılı Genelge ise sadece kadınlara yönelik bir genelge olarak düzenlenmiştir. Çocuklar, kız çocukları, “töre/namus” cinayeti kavramı ile medya ve şiddet arasındaki ilişkiye yer verilmemektedir.

İçerik açısından;

2006/17 sayılı Başbakanlık Genelgesi’nde her 4 başlık altında belirtilen çözüm önerilerinin hangi kapsamda, hangi kurumun sorumluluğunda ve hangi kurum/kuruluşlar ile iş birliği içinde gerçekleştirileceği detaylı olarak açıklanmaktadır. Çocuklara ve kadınlara yönelik şiddet ile namus/töre cinayetlerinin önlenmesinde koruyucu ve önleyici tedbirler, kurumsal hizmetler, eğitim, sağlık ve hukuk alt başlıkları gözetilmiş; medya ise ayrıca ele alınmaktadır.

Çözüm önerilerinin hayata geçirilmesinden sorumlu olan kuruluşlar ile iş birliğinde bulunacak kurum/kuruluşların her faaliyet için farklılaşması, önlemlerin başarısı ve izlenmesi açısından kolaylık sağlayan önemli faktörlerdir. Kadınların ve kız çocuklarının farklılıklarına da vurgu yapan 2006/17 sayılı Genelge ’de, mevsimlik tarım işçisi ailelerden, kırsal alanda yaşayanlara, sığınmaevinde kalan kadınlardan, askerlikteki erkeklere kadar farklı gruplara yönelik faaliyetler belirtilmektedir.

Katılımcılık açısından;

2006/17 sayılı Genelge ‘de belirtilen önlemler ve öneriler, bu alanda çalışan tüm paydaşların görüşlerine dayanan TBMM Komisyon Raporunu temel alması nedeniyle, katılımcılık açısından tüm kesimleri kapsayan bir nitelikteydi. 2023/16 sayılı Cumhurbaşkanlığı Genelgesi’nde ise bu konuda bir açıklama bulunmamaktadır. Ayrıca, 2023/16 sayılı Genelge ile Kadına Yönelik Şiddet İzleme Komitesinin adı, Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele Koordinasyon Kurulu olarak değiştirildiği görülmektedir.

T.C. Cumhurbaşkanlığı 2024/6 Sayılı Ailenin Korunması ve Güçlendirilmesi Genelgesi;

15 Mayıs 2024 tarihinde 32547 sayılı Resmî Gazetede yayınlanan Genelge ‘de, Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı (ASHB) tarafından yayınlanan Ailenin Korunması ve Güçlendirilmesi Vizyon Belgesi ve Eylem Planı 2024-2028 belgesine atıfta bulunmaktadır.

Genelge 'de, bakan, bakan yardımcıları ile kamu kurum ve kuruluşlarının başkanları gibi üst düzey temsilcilerden oluşan, sekretaryasını ASHB'nin üstleneceği Ailenin Korunması ve Güçlendirilmesi Koordinasyon Kurulu oluşturulacağı belirtilmiştir. Çalışma usul ve esaslarını da kendisi belirleyecek olan Kurulun, aileye yönelik sorunların tespiti ve çözüm önerileri geliştirilmesi amacıyla çalışma grupları oluşturması ve ilgili kurum/kuruluşlar ile çalışması öngörülmektedir (2024/6, genelge).

Kurul tarafından hazırlanacak Yıllık Faaliyet Raporunda, faaliyetlere ilişkin sorumlu kurum ve kuruluşların yanı sıra bütçe tekliflerinin de belirtilmesi yer almaktadır. Genelge' de ayrıca, il düzeyinde İl Koordinasyon Kurulu oluşturulması ve İl Eylem Planı ile İl Yıllık Faaliyet Planı hazırlanması da bulunmaktadır.

Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı- On İkinci Kalkınma Planı 2024-2028;

T.C. Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı tarafından hazırlanan On İkinci Kalkınma Planı, 2024-2028 tarihleri arasında yürütülecek faaliyetleri kapsamaktadır. Ailenin korunması ve güçlenmesi ile “milli, manevi ve ahlaki değerlerin” önemi birçok başlığının altında sık sık vurgulanmaktadır.

Aile ve Kadın başlıkları altında, şiddete ilişkin politika ve tedbirlerde “şiddetle mücadelede sıfır tolerans” ilkesinin benimseneceğine değinilmiştir. Aile içi şiddet, Aile başlığı altındaki 723 No.lu politika ve tedbir altında “aile içi şiddetin her türüyle mücadele edilecektir” biçiminde tanımlanmıştır. Kadın başlığı altında ise, 729 No.lu politika ve tedbir “kadınlara yönelik şiddet ile erken yaşta ve zorla evliliklerle sıfır tolerans ilkesiyle mücadele edilecek, şiddetin önlenmesi ve şiddet mağdurlarının güçlenmesi sağlanacaktır” biçiminde ifade edilmektedir.

Yasal düzenlemelerin daha etkin uygulanması (729.1), koruyucu ve önleyici hizmetlerin etkin sunumuna yönelik kurumsal kapasite geliştirilmesi (729.2), sistematik, güvenilir ve karşılaştırılabilir veri toplanması, toplumsal farkındalık ve duyarlılığın artırılması (729.3) ve yeni teknolojiler dahil, medyanın kadınlara yönelik olumlu tutum ve davranış oluşturma çabasının desteklenmesi (729.4) belirtilmektedir.

Eğitim, istihdam gibi başlıklar altında hedef ölçütler belirlenmesine rağmen, şiddet alanında herhangi bir hedef belirlenmediği gibi, planda, eşitlik, ayrımcılık karşıtlığı, şiddetsizlik ve kadınların güçlenmesi normları yer alırken, insan onuruna

saygı, toplumsal cinsiyet eşitliği ve özen gösterme normlarına yer verilmemektedir (Kalkınma, 2023).

Diğer Genelgeler;

- İçişleri Bakanlığı Emniyet Genel Müdürlüğü (2007/8) Nolu genelge,
- Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulu'nun 18 Nolu Genelgesi.

Yönetmelikler;

- 26806 sayılı Ailenin Korunmasına Dair Kanunun Uygulanması Hakkında Yönetmelik,
- Kadın Konukevlerinin Açılması ve İşletilmesi Hakkında Yönetmelik,
- Şiddet Önleme ve İzleme Merkezleri Hakkında Yönetmelik.

Ülkemizde, aile içinde yaşananlar olarak yani özel alan sayılan ve mahremiyet deyimini ile ailenin iç bünyesinde kadına yönelik eziyeti, şiddeti normal görüp, göz yumulması, bu eylemlerin suç unsuru olduğu ve buna tevessül edenin ceza alması olasılığı, ilk defa 1980'li yılların bitimine kadın örgütlerinin konu hakkında yaptıkları eylemleri ve kampanyalarıyla ülkenin gündemine oturtulduğu görülmektedir.

Aile içi şiddetle asıl mücadele ve kurumsallaşma aşaması, ilk kadın danışma merkezlerin açılmasının ardından açılan kadın sığınmaevleri ile başlamış, bu süreç 2000'li yıllarla hızlanarak çoğalmış, iş birliğinin oluşması ve kitlelere duyurulması ancak 2010 yılında başarılmıştır. 1998 yılında yürürlüğe giren “4320 sayılı Aileyi Koruma Kanunu”, 2005 yılında yasalarımızda yer alan “5393 sayılı Belediye Yasası”, “2006/17 sayılı Başbakanlık genelgesi” ve 2008 yılında KSGM'nin “Kadına Karşı Şiddetle Mücadele İl Eylem Plan'larının” ortaya çıkartılması projeleri içinde yer alarak yapılan Yasalar bu alanda girişilen önemli çalışmalar olarak değerlendirilebilir (Alican, 2018).

Bu alanda mesai verilerek çıkartılan istatistiksel verilerin temininde ve bunların analiz edilmesiyle, kadınların yaşamlarındaki sıkıntılı süreçleri teşkil eden aile içi şiddetin ulaştığı seviye tespit edilerek, görünür kılınması sağlanmaktadır.

1980'li yıllardaki kadın hareketinin en büyük kazanımı olarak Türkiye'de kadın sığınmaevleri ve danışma merkezleri hayata geçirilmiştir. Mor Çatı Kadın Sığınağı Vakfı ve Ankara Kadın Dayanışma Vakfı 1990-1991 yıllarında kurulmuş ve

şiddet gören kadınlara kadın danışma/dayanışma merkezleri kanalıyla dayanışmaya başlamaktadırlar. Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu çatısı altında ise Devlete bağlı sığınaklar olarak hizmete girmektedir. “Devlete bağlı ilk sığınmaevi 1990 yılında İzmir’de; daha sonra 1991 yılında Ankara ve Bursa’da, 1992’de Antalya’da, 1993’te Eskişehir’de, 1995’te İstanbul’da şiddet gören kadınlara kapılarını açtığı görülmektedir” (Yıldırım, 1996).

2011 yılı sonlarında Suriye’den yaşanan göç dalgası neticesinde yaşanan insan akımında gelen göçmen kadınların faydalanacağı sadece iki kadın sığınmaevi bulunduğundan göçmen kadınların maruz kalacakları aile içi şiddet eylemleri neticesinde ihtiyaç duyulacak kadın sığınmaevi sayısı oldukça az olduğu görülmektedir. Aile içi şiddet olaylarında eşlerin veya aile fertlerinin kadınları baskı altında tutarak şiddet uygulamaları kadınları çaresiz bırakmakta ekonomik ve psikolojik yardım arayamaz duruma bırakarak kendilerine muhtaç kalmalarını önlemenin en önemli karşılığı kadın sığınmaevlerinin olduğu bilinmektedir (Akdeniz, 2012).

Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele IV. Ulusal Eylem Planı (2021-2025).

İlk kez 2007 yılında hazırlanan Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele Ulusal Eylem Planının ikincisi 2012-2015, üçüncüsü 2016-2020, dördüncüsü ise 2021-2025 yıllarındaki faaliyetleri kapsayacak biçimde hazırlanmıştır. Dördüncü Ulusal Eylem Planı’nda, 2018 yılında hazırlanan “Kadının Güçlenmesi Strateji Belgesi ve Eylem Planı’na (2018-2023) referans verilmiş; kadınların eğitim, sağlık, ekonomi, karar alma mekanizmalarına katılım ve medya alanlarında güçlenmesinin şiddet ile mücadeleye katkısı olacağı belirtilmektedir.

Eylem Planında ise, adalete erişim ve mevzuat, politika ve koordinasyon, koruyucu önleyici hizmetler, toplumsal farkındalık ile veri ve istatistik olmak üzere 5 ana hedef, 28 strateji ve 227 faaliyet yer almaktadır. Eylem Planındaki faaliyetlere ilişkin performans göstergeleri de tanımlanmıştır. Bu göstergeler, büyük ölçüde yapılan faaliyetlerin sayısı ve bu faaliyetlere katılan kurum ve kişi sayılarına odaklanmaktadır. 2022 yılından itibaren, yıllık olarak gerçekleştirilecek faaliyetler, Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele Yıllık Faaliyet Planları olarak yayınlanmaktadır. Ancak, önceki yılın faaliyetlerinin takibini kolaylaştıracak ve kamuoyuyla paylaşılacak bir yayın bulunmamaktadır.

Ailenin korunmasının önemine vurgu yapan IV. Ulusal Eylem Planı'nın, yerelde daha etkin uygulanması amacıyla İl Eylem Planlarının 81 ilde hayata geçirilmesi planlanmaktadır. İstanbul Sözleşmesi'nden çıkılmasından sonraki ilk plan olan 2021-2025 Eylem Planı'nda sözleşmeden hiç bahsedilmemektedir.

2018 yılından beri en kısa zamanda uygulanacağı belirtilen “Erken Yaşta ve Zorla Evliliklerle Mücadele Eylem Planı” halen yayınlanmamıştır. Bakanlığın “erken ve zorla evlilik” olarak tanımladığı, 18 yaşından önce gerçekleşen çocuk evliliklerini de kapsayan ‘planlanan’ eylem planına ilişkin açıklama, en son Kadının Güçlenmesi Strateji Belgesi ve Eylem Planı'nda (2018-2023) belirtilmektedir (KSGM, 2018).

Şiddet biçimlerinden çocuk yaşta ve zorla yapılan evlilikler ile mücadele amacıyla ulusal bir eylem planı yerine, il düzeyinde eylem planları hazırlanması tercih edilmiş gibi görünmektedir. KSGM, 2022 yılında 23 ilde ‘Erken ve Çocuk Yaşta Evliliklerle Mücadele İl Eylem Planı’nın yürürlüğe konduğu, depremden etkilenen 5 ilde de hazırlıkların başladığı ve mevcut Eylem Planı olan il sayısının 25 olduğu belirtilmektedir (KSGM, 2024).

Ailenin Korunması ve Güçlendirilmesi Vizyon Belgesi ve Eylem Planı 2024-2028

Bakanlığın aile kurumunu güçlendirmeye ilişkin olarak yürüttüğü çalışmaları kapsamında hazırlanan belge, küresel değişim ve toplumsal yaşamdaki farklılıklardan etkilenen aile kurumunun ‘ciddi tehdit ve risk’ altında olduğu öngörüsüyle hazırlandığı görülmektedir.

Aile açısından yaşanan sorunların ‘tek kişilik hanelerin çoğalması, boşanmaların artması, ilk evlenme yaşının ilerlemesi, evlilik oranları ve çocuk sayısının azalması’ olarak tanımlandığı Eylem Planında, ‘bireyselliğin ön plana çıkması, yaşam kurgusunun hız ve hız eksenine evrilmesi, aile bağlarının zayıflaması’ ile tek tipleştiği öne sürülmektedir. Şiddetsizlik normunun yer aldığı belgede, ‘Ailemiz İstikbalimizdir’ mottosu ile temel değerlerin korunması ve nesillere aktarılmasını benimsenmektedir.

Eylem Planı, Küresel Riskler ve Demografik Dönüşüm Karşısında Ailenin Korunması, Ailelerin Refah Düzeyinin Yükseltilmesi, Aile Odaklı Sosyal Politika ve Hizmetlerin Etkinliğinin Artırılması, Dijitalleşme Sürecinde Ailenin Desteklenmesi, Aileye Duyarlı Çevre Politikaları ile Ailelerin Afet ve Acil Durumlara Dayanıklılığının Artırılması alt başlıklarından oluşmaktadır. İlk alt başlık altındaki

ikinci stratejik hedef ‘aileyi tehdit eden şiddet, zararlı akımlar ve alışkanlıklarla mücadelenin güçlendirilmesi’ olarak belirlenmektedir.

Bu hedef kapsamında ‘küresel cinsiyetsizleştirme’ projelerine yönelik bir strateji belgesi oluşturulacağı belgesi, toplumsal cinsiyet eşitliği karşılığına bir örnektir. Aile içi şiddete ilişkin analiz yapılacağı vurgusunun yapıldığı belge içinde, kadınlara yönelik şiddete değinilmemiş; kadın kelimesi aileyi oluşturan ve evliliğin bağını kuran, ‘kadın ve erkek’ ve “kadın başına doğum sayısı” ile ele alınmaktadır.

2.4.1. Şiddet önleme ve izleme merkezleri (ŞÖNİM)

Şiddete karşı koyarak mücadele eden birimler arasında koordineli çalışmayı esas alan ve tek kapı sistemiyle çalışması öngörülen “Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı KSGM” bünyesinde olan Şiddeti Önleme ve İzleme Merkezleri kurulduğu görülmektedir.

Ayrıca bu kapsamda il’lerde il koordinasyon, izleme ve değerlendirme komisyonlarının oluşturulması kararı alınmıştır. İl koordinasyon kurulları; belediye başkanı veya yardımcısı, il jandarma komutanı, il emniyet ve ASPB il müdürü, il milli eğitim ve il sağlık müdürü ile göç idaresi il müdürü, il nüfus ve vatandaşlık ile il SYDV müdürü, ŞÖNİM ve sığınmaevli müdürlerinden oluşturulmaktadır.

Lüzumu halinde Cumhuriyet Başsavcılığı ile ilgili kurum ve kuruluşlar, üniversite ve sivil toplum temsilcilerinin çağrılması öngörülmektedir. Ancak kadına yönelik şiddetle mücadelede hukuki destek bağlamında baroların dışlanmış olması ise, oldukça düşündürücüdür.

Özellikle sığınmaevlerinde kalan kadınlara, ücretsiz avukat sağlayacak herhangi bir mekanizmanın bulunmaması hem şiddet gören kadınların hukuki haklarını yasa gereği kullanamamalarına, hem de CMUK’da faillere gerekli cezaların verilmesi ile suçluların cezasız kalmamasında etkili olamamaktadır (Kırbaş-Caniklioğlu, 2015).

Yeni yasa kapsamında kadına yönelik şiddetle mücadelede kamusal anlamda ASPB'ye bağlı olarak, ŞÖNİM'ler, kadın sığınmaevleri ve ilk kabul edilen kurumları olmak üzere üçlü bir yapı ortaya çıkmaktadır.

ŞÖNİM, 6284 sayılı Yasa kapsamında 14 pilot ilde başlatılmıştır. ŞÖNİM sayısı dört yılda dört kat artarak 2017 yılında 68'ye ulaşmış ve 2012-2017 yılları

arasında ŞÖNİM'ler 190 bin kişiye hizmet vermiştir. ŞÖNİM'lerden 2017 yılında 72.832 kadın ve 13.872 çocuk hizmet almıştır. Ayrıca Bakanlığın bünyesinde olan kadın sığınmaevlerinden 33.413 kadın ve beraberindeki 23.575 çocuk olmak üzere toplam 56.988 kişi hizmet almaktadır (Kazete, 2018) .

2021 yılında 81 ile yaygınlaştırılmış olan Şiddet Önleme ve İzleme Merkezleri, şiddete maruz kalmış ya da kalma tehlikesi yüksek olan kadınların yardım almak için başvurdukları tek kapı prensibiyle çalışan kurumlardır. ŞÖNİM'lerin işleyişinde kolluk kuvvetlerine başvuran kadınlar polis/jandarma aracılığıyla ŞÖNİM'e bağlı ilk kabul birimine ve izleyen süreçte ŞÖNİM tarafından sığınmaevlerine yerleştirilmektedir. Yerleştirme, belediye ya da bakanlık sığınmaevlerinden yer olanlar, veri sistemi saptanarak gerçekleştirilmektedir (Uçan ve diğerleri, 2016: 28).

Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmet Bakanlığı il müdürlükleri bünyesinde çalışan ŞÖNİM'ler, şiddete uğrayan ya da risk altında kalan kadınlara ve çocuklarına kalacak yer tahsisi ile hukuki ve psikolojik destek alabilmeleri için uygun ortamı ve iletişimleri sağlayan koordinasyon birimleridir.

ŞÖNİM'ler kolluk kuvvetleri, kadın STK'ları, yerel yönetimler, barolar, adli kurumlar ve sağlık kuruluşlarıyla iş birliği içinde çalışmaktadırlar. Bu merkezlerin şiddet gören kadınların ihtiyaçlarını belirlemesi ve kurum bünyesine ait olan sığınmaevi veya kendi evinde önleme tedbiri kararlarıyla şiddetten koruması hedeflenmiştir. Hukuksal ve kurumsal alt yapısı tam olarak oturtulmadan, yönetmelik hazırlamadan, kollukta görev yapanlar, mülki ve idari amirler, hâkimler, savcılar ve avukatlar yasa hakkında yeterli bilgi sahibi olmadan yasa yürürlüğe girmiştir (Moralioğlu, 2012). ŞÖNİM uygulama yönetmeliği ise, bir yıl sonra 2013 yılında çıkarıldığı görülmektedir.

2.4.2. İlgili Kurumlar

ASHB (ÇHGM) - İŞKUR - MEB - Yerel yönetimler - STK'lar - Özel sektör, Sorumlu Kurum; ASHB (KSGM) Birliği (KYŞM IV. UEP 2021-2025: 114)

2.4.2.1. Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı (ASHB)

Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, 2018 yılında Çalışma, Sosyal Hizmetler ve Aile Bakanlığı (ÇSHAB) adıyla Çalışma Bakanlığı ile birleştirildi. Aynı yıl içinde Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı (ASHB) olarak adı değiştirildi. 2021

yılında ise, Çalışma Bakanlığı'ndan ayrılarak, Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı oldu. Bakanlığın ismindeki değişimlerin misyon ve vizyona da yansıdığı bu değişiklikler sonucunda, Bakanlığın güncel misyonu “Bireyin, ailenin ve toplumsal değerlerimizin korunması, güçlendirilmesi ve geliştirilmesine yönelik bütüncül ve adil sosyal hizmet modelleri geliştirmek ve uygulamak” olarak ifade edilmektedir.

2018 yılındaki ÇSHAB'nin misyonunda yer alan özellikle “kadınlara karşı ayrımcılığı önlemek, kadının insan haklarının korunması, hak, fırsat ve imkânlardan eşit yararlanması, kadınlara yönelik sosyal hizmet ve yardım faaliyetleri yürütmek” ifadeleri ASHB kullanılmadı. Bakanlığın vizyonu da “toplumun her bir ferdine ulaşarak etkin sosyal hizmet sunumuyla ülkemizin sosyal kalkınmasında öncü kurum olmak” biçiminde ifade edilmektedir.

2.4.2.2. Kadına yönelik şiddetle mücadele IV. ulusal eylem planı 2021-2025

Politika ve Koordinasyon

Strateji 2.1 Kadına yönelik şiddetle mücadele politikaları bütüncül ve kapsayıcı şekilde hazırlanacak ve uygulanacaktır.

Strateji 2.2 Kadına yönelik şiddetle mücadele için gerekli kaynak ve yeterli bütçe tahsis edilecektir.

Strateji 2.3 Kadına yönelik şiddetle mücadelede güçlü koordinasyon ve sektörler arası işbirliği teşvik edilecektir.

Strateji 2.4 Yerel politikaların etkinliğini artırmak üzere 81 ilde “Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele İl Eylem Planları” uygulanacaktır.

Strateji 2.5 Ulusal ve yerel düzeyde yürütülen çalışmalar dönemsel olarak izlenecek ve değerlendirilecektir (KYŞ-UEP, 2021-2025: 71).

Hedef 2 : Şiddete sıfır tolerans anlayışının tüm plan, program ve politikalara yerleştirilmesi Belediyelerin kadın alanındaki çalışmalarının teşvik edilmesi için her yıl “Kadın Dostu Belediye ve Yerel Yönetim Buluşmaları” gerçekleştirilecektir.

Açıklama: Yerelde kadına yönelik şiddetle etkin mücadelede önemli paydaşlardan olan belediyelerin kadın alanındaki çalışmalarının teşvik edilmesi için her yıl “Kadın Dostu Belediye ve Yerel Yönetim Buluşmaları” gerçekleştirilecektir.

Performans Göstergesi: Gerçekleştirilen toplantı sayısı - Belediye/yerel yönetim sayısı - Toplantılara katılan kişi sayısı, Süre: 2023-2025

İlgili Kurum: ASHB (KSGM) - İçişleri Bakanlığı (İller İdaresi Genel Müdürlüğü) Yerel yönetimler Sorumlu Kurum Türkiye Belediyeler Birliği (KYŞM-UEP, 2021-2025: 90).

Strateji 3.3 : Şiddet mağdurunun sosyoekonomik olarak güçlenmesine yönelik vaka bazlı özel müdahale programları hayata geçirilecektir.

Hedef 3. Koruyucu ve önleyici hizmetlerin etkin sunulmasına yönelik kurumsal kapasitenin geliştirilmesi

Faaliyet 3.3.9. : Konukevi hizmeti alan şiddet mağduru kadınların beraberindeki çocukların kreş imkânlarından yararlandırılması sağlanacaktır.

Açıklama:

Şiddet mağduru kadınların istihdamının desteklenerek güçlenmeleri ve şiddetten korunarak yeni bir hayat tesis etmelerinin sağlanmasını teminen çalışan kadınların kreş çağındaki çocuklarının öncelikle kamu kreşleri olmak üzere ihtiyaç halinde özel kreşlerden de yararlanması için kontenjan ayrılması, kreş desteği sağlanması vb. gerekli tedbirler alınacaktır.

Performans Göstergesi:

Kadın konukevi hizmeti alan ve ücretsiz kreş imkânlarından yararlandırılan kadın sayısı - Ücretsiz kreş imkânlarından faydalandırılan çocuk sayısı. Süre; 2021-2025.

2.5. Kadınlara Yönelik Şiddet ile İlgili Araştırmalar (ASHB-KSGM)

Ülke genelinde kadınlara yönelik farklı şiddet biçimlerinin yaygınlığı başta olmak üzere şiddetin kadınların sağlığı üzerindeki etkileri, sonuçları, mücadele yöntemleri ve kadınların tutumlarını ortaya koymak amacıyla 2008 ve 2014 yıllarında iki araştırma yürütülmüştür.

KSGM'nin yararlanıcı kurum olduğu Türkiye'de Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet Araştırmalarının Dünya Sağlık Örgütü'nün kullandığı araştırmanın Türkçeye uyarlanması, soru kâğıdının hazırlanması/geliştirilmesi/bilgisayar ortamına aktarılması, saha ekiplerinin seçimi/egitimi/koordinasyonu, saha çalışmasının

yapılması, veri analizi ve rapor yazımı ile sonuçların yaygınlaştırılmasından Hacettepe Üniversitesi Nüfus Etütleri Enstitüsü sorumludur.

Araştırmaların verisi, Resmi İstatistik Programına dahil edilmiş, KEFEK tarafından hazırlanan Komisyon Raporunda, araştırmadan sorumlu kurum olarak Hacettepe Üniversitesi Nüfus Etütleri Enstitüsü belirtilmiştir (TBMM, 2022). Ancak, araştırma verisinin Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) tarafından toplanacağı ve üniversitelerin diğer faaliyetlerinden sorumlu olacakları bir format değişikliği ile TÜBİTAK çağrısına çıktığı görülmektedir.

2024 yılında yapılacağı belirtilen araştırmanın, 2023 yılında Cumhurbaşkanlığı Kararı ile 2023 yılının Mayıs ayında kurulan Marmara Üniversitesi Nüfus ve Sosyal Araştırmalar Enstitü tarafından yapılması kararlaştırılmıştır. Ayrıca, Covid-19 salgınının kadınlara yönelik şiddet üzerindeki etkilerinin ortaya konması amacıyla Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi (ASBÜ) tarafından 2021 yılında gerçekleştirilen ve raporu tamamlanan “Önleme, Müdahale ve Politika Boyutlarıyla Türkiye’de Kadına Yönelik Şiddet ve Covid-19 Salgınının Etkileri Araştırması” kamuoyu ile hala paylaşım yapılmamaktadır (Faz III, 2024) .

2.5.1. Protokoller

Veri entegrasyonunun sağlanması amacıyla 2020 yılından itibaren Jandarma Genel Müdürlüğü (JGM) ve İçişleri Bakanlığı ile protokol imzalanmasına devam edilmiştir. ASHB’nin 2020 yılında JGM ile imzaladığı ‘Aile İçi ve Kadına Karşı Şiddet Olayları Kayıt Formu’ elektronik olarak paylaşılmaktadır.

Bakanlık 2022 yılında ‘Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı ile İçişleri Bakanlığı Arasında Veri Entegrasyonuna İlişkin İş Birliği’ adlı protokol ile şiddet nedeniyle verilen gizlilik kararlarının Nüfus ve Vatandaşlık İşleri Genel Müdürlüğüne (NVİGM) aktarılmasını amaçlanmaktadır. Ayrıca, Bakanlığın 2017 yılında İçişleri Bakanlığı ile imzaladığı “şiddet olayları kayıt formu ve tedbir kararlarına ilişkin verilerin elektronik olarak paylaşımı’ protokol kapsamındaki çalışmaların 2023 yılında tamamlandığı görülmektedir (KSGM, 2023: 85).

‘Erken yaşta ve zorla evlilikler’ ile mücadele amacıyla ASHB ile UNICEF ortaklaşa “2023-2024 Ortak Çalışma Planı” hazırlamışlardır. Plan kapsamında, Bakanlığın kurumsal kapasitenin artırılması için ‘kadın konukevi’, ŞÖNİM ve Sosyal

Hizmet Merkezi (SHM) şiddetle mücadele irtibat noktalarında eğitimler başta olmak üzere çeşitli çalışmaların yapılacağı belirtilmektedir. Şiddete maruz bırakılma sonrasında sağlık raporu alınan kurum olan Adli Tıp Kurumları, Türkiye’de 76 il ve 31 ilçede hizmet sunmaktadır.

2.5.1.1. İçişleri Bakanlığı

6284 sayılı Kanun Kapsamında Teknik Yöntemlerle Takip Sistemlerinin Kullanılmasına Dair Yönetmelik,

Elektronik kelepçe uygulamasına ilişkin olarak 2021 yılında Bakanlığın Güvenlik ve Acil Durum Koordinasyon Merkezi (GAMER) bünyesindeki Emniyet Genel Müdürlüğü Asayiş Daire Başkanlığı’na bağlı olarak ‘Elektronik İzleme Merkezi’ kurulmuştur. Yönetmelik ile izleme sürecinin nasıl yürütüleceği açıklanmaktadır. İzleme Merkezi amiri, izleme personeli ve uygulama ekibi olarak tanımlanan çalışanların görev ve sorumluluklarının yer aldığı Yönetmeliğe göre, Merkez 7 gün 24 saat izlenerek, ihlal durumu söz konusu olduğunda önce failin ihtar edilmesi, devam etmesi halinde de ilgili kolluk birimleri ile irtibata geçilerek müdahale edilmesi sağlanmaktadır. Aynı zamanda, şiddete maruz bırakılan kişi de bilgilendirilerek güvende olduğu teyit edilmektedir.

Yönetmelik, Aile Mahkemesi hakimleri tarafından verilen teknik yöntemle takip kararın izleyecek personelin ‘gerekli vasıflara sahip, yeterli sayıda izleme personeli’ olarak belirtilmiş, gerekli vasıflar ve sayı konusunda bir açıklama getirilmemiştir. ŞÖNİM ve ASH İl Müdürlükleri, kolluk kuvvetleri ile irtibat halinde çalışan merkezdeki verinin ASHB ve ilgili kuruluşlar ile paylaşılacağı da belirtilmektedir.

2.5.1.2. Kadın acil destek uygulaması (KADES)

Emniyet Genel Müdürlüğü’nün (EGM) kolluk kuvvetlerine erişimi hızlandırması amacıyla sadece kadınlara yönelik bir mobil aplikasyon uygulaması olan KADES, Mart 2018 tarihi kullanılmaya başladığı görülmektedir. İçişleri Bakanlığının Temmuz 2024 tarihinde basına verdiği bilgiye göre, KADES uygulamasını 6 milyon 597 kişi indirmiş ve 1 milyon 219 bin ihbarda bulunulmuştur. Uygulama, Türkçe dışında Arapça, Farsça, Fransızca, İngilizce ve Rusça dillerinde de hizmet sunmaktadır.

2.5.1.3. Adalet Bakanlığı

Adalet Bakanlığı'nda, Adli Destek ve Mağdur Hizmetleri Daire Başkanlığı (ADMH), Ceza ve Tevkifeler Genel Müdürlüğü (GTGM), Adli Sicil ve İstatistik Genel Müdürlüğü (ASİGM), Bilgi İşlem Genel Müdürlüğü (BİGM) ve Eğitim Dairesi Başkanlığı (EDB) ile Türkiye Adalet Akademisi (TAA) kadınlara yönelik şiddet ile mücadele alanında hizmet sunmaktadır.

Türk Ceza Kanunu'nda yapılan değişiklikler

Türk Ceza Kanunu'nda kadınlara yönelik şiddet ile ilgili değişiklikler kapsamında 8 Temmuz 2021 tarihinde bazı değişiklikler yapılmıştır. 7331 sayılı Kanun ile TCK'nın 82. maddesinin birinci fıkrasının (d) bendinde yer alan “eş” ibaresi, “eş, boşandığı eş” şeklinde değiştirilmiştir. Ayrıca, “kasten öldürme, kasten yaralama, eziyet ve kişiyi hürriyetinden yoksun kılma suçlarının boşanılan eşe karşı işlenmesi” nitelikli hâl olarak düzenlenmiş ve cezayı artıran sebep olarak değerlendirilmektedir.

27 Mayıs 2022 tarihinde 7406 sayılı Kanun ile yapılan değişiklikler ile de kadınlara karşı kasten öldürme, kasten yaralama, tehdit, işkence, eziyet suçlarında cezalar artırılmıştır. Ayrıca, kadınlara yönelik “ısrarlı takip eylemleri” başka suçlar kapsamından alınarak 123/A maddesi ile ayrı bir suç olarak düzenlenmiş ve kadınlara yönelik suçlar nedeniyle vekili olmayanlara avukat görevlendirilmesi isteme hakkı tanınarak ücretsiz adli yardımın kapsamı da genişletilmektedir (KSGM, 2023).

5271 sayılı ceza Muhakemesi Kanunu'nda yapılan değişiklikler (7331 ve 7406 sayılı Kanunlar)

2004 yılında kabul edilen 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu (CMK), cezanın nasıl verileceğine ilişkin kuralları ve kişilerin hak, yetki ve yükümlülüklerini düzenler. CMK'ya 26 Mayıs 2022 tarihinde 7406 sayılı Kanun ile bazı değişiklikler ve eklemeler yapılmış tutuklama nedenleri başlığı altındaki (Madde 100), nedenlerin yer aldığı 3 No.lu fıkrasındaki tutuklama nedenleri arasına “(i) Kadına karşı işlenen kasten yaralama suçu” eklendiği görülmektedir.

Kamu Davasına Katılma (İkinci kısım) başlığı altındaki Katılanın Hakları (Madde 239), (1) No.lu fıkrasındaki “cinsel saldırı suçu ile” yerine “cinsel saldırı, çocukların cinsel istismarı veya ısrarlı takip suçları ile kadına karşı işlenen kasten yaralama, işkence veya eziyet suçlarında ve” ifadesi olarak değiştirilmiştir. Böylece,

suçun kapsamı genişletilmiş ve kadınlara ve çocuklara yönelik suçlar özel olarak vurgulanmaktadır.

İnsan hakları eylem planı (İHEP)

“Özgür Birey, Güçlü Toplum; Daha Demokratik Bir Türkiye” alt başlığıyla hazırlanan Eylem Planı, 2021 yılının Mart ayında yayımlanmıştır. Eylem Planında, eşitlik, insan onuruna saygı, ayrımcılık karşıtlığı, şiddetsizlik normları yer almakta; dolaylı olarak kadınların güçlenmesi normuna da değinilmektedir.

Ancak, toplumsal cinsiyet eşitliği ve özen gösterme normlarına yer verilmemiştir. Plan kapsamında 11 temel ilke, 9 amaç, 50 hedef ve 393 faaliyet bulunmaktadır. Plandaki faaliyetlerin, Cumhurbaşkanlığı koordinasyonunda oluşturulacak “İzleme ve Değerlendirme Kurulu” tarafından izleneceği ve ilgili bakanlıklar ve kuruluşların İnsan Hakları Daire Başkanlığı’na 4 aylık dönemler halinde faaliyet raporu sunacakları belirtilmektedir.

Yıllık faaliyetleri içeren Yıllık Uygulama Raporlarının ise, TIHEK ve KDK tarafından değerlendirmesinin ardından TBMM ve Cumhurbaşkanlığına sunulacağına İHEP’te yer verilmektedir. Yıllık faaliyetlerin Cumhurbaşkanı tarafından kamuoyu ile paylaşılacağı da ifade edilmekte, izleme faaliyetlerinin takip edilmesini kolaylaştırmak için bir web sitesi hazırlandığı görülmektedir. Ancak, aradan geçen 3 yıldan uzun bir süre içinde izlemeye ilişkin herhangi bir rapor yayınlanmamaktadır.

Konuyla ilgili web sayfasındaki en güncel haber, 30 Haziran 2022 tarihinde kurulun yedinci izleme toplantısını yaptığına ilişkindir. Demokrasi ve Atılım Partisi, 2 Mart 2021-30 Mart 2023 tarihleri arasında belirlenen faaliyetlere yönelik bir Takip çalışması yaparak yayınlamıştır. Takip raporunda, 2 yıl içinde tamamlanması gereken 285 hedeften 111’inin tamamlandığına değinilmektedir. “Cinsel saldırı mağduru kadınların ikincil örselenmelerini önlemek amacıyla hastanelerde oluşturulan özel merkezler/kadın destek birimleri yaygınlaştırılacaktır” faaliyetinin hiçbir hastanede uygulanmadığı belirtilmektedir.

Öte yandan, “şiddet mağduru kadınların hak arama yollarını etkin bir şekilde kullanabilmeleri için Ceza Muhakeme Kanunu 234’üncü maddesi uyarınca

- Avukat görevlendirilmesi imkânı getirilecek,
- Adli yardım hizmetlerinden yararlanma koşulları kolaylaştırılacaktır,

- Aile içi şiddet ve kadına karşı şiddetten kaynaklanan suçların etkin bir şekilde soruşturulması amacıyla kurulan özel soruşturma büroları ülke genelinde yaygınlaştırılacaktır”;

- Adli destek mağdur hizmetleri müdürlükleri yaygınlaştırılacaktır,

Faaliyetlerinin ise gerçekleştirildiği belirtilmiştir.

Eylem Planının somut faaliyetler ile izlendiği belirtilse de Eylem Planında yer alan faaliyetlerin göstergelere dönüştürülmesi, izlemenin daha kolay, anlaşılır ve net olarak olmasına katkı sağlayacaktır. Öte yandan, izleme faaliyetlerinin belirlenen aralıklar ile kamuoyu ile paylaşılması da Adalet Bakanlığı'nın taahhüt ettiği görevi yerine getirmesi açısından önemlidir (Sirman ve Özar: 2024).

Cumhuriyet başsavcılığı

Şiddete maruz bırakılanlar, doğrudan Cumhuriyet Başsavcılıkları bünyesindeki Aile İçi ve Kadına Karşı Şiddet Suçları Soruşturma Bürolarına başvuru yapmaktadır. Büronun görevi, şiddet suçlarına ilişkin soruşturmaları takip etmek, sonuçlandırmak, tedbir kararlarının uygulanmasını denetleme görevlerini üstlenmektedir. İnsan Hakları Eylem Planı'nda da belirtildiği gibi, sayısının artması amaçlanan bu büroların sayısı, Temmuz 2023 tarihi itibariyle 81 il merkez adliyesi ile il merkezi olmayan 144 ilçe adliyesi olmak üzere toplam 225'e ulaşmıştır. Büro olmayan yerlerde Cumhuriyet savcıları bu görevleri üstlenmektedir.

Adli destek ve mağdur hizmetleri daire başkanlığı (ADMH)

Başkanlık, 2020 Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi ile ana hizmet birimi olmuştur. Böylece Adli Destek ve Mağdur Hizmetleri Müdürlükleri kurulmuştur. Temmuz 2023 itibariyle 161 adliyede müdürlük bulunmaktadır. Kadınlara yönelik şiddetle mücadele alanında uzman birimler oluşturmak amacıyla yapılan çalışmalara bağlı olarak 2022 yılının Ağustos ayında ADMH bünyesinde Kadın Hizmetleri Dairesi Başkanlığı kurulmuş ve adli süreçte kırılgan gruplara ve suç mağdurlarına destek sunmak üzere adliyeler bünyesinde Adli Destek ve Mağdur Merkezleri oluşturulduğu görülmektedir.

Söz konusu merkezlerde mağdurlara gerekli uzman personel tarafından adli sürece ilişkin psiko-sosyal destek hizmeti sunulmaktadır. Cumhuriyet başsavcılıkları bünyesinde oluşturulan Aile İçi Şiddet Suçları Soruşturma Büroları, 81 ilde ve il

merkezi olmayan 134 ilçe adliyesinde faaliyettedir. Böylece, soruşturmaların Cumhuriyet başsavcılar tarafından yürütülmesi sağlanmaktadır. Ayrıca, ifade ve beyanların özel ortamlarda alınması amacıyla oluşturulan Adli Görüşme Odaları (AGO), şiddete maruz bırakılan ile sadece adli görüşmecinin bir odada bulunduğu, görüntünün eş zamanlı olarak mahkeme salonuna aktarıldığı odalardır.

2017 yılında başlayan uygulama, fail ile yüz yüze gelmesi zararlı olabilecek cinsel ve aile içi şiddete maruz bırakılanlar, tanıklar, suçta sürüklenen çocuklar, engelli bireyler, yaşlılar, yabancı ve diğer kırılgan gruplar için kullanılmaktadır. Şubat 2024 itibarıyla, 81 ildeki 162 adliyede toplam 170 AGO bulunmaktadır. 2023 yılında AGO'larda 28.679 ifade ve beyan işlemi yapılmıştır. AGO'larda görevli uzmanlara yönelik meslek içi eğitimlerde düzenlenmektedir (AGO, 2017).

Aile içi ve kadına karşı şiddet suçları soruşturma bürosu

Temmuz 2023 tarihi itibarıyla, Cumhuriyet başsavcılıkları bünyesinde kurulu Aile İçi ve Kadına Karşı Şiddet Suçları Soruşturma Bürolarının sayısı artırılmış, 81 il merkez adliyesi ile il merkezi olmayan 144 ilçe adliyesi olmak üzere toplam 225'e ulaşamadığı görülmektedir.

Ceza ve tevkif evleri genel müdürlüğü

Şiddet uygulayan hükümlü ve tutuklulara yönelik psikolojik ve sosyal sorunların çözümüne yönelik uygulanan programlar arasında Öfke Kontrolü Programı da yer almaktadır. KEFEK raporuna göre 2020 yılında açılan 149 Öfke Kontrolü Programına 1365 hükümlü/tutuklu; 2021 ilk yarısında açılan 23 programa ise 275 hükümlü tutuklu katıldığı görülmektedir. Ayrıca, Kadın Hükümlü Tutuklular ile Çalışan Personelin Uzmanlaşmasına Yönelik Hizmet İçi Eğitim Programları düzenlenmektedir.

Bakanlığın kadın cinayetleri ve kadınlara yönelik şiddete ilişkin istatistiklerin üretilmesinden sorumlu birimi Adli Sicil ve İstatistik Genel Müdürlüğüdür. Müdürlük, UYAP üzerinden elde ettiği verileri mevzuatta yer alan kişilere karşı işlenen suçlara maruz bırakılanlar ile kadın cinayeti/ KYŞ istatistiklerinin üretilmesi için çalışmalarını devam ettirdiği belirtmektedir. Ayrıca 2022-2023 dönemi için Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi ile kadın, aile içi şiddet, çocuk, yaşlı ve engelli hakları konulu hukuk kliniği çalışması yürütülmektedir.

2.5.2. Projeler

2020 yılının sonunda başlayan Kadına Yönelik Şiddet Mağdurları için Kamu Hizmetlerine Erişimin ve Başvuru Kaynaklarının Geliştirilmesi Projesi, 2022 yılında tamamlanmıştır. KYŞ alanında görev yapan tedbir hakimleri, soruşturma bürolarında çalışan Cumhuriyet savcıları, ŞÖNİM ve kolluk personeline yönelik kurumlar arası iş birliğini artırma amacıyla koordinasyon düzenlenmiş ve 140 personele yönelik eğitimler düzenlenmektedir.

Kadınların Adalete Erişiminin Güçlendirilmesi Projesi, Adalet Bakanlığı ile Birleşmiş Milletler Kadın Birimi (UN Women) iş birliği ile Mart 2022-Nisan 2023 tarihleri arasında yürütülmüştür. Proje kapsamında, Aile Mahkemesi/Asliye Hukuk Mahkemesinde görev yapan 63 hâkimin katıldığı çalıştay düzenlenmiştir ve “Kadına Yönelik Şiddet Mevzuat Kitapçığı” hazırlandığı görülmektedir (Yüksel-Kaptanoğlu, 2024).

2.5.2.1. Depremden etkilenen bölgedeki proje (ASHB-KSGM)

Avrupa Birliği (AB) Delegasyonu (IPA-II) kapsamında desteklenmesi planlanan projenin amacı depremin etkilediği hizmet kapasitesinin güçlendirilmesidir. Depremlerden etkilenen Hatay ve Adıyaman ile deprem sonrası yoğun göç alan İstanbul ve Kocaeli illerinde “kadın konukevi” inşa edilmesi planlanmaktadır. Depremden etkilenen 15 ilde ise, ŞÖNİM ve ‘kadın konukevlerinin güçlendirme, bakım, onarım ve tadilatlarının karşılanması ile eğitim faaliyetlerinin yürütülmesinin öngörüldüğü belirtilmektedir.

2.5.2.2. Kadın konukevlerine yönelik proje (ASHB-KSGM)

IPA-II kapsamında desteklenmesi planlanan bu projenin amacı, ‘kadın konukevlerindeki hizmetlerin etkinliğinin artırılması için başvuru nedenlerine ilişkin ihtiyaç analizi hazırlanması; analiz sonuçlarına uygun sosyal hizmet modellerinin oluşturulması/geliştirilmesidir.

Hizmet alan kadınların demografik özelliklerinin yanı sıra temel bilgilerine ilişkin veri sisteminin oluşturulması da projenin hedefleri arasındadır. Projenin, ‘Kadın Konukevi’nden ayrıldıktan sonra kadınların yaşamlarını destekleyici mekanizmalar oluşturulması açısından da katkıda bulunacağı öngörülmektedir.

2.5.2.3. Child garante projesi (ASHB-ÇHGM)

Bakanlığın Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü'nün hazırladığı başka bir IPA-II kapsamında desteklenmesi planlanan projesi, çocukların sosyal koruma, sosyal refah ve sağlık hizmetleri, eğitim, erken çocukluk eğitimi ve bakımı, yeterli barınma, sağlık ve beslenme erişimlerinin Avrupa Çocuk Garantisinin hedeflerine ulaşmasını hedeflemektedir (IPA II, 2014).

Kadın Konukevi'nde kalan çocukların da projeden yararlanması öngörülmüştür. Konukevlerinde çocuk dostu alanlar oluşturulması, personele yönelik eğitimler düzenlenmesi ve iyi uygulama örnekleri doğrultusunda “konukevlerinin” ihtiyaç analizlerinin yapılması proje kapsamındadır (Aile.chgm, 2019).

2.5.2.4. Kadın konukevleri yapımına ilişkin projeler

ASHB'nin ‘kadın konukevlerinin’ sayısını artırmak amacıyla yürüttüğü projeler kapsamında 2020 yılında 4, 2021 yılında 9 ve 2022’de ise 4 adet olmak üzere toplam 17 “kadın konukevi”, ihtisaslaşmış kadın konukevine dönüştürülmüştür. İstanbul’daki bir kadın konukevi ise, 12 yaş üstü ve erkek çocuğu olan “kadın konukevi” olarak ihtisaslaştırılmıştır. Ayrıca, Diyarbakır Valiliğinin desteğiyle 40 kişilik kapasiteli kadın Yüksek Can Güvenliği Riski Bulunan Kadınlara Yönelik Kadın “Konukevi” yapılması ve özellikle can güvenliği açısından riskli olan kadınlara hizmet verilmesi planlanmıştır.

Konukevi projesi 2022-2024 yılları yatırım programı kapsamındadır ve ihalesi tamamlanmıştır. Sivas’ta ise 2022-2024 yatırım programına dahil edilen bir “Güvenlik Riski Bulunmayan Kadınlara (Barınma) Yönelik Kadın Konukevi” Projesinin de Sivas Belediyesinin desteğiyle yapılması planlanmıştır (Sivas gov, 2022).

2.5.2.5. Alo-183 sosyal destek hattı

ALO 183 sosyal destek hattı, aile, kadın, çocuk, engelli, yaşlı, şehit yakınları ile gaziler ve gazi yakınları dahil olmak üzere geniş bir kitleye rehberlik ve danışmanlık hizmeti sunmaktadır. Özel olarak kadınlara karşı şiddete yönelik hizmet sunmak üzere kurgulanmamış olan telefon hattına, şiddet, istismar, ihmal ile töre ve namus cinayetlerinin önlenmesi konusunda başvurular da yapılmakta ve kolluk kuvvetleri ile ilde görevli acil müdahale ekip sorumlusuna yönlendirilmektedir.

2020 yılında hizmet hattına 0 (501) 183 0 183 iletişim numarası aracılığıyla WhatsApp üzerinden ulaşılabacağı da belirtilmiştir. Alo 183, 7 gün 24 saat Arapça ve Kürtçe dillerinde de hizmet veren, işitme engelliler için 3G özelliği olan bir telefon hattı olarak hizmet sunmaktadır. Kadınlara yönelik şiddet nedeniyle yapılan başvuru sayısı paylaşılacakla birlikte, bu başvuruların toplam içindeki payı verildiğinden, kadınlara yönelik şiddete ilişkin özel bir hatta olan ihtiyaç görünmemektedir. Ayrıca, başvuru sayıları yıllık olarak paylaşılmadığından, sistematik bir izleme yapılması zorlaşmaktadır (183 WhatsApp, 2020).

2.5.2.6. Sağlık Bakanlığı

Sağlık Bakanlığı'nda kadınlara yönelik şiddet ile ilgili faaliyetler Sağlık Hizmetleri Genel Müdürlüğü (SHGM), Halk Sağlığı GM, Kamu Hastaneleri (KHGM), Acil Sağlık Hizmetleri (ASHGM) ve İl Sağlık Müdürlükleri tarafından yürütülmektedir. Genel Müdürlüklerin sorumlulukları farklılık göstermektedir. Bakanlık birimleri arasındaki koordinasyon, diğer kurum ve kuruluşlar ile iş birliği ve mevzuata ilişkin çalışmalar SHGM tarafından yürütülmektedir. 63 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi'nin 9. maddesinde belirtilen "Cinsel Suç Mağduru Tıbbi Destek Birimlerinin" koordinasyonu da SHGM'nin sorumluluğundadır. Bu birimlerin, öncelikle İstanbul'da 2, Ankara, İzmir ve Gaziantep illerinde 1'er tane kurulması planlandığı ve İl Sağlık Müdürlüklerine de bildirimde bulunulduğu belirtilmektedir (TBMM, 2022). Ancak, aradan geçen 4 yıl içinde herhangi bir birim kurulmadığı görülmektedir.

HSGM, şiddetin önlenmesi için farkındalık artırma ve müdahale kapasitesini geliştirme çalışmalarından sorumludur. KHGM, şiddete maruz bırakılan kadınlara yönelik hizmetlerin yerine getirilmesini sağlamak için gerekli tedbirleri üstlenmektedir. ASHGM ise şiddete maruz bırakılanlara her türlü sağlık hizmetini sunmaktadır.

2.5.2.7. Millî Eğitim Bakanlığı (MEB)

Millî Eğitim Bakanlığı, ASHB - KSGM tarafından hazırlanan şiddetle mücadele eylem planları ile koordinasyon ve strateji belgelerindeki paydaşlardan biri olduğu görülmektedir. Okullaşma oranlarının artırılması, kadınlara yönelik şiddetin önlenmesiyle ilişkili konularda farkındalık artırmaya yönelik seminer, çalıştay,

danışmanlık ve eğitim çalışmaları yürütülmesi kadınlar ve kız çocukların güçlenmesi açısından etkili faktörler arasındadır. Ayrıca, şiddete maruz bırakılan çocuklara yönelik tedbir kararlarına ilişkin danışmanlık hizmetleri ile “kadın konukevlerinde” annesiyle kalan çocukların eğitimlerinin devamlılığı sağlanmaktadır.

2.5.2.8. Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK)

TÜİK; kamu kurumları ve üniversiteler tarafından üretilen istatistikleri derleyen ve yayınlayan kurum olarak, toplumsal cinsiyet istatistiklerinin geliştirilmesi ve göstergelerin oluşturulmasına katkıda bulunmaktadır. Kurumlar ve üniversiteler ile yapılan protokoller uyarınca Resmi İstatistik Programına dahil edilen birçok istatistik gibi, kadınlara yönelik şiddet verisi ASHB-KSGM'nin yararlanıcı kurum olduğu 2008 ve 2014 yıllarında HÜNEE tarafından gerçekleştirilen araştırma verisi olduğu gözlemlenmektedir. TÜİK her yıl Mart ayında evlenme, ölüm gibi idari kayıt sisteminden gelen istatistikleri de içerecek biçimde Toplumsal Cinsiyet İstatistikleri adıyla güncel istatistikleri yayınlamaktadır. Ayrıca Kurumun web sayfasında Toplumsal Cinsiyet Göstergeleri Veri Seti yayınlanmaktadır. Bundan farklı olarak BM Toplumsal Cinsiyet Göstergeleri 52 Minimum Gösterge Seti ile SKA göstergelerinin derlenmesi ve yayınlaması da TÜİK'in sorumluluk alanındadır.

2.6. Diğer Kamu Kurumları

Türkiye'de kadına yönelik şiddetle mücadele eden çeşitli kamu kurumları bulunmaktadır. Bu kamu kurumları, kadına yönelik şiddetle mücadelede önemli birer destek mekanizması oluşturarak, koruma tedbirleri almak, toplumsal farkındalığı artırmak, kadınların haklarını korumak ve toplumsal cinsiyet eşitliğini sağlamak için çalışmaktadırlar.

2.6.1. Diyanet İşleri Başkanlığı

2020-2021 Kadına Yönelik Şiddet ile Mücadele Koordinasyon Planı, Diyanet İşleri Başkanlığı'na kadınlara yönelik şiddet konusunda farkındalık artırma ve bilinç yükseltme konusunda önemli sorumluluklar yüklemektedir. Bu kapsamda gerçekleştirilen faaliyetler, toplumda kadına yönelik şiddetin önlenmesine yönelik önemli adımlar atılmasını sağlamaktadır.

Cuma günleri camilerde yapılan vaazlar ve hutbelerde, şiddetin önlenmesi ve aile içi ilişkilerin güçlendirilmesi konularında dini açıklamalar yapılmaktadır. Uzmanların katılımıyla gerçekleştirilen panellerde, kadına yönelik şiddetle mücadele yöntemleri tartışılmaktadır. Dini öğretiler aracılığıyla şiddetin önlenmesi ve aile içi ilişkilerin güçlendirilmesi ve toplumun farklı kesimlerine ulaşmak için kahvehanelerde yapılan sohbetler ile kadına yönelik şiddet konusunu gündeme getirmektedir.

DİB, “Şiddet İnsan Onuruyla Bağdaşmaz” konulu konferanslar ile erbaş, polis ve bekçi adayları ile infaz koruma görevlilere “Aile İçi Şiddetin Önlenmesinde Dinî Referanslar” seminerleri düzenlenmektedir. Adalet ve merhamet ilkeleri doğrultusunda yapılan çalışmaların devamlılığı amacıyla, 2022 yılında da iş birliği protokolü imzalanmış, “Kadın konukevlerinde” kalan kadınlara yönelik manevi danışmanlık ve rehberlik hizmetleri sunulmaktadır (diyanet.gov.tr/ 2022).

2.6.2. Bilgi teknolojileri ve iletişim kurumu (BTK)

Kurumun İnternet Bilgi İhbar Merkezine bağlı olarak oluşturulan İhbar Web internet sayfası, çeşitli zararlı eylemlerin şikâyet edilmesi için önemli bir platform sunmaktadır. Bu platform, 2007 yılından beri faaliyet göstermekte ve dijitalleşmenin artmasıyla birlikte güvenli internet kullanımı açısından daha da önem kazandığı görülmektedir.

Şikâyet Edilebilecek Başlıklar; bireyleri intihara teşvik eden içerikler, çocuklara yönelik cinsel istismar içerikler, uyuşturucu madde temini veya kullanımını teşvik eden içerikler, sağlık açısından zararlı maddelerin temin edilmesi, ahlaka aykırı veya müstehcen içerikler ve fuhuşa teşvik eden veya fuhuş içerikleri kapsamaktadır.

Bu platform, kullanıcıların bu tür zararlı içerikleri bildirmesine olanak tanıyarak, internetin daha güvenli bir yer olmasına katkıda bulunmaktadır (BTK, 2007).

2.6.3. Radyo ve televizyon üst kurulu

25 Nisan 2024 tarihinde "Medyada Kadına Yönelik Şiddetle Mücadeleye İlişkin Etik İlkeler" tanıtımına yönelik bir toplantı gerçekleştirdiği görülmektedir. Kadınlara yönelik şiddetin normalleştirilmesini önlemeyi amaçlayan ilkeler, özellikle “gündüz kuşağı programları” için önemli bir odak noktası haline geldiği söyleyebiliriz.

Bu programlar, toplumda kadına yönelik şiddetin algısını değiştirmek ve bu tür davranışları normalleştiren içeriklerin önüne geçmek için kritik bir rol oynamaktadır.

Şiddeti meşrulaştırmama, cinsel taciz ve tecavüz gibi konuların meşrulaştırıcı veya hafifletici bir şekilde ele alınmaması, mağduru değil, faili gösterme, deşifre etme ön plana çıkartılmaktadır. Şiddet olaylarında mağdur yerine failin sorumluluğunu vurgulamak, şiddet uygulayanların toplumda saygın bir yer edinmesine izin vermemek ve mücadeleyi desteklemek, kadına yönelik şiddetle mücadele eden bireyleri ve kuruluşları destekleyen içerikler oluşturmak olarak programlar yapılmaktadır.

Çocuklara örnek olmak, genç izleyicilere pozitif rol modeller sunarak sağlıklı ilişkilerin önemini vurgulamak, güçlü kadını anlatmak, kadınların güçlenmesini ve bağımsızlıklarını destekleyen hikâyelere yer vermek gibi temel ilkeler, medyanın kadına yönelik şiddet konusundaki tutumunu değiştirmeyi ve toplumda bu konuda daha fazla farkındalık yaratmayı hedeflemektedir. Gündüz kuşağı programları, geniş bir izleyici kitlesine ulaşarak bu mesajları yayma potansiyeline sahip olduğu görülmektedir. (RTÜK, 2024).

2.6.4. Türkiye insan hakları ve eşitlik kurumu (TİHEK)

TİHEK; 6-7 Şubat 2023 depremlerinden sonra deprem illerindeki kurum ve kuruluşlara çeşitli ziyaretlerde bulunmuştur. Mart 2023 tarihli Deprem Sonrası Durum ve Afet Yönetime İlişkin İnsan Hakları Temelli İzleme Faaliyetleri raporu, deprem sonrası durum ve afet yönetimine ilişkin insan hakları izleme kontrol listesi içermektedir. Bu liste, çocuk hakları, eğitim hakkı, kadın hakları, yaşlı hakları, engelli hakları, ayrımcılık yasağı, gıda hakkı, konut ve barınma hakkı, temizlik ve hijyen, sosyal güvenlik hakkı, şeffaflık, hesap verebilirlik ve iyi yönetim, afet yönetim planları, politikalar ve planlar alt başlıklarından oluşmaktadır (tihek.gov.tr/ 2023).

Bu haklar, her bireyin, ekonomik veya sosyal durumu ne olursa olsun, eşit ve nitelikli eğitime erişme hakkıdır. Kadınların, eşitlik, özgürlük ve şiddetten arınmış bir yaşam sürme haklarını içermektedir. Toplumsal cinsiyet eşitliği temel hedef olarak saptanmaktadır. Yaşlı bireylerin sağlık, bakım, sosyal katılım ve ekonomik güvence gibi alanlarda desteklenmesi, fiziksel, zihinsel veya duyuşsal engeli olan bireylerin eşit fırsatlara sahip olması, erişilebilirliğin sağlanması ve ayrımcılığın önlenmesi de bu temel haklardandır. Bu haklar, Irk, cinsiyet, dil, din, engellilik, yaş gibi nedenlerle bireylerin dışlanması veya dezavantajlı duruma düşmesini önlemektedir.

Her bireyin yeterli, sağlıklı ve ulaşılabilir gıdaya erişme hakkı, insan onuruna yakışır, güvenli, sağlıklı ve erişilebilir barınma imkânı, bireylerin sağlıklı bir çevrede yaşama ve temel hijyen hizmetlerine erişme hakkı bulunmaktadır. İşsizlik, hastalık, yaşlılık, engellilik gibi durumlarda bireyin gelir ve yaşam standardını koruyacak güvenceye sahip olması, kamu kurumlarının açık, anlaşılır ve izlenebilir biçimde hareket etmesi, kamu görevlilerinin ve kurumlarının yaptıkları işlerden dolayı halka karşı sorumludur.

Kadın hakları başlığının altında, kadınlara yönelik cinsel şiddete uğrama durumu ile kadınlara yönelik şiddete ilişkin şikâyet birimlerinin oluşturulması izleme soruları olduğu belirtilmektedir. Bu birimlerin etkinliğini artırmak ve kadınların haklarını korumak amacıyla izleme soruları oluşturulmaktadır. Bu sorular, şikâyet süreçlerinin ne kadar etkili olduğunu, mağdurların ihtiyaçlarının ne ölçüde karşılandığını ve toplumsal farkındalığın ne düzeyde olduğunu değerlendirmek için kullanılmaktadır.

İnsan Hakları İzleme Kontrol Listesi, Nepal İnsan Hakları Komisyonu'nun göndermiş olduğu "Human Right Mobile Camp" broşürü referans alınarak hazırlandığı belirtilmektedir.

2.6.5. Kamu denetçiliği kurumu

Kamu Denetçiliği Kurumu (KDK), 2013 yılından itibaren bireysel şikâyet başvurularını kabul etmeye başlamış ve bu süreçte misyon ve vizyonunu güncelleyerek stratejilere yönelik performans göstergeleri eklediği görülmektedir. Bu güncellemeler, kurumun daha etkili bir şekilde hizmet vermesini sağlamak amacıyla gerçekleştirilmiştir. İlk izleme raporuna benzer biçimde, toplumsal cinsiyet eşitliği vurgusuna yer verilmeyen Stratejik Plan'da, 2026 yılına kadar başarılması hedeflenen temel performans göstergeleri belirlenmektedir.

Kamu Denetçiliği Kurumunun (KDK), kamu hizmetlerinin etkinliğini artırmak ve vatandaşların haklarını korumak, şeffaf, hesap verebilir ve etkili bir kamu yönetimi sağlamak, 2022-2026 dönemini kapsayan stratejik plan, belirli hedeflere ulaşmayı amaçlamaktadır.

2026 yılına kadar ulaşılması planlanan temel performans göstergeleri belirlenmiştir. Altı aylık dönemlerle performans göstergeleri aracılığıyla hedeflerin

gerçekleşme sonuçları izlenecek ve stratejik plan izleme raporu hazırlanacaktır. İlk izleme raporunda olduğu gibi, güncellenmiş stratejik planda “toplumsal cinsiyet eşitliği” vurgusuna yer verilmemesi, bu konunun daha fazla dikkate alınması gerektiğini göstermektedir (Ombudsman, 2024).

2.7. Kadın Örgütleri, Hak Temelli STK’lar, LGBTQİ+ Örgütleri ve Diğer Kamusal Aktörlerin Kadınlara Yönelik Şiddete İlişkin Çalışmaları

Türkiye’nin İstanbul Sözleşmesinden imzasını geri çekmesiyle ilgili başlayan tartışmalar ve 2021 yılında Cumhurbaşkanlığı kararnamesi ile Sözleşmeden çıkılması son dört yıldaki en etkili mücadele alanı olduğu görülmektedir. Bu süreçte, kadın örgütleri, LGBTQİ+ örgütler, meslek örgütlerini bir araya getiren çeşitli platformlar oluşturulmuş ve toplumsal cinsiyet temelli şiddetle mücadeleye yeni örgütler katılmaktadır. Son dört yıllık dönem içinde sivil toplum örgütlerinin birçok alanda yürüttüğü hak temelli izleme çalışmaları arttığı görülmektedir. Özellikle Covid-19 ile birlikte artan şiddet riskini izleyen kadın örgütleri, izleme çalışmalarına daha fazla önem vermektedir.

2.7.1. Şiddet alanında çalışan kadın örgütleri ve platformları

Türkiye’de kadına yönelik şiddetle mücadele eden birçok sivil toplum kuruluşu ve platform bulunmaktadır. Bu örgütler, şiddete maruz kalan kadınlara destek olmakta, kadınların şiddet karşısında yalnız olmadıklarını hissetmelerini sağlamakta, bilinçlendirme çalışmaları yaparak, kadın haklarını korumak için faaliyet göstermekte ve toplumsal cinsiyet eşitliği mücadelesinde önemli katkılarda bulunmaktadır.

2.7.1.1. Esenyalı kadın dayanışma derneği

2013 yılında İstanbul Pendik’te kurulan Esenyalı Kadın Dayanışma Derneği, şiddete maruz bırakılan kadınlara yönelik psikolojik ve hukuki destek sunmaktadır.

Derneğin son raporunda, özellikle depremden etkilenen bölgelerdeki kadınların yaşadığı zorlukları ve artan yoksulluk ile kadınlara yönelik şiddet sorunlarını ele almaktadır. Ülke genelinde yoksulluk ve kadınlara yönelik şiddet olaylarında ciddi bir artış gözlemlenmektedir. Bu durum, özellikle ekonomik kriz ve sosyal belirsizliklerin etkisiyle daha da kötüleşmektedir. Depremler, kadınları

orantısız bir şekilde etkilemektedir. Depremden etkilenen bölgelerde, kadınlar daha yüksek oranda yoksulluk, evsizlik, şiddet ve travma ile karşı karşıya kalmaktadır.

Dernek, bu kadınlara destek olmak amacıyla bölgedeki kadınlara gıda, su, barınak ve sağlık malzemeleri sağlanmış, travma sonrası stres bozukluğu ve diğer psikolojik sorunlarla başa çıkmaları için psikolojik destek verilmiştir. Ayrıca, Kadınlara yönelik şiddet olaylarını önlemek ve şiddete uğrayan kadınlara destek olmak için farkındalık çalışmaları yürütülmüş ve güvenli alanlar oluşturulmuştur. Rapora göre, 2023 yılında 4 bin 785 kadın, 8 kız ve 5 oğlan çocuğu derneğe başvuru yaptığı görülmektedir (Esenyali, 2025).

2.7.1.2.Eşitlik için kadın platformu (EŞİK)

Eşitlik için Kadın Platformu (EŞİK), Türkiye'de kadın hakları ve toplumsal cinsiyet eşitliği konularında faaliyet gösteren önemli bir sivil toplum kuruluşudur. EŞİK, kadınların haklarını savunmak, toplumsal cinsiyet eşitliğini sağlamak ve kadınların karşılaştığı ayrımcılıkla mücadele etmek amacıyla çeşitli projeler ve kampanyalar yürütmektedir.

2020 yılında İstanbul Sözleşmesi'nden çekilme konusundaki tartışmalara karşı kadın ve LGBTİ+ örgütleri ile STK'ların dayanışması sonucunda oluşturulan bir platform olarak etkin bir biçimde faaliyet göstermektedir.

EŞİK Platformu, İstanbul Sözleşmesi'nden çekilme kararının iptaline ilişkin davaları izledi ve basın açıklamalarıyla süreci aktarmanın yanı sıra sözleşmeden çıkılmasının üzerinden geçen 3 yıldan fazla süre içinde EŞİK Platformu hukuki danışmanlık ve avukatlık desteği sunmaya devam etmektedir.

EŞİK Platformu, kadın cinayetleri, kadınlara yönelik şiddet, cinsel istismar, çocuk istismarı, İstanbul Sözleşmesi başta olmak üzere kadınlara yönelik ayrımcılıkların olduğu konu başlıklarında hem meclis çalışmalarını izlemekte hem de basın bildirimleriyle bu çalışmaların sonuçlarını kamuoyu ile paylaşmaktadır.

Kadınların temel haklarını korumak ve geliştirmek için hukuki destek sağlamak, kadınların toplumsal hayatta daha aktif rol almasını teşvik etmek ve toplumda cinsiyet eşitliği konusunda farkındalık oluşturmak için eğitim programları ve seminerler düzenlemek ana faaliyet alanlarını kapsamaktadır.

Diğer faaliyet alanları;

- Medya kampanyaları ile kadın hakları konusundaki bilinç düzeyini artırmak,
- Kadınların haklarını koruyacak yasaların oluşturulması için kamu politikaları geliştirmek,
- Hükümet ve diğer sivil toplum kuruluşları ile işbirliği yaparak kadınların haklarını savunmak,
- Kadın örgütleri ve aktivistlerle işbirliği yaparak güçlü bir dayanışma ağı oluşturarak yerel ve uluslararası düzeyde kadın hareketleri ile bağlantılar kurmak,
- Kadınlara yönelik şiddet, ayrımcılık ve eşitsizlik konularında farkındalık yaratmak için çeşitli kampanyalar yürütülmek,
- EŞİK, kadınların güçlenmesi ve toplumsal cinsiyet eşitliğinin sağlanması için önemli bir platform sunmaktadır.

2.7.1.3. Günebakan kadın derneği

Mersin'de faaliyet gösteren bir sivil toplum kuruluşudur. Dernek, kadınların haklarını savunmak, toplumsal cinsiyet eşitliğini sağlamak ve kadınların sosyal, ekonomik ve kültürel hayatta daha aktif rol almasını desteklemek amacıyla çeşitli projeler ve etkinlikler düzenlemektedir.

Toplumsal cinsiyet eşitliğinin hukuk, çalışma hayatı, sağlık, eğitim gibi birçok alanda sağlanması için gereken toplumsal ve yerel yönetim mekanizmalarına katılarak, özellikle yerel yönetimlerde toplumsal cinsiyet eşitliği bakış açısını geliştirmeyi amaçlamaktadır. Çocuk yaşta evlilikler de dahil olacak şekilde kadınlara ve kız çocuklarına yönelik şiddet ile mücadele kapsamında, hukuksal danışmanlık, yönlendirme, cinayet ve tecavüz davalarına müdahil olmanın yanı sıra yerel yönetimleri de izleyen dernek, kent konseylerine aktif katılmaktadır.

Kadınların haklarını korumak ve geliştirmek, toplumda cinsiyet eşitliği konusunda farkındalık yaratmak, kadınların ekonomik bağımsızlıklarını kazanmalarına yardımcı olmak, şiddet ve ayrımcılıkla mücadele etmek üzere kadınların bilgi ve becerilerini artırmak için çeşitli eğitimler düzenlenmektedir.

Ayrıca, Kadınlara yönelik psikolojik destek hizmetleri sunulmakta, kadın hakları ve toplumsal cinsiyet eşitliği konularında toplumu bilgilendiren kampanyalar

yürütülmekte ve kadın örgütleri ile işbirliği yaparak güçlü bir dayanışma ağı oluşturulmaktadır. Günebakan Kadın Derneği, kadınların güçlenmesi ve toplumsal cinsiyet eşitliğinin sağlanması için önemli bir platform sunmaktadır.

2.7.1.4. Havle kadın derneği

Havle Kadın Derneği, 2018 yılından beri çalışmalar yürütmektedir. Kadınların ve özellikle Müslüman kadınların hayatlarının her alanında karşılaştıkları zorluk ve engellerle mücadele etmek amacıyla kurulmuş bir sivil toplum kuruluşudur. Dernek, kadınların haklarını savunmak, toplumsal cinsiyet eşitliğini sağlamak ve kadınların sosyal, ekonomik ve kültürel hayatta daha aktif rol almasını desteklemek için çeşitli projeler ve etkinlikler düzenlemektedir (Havle, 2018).

Feminist hareketi büyütmeyi amaçlayan dernek, 'İslami feminizm, feminizmin yerleşmesi, aile ve toplumsal ilişkilerdeki hiyerarşiyi ve şiddeti odağa alan araştırmalar yapmak ve bilgi üretmek', savunuculuk faaliyetleri ile dayanışma alanı oluşturmayı da amaçlamaktadır. Ayrıca, kadınların haklarını korumak ve geliştirmek, Müslüman kadınların karşılaştığı sorunlara dikkat çekmek, toplumda cinsiyet eşitliği konusunda farkındalık yaratmak ve kadınların ekonomik bağımsızlıklarını kazanmalarına yardımcı olmaktadır.

Bu amaçlarına ulaşmak için, Kadınların bilgi ve becerilerini artırmak için çeşitli eğitimler düzenlenmektedir. Kadınlara yönelik psikolojik destek hizmetleri sunulmaktadır. Kadın hakları ve toplumsal cinsiyet eşitliği konularında toplumu bilgilendiren kampanyalar yürütülmektedir.

2021 yılında yürüttükleri, Türkiye'de Erken Yaşta Evlilik Tecrübeleri ve Algıları başlıklı araştırmalarında, çocukluk yaşının 18 yaş olarak algılandığını ve ideal evlenme yaşının da on sekizin üzerinde olduğunu dikkat çekmişlerdir. Ayrıca, Şiddetin Adını Koymak, Kadınların Dini Aidiyetleri ve Şiddetle Başa Çıkma Yolları konulu araştırmalar yatırarak, özellikle din ve şiddet ilişkisine odaklanılmış, şiddetle baş etme yöntemleri olarak psikoloji ve din ile kadınların yaşadıklarını anlamlandırmaya çalışmaktadırlar.

2.7.1.5. Kadın cinayetlerini durduracağız platformu

2010 yılında kurulan ve kadın cinayetlerinin takipçisi olan Platform, aylık olarak kadın cinayeti ve şüpheli ölüm cinayeti sayısını web sitesinde yayınlamaktadır.

Kamuoyuna yansıyan ve doğrudan platforma ulaşan kadın cinayetlerini raporlamanın yanı sıra dava takibi de yapmaktadır. Mücadele alanını genişleten Platform, kadın ve LGBTİQ+'lara yönelik her türlü şiddet ve çocuk istismarı davalarını takip ediyor. Asla Yalnız Yürümeyeceksin mottosuyla telefon ve WhatsApp hattını işletmektedir. Platformun verileri, 2024 yılının ilk on ayında 333 cinayet ve 207 şüpheli kadın ölümü gerçekleştiğine dikkat çekmektedir. Ayrıca, 2024 yılının Ekim ayı, 48 kadın cinayeti ile bir ay içinde gerçekleşen en yüksek cinayet sayısına ulaşıldığını göstermektedir (KCDP, 2023).

2.7.1.6. Kadın dayanışma vakfı

1990'lı yıllardan beri şiddetle mücadele amacıyla çalışmalarını yürüten Vakıf, şiddete ilişkin başvuruları faaliyet raporları biçiminde yayınlamanın yanı sıra kadınların güncel sorunlarıyla şiddet ilişkisine dair araştırmalar da yürütmektedir. 2020 yılında Pandemi ve Şiddet Kıskaçınca Kadın Mücadelesi Deneyimleri, Yoksulluk Nafakası Araştırması ve Patriyarkanın Duvarları Karşısında Kadınların Erkek Şiddeti ile Mücadelesi raporlarını yayınlamıştır. Ayrıca, "Ben Susmadım, Diğer Kadınlarda Susmasın" araştırması ve "Kadın Dayanışması Yaşatır: Kadın Dayanışma Vakfı (KDV) Suriyeli Kadınlarla Çalışma Deneyimi" kitaplaştırılmıştır (KDV, 1993)

6-7 Şubat 2023 depremleri sonrasında Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele Mekanizmalarında Son Durum çalışmalarıyla il düzeyinde sığınmaevlerinin hasar durumu ve şiddet başvurularına ilişkin bilgi hazırlamışlardır. Vakıf, 30.yılında ise 6 Şubat depremlerinden sonra sığınaklara olan ihtiyacın arttığı ve yaşanan sorunları gözler önüne serdikleri Kadınların Sığınak Deneyimleri ve İhtisaslaşmış Sığınaklar Raporu'nu paylaşmasının yanı sıra Vakıf çalışmaları arasında 2013-2022 yıllarındaki başvurulara dair bir izleme ve değerlendirme çalışması da yer almaktadır.

2.7.1.7. Kadınlarla dayanışma vakfı (KADAV)

Marmara depreminin (1999) ardından bir araya gelen gönüllü kadınların oluşturduğu Vakıf, kadın emeği ve istihdamı konusundaki çalışmaların yanı sıra dayanışma amaçlı çalışmalar da yürütmektedir. 2010 yılından sonraki çalışmalarına ise göçmen kadınlar ve LGBTİ+'ların karşılaştıkları ayrımcılık ve şiddeti de eklemiştir. KADAV, 6-7 Şubat depremleri sonrasında toplumsal cinsiyet eşitliği bakış

açısından notlar ve afet ve kadın konusunda yürüttükleri Çalıştay Raporu ile şiddetle mücadelede, deprem bölgesinde de destek vermektedirler.

2.7.1.8. Kadının insan hakları derneği

1993 yılından itibaren, kadınların insan hakları alanında çalışan Dernek, Covid-19 salgını nedeniyle kadınların haklarında ve gündelik yaşamlarının nasıl etkilendiğinin anlaşılmasına yönelik bir araştırma yaparak, Salgında Kadın Olmak başlıklı bir araştırma ile sorunları ortaya koymaktadır. 2021 yılında ise Mor Çatı ile Kadınların Üreme Sağlığı ve Kürtaj Deneyimleri konusunda bir araştırma ile üreme sağlığına ilişkin sorunlara değinmektedir.

CEDAW Gölge raporuna katkıda bulunmuştur. KİH, KSK 66. oturumuna ilişkin bilgi ve derneğin faaliyet raporlarını web sitesinden yayınlamak, özellikle üreme sağlığı konularında kadınların karşılaştıkları ayrımcılıkları izlemekte ve raporlamaktadır.

2.7.1.9. Kadın koalisyonu

2000 yıllardan itibaren kadın örgütlerini bir araya getiren koalisyon 150 bileşenden oluşmaktadır. Seçimler, yasal düzenlemeler ve yerel yönetimlerin çalışmalarının izlenmesine yönelik faaliyetler yürüten, araştırmalar yapan Kadın Koalisyonu 6-7 Şubat depremlerinden etkilenen illerde de çalışarak mevcut durum tespitinde bulunmaktadır. Koalisyon, tüm çalışmalarında kadına yönelik şiddet konusunu gündeme getirmekte; eşitlik, toplumsal cinsiyet eşitliği, insan onuruna saygı, ayrımcılık karşıtlığı, kadınların güçlenmesi ve özen gösterme normları çerçevesinde yürütmektedir.

Kadın Koalisyonu, 2022 yılında 20. yaşını kutladı ve bu etkinlikte yaklaşık 150 bileşen katıldı. Bu kutlama, koalisyonun geçmişteki başarılarını ve gelecekteki hedeflerini vurgulamak için önemli bir fırsat olmaktadır. Kadınlara yönelik şiddet, ayrımcılık ve eşitsizlik konularında farkındalık yaratmak için çeşitli kampanyalar yürütülmektedir.

Kadın Koalisyonu, bu temalar çerçevesinde yürüttüğü çalışmalarla, kadınların güçlenmesi ve toplumsal cinsiyet eşitliğinin sağlanması için önemli bir platform sunmaktadır.

2.7.1.10. KA-MER vakfı

1994 yılından beri kadınlara yönelik şiddet ve kadınların sorunları konusunda aktif olarak çalışmalarına devam eden KAMER, 2005 yılında Vakıf olmuştur. Vakfın, 23 ilde şubesi bulunmaktadır. Kadınlar ve kız çocuklarına zarar veren uygulamaları tespit edip, alternatif geliştirmek ve uygulanabilirliğini sağlamak, ayrımcılık ve şiddet ile mücadele etmektedir. Acil Destek Programı kapsamında, şiddete maruz bırakılan kadınlara destek sunmaktadırlar.

Uzun zamandır kadınlara verdikleri desteğin yanı sıra, erkek grupları ve taksiciler ile de farkındalık çalışmaları yürütülmüştür. Kadınlara yönelik şiddet konusundaki dava incelemelerinin yanı sıra mahallelerde bu konudaki farkındalığı artırmaya yönelik çalışmalar 2020 yılında tamamlanmıştır. Vakıf, pandemi ve deprem döneminde temsilcilikleri aracılığıyla kadınlara destek sunmakta ve şiddet ile mücadeleyi sürdürmektedir.

2.7.1.11. Kadın zamanı derneği

2020 yılında İstanbul'un Şişli ilçesinde kurulan Kadın Zamanı Derneği, şiddet nedeniyle danışma merkezine başvuran kadınlara destek sunmaya başlamıştır. Kadın Zamanı Derneği, deprem sonrasında 11 ilde kadınların ihtiyaçları ve mevcut durumları araştırarak, kadınlara yönelen şiddetin arttığını ve sunulan hizmetlerin yetersizliğini belirten raporlar yayınlamaktadır.

2.7.1.12. Katre kadın danışma ve dayanışma derneği

Erzincan'da 2019 yılında kadınlar, çocuklar ve LGBTİ+'ların eşit bir yaşam sürebilmesi ve temel haklar alanında destekleyici çalışmalar yapmak amacıyla kurulmuştur. Çocuklara yönelik çalışmaları kapsamında, Çocuk Yaşta, Erken ve Zorla Evlilikler konusunda bir araştırma yürüten dernek, bu konuda da başvuru olarak yönlendirme desteğinde bulunmaktadır.

2.7.1.13. Mor çatı kadın sığınağı vakfı

1990 yılından beri kadınlara yönelik şiddet alanında kadınlara destek veren, araştırma ve izleme çalışmaları yapan Mor Çatı, pandemi döneminde özellikle kurumların bu dönemde şiddete maruz bırakılan kadınlara yönelik hizmetlerini izlemeye odaklanmıştır. Pandemi sonrasında Nisan 2020 tarihinden itibaren

Koronavirüs Salgını ve Kadına Yönelik Şiddet başlıklı aylık/iki aylık raporlar yayınlamıştır. Bu raporlarda, polis, ŞÖNİM, jandarma, yerel yönetimler, barolar ve adli yardım birimleri ile Bakanlıklara yapılan başvurulara ve bu kurumların taleplere karşı yaklaşımlarına ve kadınların karşılaştıkları durumlara/sorunlara ilişkin örnekler paylaşmakta, vakfa yapılan başvurular Faaliyet Raporları başlığıyla web sitesinde yayınlanmaktadır.

Vakfın diğer projeleri ise, 2021 yılında Kadınların Adalete Erişimi Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele Yasalarının Uygulanmasında Baro Adli Yardım Bürolarının Rolü, Türkiye’de Erkek Şiddetiyle Mücadelede Koordinasyona İlişkin İzleme Raporu, Türkiye’de Erkek Şiddetinin ve Erkek Şiddetiyle Mücadele Mekanizmalarının Çocuk Haklarına Etkisi başlıklarındadır. Vakıf ayrıca WAVE’nin cinsel şiddete ilişkin bir yayınının çevirisini yayınlamış ve CEDAW Gölge Raporuna katkıda bulunmaktadır.

Mor Çatı, 2022 yılında Avrupa Şiddete Karşı kadınlar Ağı (WAVE) ile iş birliği içinde Batı Balkanlar ile Batı Balkanlar ve Türkiye’de Kadın STK’ları ve Sağlık Hizmeti Sağlayıcıları arasında İş Birliği: Karşılaştırmalı Bir Çalışma ’ya dahil olmuş ve çalışmanın sonuçlarını Türkçe olarak yayınlamıştır. Ayrıca, velayet davalarında kadınlara ve çocuklara yönelik şiddet hakkında bir rapor hazırlanarak web sayfasında paylaşılmaktadır.

Türkiye’de Erkek Şiddetiyle Mücadelede Kolluk Uygulamaları raporunda hem kadınların hem de kolluk görevlilerinin yaşadıklarını aktarmışlardır. Mor Çatı, Depremden Etkilenen Bölgelerde Kadınların Şiddetten Uzaklaşma Deneyimleri ve Destek Mekanizmaları raporu ile deprem bölgesine yaptıkları ziyaretler ile deprem bölgesindeki çalışmalara katılan kadınların deneyimlerini aktarmış ve izleme raporları yayınlanmaktadır.

Mor Çatı’nın uluslararası iş birliğinin giderek artmasına bir diğer örnek ise, üç ülke ziyaretinin ardından Kadına Yönelik Şiddetle Mücadelede Feminist Çalışma Pratikleri konusunda İspanya, Portekiz ve İtalya örneği adıyla deneyimlerin yayınlanmasıdır. UN Women destekli sığınak deneyimi projesinde de kadınların sığınak deneyimleri aktarılmıştır. Bunlara ek olarak 2023 yılında Opuz Davası için bir gölge rapor hazırlandığı görülmektedir.

2.7.1.14. Ordu kadını güçlendirme derneği (ORKAGÜDER)

2010 yılında kurulan ve kadına yönelik şiddetin önlenmesi, kadın ve kız çocuklarının toplumsal hayata etkin katılımının güçlenmesi amacını taşıyan ORKAGÜDER, Karadeniz bölgesinde hak temelli çalışan bir dernektir. Şiddete maruz bırakılan kadınlara destek hizmeti sunan dernek, 2022 yılında Ordu’da Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele Mekanizmaları İzleme Çalışması ile kadınlara sunulan hizmetleri değerlendirmektedir. Raporda, Ordu’da şiddete maruz bırakılan kadınlara sunulan hizmetlerin yetersizliği, kamu kurumlarının bilgi paylaşımına kapalılığı ve kurumlar arasındaki koordinasyon eksikliğine dikkat çekilmektedir.

Kadınlara yönelik şiddet konusunun aile çerçevesinde ele almasının şiddetin cezasız kalmasına neden olduğu belirtilen raporda, hizmetlerin uluslararası standartlara uygunluğu, mekanizmaların işlerliği ve erişim açısından değerlendirilmiş ve önerilerde bulunmaktadır. Raporda, kamu kurumlarının özellikle KADES uygulaması konusunun yaygınlaştırılması ve uygulanması konusunda diğer çalışmalara oranla daha hevesli oldukları tespiti de yapılmaktadır.

2.7.1.15. Star kadın derneği

2019 yılında Van’da kurulan Star Kadın Derneği, şiddete maruz bırakılan kadınlara hukuksal ve psikolojik destek sunmaktadır. Kadınlara yönelik şiddet ile ilgili davaları da takip eden dernek, 2022 yılı içinde 50 başvuru aldıklarını belirtmektedir. Afganistanlı kadınlara dil eğitimi verilen dernek, sığınaklar kurultayına katılmış ve sivil toplum örgütleriyle de paylaşımlarda bulunmaktadır. Kendilerine yapılan başvurulara ilişkin sonuçları 2022 ve 2023 yılları için karşılaştırmalı raporunda, Van il ve ilçelerinde 2022 yılında 2 kadın cinayeti ve 16 şüpheli kadın ölüm olduğu belirtilmektedir.

2.7.1.16. Türkiye kadın dernekleri federasyonu

“Aile İçi Şiddete Son” Kampanyası kapsamında başlayan ve 2014 yılında Federasyona devredilen hukuki ve psikolojik destek hattının adı 2021 yılından itibaren adı “Ev İçi Şiddet Acil Yardım Hattı” olmuştur. TKFD, UNFPA desteğiyle 2007-2021 yılları arasında yapılan 28.198 aramaya ilişkin veriyi analiz ederek yayınlanmaktadır. Raporda, başvuruların 2020 yılında en yüksek seviyeye ulaştığı, başvuruların

%57'sinin şiddete maruz bırakılanlar tarafından yapıldığı ve bunu %16 ile aile ile ilgili başvurular izlediği belirtilmektedir.

Başvuruların %80'i kadınlar tarafından yapılmıştır. Fiziksel şiddetin ilk sırada yer aldığı başvuruları duygusal, sosyal, ekonomik ve cinsel şiddetin izlediği belirtilmektedir. TKFD, aylık olarak başvuruları aylık olarak yayınlamaya devam ettiği raporlarda, şiddetin sonuçları, talepler, yönlendirmeler konusunda da ayrıntılı istatistiklere yer verilmektedir.

2.7.1.17. Türk kadınlar birliği (TKB)

Türkiye'nin ilk kadın örgütlerinden olan TKB, 1924 yılında kurulmuştur. TKB, 2022 yılında Eşitliğe Ulaşmak ve Ayrımcılıkla Mücadelede Güvencelerimiz Projesi İzleme Değerlendirme Raporlama çalışması ile Belediye, ASHB, Diyanet İşleri Başkanlığı, Üniversite, Baro, İl ve ilçe İnsan hakları kurullarını 1. Ayrımcılığın Önlenmesi ve Toplumsal Cinsiyet Eşitliğinin Sağlanması başlıkları altında izlenerek değerlendirilmektedir (TKB, 2022).

Dernek, çağdaş kadının eğitim, örgütlenme ve bilinç düzeyinin artırılması yönünde kararlı adımlar atmış; Türkiye genelinde 80'e yakın şube ile yaygınlaşmayı başarmıştır. Kadının sağlığı, eğitimi ve örgütlenmesi için yerel yönetimler ve devletle iş birliği içinde "Toplum Merkezleri" kurarak Türkiye'de bir ilki gerçekleştirmiştir.

1996'da başlatılan "Yasalar Önünde Tam Eşitlik" kampanyası ile Medeni Yasa ve Ceza Yasası'nda değişiklikler yapılmasına öncülük etmiş; 4320 sayılı yasa ile kadına yönelik şiddetle mücadelede önemli bir kazanım elde edilmiştir. Uluslararası düzeyde kadına yönelik şiddetle mücadelede İstanbul Sözleşmesi çalışmalarına katılmış; 6284 sayılı yasanın hazırlanmasında aktif rol oynamıştır. Günümüzde de siyasi partiler ve seçim yasaları gibi çeşitli yasa tasarılarının hazırlanmasına katkı sunmakta ve kamuoyu desteğiyle bu tasarıların yasalaşmasını hedeflemektedir.

2.7.2. Katılımcı demokrasinin güçlendirilmesi, toplumsal cinsiyet

Katılımcı demokrasinin güçlendirilmesi ve toplumsal cinsiyet eşitliği üzerine Türkiye'de çeşitli projeler yürütülmektedir. Cinsiyet Eşitliği İzleme Derneği (CEİD), bu alanda önemli çalışmalar yapan kuruluşlardan biridir. CEİD, Avrupa Birliği tarafından desteklenen "Türkiye'de Katılımcı Demokrasinin Güçlendirilmesi: Toplumsal Cinsiyet Eşitliğinin İzlenmesi Projesi" kapsamında faaliyet göstermektedir.

Bu proje, cinsiyet odaklı sivil toplum örgütlerinin izleme kapasitelerini artırmayı, hak temelli izleme yapan örgütlerin cinsiyet eşitliği perspektifini benimsemelerini sağlamayı ve kamu kurumlarının cinsiyet eşitliği politikalarını uygulamalarına destek olmayı amaçlamaktadır.

2.7.2.1. Uçan süpürge vakfı

Kadın örgütleri arasında iletişimi güçlendirmek amacıyla 1996 yılında kurulan Uçan Süpürge, 2024 yılında 27. Kadın Filmleri Festivali'ni düzenlemiştir. 2022 yılında Kız Çocuklarının Adalete ve Adli Yardım Hizmetlerine Erişim Rehberi ile kız çocuklarının hak ihlallerine karşı farkındalıklarının artması amaçlanmaktadır. 2023 yılında Kadınların Adalete Erişimi konusunda yürüttükleri çalıştaylarda, kadınlara yönelik şiddet konusuna da dikkat çeken vakıf, çalıştayları rapor haline getirdiği görülmektedir.

Toplumsal cinsiyet eşitliği, eşitli, dayanışma, şeffaflık, gönüllülük, hiyerarşi karşıtlığı ve şeffaflık ilkelerini benimseyen Vakıf, ÇEZE konusunda çalışan Girls Not Brides kuruluşuna üyedir. Yerel Muhabirler Ağı, seminer ve webinarlarda kadınlara yönelik şiddet konusunu ele alan Uçan Süpürge, ayrıca Pekin+30 STK İstişare toplantılarının koordinasyonunu yürütmektedir (Uçan Süpürge, 2022; 2023).

2.7.2.2. Uçan süpürge kadın iletişim ve araştırma derneği

Toplumsal cinsiyet eşitliğinin sağlanması perspektifiyle yürüttükleri tüm çalışmalarda cinsiyetçi, türcü, sağlamcı, ırkçı ve homofobik tüm ayrımcı kalıplara karşı olduğu belirtilen dernek, çocuk yaşta, erken ve zorla evlilikler (ÇEZE) ile mücadele, hak temelli medya okuryazarlığı konularına odaklanmaktadır. Uçan Süpürge Derneği, Girls Not Brides sivil toplum örgütüne, Türkiye'den üye olan altı örgütten biridir ve bu alanda savunuculuk çalışmaları yürütmektedir.

Dernek, 2022-2023 tarihleri arasında medyanın engelli kadınların hak mücadelesi için önemli bir araç ve savunma alanı olmasına katkıda bulunan cinsiyetçi ve sağlamcı olmayan erişilebilir ve kapsayıcı bir medya olması amacıyla bir çalışma yürütmüştür. 2022 yılı boyunca, Medyada Engelli Kadınlara Yönelik İnsan Hakları İhlallerinin İzlenmesi Projesi kapsamında 5 gazete, 3 haber sitesi ve 3 televizyon kanalı, özgün göstergeler ile izlenmektedir. Araştırma, engelli kadınlar ve kız çocukların medyada şiddet haberleriyle yer aldıklarını ve engelli kadınların cinsiyetsiz

algılanmasına paralel olarak cinsel saldırı veya istismar ile haberleştirilmesinin dikkat çekmesi nedeniyle kullanıldığı vurgulanmaktadır (Uçan Süpürge Derneği, 2023).

2.7.2.3. Yeryüzü kalkınma kooperatifi

Toplumsal cinsiyet eşitliği ile ilişkili birçok konuda çalışması olan Yeryüzü Kalkınma Kooperatifi, 2017 yılından beri kadınlara yönelik şiddet alanında da çalışmalar yürütmektedir. Pandemi döneminde, özellikle Gebelik ve Doğum Sürecinde Sağlık Hizmeti Alan Kadınlara Yönelik Kötü Muamele, Ayrımcılık ve Şiddet Araştırması ile üreme sağlığı konusundaki şiddete dikkat çekmektedir. 2022 yılında da Türkiye’de Siyasette Kadınlara Yönelik Şiddet Araştırması ile farklı aktörlerden siyasetçi kadınlara yönelik şiddet biçimlerini görünür kılmak hedeflenmektedir (YKK, 2024).

2.7.3. Hak temelli STK’ların çalışmaları

Türkiye’de hak temelli sivil toplum kuruluşları (STK’lar), insan hakları, toplumsal cinsiyet eşitliği, çevre, çocuk hakları, engelli hakları ve kültürel haklar gibi çeşitli alanlarda faaliyet göstermektedir. Bu kuruluşlar, bireylerin temel haklarını korumak ve geliştirmek için çalışmalar yürütmektedir.

2.7.3.1. Aramızda toplumsal cinsiyet araştırmaları derneği

Aramızda Derneği, 2017 yılında üniversitelerden yerinden edilmiş akademisyenleri bir araya getiren ve kendi deyimleriyle “Hannah Arendt’in “in-between” kavramı üzerinden önerilen “Aramızda”yı” benimseyen akademisyenlerin, toplumsal cinsiyet ile ilişkili birçok alanda yaptıkları etkinlikler, söyleşiler, podcastler ve yayınlar arasında şiddet de yer almaktadır. Bu çalışmalar arasında, üniversitelerde cinsel şiddetin önlenmesi için oluşturulan CTS ağları kapsamında üretilen belge ve mekanizmaların STK’lar tarafından örnek alınmasından yola çıkan bir proje yürütüldüğü görülmektedir. Böylece, üniversiteler ile STK’lar arasındaki iş birliğini artırmak ve bu çalışmaları yürütürken karşılaşılan sorunları incelemek amaçlanmaktadır (Akçabay, 2021).

Başka bir yayında da Boğaziçi Üniversitesi Cinsel Tacizi Önleme Komisyonu’nun (CİTOK) beş yıllık deneyimi aktarılmaktadır (Baytok, 2021).

Eleştirel Erkeklik İnisiyatifi ve Özyeğin Üniversitesi, erkekler ile çalışacaklara yönelik bir el kitabı hazırlanmış, el kitabında bu konudaki temel kavramların yanı sıra, uygulama örnekleri ve farklı ülkelerden örneklere de yer verilmektedir (Sünbuloğlu vd., 2021).

2.7.3.2. AĞ-DA

Ankara Dayanışma Akademisi 2017 yılında kuruldu ve daha sonra ADA Eğitimi Kooperatifine dönüştü, BİRARADA Derneği 2018 yılında farklı illerdeki dayanışma akademileri üyeleri ve İstanbul'daki barış akademisyenleri tarafından kuruldu. AĞ-DA toplumsal cinsiyet eşitliği alanında yürüttüğü atölye çalışmaları, seminerler ve araştırmalar da kadınlara yönelik şiddet konusunu ele almaktadır ve İstanbul Sözleşmesinden Türkiye'nin imzasının çekilmesiyle ilgili atölye çalışması yürütülmektedir.

AĞ-DA'nın "Dayanışma Akademileri Ağı Aracılığıyla Toplumsal Cinsiyet Eşitliğini Geliştirme" projesi çerçevesinde hayata geçirilmiş olması, gerçekten anlamlı bir adımdır. Ankara Dayanışma Akademisi ile BİRARADA'nın iş birliği, bu projenin temel taşlarından birini oluşturmaktadır. Avrupa Birliği'nin finansal desteği de bu girişimin etkinliği ve sürdürülebilirliği açısından büyük bir önem taşımaktadır.

Bu ağ, toplumsal cinsiyet eşitliği konusunda farkındalık yaratmayı ve dayanışmayı artırmayı amaçlamaktadır. Akademisyenler, sivil toplum kuruluşları ve bireyler arasında köprüler kurarak ortak bir hedef için çalışmayı kolaylaştırmaktadır.

AĞ-DA Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Dayanışma Ağı, toplumsal cinsiyet eşitliği konusunda dayanışmayı güçlendirmek amacıyla oluşturulmuş bir platformdur. Hem bireyler hem de kurumlar bu ağa üye olabilir. AĞ-DA akademisyenler ve sivil toplum örgütleri arasında bilgi paylaşımını teşvik ederek, toplumsal cinsiyet eşitliği alanında ortak çalışmalar yapılmasını hedeflemektedir. Bu platform, Avrupa Birliği destekli bir proje kapsamında kurulmuş ve farklı şehirlerden birçok sivil toplum örgütü ile akademisyeni bir araya getirmiştir.

2.7.3.3. Cinsiyet eşitliği politikaları derneği (CEPD)

Türkiye'de aile içi şiddete daha fazla odaklanıldığına dikkat çeken Cinsiyet Eşitliği Politikaları Derneği (CEPD), çalışma yaşamındaki cinsiyet eşitsizliği ile mücadele amacıyla kurumsal politikalar geliştirmek amacıyla 2022 yılında

kurulmuştur. Dernek, STK'lar, meslek örgütleri, platformlar, kamu kurumları ve özel sektöre şiddetle mücadeleye ilişkin mekanizmalar oluşturmak üzere danışmanlık hizmeti sunmaktadır.

Dernek, cinsiyet eşitliğini hedefleyen kurumsal politikaların geliştirilmesine katkıda bulunmayı amaçlamaktadır. Çalışma yaşamında cinsiyet eşitliğini sağlamak için politikalar geliştirmek, toplumda cinsiyet eşitliği konusunda farkındalık oluşturmak amaçları arasındadır.

Cinsiyet eşitliği konusunda eğitim programları düzenleyerek, bireylerin ve kurumların bu konuda bilgi sahibi olmasını sağlamak, çalışma yaşamında cinsiyet eşitliğine dair hukuki düzenlemeler ve başvuru mekanizmaları hakkında rehberlik yapmak, cinsiyet eşitliği ile ilgili araştırmalar yaparak, elde edilen verileri kamuoyuyla paylaşmanın yanı sıra, toplumsal cinsiyet eşitliğini sağlamak için önemli bir rol oynamakta ve bu alanda farkındalık yaratma çabalarını sürdürmektedir.

“İş Yerinde Cinsel Tacizin Önlenmesi, Kurum Politikası Yazmak ve Uygulamak için Destekleyici Adımlar” başlıklı International Finance Corporation tarafından hazırlanan raporu, Türkçeye çeviren Dernek, çalışma yaşamında cinsiyet eşitliğinin sağlanması için kurum içi düzenlemeler hakkında kayda değer bir kaynak oluşturmuştur.

2022-2023 yılları arasında 19 kuruma eğitim ve 19 kuruma da danışmanlık hizmeti vermiştir. Ayrıca 14 kurum ile ön görüşme yapmıştır. Dernek, danışmanlık alan kurumları, iş yerinde cinsel taciz ve şiddeti önleyici bir yaklaşım benimsemeye ve bütünlüklü bir kurum politikası geliştirmeye yönlendirmektedir. Ayrıca, toplumsal cinsiyet eşitliğine ilişkin rapor, rehber ve broşür gibi materyaller de hazırlayarak yaygınlaştırmaya çalışmaktadır (CEPD, 2022).

2.7.3.4. Cinsel şiddetle mücadele derneği

Dernek, 2014 yılında kurulmuş ve 2015 yılından itibaren cinsel şiddete maruz bırakılıp hayatta kalanlara ve yakınlarına yönelik destek hizmeti sunmaya başlamıştır. 2020 yılından itibaren kendilerine yapılan başvuruları Cinsel Şiddet Sonrası Destek Çalışmaları raporu ile paylaşmaktadır.

2.7.3.5. Cinsel sağlık ve üreme sağlığı hakları platformu (CİSÜ)

Cinsel haklar ve üreme hakları konusunda savunuculuk çalışmaları yapmak amacıyla 2013-2018 yılları arasında aktif olan platform, 2020 sonrasında Cinsel Sağlık ve Üreme Sağlığı Hakları Platformu adıyla yeniden canlanmıştır. Platformun üyeleri hak temelli çalışan STK'lar, üniversite merkezleri ve meslek odalarıdır. Platformun, kadınlara yönelik şiddet alanındaki çalışmaları arasında, Şiddetin Kadın Sağlığına Etkileri Etkinlik Raporu (2022), 6 il Özelinde CSÜS Hizmetleri Araştırma Raporu (2022), Depreme Hazırlıkta Sağlık Hizmetleri, Cinsel Sağlık Üreme Sağlığına Erişim ve Kadına Yönelik Şiddeti Önleme Forumu Sonuç Raporu (2023) gibi çalışmalar bulunmaktadır.

2.7.3.6. Eşit haklar için izleme derneği (ESHİD)

2010 yılından itibaren insan hak ve özgürlüklerinin herkes için tanınması ve eşit fırsatlar sağlanmasına yönelik izleme, savunuculuk ve destek odaklı faaliyetler yürüten ESHİD, toplumsal cinsel eşitliği ve şiddet karşıtı çalışmalar yürütmektedir. ESHİD, 2022 yılında engelli kadın ve kız çocuklarının adalet erişiminin desteklenmesi konusunda farkındalık ve bilgilendirme çalışmaları yapmıştır. Dernek, 2023 yılında yürüttüğü şiddet biçimlerinden biri olan çocuk yaşta, erken ve zorla evlilikleri izleme projesi kapsamında, İzmir Büyükşehir Belediyesi ile birlikte "Belediyeler için ÇEZE ile ilgili Veri Toplama Rehberi'nin pilot uygulamasını gerçekleştirmiştir. Aynı yıl, "Zihinsel Engelli Kız Çocuklarına Dönük Cinsel Şiddete ilişkin uluslararası ve ulusal mevzuat, konuyla ilgili dava örnekleri incelemesi ve cinsel şiddetle mücadele için öneriler geliştirdiği bir proje yürütülmüştür.

2.7.3.7. Eşit nesiller derneği

Eşit Nesiller Derneği, hukukçular ve akademisyenler tarafından cinsiyet temelli eşitsizlik ve şiddetle mücadele etmek amacıyla 8 Mart 2017 tarihinde kurulmuş olup; eğitim, savunuculuk, araştırma ve projeler yürütmeyi hedeflemektedir. Cinsiyet eşitliği ve şiddetle mücadele konularında eğitim programları düzenlemek, kadın hakları ve toplumsal cinsiyet eşitliği konusunda kamuoyunu bilgilendirmek ve savunuculuk yapmak, cinsiyet temelli eşitsizlikler üzerine araştırmalar yaparak veriye dayalı çözümler ve çeşitli projeler hayata geçirmek kuruluş hedefleri arasındadır.

Özellikle gelecek nesillerin şiddetten uzak, eşitlikçi ve kapsayıcı bir toplumda yaşaması vizyonuyla hareket eden dernek, şiddet ve ayrımcılık karşıtlığı, toplumsal

cinsiyet eşitliği, demokratik katılım, şeffaflık, diyaloga dayalı ve hukukun üstünlüğü ilkelerini benimsemektedir. Eşit Nesiller Derneği, 2021-2022 yıllarında CEİD'in hibe programı kapsamında Ankara Barosu ile Şiddetin İzleri Kadınlara Yönelik Şiddetle Mücadelede Hukuki Verilerin İzlenmesi için Kapasite Artırma Projesi Projesini yürüten Sivil toplum örgütüdür. (Esit-Nesiller-Derneği-i276)

Proje, hak temelli TCE alanında çalışan STK'ların kapasitelerinin artırılmasını amaçlamıştır. Proje kapsamında, Kadına Yönelik ve Toplumsal Cinsiyet Temelli Şiddetle Mücadelede İdari Verilerin Toplanması, Şiddeti Önlemede 6284 sayılı Kanun Uygulamalarına İlişkin Veri Değerlendirme Raporu, Şiddetsiz bir Yaşam Mümkün, Gelincik Merkezine Yönelik Veri Toplama ve Değerlendirme Modeli ve Strateji Önerisi, Savunuculuk Stratejisi ve Yol Haritasının Hazırlanması Faaliyeti, İletişim Stratejisi ve Planı başlıklarında materyaller üretmektedir.

2.7.3.8. İnsan hakları derneği (İHD)

1986 yılında insan hakları savunucuları tarafından kurulan İHD, yıllık olarak insan haklarına yönelik ihlallerin raporları yayınlamaktadır. İnsan hakları ihlallerini izleme ve ihlallere müdahale etme konusunda eğitimler ve rehberler hazırlayan İHD, eşitlik, ayrımcılık karşıtlığı, insan onuruna saygı, şiddetsizlik, güçlenme normlarının yanı sıra toplumsal cinsiyet eşitliğine de duyarlıdır. Derneğin tüzüğü “çocuk ve kadına karşı olmak üzere başkalarına şiddet uygulanması” üyelikten çıkarılma gerekçesi olarak belirtilmektedir.

Kadın Komisyonu tarafından hazırlanan; Cinsiyetçi, Baskıcı Davranışların ve Mobbingin Önlenmesine Dair Politika Belgesi 2021 yılında kabul edilmesi, derneğin toplumsal cinsiyet temelli şiddete ilişkin duyarlılığını ortaya koyan önemli bir belgedir. Belirtilen davranışların yaşanması durumunda sürecin nasıl yürütüleceği de açıklanmaktadır.

2.7.3.9. Küresel eşitlik ve kapsayıcılık ağı derneği

2021 yılında “küresel ve yerel sorunlar karşısında tüm kesimlerin ulaşabileceği daha eşit ve kapsayıcı bir dünyaya” katkı sunmak amacıyla kurulmuştur. Pandemi döneminde 12 büyükşehirde kadınların belediye hizmetlerine erişimlerine yönelik çevirim içi bir anket düzenlemiş ve belediyelerin web sitelerinin inceleyerek Kadına Karşı Şiddet İzleme Raporu yayınlamıştır. Araştırma raporu, kadına karşı şiddetin

önlenmesinde belediyelerin yükümlülüklerini yerine getirmediği tespitinde bulunarak önerilerde bulunmaktadır.

2.7.3.10. Toplumsal cinsiyet ve hukuk çalışmaları (TOCH)

Toplumsal cinsiyet ve hukuk alanında çalışan bir grup feminist avukattan oluşan grup, Adana’da kadınlara yönelik dosyaları inceleyerek gündeme taşımakta ve cinsiyetçi dil ve tutumlara dikkat çekmeyi amaçlamaktadır. TOCH; Adana İlinde Mahkemelere Yansıyan Kadın Cinayeti Dosyaları (2015-2020), Adana İlinde Mahkemelere Yansıyan Kasten Yaralama Dosyaları (2015-2020) ve Adana İlinde Mahkemelere Yansıyan Cinsel Şiddet Dosyaları Raporu (2020-2021) ile yargıdaki ayrımcılığı ve cinsiyetçi dili açığa çıkarmayı, bu konuda farkındalık yaratmayı ve böylece yargıyı dönüştürmeyi amaçlamaktadır.

2.7.3.11. Türkiye insan hakları vakfı (TİHV)

Kurulduğu 1990 yılından itibaren insan haklarını savunmayı, işkenceyi önlemek ve maruz bırakılanların tedavi ve rehabilitasyonunu sağlamayı hedefleyen TİHV, insan onuruna saygı, eşitlik, şiddetsizlik ve ayrımcılık karşıtlığı ilkeleriyle hak ihlallerini izlemektedir. Web sayfasında günlük insan hakları raporu sunan TİHV, izleme çalışmalarında toplumsal cinsiyet eşitliği normunu da benimsemekte ve Vakfın “kadınlar ile LGBTİ+’lara karşı şiddet başta olmak üzere, toplumsal cinsiyete dayalı her türlü şiddetin karşısında” olduğu belirtilmektedir.

Vakfın çalışmalarında toplumsal cinsiyet eşitliğine ilişkin duyarlılığı 2021 yılında yürürlüğe giren belgeler ile somutlaşmıştır:

- İşkence Görenlerin ve Yakınlarının Tedavi ve Rehabilitasyon Sürecinde Toplumsal Cinsiyet Eşitliği.
- Toplumsal Cinsiyete Duyarlı İletişim Rehberi.
- Araştırmalarda Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Rehberi.
- Vakıf Etkinliklerinde Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Rehberi.
- Toplumsal Cinsiyet Temelli Şiddete Karşı Önlem ve Destek Komisyonu Yönergesi.

2.7.3.12. Uluslararası insan hakları örgütü Türkiye şubesi

1961 yılından itibaren dünya genelinde yaşanan insan hakları ihlallerine yönelik çalışması olan Amnesty International 150'den fazla ülkede çalışmaktadır. Türkiye'deki çalışmalarına ise 1995 yılında başlamış, 2002 yılında ise resmi olarak şube açılmıştır. Türkiye şubesi 2022 yılında daha önce kabul edilen Toplumsal Cinsiyet ve Eşitlik Bildirgesini güncellemektedir.

Bildirge, “toplumsal cinsiyet, dil, ırk ve etnik köken, uyrukluk, cinsiyet kimliği ve cinsel yönelim, cinsiyet ifade biçimleri ve karakteristiği, fiziksel veya zihinsel engellilik, dini, politik ve felsefi inanışlarına bakılmaksızın bütün insanların eşitliğine hizmet” edebileceği belirtilmektedir. Ayrıca, “Uluslararası Af Örgütü Türkiye Şubesi Toplumsal Cinsiyete Dayalı Şiddeti Önleme Politikası” belgesi ile üye, çalışan, stajyer, gönüllü, aktivist ve dış paydaşlar ile ilişkilerde toplumsal cinsiyete dayalı şiddetin önlenmesi, şiddete maruz bırakılanların güçlenmesi, durumun izlenmesi ve göz önünde bulundurulacak ilkeleri belirlemektedir.

Örgütün; Türkiye, Sözleri Eyleme Geçir Kadına Yönelik Şiddeti Ortadan Kaldırma Yükümlülüğü adlı yayını, özellikle İstanbul Sözleşmesinden Türkiye'nin imzasının çekilmesini takip eden süreçte politikacı ve karar vericilere seslenmektedir.

2.7.3.13. Yanındayız derneği

Kendilerini pro-feminist erkek hareketinin Türkiye'deki öncüsü olarak tanımlayan dernek 2018 yılında kurulmuştur. Toplumsal cinsiyet eşitliğinin sağlanmasında, kadınların güçlenmesine yerine, erkeklerin zihinsel dönüşümüne odaklanan dernek üyeleri, iş dünyası, siyaset, akademi, kamu, sanat ve spor alanında önde gelen kurumların temsilcilerinden oluşmaktadır.

Yanıdayız Derneği, toplumsal cinsiyet eşitliği ve Berber Dükkânı gibi sohbetler, taksi ve servis şoförleriyle eşitlik, ayrımcılık ve şiddet farkındalığı üzerine atölye çalışmaları, üniversitelerde flört şiddeti ve erkeklik halleri üzerine seminerler yürütmektedir. 2022 yılında Gençlikte Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Algısı Araştırmasının yanı sıra “Şiddetin Görünmeyen Yüzü” projesiyle yerel yönetim çalışanları, üniversite öğrencileri ve tekstil alanındaki işçilere kadınlara yönelik şiddet konusunda farkındalık çalışmaları düzenlemektedir (Morçatı, 2024).

Toplumsal cinsiyet eşitliği mücadelesi, yaşamın her alanında kalıcı ve sürdürülebilir kazanımlar elde etmek için tüm bireylerin katılımını gerektiren bir süreçtir. Bu mücadelede, toplumsal cinsiyet eşitsizliğini sadece "bir kadın meselesi" olarak görmek yerine, erkeklerin de çözümün bir parçası olması gerektiği vurgusu son derece önemlidir.

Toplumsal cinsiyet eşitliği, sadece kadınların değil, tüm bireylerin (erkekler, LGBTİ+ bireyler vb.) eşit haklara sahip olduğu bir toplum hedeflemektedir. Erkeklerin de bu mücadeleye dahil olması, toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin tüm toplum üzerindeki etkilerini daha iyi anlamalarını sağlamaktadır.

Erkeklerin, kadınların haklarını savunması ve onlara destek olması, toplumsal cinsiyet eşitliği mücadelesini güçlendirmektedir. Erkeklerin, kendi toplumsal cinsiyet rollerini sorgulayarak, eşitsizliğin yeniden üretilmesine katkıda bulunan kalıpları kırabilmeleri mümkündür. Erkekler, toplumsal cinsiyet eşitliğine duyarlı davranışlarıyla, diğer erkeklere örnek olmaktadır.

Yanındayız derneğinin hazırladığı proje kapsamında, Yerel Yönetimler için KYŞ Farkındalığına İlişkin Rehber El Kitabı ” hazırlanmıştır. Ayrıca, “İşyerimde Tacize ve Şiddete Yer Yok” projesi kapsamında, algı analizi raporu hazırlanmıştır. Bu proje kapsamında, mavi yakalı çalışanlara TCE eğitimleri vermiş ve eğitimlerin sonuçlarını ölçen bir çalışma yürütülmüştür. Adıyaman, Batman, İstanbul, Mardin, Şanlıurfa ve Şırnak illerinde 1453 katılımcının yanıtladığı ilk ve son testlerin analiz sonuçları geleneklerin baskınlığına dikkat çekmiştir. Ayrıca işyerinde taciz ve şiddet farkındalığı rehberi de yayınlamaktadır (yanındayız projeler, 2024).

2.7.3.14. Yaşlanma çalışmaları derneği (SENEX)

Yaşlanma sürecinin olanakları, sorunları ve sorunlara yönelik çözüm önerileri geliştirmek amacıyla 2017 yılında kurulan dernek, ülke genelinde yaşlılara ilişkin araştırmalar yürütmektedir. 2020 pandemi dönemiyle birlikte yaşlılara yönelik şiddet, istismar ve ihlalleri izlemeye başlayan dernek, medyaya yansıyan haberleri izleyerek raporlamaktadır. Derneğin 2023 yılında hazırladığı Türkiye’de Yaşlılara Yönelik Şiddet, İhmal, İstismar ve Yaş Ayrımcılığı raporu, BM İnsan Hakları Yüksek Komiserliğinin Yaşlı Hakları Özel Raportörüne sunulmuş ve ülke raporu olarak kabul edilmiştir.

Raporda, çoğunlukla tek başına yaşayan, dijital sermayeleri yetersiz olan ve fiziksel olarak incinebilir durumları nedeniyle yoksul olan yaşlı kadınların şiddet, ihmal ve istismardan daha fazla etkilediği vurgulanmaktadır. Derneğin, yaşlılara ilişkin ihmal, istismar ve şiddete ilişkin izleme çalışmalarında eşitlik, ayrımcılık karşıtlığı, insan onuruna saygı, toplumsal cinsiyet eşitliği ve şiddetsizlik normları dikkate alınmaktadır (Senex, 2019).

2.7.4. LGBTİ+ örgütlerinin çalışmaları

LGBTİ+ örgütleri, toplumsal cinsiyet kimliği ve cinsel yönelimleri nedeniyle ayrımcılığa uğrayan bireylerin haklarını savunmak, hukuki destek sağlamak, sosyal farkındalık yaratmak amacıyla çeşitli çalışmalar yürütmektedir. Bu çalışmalar, LGBTİ+ bireylerin haklarını korumak ve toplumsal cinsiyet eşitliğini sağlamak amacıyla hizmet etmektedir.

2.7.4.1. Genç lezbiyen gey biseksüel trans interseks gençlik çalışmaları ve dayanışma derneği (Genç LGBTİ+)

Genç LGBTİ+ derneği, LGBTİ+ gençlere kendilerini ifade edebilecekleri alanlar açmak amacıyla 2016 yılında İzmir'de kurulmuştur. Dernek kurucuları büyük oranda üniversite öğrencilerinden oluşmaktadır. Dernek, 2020 yılında Covid-19 Salgınında LGBTİ+ Topluluğunun Durumuna dair çevrimiçi ortamda 252 kişinin katıldığı bir araştırma ile LGBTİ+'ların yaklaşık üçte birinin şiddete maruz bırakıldığını ortaya koymuştur. Aynı yıl içinde Üniversitelerde LGBTİ+ Eşitliğinin İzlenmesi 2020 çalışması ile Ege ve İzmir Ekonomi Üniversitelerinin LGBTİ+ hakları, uluslararası sözleşmelerdeki temel standartlar ve T. C. Anayasasında belirtilen haklar çerçevesinde üniversitelerin belgeleri ve birimleri izlenmektedir.

Araştırmada, üniversitelerde sunulan hizmetlere ilişkin nitel göstergeler oluşturulmuş, her iki üniversitede de temel hak ve özgürlüklere erişim açısından yaşanan sorunlar ve öneriler gündeme getirilmiştir. Raporlarda, eşitlik, toplumsal cinsiyet eşitliği, insan onuruna saygı, ayrımcılık karşıtlığı ve şiddetsizlik normlarına değinilmektedir (genlgbti, 2023).

2.7.4.2. Hevî LGBTİ+ derneği

2015 yılında kurulan Hevî LGBTİ+ derneği, LGBTİ+ politikalarının geniş bir siyasi çerçevede ele alınmasından yola çıkarak sınıf, etnisite, cinsiyetçilik, göçmen ve mülteci hakları ile insan ve doğanın özgürlüğünü dikkate alan politikalar üretilmesine katkıda bulunmayı amaçlamaktadır. Dernek, 2021 yılında Mülteci LGBTİ+ Sağlık Hakkı ve Ayrımcılık Raporu hazırladığı görülmektedir.

2.7.4.3. KAOS GL derneği

2006 yılından itibaren uluslararası insan hakları mekanizmalarının çalışma süreçlerini takip ederek Türkiye’de LGBTİ+’ların insan hakları ihlallerini izlemekte ve düzenli olarak raporlaştırmaktadır. Türkiye’de LGBTİ+ haklarının durumu, homofobi ve transfobi temelli nefret suçları, özel sektör çalışanı LGBTİ+’ların durumu ve kamu çalışanı LGBTİ+’ların durumu düzenli olarak izlenen çalışmalardır. Bu raporların yanı sıra LGBTİ+’lara yönelik nefret söyleminin medyada izlenmesi, dijital şiddetin izlenmesi gibi konularda da araştırma ve izleme çalışmaları ile çeviriler de yapmaktadır.

Kaos GL'nin, LGBTİ+ mültecilerin sorunlarına yönelik 2008’de başlattığı çalışmalar etkileyici bir dayanışma örneğidir. Kayseri, Isparta ve Eskişehir gibi şehirlerde düzenledikleri ziyaretler ve bu ziyaretlerden elde edilen bulguları raporlaştırmaları, derneğin bu alandaki kararlılığını göstermektedir. Ayrıca, sosyal ve hukuki danışmanlık, kültürel etkinlikler ve saha ziyaretleriyle bu çalışmaları genişletmeleri, LGBTİ+ mültecilerin yaşam koşullarını iyileştirme çabalarının ne kadar kapsamlı olduğunu ortaya koymaktadır.

Kaos GL, 2021 yılında “Koronavirüs Salgını Sırasında Cinsel Yönelim ve Cinsiyet Kimliğine Dayalı Şiddet ve Ayrımcılık” yayınına Türkçe ’ye çevirmiştir. Tüm çalışmalarında ve yayınlarında toplumsal cinsiyet eşitliği ve kadın haklarına duyarlılık mevcuttur (Kaos, 2022).

2.7.4.4. Kırmızı şemsiye cinsel sağlık ve insan hakları derneği

2013 yılında kurulan ve seks çalışanlarının haklarına yönelik çalışmalar yürüten dernek olarak seks işçileri ile LGBTİQ+’lara ve CSÜS danışmanlığı ile hukuki danışmanlık hizmeti vermekte, bilgilendirme çalışmaları yürütmektedir. Dernek, CSÜS; uluslararası koruma ve toplumsal cinsiyete dayalı şiddet alanlarında

çalışmaktadır. Hak temelli bir yaklaşımı benimseyen derneğin çalışmalarında, eşitlik, toplumsal cinsiyet eşitliği, insan onuruna saygı, ayrımcılık yasağı ve şiddetsizlik normları ön planda olduğu görülmektedir.

2.7.4.5. 17 Mayıs derneği

Dernek, 2019 yılında Ankara’da LGBTİ+ toplumu ve aktivizmi güçlendirmek amacıyla kurulmuştur. Sosyal hizmet, savunuculuk, farkındalık ve insan hakları izleme, belgeleme ve raporlama faaliyetleri yürüterek eşit ve özgür bir toplumun inşasına katkıda bulunmayı amaçlayan dernek, eğitsel, sanatsal ve bilimsel etkinlikler düzenlemektedir. Derneğin politika metinleri arasında Şiddeti İzleme ve Önleme Politika Belgesi, Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Ana Politika, Plan ve Programlara Yerleştirme ve Yaygınlaştırma Anlayışı şiddet ile mücadele alanındaki yaklaşıma işaret etmektedir (17 Mayıs, 2019).

2020 yılında şiddete maruz bırakılan LGBTİ+’lar açısından yasal düzenlemelerin, danışma merkezi, sığınak ve sosyal hizmetlerin eksikliğini dile getirmiştir. Yaşlı LGBTİ+’ların Dünyada ve Türkiye’de Durumu Raporunda, yaşlı kadınlara yönelik ayrımcılıklara değinilmektedir. Derneğin çalışmalarında, eşitlik, insan onuruna saygı, ayrımcılık karşıtlığı, şiddetsizlik ve toplumsal cinsiyet eşitliği normları ile uyumlu olduğu gözlemlenmektedir.

2.7.4.6. Pembe hayat derneği

Türkiye’nin ilk trans hakları derneği olarak 2006 yılında kurulan dernek, lezbiyen, gey, biseksüel ve trans kimliklerin insan hakları ihlallerini izlemek amacıyla çalışmaktadır. Pembe Hayat LGBTİ+ Dayanışma Derneği, Türkiye’de LGBTİ+ bireylerin haklarını savunan ve dayanışma ortamı yaratan önemli kuruluşlardan biridir. Çeşitli etkinlikler, festivaller ve destek projeleri ile topluluğa hem moral hem de somut yardım sağlamaktadır. Özellikle “Trans Kamp” gibi etkinlikler, trans bireylerin yaşadığı sorunları ele alırken çözüm yolları bulmaya odaklanmaktadır.

Dilek İnce Giysi Bankası da bu dayanışmanın güçlü bir sembolü olmuş hem onun mücadelesini yaşatmakta hem de ihtiyaç sahibi LGBTİ+ bireylere destek sağlamaktadır. Sanat alanında da Pembe Sanat Ekibi ile LGBTİ+ haklarını ifade etme ve görünürlüğü artırma çabaları gerçekten değerlidir.

Pembe Hayat KuirFest ise hem sanat hem de aktivizm açısından büyük bir boşluğu doldurmaktadır. Türkiye’de kuir teoriyi ve sanatı tartışmak için bir platform sunarak, LGBTİ+ bireylerin hikayelerini anlatmalarına alan açmaktadır. Bu tür etkinlikler ve organizasyonlar topluluklar için büyük bir anlam taşımaktadır. Türkiye’de LGBTİ+ haklarının gelişimi açısından böyle bir dayanışmanın varlığı gerçekten önemlidir.

“Kuir teori, ya da Queer Teorisi, 1990’lı yılların başında toplumsal cinsiyet çalışmaları alanında çıkmış olan, kuir çalışmaları kapsayan eleştirel kuramlar literatürüdür. Cinsel yönelim ve toplumsal cinsiyet temelli LGBTİ+ hareketinin politik, toplumsal, kentsel, ekonomik bağlamlarını inceler.”

“Translara yönelik ayrımcılık, nefret suçları, şiddet ve toplumsal dışlanma” alanlarındaki çalışmalarıyla savunuculuk faaliyetlerinde bulunan dernek, hak ihlallerini izlemektedir. LGBTİ+ ve trans medya izleme raporu 2022-2023, Anayasanın 24. ve 41. maddeleri değişiklik önerisi izleme raporu, hukuki danışmanlık ve dava izleme raporları gibi raporlar aracılığıyla translara yönelik nefret söylemi ve suça dikkat çekmektedir (Pembe, 2006).

2.7.4.7. Pozitif-iz derneği

HIV pozitif kişiler ve yakınlarını güçlendirme amacıyla çalışmalarını yürüten bir dernek olarak 15 yılı aşkın bir süredir faaliyet göstermektedir. 2020 yılından itibaren HIV ile yaşayanların hak ihlallerini izleyen ve çözüm önerileri geliştiren raporlar yayınlamaktadır. Akran danışmanlığı yetiştirme eğitim programları ile farklı gruplara yönelik HIV farkındalığı konusunda eğitimler düzenlemektedir.

2.7.4.8. Sosyal politika, cinsiyet kimliği ve cinsel yönelim çalışmaları derneği (SpoD)

2011 yılında LGBTİ+’lara hukuki, sosyal ve psikolojik danışmanlık sunan SPod, pandemi sonrasında LGBTİ+’ların yaşadıkları şiddet ve barınma sorunlarını raporlamaktadır. Hukuk, siyaset, sağlık gibi birçok alanda LGBTİ+’lara yönelik ayrımcılıkları ortaya koyarak rehberler hazırlamaktadır. Pandemi sürecinde LGBTİ+’ların Mevcut Durumu ve LGBTİ+’ların Sosyal Hizmetlere Erişimi araştırmalarıyla yaşanan sorunlara dikkat çekmektedir.

2022 yılında ise Sığınak Modelleme Rehberi: LGBTİ+'lara Yönelik Şiddetsiz ve Güvenli Bir Sığınak Nasıl Olmalı? Çalışmasında özel olarak şiddete odaklanmıştır. Raporda, LGBTİ+'lar ve dernekler başta olmak üzere sığınaklarla ilişkili uzmanlar ile odak grup görüşmelerinin yapıldığı çalışmada, iyi uygulama örneklerine yer verilmiş; barınma sorunları, danışma ve sığınakların kurulumu, yönetimine dair öneriler gündeme getirilmektedir.

2.7.4.9. Üniversiteli kuir araştırmaları ve LGBTİ+ dayanışma derneği (UniKuir)

UniKuir, 2020 yılında üniversitelerde LGBTİ+'lara yönelik hak ihlallerine karşı mücadele etmek ve dayanışmak amacıyla kurulmuş; üniversitelerin LGBTİ topluluklarıyla etkileşim içinde olan bir dernektir. UniKuir, 2022 yılında Üniversitelerde LGBTİ+'lara Yönelik Ayrımcılık ve Hak İhlalleri başlıklı raporda, üniversitelerde yaşananları nitel ve nicel veri aracılığıyla izlemiştir. Otuz farklı üniversitede yapılan ihlallerin başında taciz, mobbing ve şiddet tehditleri, nefret söylemi ve ayrımcılıkların yer aldığı raporda, yaşanan ihlallerin yaklaşık dörtte üçünde ihlalin bildirilmediği, bildirilen durumlarda da sonuç alınmadığı belirtilmiştir. UniKuir ve SPod Derneği, 2022 yılında Ankara ve İstanbul'daki Devlet Üniversitelerinde LGBTİ+ Hakları Bağlamında Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Çalışmasında, 20 üniversitedeki mevcut durumu yapısal göstergeler ve anket uygulayarak ürettikleri veriden ölçek geliştirmek suretiyle ortaya koymaktadır.

2023 yılında TBMM 27. Dönem 6. Yasama Yılı'nın LGBTİ+ Hakları Bağlamında İzlenmesi raporunda, milletvekillerinin LGBTİ+'lara yaklaşımını siyasi partiler ayrımında yapılan yasama ve denetim faaliyetleri, meclis gündemine girmeyen konular biçiminde değerlendirmiştir. LGBTİ+'lara yönelik nefret söylemi, şiddet ve ayrımcılıklara dikkat çeken rapor, toplumsal cinsiyet eşitliği ve kadın haklarına duyarlı bir yaklaşımla hazırlanmıştır. Derneğin, Cumhurbaşkanlığı ve 28. Dönem milletvekilliği seçimlerini LGBTİ+ Hakları Bağlamında İzleme Raporu da benzer bir yaklaşımla yürütülmüş; Cumhurbaşkanı adayları ve aday olma iradesini açıklayanların söylemleri ele alınmaktadır.

2.7.5. Diğer kamusal aktörlerin çalışmaları

Kadına yönelik şiddetle mücadelede çeşitli kamusal aktörlerin çalışmaları, bu sorunun çözümünde kritik bir rol oynamaktadır. Bu aktörler, devlet kurumları, yerel yönetimler, sivil toplum kuruluşları ve uluslararası organizasyonlar gibi farklı yapıları içermekte, kadına yönelik şiddetle mücadelede uluslararası standartların belirlenmesi ve uygulanması için çalışmalar yürütmektedirler.

2.7.5.1. Bianet erkek şiddeti çetelesi

Erkekler tarafından öldürülen kadınlara ilişkin medyaya yansıyan haberleri derleyen Bianet Erkek Şiddeti Çetelesi, 2008 yılından beri, bu alanda önemli bir veri kaynağı oluşturmaktadır. Bianet'in çetelesine göre erkekler 2020 yılında 284, 2021 yılında 339, 2022 yılında 327, 2024 yılının ilk sekiz ayında ise 245 kadını öldürüldüğü tespiti yapılmaktadır. (BIANET, 2024).

2.7.5.2. Türkiye barolar birliği kadın hukuku komisyonu (TÜBAKKOM)

Türkiye Barolar Birliği, 1999'da kadın erkek eşitliğinin sağlanmasına destek vermek amacıyla Türkiye Barolar Birliği Kadın Hukuku Komisyonu (TÜBAKKOM)'u kurmuştur. TÜBAKKOM, kadının insan haklarına ilişkin ulusal ve uluslararası düzenlemelerin hayata geçirilmesi, kadının insan hakları mücadelesinde, kadınların haklarını öğrenmeleri için gönüllü danışmanlık verilmesi ve kamuoyu desteğini almak için çalışmalar yapılmasını amaçlamaktadır (TÜBAKKOM, 2013).

Bu çalışmalar, barolar bünyesinde kurulun merkez, kurul ve komisyonlar aracılığıyla yürütülmektedir. Baroların kadın ve çocuklarla ilgili kurduğu merkez, kurul ve komisyonlar oldukça aktif çalışmaktadır. Baroların yürüttüğü en önemli faaliyetlerden birisi de 6284 sayılı 'Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun'un uygulanması kapsamında verilen adli yardım hizmetini kapsamaktadır.

2.7.5.3. Baroların kadın hakları merkezleri

Birçok ilde Baro bünyesinde faaliyet gösteren Baroların Kadın Hakları Merkezleri, şiddete maruz bırakılan kadınlara adli destek sunmaktadır. Örneğin, İstanbul Barosu'na bağlı olarak 1995 yılında Komisyon, 2007 sonrasında Kadın Hakları Merkezi olarak, kadınların haklarını kullanmalarını destekleyici çalışmalar

yürütmektedir. İstanbul'un farklı ilçelerinde sekiz Adli Yardım Bürosu aracılığıyla sunulan destek hizmeti sunan Merkezde, 6284 Sayılı Kanun, İstanbul Sözleşmesi, Kadın Haklarına ilişkin yayınlar da yapılmaktadır.

Baronun faaliyet raporlarında müdahil ve gözlemci olunan davalar, yayınlar, seminerler gibi tüm çalışmalara yer verilmektedir. Merkezin güncel raporları arasında, 2022 yılına ait Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun Uyarınca Alınan Tedbir Kararlarının incelendiği bir rapor yer almaktadır (İBKHM, 2023).

2.7.5.4. Türk tabipler birliği (TTB)

TTB'nin, Kadın Hekimlik ve Kadın Sağlığı Kolunun, 2006 yılından itibaren tüm kararlara yansıtılmasını sağladığı hekimlerin kadınlara yönelik şiddete karşı olması zaman içinde politika belgeleri ile görünürlüğü artırılmaktadır. 2017 yılında 'Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Tutum Belgesi' ile 2019 yılında 'Toplumsal Cinsiyet, Cinsiyet Kimliği, Cinsiyet İfadesi, Cinsel Yönelim Eşitliği ve Sağlık Hizmetleri Etik Bildirgesi'ne 2021 yılında 'Cinsel Şiddeti Önleme ve Toplumsal Cinsiyet Eşitliğini Destekleme Yönergesi' eklenmiştir. TTB'nin çalışmalarında, eşitlik, insan onuruna saygı, ayrımcılık karşıtlığı, şiddetsizlik ve toplumsal cinsiyet eşitliği normları gözetilmektedir (TTB Yönerge, 2021).

Türk Tabipleri Birliği'nin (TTB) Kadın Hekimlik ve Kadın Sağlığı Kolu, hekimlerin kadınlara yönelik şiddete karşı duruşunu güçlendirmek ve bu konudaki farkındalığı artırmak amacıyla çeşitli politika belgeleri geliştirmiştir. Kadınların sağlık hizmetlerine erişimini ve haklarını korumak için çeşitli politika belgeleri oluşturulmuştur. Bu belgeler, kadınlara yönelik şiddet konusunu öncelikli bir mesele olarak ele almaktadır.

Hekimlere yönelik eğitim programları düzenlenerek, kadın sağlığı ve şiddet konularında bilgi artırımı sağlanmaktadır. Toplumda farkındalık yaratmak için çeşitli kampanyalar ve etkinlikler düzenlenmektedir.

Kadınların sağlık durumları ve karşılaştıkları şiddet olayları üzerine araştırmalar yaparak, veriye dayalı çözümler geliştirmeye çalışmaktadır. Bu araştırmalar, kadın sağlığına dair politikaların şekillendirilmesinde önemli bir rol oynamaktadır. Kadın hekimler arasında dayanışmayı artırmak ve destek

mekanizmaları oluşturmak amacıyla çeşitli etkinlikler düzenlenmektedir. Kadınların sağlık alanındaki temsilinin güçlendirilmesi hedeflenmektedir.

TTB Kadın Hekimlik ve Kadın Sağlığı Kolu, kadınlara yönelik şiddetle mücadeledeki kararlılığı ve politikaları ile görünürlüğünü artırarak, sağlık alanında toplumsal cinsiyet eşitliğine katkıda bulunmaktadır. Bu çalışmalar, kadınların sağlık haklarının korunması ve güçlenmesi açısından büyük önem taşımaktadır (TTB Kollar, 2006).

2.7.5.5. Türkiye belediyeler birliği

Türkiye Belediyeler Birliği'nin, 1945 yılında kamu yararına çalışan bir dernek olarak başladığı çalışmalar, 2002 tarihinden itibaren mahalli idare birliği statüsü altında devam etmektedir. Güncel faaliyet raporunda TBB'nin misyonu "değişime yön veren anlayışla, yerel yönetimlerde açığa çıkmamış ihtiyaçları karşılayacak uygulamaları hayata geçirmek"; vizyonu ise "faaliyetleri ve ürettiği stratejileri ulusal ve uluslararası alanda izlenen ve takip edilen bir birlik olmak" biçiminde tanımlanmıştır.

TBB, misyonu ve vizyonu ile gelişmeye, çalışmaları izlemeye ve uluslararası alanda etkili olmaya çalışan bir yaklaşım ile güvenilirlik, tarafsızlık, birleştiricilik, girişimcilik, yenilikçilik, katılımcılık, insan haklarına saygı ve demokrasiye bağlılık ilkelerini benimsediğini belirtmektedir.

TBB'nin faaliyetleri arasında, kadın istihdamının artırılması, kreş ve gündüz bakımevi konusuna yer verilmiş, ancak toplumsal cinsiyet eşitliği, kadınlara yönelik şiddet konularına değinilmemiştir. Amaç, hedef ve göstergeler biçiminde kurgulanmış olan Güncel Stratejik Plan 2020-2024 içinde de toplumsal cinsiyet eşitliğine vurgu yapılmamıştır.

Planda, uluslararası sözleşmelerin dikkate alınacağı vurgusu yapılmış olmakla birlikte, şiddetle mücadele açısından bu çalışma kapsamında belirlen normlara yer verilmemiş; sadece insan haklarına saygı normu vurgulanmaktadır (TBB, 2024).

2.7.6. Sendikaların ve meslek örgütlerinin çalışmaları

İşyerindeki kadın çalışanlara yönelik şiddet konusundaki çalışmalar, 2019 yılında ILO'nun 190 sayılı İşyerinde Cinsel Taciz ve Şiddetin Önlenmesi

Sözleşmesi'nden sonra artmaya başlamıştır. Buna paralel olarak, sendika ve meslek örgütlerinin faaliyetleri arasına işyerinde şiddet ve taciz konusuna ilişkin tutum belgesi hazırlanması, eğitim ve seminer düzenlenmesi, araştırma yapılması gibi faaliyetler eklenmiştir. Örneğin, Ev İşçileri Dayanışma Sendikası, 2020 yılında Şiddet ve Korona Dönemi Çalışma İlkeleri Raporu: Toz Bezi Değiliz, Ev İşçisiyiz araştırması yürütülmektedir.

Kadın ev işçilerine yöneltilen anket ile pandemi dönemindeki sorunlar ve ev içi şiddete dikkat çekmiştir. Ev işçisi 413 kadın ile yapılan anket çalışması, kayıt dışı ve sosyal güvencesiz çalışan ev işçisi kadınların %86'sının aile içinde farklı şiddet biçimlerine maruz bırakıldıklarını ve korona döneminde şiddetin arttığını göstermektedir.

KESK 2020 yılında kadın kamu çalışanlarına yönelik, Birleşik Metal İşçileri Sendikası ise 2022 yılında metal işçilerine yönelik şiddet ve taciz sorularının da yer aldığı araştırmalar yapmışlardır. KESK, 2023 genel seçimlere ilişkin tutum belgesinde, 190 sayılı ILO Sözleşmesi'nin onaylanması ve denetim mekanizmasının kurulması vurgulanmıştır. Ayrıca, kadınlara ve LGBTİQA+'lara yönelik farklı ayrımcılık ve şiddet biçimlerinin faillerinin tespit edilmesi ve soruşturulmasına değinilmektedir (KESK, 2023).

Sendikalar, ILO Türkiye Ofisi tarafından ya da iş birliği içinde düzenlenen “Çalışma Yaşamında Şiddet ve Tacizin Ortadan Kaldırılması: Değişim Aktörleri için Eğitici Eğitimi”, “ILO 190 Sayılı Şiddet ve Taciz Sözleşmesi Temelinde Şiddete Sıfır Tolerans Politika Belgesi Eğitimi” vb. eğitimlere katılmışlardır.

HAK-İŞ Konfederasyonu, Şiddete Sıfır Tolerans Politika Belgesi imzalamış; Çevirmenler Meslek Birliği 2021 yılında Toplumsal Cinsiyet Eşitsizliğinin Giderilmesi ve Toplumsal Cinsiyete Dayalı Şiddeti Önleme Politika Belgesini hazırlamış; DİSK 2022 yılında işyerinde şiddet ve taciz ile mücadele toplumsal cinsiyet eşitliği konusunda defalarca basın açıklaması yaparak toplumsal farkındalığı oluşturmaktadır. (Ünlütürk- Ulutaş, 2018).

2.7.6.1.TÜSİAD

Girişimciler ve iş dünyasının önde gelenlerinin oluşturduğu gönüllü bir kuruluş olan TÜSİAD, “insan hakları evrensel ilkeleri, düşünce, inanç ve girişim özgürlükleri,

laik hukuk devleti, katılımcı demokrasi anlayışı, liberal ekonomi, rekabetçi piyasa ekonomisi kurum ve kuralları ile sürdürülebilir çevre dengesi” benimseyen bir toplum düzeni amaçlamaktadır. TÜSİAD’ın çalışma alanlarından biri de toplumsal cinsiyet eşitliğidir.

Sabancı Üniversitesi, IPSOS, Birleşmiş Milletler Nüfus Fonu desteğiyle birlikte yürütülen “İş Dünyası Aile İçi Şiddete Karşı” (BADV) Projesi 2020 yılında tamamlanmıştır. Projeye dahil olan şirketler, çalışanlarının hane içinde maruz bırakıldıkları şiddete karşı bir şirket politikası oluşturmuşlardır (BADV, 2023).

Projenin sürdürülebilirliğini sağlamak amacıyla 2022 yılında bir ağ kurulmuştur. Ev İçi Şiddete Karşı Şirketler Ağı, projeye katılmış 100’e yakın şirketin oluşturduğu bir ağ olarak çeşitli seminerler ve atölye çalışmaları yürütmektedir. TÜSİAD’ın çalışmalarında, eşitlik, toplumsal cinsiyet eşitliği, ayrımcılık karşıtlığı, insan onuruna saygı, kadınların güçlenmesi, şiddetsiz ve özen gösterme normlarına referans verilmektedir.

2023 yılının Mart ayında İkinci Yüzyılda Cumhuriyetin Hedeflerini Toplumsal Cinsiyet Eşitliği ile yakalamak başlıklı konferans gerçekleştirilerek, toplumsal cinsiyet eşitliği yalnızca bireysel bir hak meselesi olmadığını, aynı zamanda toplumun her alanında ilerlemeyi destekleyen temel bir unsur olduğunu savunarak, kadınların eğitimde, iş hayatında ve sosyal yaşamdaki haklarını tam anlamıyla kullanmaları önerilmektedir.

Sadece adaletin sağlanması için değil, ülkenin ekonomik ve kültürel gelişimi için de hayati öneme sahiptir görüşünü dile getirerek, cam tavanlar kırılmalı, fırsat eşitliği her kesime sunulmalıdır, kadınların maruz kaldığı şiddetin önlenmesi ve eşit haklara sahip olmaları, toplumun refahını artıracak gibi gelecek nesillere de daha adil bir dünya bırakmamıza yardımcı olacaktır ve bu konudaki cesur duruşunuzu sürdürmek büyük bir önem taşımaktadır içerikli bildiri yayınlayarak, kadına karşı şiddet konusundaki duruşlarını sergilemişlerdir.

2.7.7. Üniversitelerde cinsel taciz ve saldırıları önleme birimi

Ankara Üniversitesinde Cinsel Tacize ve Cinsel Saldırıya Karşı Destek Birimi, 2011 yılında kurulmuştur. CTS Yönergesi toplumsal cinsiyet eşitliği, insan onuruna saygı, ayrımcılık karşıtlığı, şiddetsizlik, kadınların güçlenmesi ve özen gösterme

normlarının hepsine yer vermektedir. Birimin diğerk üniversiteler ile iş birliğı kurmak ve CTS'leri yaygınlaştırmak amacıyla 2012 yılında başlattığı çalıştaylar halen devam etmektedir.

İlk komisyon çalışmasından bu yana 'Üniversitelerarası Cinsel Taciz ve Saldırlara Karşı İş Birliğı Ortak Metni' hazırlanmış; düzenlenen çalıştaylarda destek birimlerinin kurulması, kriz masalarının oluşturulması, çeşitli etkinlikler yardımıyla yaygınlaşma ve bilinç yükseltme konularında faaliyetler yürütülmüştür (Ankara Üniversitesi CTS, 2024).

21. Çalıştay raporunda, toplumsal cinsiyet eşitliğı, 190 sayılı ILO Sözleşmesinin imzalanması, "She Said No" kampanyasının üniversitelere uyarlanması, cinsel şiddetin gündeme gelmesinin daha zor olması, sosyal medyadan yararlanılması gibi konular tartışılmış ve özen gösterilmesi gereken konulara dikkat çekilmiştir. En güncel çalıştay, 2023 yılında Adana'da Çukurova Üniversitesi Kadın ve Aile Çalışmaları Uygulama ve Araştırma Merkezi ev sahipliğinde yapılmıştır.

Üniversitelerdeki CTS birimlerinin deneyim paylaşımlarının yanı sıra sorunlar ve çözüm önerileri tartışılmıştır. Cinsel taciz ve saldırılar ile mücadelede dayanışma içinde olmayı hedefleyen birim ve ağların sayısı 43'e yükseldiğı görülmektedir (Akçabay, 2021).

2.7.7.1. Sabancı üniversitesi

Sabancı Üniversitesi, TÜSİAD ve UNFPA ortalığındaki İş Dünyası Aile İçi Şiddete Karşı (BADV) Projesi kapsamında, "Salgın Sürecinde Çalışma Hayatı ve Ev İçi Şiddet" konusunda bir araştırma yürütülmüştür. 2020 yılında işyeri çalışanlarına e-posta ile iletilen araştırma sonuçlarına göre" kadın çalışanların %62'si son 3 ay içinde herhangi bir şiddet biçimine en bir kez maruz" bırakılmıştır. Erkekler ile aynı mekânda çalışmanın kadın çalışanlar açısından şiddet riskini artırdığına da dikkat çekmiştir (BADV, 2020).

Bu gelişme, İş Dünyası Ev İçi Şiddete Karşı projesinin etkisini daha da artırmaya yönelik önemli bir adımdır. 100'e yakın şirketin bir araya gelerek bilgi paylaşımını güçlendirmesi ve birbirlerinden ilham alarak sürdürülebilir çözümler üretmesi, iş dünyasının toplumsal sorunlara karşı aldığı sorumluluğun güçlü bir göstergesidir.

Birleşmiş Milletler Nüfus Fonu (UNFPA) ve Sabancı Vakfı'nın desteğiyle TÜSİAD ev sahipliğinde böyle bir ağ kurulması hem farkındalığı artırmakta hem de iş yerlerinde ev içi şiddete karşı daha sistemli mücadele mekanizmalarının oluşmasına katkı sağlamaktadır. Şirketlerin bu gibi konulara duyarlılık göstermesi hem çalışanlar hem de genel toplum açısından olumlu bir değişim yarattığı görülmektedir.

2.7.7.2.TED üniversitesi toplumsal cinsiyet çalışmaları merkezi

Öğrencilere yönelik bir flört şiddeti ölçümü çalışması yürütülmüştür. On sekiz davranışın öğrencilere sorulduğu araştırmada 273 kadın ve 78 erkek öğrencinin verdiği cevaplara göre, öğrencilerin %78'i flört şiddeti (kadınlar için %81, erkekler için %68) olarak tanımlanabilecek en az bir ilişki yaşadığını belirtmiştir. Bu ilişkiye devam edenlerin oranı ise %18 düzeyindedir.

“Cinsellik konusunda hayır cevabını kabul etmeme ve ikna etmeye çalışma” davranışını flört şiddeti olarak görmeyen erkek öğrenci oranı %26 iken kadın öğrencilerde bu oran %2 düzeyinde bulunmuştur. Toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin flört şiddetinin nedenleri arasında görmeyen erkek öğrenci oranı (%15 erkekler için, %1 kadınlar için) da kadınlardan yüksektir.

2.7.7.3. Kadir Has üniversitesi toplumsal cinsiyet ve kadın çalışmaları araştırma merkezi

Eşitlik ve cinsiyet tartışmalarına eleştirel bir yaklaşımı benimseyen ve değişim yaratmayı amaçlayan Merkez, süreklilik kazanan Türkiye’de Toplumsal Cinsiyet Kadın Algısı Araştırmasını 2022 yılında da yürütmüştür. 23 ilde 2499 kişiyle görüşülerek yürütülen araştırma kapsamında, kadın, aile ve toplum; çalışma hayatında kadınlar, iş hayatında eşit fırsatlar; sosyal roller ve çalışma ilişkileri, kadın ve LGBTI+ haklarına yaklaşım; medyada kadınlar, kadınlar ve siyaset alt başlıklarında sorular yer almaktadır.

Kadınların toplumda yaşadığı en büyük sorun olarak bu araştırmada da ilk sırayı şiddet almıştır. Kadınların %70'i, erkeklerin ise %63'ü şiddeti ilk sırada belirtmişlerdir. Devletin şiddetle mücadele için yeterince önlem almadığı düşüncesine katılımın %87 olduğu araştırmada, erkekler bireysel olarak kendilerine düşeni yaptığını düşünürken, bu oranın kadınlar arasında daha düşük olduğu belirtilmektedir (Kadir Has, 2022).

2.7.8. Özel Sektörün Çalışmaları

Özel sektörün kadınlara yönelik şiddet konusundaki çalışmaları kapsamında, araştırma şirketleri İstanbul Sözleşmesinden Türkiye'nin imzasını çekmesine ilişkin tepkileri gündeme alan yönelik araştırmalar yürütmüşlerdir.

Konda Araştırma şirketi, Ağustos 2020 tarihinde İstanbul Sözleşmesinin içeriğinin bilinme oranının %35 olduğunu; sözleşmeden çekilme konusunda ise katılımcıların %58'inin fikri olmadığını, %36'sının sözleşmede kalınması, %7'sinin ise çıkılması yönünde görüş bildirdiğini göstermiştir.

Türkiye'nin İstanbul Sözleşmesi'nden imzasını çektiği Mart 2021 ayı içinde Yöneylem Araştırma şirketi de bu konuda bir araştırma yürütmüştür. 'Seçmenlerin Türkiye'nin İstanbul Sözleşmesinden Çekilme Kararına Dair Görüşü' başlıklı araştırmaya göre, seçmenlerin %49'u sözleşmeden çekilme kararını yanlış bulduklarını belirtilmektedir (Konda, 2020).

Araştırmalar arasında farklı sektörlerde çalışan kadınlara yönelik şiddeti konu alan araştırmalar da yer almaktadır. Örneğin, Alman Uluslararası İş Birliği Kurumu (GİZ) Türkiye'de 2022 yılında enerji sektöründe çalışan kadınlar ile toplumsal cinsiyet eşitliği konusunda karma bir araştırma yürütmüştür.

Araştırma kapsamında, enerji sektöründe %15 oranında çalışan kadınların yetersiz temsil, kariyer gelişimi, kabul görme, önyargı ve kendini ispat etme, kalıp yargılar, kadınların çakışan rolleri, çalışma alanı, iş bölümü, iş yerinde cinsiyetçi dil ve söylem ile politika ve kurumsallık açısından kadınların karşılaştıkları ayrımcılık içeren birçok uygulamanın gözler önüne serilmesine katkıda bulunması açısından önemlidir.

Raporda, kadınların %74'ü işyerinde mobbinge uğradığını belirtilmiştir. Konda Araştırma şirketinin Ağustos 2020'de gerçekleştirdiği çalışmada, İstanbul Sözleşmesi'nin içeriğini bilenlerin oranı %35 olarak belirlenmiş; katılımcıların %58'i sözleşmeden çekilme konusunda fikri olmadığını ifade etmiş, %36'sı sözleşmede kalınması gerektiğini, %7'si ise çıkılması gerektiğini belirtmiştir.

Yöneylem Araştırma şirketi ise Mart 2021'de Türkiye'nin İstanbul Sözleşmesi'nden çekilme kararına dair seçmen görüşlerini incelemiştir. Bu

araştırmaya göre, seçmenlerin %49'u çekilme kararını yanlış bulduğunu ifade etmektedir.

Bu veriler, toplumun İstanbul Sözleşmesi'ne dair farkındalık ve görüşlerinin çeşitliliğini ortaya koymaktadır. Araştırmalar arasında farklı sektörlerde çalışan kadınlara yönelik şiddeti konu alan araştırmalar da yer almaktadır.

Örneğin, Alman Uluslararası İş Birliği Kurumu (GİZ) Türkiye'de 2022 yılında enerji sektöründe çalışan kadınlar ile toplumsal cinsiyet eşitliği konusunda karma bir araştırma yürütölmüşür.

Araştırma kapsamında, enerji sektöründe %15 oranında çalışan kadınların yetersiz temsil, kariyer gelişimi, kabul görme, önyargı ve kendini ispat etme, kalıp yargılar, kadınların çakışan rolleri, çalışma alanı, iş bölümü, iş yerinde cinsiyetçi dil ve söylem ile politika ve kurumsallık açısından kadınların karşılaştıkları ayrımcılık içeren birçok uygulamanın gözler önüne serilmesine katkıda bulunması açısından önemlidir. Raporda, kadınların %74'ü işyerinde mobbinge uğradığını belirtilmektedir.

Çizelge 2.2: Kadın Örgütleri ve STK'lar

Kadınlara Yönelik Şiddete Alanında Çalışan Kadın Örgütleri ve Platformları	Kadınlara Yönelik Şiddete İlişkin Çalışmalar Yapan Hak Temelli STK'lar
Esenyalı Kadın Dayanışma Derneği	Aramızda Toplumsal Cinsiyet Araştırmaları Derneği
Eşitlik için Kadın Platformu (EŞİK)	AĞ-DA
Günebakan Kadın Derneği	Cinsiyet Eşitliği Politikaları Derneği (CEPD)
Havle Kadın Derneği	Cinsel Şiddetle Mücadele Derneği
Kadın Cinayetlerini Durduracağız Platformu	Cinsel Sağlık ve Üreme Sağlığı Hakları Platformu (CISÜ) Platformu
Kadın Dayanışma Vakfı	Eşit Haklar için İzleme Derneği (ESHİD)
Kadınlarla Dayanışma Vakfı (KADAV)	Eşit Nesiller Derneği
Kadının İnsan Hakları Derneği	İnsan Hakları Derneği (İHD)
Kadın Koalisyonu	Küresel Eşitlik ve Kapsayıcılık Ağı Derneği
KA-MER Vakfı	Toplumsal Cinsiyet ve Hukuk Çalışmaları (TOCH)
Kadın Zamanı Derneği	Türkiye İnsan Hakları Vakfı (TİHV)
Katre Kadın Danışma ve Dayanışma Derneği	Uluslararası İnsan Hakları Örgütü Türkiye Şubesi
Mor Çatı Kadın Sığınağı Vakfı	Yanımdayız Derneği
Ordu Kadını Güçlendirme Derneği (ORKAGÜDER)	Yaşlanma Çalışmaları Derneği (SENEX)
Star Kadın Derneği	Üniversitelerde Cinsel Taciz ve Saldırıları Önleme Birimi (CTS)
Türkiye Kadın Dernekleri Federasyonu	Sabancı Üniversitesi
Türk Kadınlar Birliği (TKB)	TED Üniversitesi Toplumsal Cinsiyet Çalışmaları Merkezi
Sendikaların ve Meslek Örgütlerinin Çalışmaları	Kadir Has Üniversitesi Toplumsal Cinsiyet ve Kadın Çalışmaları Araştırma Merkezi
TÜSİAD	Özel Sektör
Kadınlara Yönelik Şiddete İlişkin Çalışmalar Yapan LGBTİ+ Örgütlerini	Kadınlara Yönelik Şiddete İlişkin Çalışmalar Yapan Diğer Kamusal Aktörler
Genç Lezbiyen Gey Biseksüel Trans İnterseks Gençlik Çalışmaları ve Dayanışma Derneği (Genç LGBTİ+)	Bianet Erkek Şiddeti Çetelesi
Hevi LGBTİ+ Derneği	Türkiye Barolar Birliği Kadın Hukuku Komisyonu (TÜBAKKOM)
KAOS GL Derneği	Baroların Kadın Hakları Merkezleri
Kırmızı Şemsiye Cinsel Sağlık ve İnsan Hakları Derneği	Türk Tabipler Birliği (TTB)
17 Mayıs Derneği	Türkiye Belediyeler Birliği
Pembe Hayat Derneği	Türkiye'de Katılımcı Demokrasinin Güçlendirilmesi, Toplumsal Cinsiyet Alanında Çalışan STK'lar
Pozitif-iz Derneği	Uçan Süpürge Vakfı
Sosyal Politika, Cinsiyet Kimliği ve Cinsel Yönelim Çalışmaları Derneği (SpoD)	Uçan Süpürge Kadın İletişim ve Araştırma Derneği
Üniversiteli Kuir Araştırmaları ve LGBTİ+ Dayanışma Derneği (UniKuir)	Yeryüzü Kalkınma Kooperatifi

Kaynak: <https://acikacak.org/stk/sivil-toplum-kuruluslari?beneficiaries=5>

2.8. Kadınlara Yönelik Şiddetle Mücadele İçin Yapılması Gerekenler

Şekil 2.3: Ne Yapmalıyız

Kaynak: İlkur Yüksel-Kaptanoğlu Yeryüzü Kalkınma Kooperatifi

Güvenilir Veri İhtiyacı

Cinsel şiddet ve evlilik içi tecavüz, Kadın cinayetleri, İş yaşamında kadınlara yönelik ayrımcılık ve şiddet, Siyasette kadınlara yönelik ayrımcılık ve şiddet, Sağlık sektöründe kadınlara yönelik ayrımcılık ve şiddet, Kadın ticareti, Çocuk yaşta, erken ve zorla evlilikler, 6284 sayılı Kanun'un uygulanması, Hukuk davaları ve ceza mahkemeleri veri analizi, Şiddet uygulayan erkekler, Erkeklik ve erkeklerin şiddete yaklaşımı, Kayıt sisteminin iyileştirilmesi, Kurumlar arası işbirliği (kamu, STK işbirliği), Veri paylaşımı (düzenli aralıklarla).

Şiddetin ortaya çıkmasını engellemeye yönelik ayrımcılık, şiddet ve eşitsizlik temelli eğitimler, Kadına yönelik şiddete ilişkin farkındalık ve bilinç yükseltme eğitimleri, Meslek profesyonellerine yönelik eğitimler, Şiddet uygulayan erkeklere yönelik eğitimler (öfke eğitimleri ile sınırlı olmayan), Medyaya yönelik eğitimler, Yasalara ilişkin bilgilendirici eğitimler

Koruma ve destek hizmetleri.

Koordinasyon ve iş birliği.

KSGM-ASHB, kamu kurumları, yerel yönetim ve STK (EGM, Jandarma, Sağlık, MEB, YÖK ,yerel yönetimler, Barolar vb.), Kadınların güçlenmesini destekleyen çalışmalar (istihdam artırma, bakım hizmeti, iş yaşam dengesi vb.)

Yasalarda düzenleme.

Yasalardaki cinsiyetçi kalıp yargıların değiştirilmesi, Eşitliğe aykırı uygulamaların değiştirilmesi

Özel destek kurumlarının nicelik, nitelik ve mali açısından güçlenmesi/desteklenmesi

ŞÖNİM, Sığınmaevi/kadın konukevi, telefon hattı, Danışma merkezi, kriz merkezi vb., Özel gruplara yönelik destek hizmetleri (çocuklar, genç kadınlar, engelliler, göçmenler vb.)

Bütünlüklü Politikalar

Mevcut çalışmalar ile oluşan birikimin değerlendirilmesi. Kurumlar arası iş birliği ve koordinasyon.

KSGM'nin raporları, yayınları, Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele Ulusal Eylem Planları, Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Eylem Planı, 6284 Sayılı Kanun Etki Analizi Raporu, Erken ve Zorla Evlilikler ile Mücadele Eylem Planı, 2005 Meclis Araştırma Komisyonu, 2006/17 sayılı Başbakanlık Genelgesi, 2011 Çocuk Cinsiyeti Nedeniyle Kadın Üzerinde Oluşturulan Psikolojik Şiddet, Başlık Parası ve Geleneksel Evlilikler Hakkında Komisyon, 2014 KEFEK KYŞ Alt Komisyonu Çalışması, 2015 KYŞ Önlenmesi Komisyonu, 2019 KEFEK İstanbul Sözleşmesi'nin Etkin Uygulanması ve İzlenmesi Alt Komisyonu, Kadına Yönelik Şiddeti İzleme Komite toplantıları

Çizelge 2.3: Başvuru Yapılacak Birimler

• ŞÖNİM
• ASH İl Müdürlüğü
• Cumhuriyet Başsavcılığı
• Kaymakamlık/Valilik
• Aile Mahkemesi
• Baro-Kadın Birimi
• Belediye kadın merkezi
• Karakol
• Kadın örgütleri
• Şiddetle Mücadele Hattı,
• Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı
• Ev İçi Şiddet Acil Yardım Hattı,
• Türkiye Kadın Dernekleri Federasyonu
• Kadın Destek Uygulaması (KADES)
• İçişleri Bakanlığı
• Polis imdat
• Jandarma
• Acil Çağrı

Kaynak: Kadınlara Yönelik Şiddetle Mücadele Ulusal Eylem Planı 2021-2025'nin göstergeler ile izlenmesi ve mevcut duruma ilişkin ulaşabildiğimiz verilere yer verilmiştir. <https://kadin.ombudsman.gov.tr/siddete-maruz-kalindiginda/index.html>

Çizelge 2.4: Kadınlara Yönelik Şiddete İlişkin Mevcut Veri

GÖSTERGELER	2014	2023
1. Kadınlara yakın ilişkide oldukları erkeklerden maruz kaldıkları farklı şiddet biçimlerinin oranı (15-59 yaş grubundaki kadınların fiziksel, cinsel ve duygusal şiddet ayrımında)	Kadın (%)	Kadın (%)
Fiziksel şiddet yaygınlığı	36	-
Cinsel şiddet yaygınlığı	12	-
Fiziksel ve/veya cinsel şiddet yaygınlığı	38	-
Duygusal şiddet yaygınlığı	44	-
Gebelik döneminde fiziksel şiddet	8.3	-
2. Israrlı takip yaygınlığı (15-59 yaş grubu)	27	-
3. Şiddet nedeniyle kurum/kuruluşlara başvuruda bulunan kadınların oranı (%)	11	-
	2020	2023
4. Sığınmaevi sayısı	145	149
Bakanlığa bağlı Kadın Konukevi sayısı	110	112
Yerel yönetimlere bağlı kadın konukevi sayısı	32	33
İçişleri Bakanlığı'na bağlı kadın konukevi sayısı	2	3
Sivil toplum örgütlerine bağlı sığınmaevi sayısı	1	1
5. Kadın konukevlerinden yararlananların sayısı		
Kadın konukevlerinden hizmet alan kadınların sayısı	33.647	39.681
Kadın konukevlerinden hizmet alan çocukların sayısı	19.668	26.223
Kapasite	2.743	2.805
6. ŞÖNİM sayısı	81	82
7. ŞÖNİM'lerden yararlananların sayısı	2020	2023
ŞÖNİM'lerden yararlanan kadınların sayısı	189.663	273.222
ŞÖNİM'lerden yararlanan çocukların sayısı	14.397	11.901
ŞÖNİM'lerden yararlanan erkeklerin sayısı	16.648	28.352
Toplam	220.708	313.475
8. Kadına yönelik şiddetle mücadele kapsamında teknik yöntemlerle takip sistemlerinin kullanıldığı toplam il sayısı	15	??
9. Adalet Bakanlığı- Cumhuriyet Başsavcılığı Aile İçi Şiddet Suçları Soruşturma Bürosu sayısı	192	225
10. Emniyet Genel Müdürlüğü- Aile İçi ve Kadına Karşı Şiddetle Mücadele Büro Amirliği sayısı		1005
11. Jandarma Genel Komutanlığı- Çocuk ve Kadın Kısım Amirliği sayısı		242
12. Adalet Bakanlığı- Adli Görüşme Odası sayısı		152
13. KYTCTŞ ile Mücadele İl Eylem Planı hazırlayan il sayısı	81	81
14. Üniversitelerdeki Cinsel Taciz ve Saldırı Merkezi sayısı	16	43
15. Kadın cinayetlerinin sayısı	2021	2023
BİANET	339	333~
Kadın Cinayetlerini Durduracağız Platformu	425	315+248α
16. Kadınlara yönelik şiddete özel 7/24 hizmet sunan ulusal telefon hattının varlığı (evet/hayır)	Hayır	Hayır
17. İstanbul Sözleşmesi'nin yürürlükte olması (evet/hayır)	Evet	Hayır
Not: Şiddet biçimlerinin yaygınlığına ilişkin veri 2014 araştırmasından, şiddete maruz bırakılanlara yönelik hizmet veren kurum ve kuruluşların sayısına ilişkin veri Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı Bülteni ile Türkiye'de Kadın 2023 yayınından alınmıştır. Kadın cinayetlerine ilişkin sayılar ise BİANET ve KCDP web sayfasından aktarılmıştır.		

Kaynak: Kadınlara Yönelik Şiddetle Mücadele Ulusal Eylem Planı 2021-2025'nin göstergeler ile izlenmesi ve mevcut duruma ilişkin ulaşılabildiğimiz verilere yer verilmiştir. İlknur Yüksel-Kaptanoğlu Yeryüzü Kalkınma Kooperatifi.

3. TOPLUMSAL CİNSİYET EŞİTLİĞİ

Kadın-erkek eşitliği, Avrupa Birliği'nin ve Avrupa Ekonomik Alanı'nın kuruluş ilkelerinden biridir. Kadın-erkek eşitliğinin geçmişi, "eşit işe eşit ücret" ilkesinin benimsendiği 1957 tarihli Roma Antlaşması'na dayanmaktadır.

İnsanlara en yakın yönetim katmanı olan yerel ve bölgesel yönetimler, eşitsizliklerin devam etmesi ve artması ile mücadelede ve gerçek manada eşitlikçi bir toplum oluşturulmasında en uygun yapıyı temsil etmektedir. Bu yönetim yapıları, sahip oldukları yetkiler ve farklı aktörlerle yapacakları iş birlikleriyle, kadın erkek eşitliği lehine somut eylemler gerçekleştirebilirler.

Yerindelik ilkesi 2'de kadınların ve erkeklerin eşitlik haklarının uygulanmasında özel bir önem taşımaktadır. Bu ilke, Avrupa, ulusal, bölgesel ve yerel olmak üzere tüm yönetim seviyelerine uygulanır. Avrupa'daki bölgesel ve yerel yönetimlerin çok farklı alanlarda sorumlulukları mevcuttur ve bu sorumlulukların her biri, hizmet götördükleri nüfusun günlük yaşamını eşitliğin geliştirilmesi anlamında olumlu yönde etkileyecek bir rol üstlenebilir ve üstlenmelidir.

Yerel veya bölgesel demokrasi; toplu konut, güvenlik, toplu taşıma, çalışma hayatı ya da sağlık gibi günlük yaşamın en somut alanlarında en uygun tercihlerin yapılabilmesine imkân vermelidir. Ayrıca kadınların, yerel ve bölgesel politikaların geliştirilmesi ve uygulanmasına tam katılımları, kadınların yaşam deneyimleri, becerileri ve yaratıcılıklarını görmezden gelmek yerine dikkate almak anlamına gelmektedir.

Avrupa Belediyeler ve Bölgeler Konseyi, 1980 yılından bu yana Daimî Eşitlik Komitesi 3 ile birlikte kadın-erkek eşitliğinin yerel ve bölgesel düzeyde geliştirilmesi amacıyla aktif olarak çalışmaktadır. Bu çalışmalar sonucunda, Avrupa'daki yerel ve bölgesel yönetimler için CEMR tarafından 2005 yılında somut araçlardan biri olarak Eşitlikçi Kent Projesi hayata geçirilmiştir. Eşitlikçi Kent Projesi, belli Avrupa kentlerindeki ve belediyelerindeki iyi uygulamaları saptamak suretiyle yerel ve bölgesel düzeyde toplumsal cinsiyet eşitliği politikalarının uygulanması için ilk

metodolojiyi ortaya koymaktadır. 2022 itibarıyla güncellenen bu Şart, söz konusu çalışmaya dayanmaktadır.

CEMR Avrupa Yerel Yaşamda Kadın-Erkek Eşitliği Şartı 20.08.2021

Avrupa Yerel Yaşamda Kadın-Erkek Eşitlik Şartı; CEMR, Avrupa'da yerel ve bölgesel düzeyde toplumun tüm kesimlerinin hizmetlerden eşit bir şekilde faydalanmaları amacıyla, 2006 yılında hem siyasi bir belge hem de pratik bir araç niteliğinde olan "Avrupa Yerel Yaşamda Kadın-Erkek Eşitliği Şartını" geliştirmiştir. Söz konusu Şart, belediye hizmetlerinin planlanması, uygulanması ve izlenmesi süreçlerinde vatandaşların katılımını desteklemektedir. Farklı kesimlerin farklı ihtiyaçları olabileceğini ve belediyenin buna göre hizmetlerini şekillendirmesi gerektiğine vurgu yaparak bunu insan hakları temelinde değerlendirmektedir.

Şart üç bölümden oluşur:

Birinci bölümde imzacı tarafların çalışmalarında benimseyeceği temel ilkeler yer almaktadır. "Kadın-erkek eşitliği temel bir haktır.", "Kadınların ve erkeklerin karar alma süreçlerine dengeli katılımları demokratik bir toplum için ön koşuldur." vb.

İkinci bölümde imzacı taraflardan Şart'ın hükümlerinin uygulanması amacıyla gerçekleştirmesi beklenen adımlar bulunmaktadır. Bu adımlar arasında, iki yıl içerisinde geniş katılımlı bir yöntemle "Eşitlik Eylem Planı'nın hazırlanması, kamuoyu ile paylaşılması, kaydedilen ilerlemenin düzenli olarak raporlanması, diğer yerel yönetimler ile kadın-erkek eşitliğini sağlama noktasında iş birliği içerisinde bulunulması yer almaktadır (CEMR, 2021).

Üçüncü bölüm, yerelde kadın-erkek eşitliğinin sağlanması konusunda somut taahhütleri içermektedir. 8 alt başlık ve 30 maddeden oluşmaktadır. İmzacı taraf, farklı ihtiyaçlara sahip kadınların, politik ve kamusal karar alma mekanizmalarının tüm aşamalarına dahil edilmesini, dengeli katılımlarını ve eşit temsillerini taahhüt etmektedir (The Charter in Brief, 2022).

Ülkemizde şu ana dek 68 belediye bu Şart'ı imzalamıştır, CEMR'ın resmî web sayfasındaki atlası işlenmiş olan 55 belediye bulunmaktadır (CEMR, 2025).

Çizelge: 3.1: CEMR Eşitlik Şartı'nı İmzalayan Belediyeler (2023-2025)

CEMR EŞİTLİK ŞARTI'NI İMZALAYAN BELEDİYELER (2023-2025)		
No.	Belediye Adı	İmza Tarihi
62.	Edirne Belediyesi	6.01.2023
63.	Buca Belediyesi	4.05.2023
64.	Gaziemir Belediyesi	1.06.2023
65.	Narlıdere Belediyesi	1.06.2023
66.	Fındıklı Belediyesi	2.01.2024
67.	Beşiktaş Belediyesi	8.03.2024
68.	Diyarbakır Yenişehir Belediyesi	12.07.2024
69.	Muğla Büyükşehir Belediyesi	29.07.2024
70.	Konak Belediyesi	2.09.2024
71.	Yüreğir Belediyesi	3.09.2024
72.	Kayapınar Belediyesi	24.09.2024
73.	Bağlar Belediyesi	1.10.2024
74.	Bismil Belediyesi	1.10.2024
75.	Silvan Belediyesi	1.10.2024
76.	Maltepe Belediyesi	16.10.2024
77.	Sur Belediyesi	21.10.2024
78.	Didim Belediyesi	31.10.2024
79.	Tekirdağ Büyükşehir Belediyesi	25.11.2024
80.	Torbalı Belediyesi	25.11.2024
81.	Sancaktepe Belediyesi	25.11.2024
82.	Manisa Büyükşehir Belediyesi	12.12.2024
83.	Bayrampaşa Belediyesi	31.01.2025
84.	Kocaköy Belediyesi	28.01.2025
85.	Tuzla Belediyesi	17.02.2025

Kaynak: https://www.tbb.gov.tr/Tr/icerik_cemr-avrupa-yerel-yasamda-kadin-erkek-esitligi-sarti_304

Toplumsal cinsiyet, Simone De Beauvoir'ın "Kadın doğulmaz, kadın olunur." ifadesinde de vurguladığı gibi, inşa edilen bir kavramdır ve kültürel olarak inşa edilen kalıplar, anlamlar ve formlardan oluşur. De Beauvoir, "İkinci Cins" adlı feminist yazının en önemli eserlerinden kabul edilen kitabında, kadınların rollerinin "doğal" olduğunu düşünmek, aslında toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin kökenlerine indiği görülmektedir.

Yüzyıllardır süregelen önyargılar ve gelenekler, kadınların toplumdaki yerlerini belirlemiş ve bu rolleri "doğal"mış gibi göstermeye çalışmıştır. Kadınların rollerinin "doğal" olduğunu düşünmek, eşitsizliklerin sürdürülmesine yol açar.

Kadınlar, kendilerine biçilen rollerden dolayı hak edilmeyen bir şekilde dezavantajlı konuma düşer. Kadınların "doğal" olarak belirlenen rolleri nedeniyle, eğitim, iş hayatı ve karar alma süreçlerinde eşit fırsatlara sahip olamamaları söz konusu olabilir. Bu düşünce biçimi, toplumsal cinsiyet rollerini katı bir şekilde belirler ve kadınların ve erkeklerin kendi potansiyellerini tam olarak gerçekleştirmesini engeller. Bu nedenle, kadınların rollerinin "doğal" olmadığını ve toplumsal cinsiyet eşitliğinin sağlanması için bu önyargıların kırılması gerektiğini vurgulamak çok önemlidir. (De Beauvoir, 2010).

Birlikte inşa edilen "kadın olma", "erkek olma" hali, birinin diğerine üstünlüğünü anlatan bir kurgudur. Kadın ve erkek olma durumu, aslında birlikte inşa edilir ve birinin ötekine üstünlüğü şeklinde formüle edilen güçlü bir kurguyu içermektedir.

"Kadın olma" karşısında "erkek olma" yani erkeklik, doğum sonrasında "erkek olma"yı öğrenmekle başlar, nasıl oturup kalkacağını, nasıl davranacağını, nasıl bir beden diline sahip olacağını, hangi konularla ilgileneceğini, kimlerden hoşlanacağını, nasıl bir aile babası olacağını, nasıl bir erkek evlat olacağını, nasıl bir koca olacağını ve ailesini nasıl yöneteceğini, nasıl bir cinsel yaşam sürdüreceğini, nasıl düşüneceğini ve hissedeceğini şeklinde sıralanabilecek kalıplarla öğretilmekte ve öğrenilmektedir.

Buna karşın "kadın olma" yani kadınlık, henüz erken çocukluktan itibaren nasıl oturup kalkacağını, ne zaman konuşacağını, hangi konularda konuşabileceğini, ev işi, yemek yapmak, yemek masasını hazırlamak vb. işlerde anneye yardımcı rolün yanı sıra derslerine çalışması gerektiğini, kavgadan ve itirazdan uzak kalıp hanım hanımcık olmasını, genç bir kadın olarak yapabileceklerini, akşam ve gece saatlerinde gidebileceği yerlerin sınırını, kendisi gibi davranabilen hemcinsleriyle arkadaş olabileceğini, ekonomik bağımsızlığı olsa bile ev içi ve aile bakım sorumluluklarını aksatmaması gerektiğini, giyimini kuşamını belirleyen çok sayıda kalıpla birlikte toplumsal cinsiyet rollerini ve her bir cinsiyetin görevlerini belirler ve böylece toplumsal kurgu tamamlanmaktadır.

Söz konusu roller ve görevler ve bunlara verilen değerler, kendi aralarında eşitsiz bir ilişki yaratmaktadır. Erkek ve kadınlara atfedilen bu olumsuz ve olumlu sıfatlar, toplumsal cinsiyet rollerini katı bir şekilde belirleyerek eşitsizliği kilitlemektedir. Erkekler ve kadınlar için belirlenen bu katı roller, bireylerin

potansiyellerini tam olarak gerçekleştirmelerini engellemektedir. Bu sıfatlar, erkek ve kadınlar arasında önyargılara ve ayrımcılığa yol sebebiyet verdiği gibi kadınlar, toplumda daha az değerli görülür ve bu durum, kariyer, eğitim ve sosyal hayatta eşitsizliklere yol açmaktadır.

Aynı davranış, bir erkek tarafından sergilendiğinde olumlu, bir kadın tarafından sergilendiğinde olumsuz olarak algılanmaktadır. Bu çift standart, kadınları sürekli olarak eleştiri ve yargı altında tutmaktadır. Bu önyargılar, toplumun her alanında yaygınlaşarak, toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin derinleşmesine ve kalıcılığını artırmasına neden olduğu gibi, bu durumu değiştirmek için, toplumda yaygın olan bu önyargıları kırmak ve kadınlara ve erkeklere yönelik olumsuz ve olumlu sıfatları ortadan kaldırmak gerekmektedir. (Altun, 2019).

Toplumsal cinsiyet eşitliği, kadın ve erkeklerin, cinsiyet kimlikleri ne olursa olsun, eşit haklar ve fırsatlar elde etmesini savunan temel bir insan hakları ilkesidir. Bu kavram, yalnızca kadınların değil erkeklerin de sosyal, ekonomik, politik ve kültürel alanlarda ayrımcılığa uğramadan, eşit fırsatlar içinde yaşamalarını hedeflemektedir. Toplumsal cinsiyet eşitliği, iş gücü piyasasından eğitim fırsatlarına, kentsel hizmetlerden yararlanma düzeyinden adalete, sağlık hizmetlerinden aile içi rollere kadar her alanda bireylerin cinsiyetlerinden bağımsız olarak değerlendirilmesini gerektirmektedir.

Toplumsal cinsiyet eşitliği, yalnızca bir grup veya kesimin sorumluluğu olmayıp, toplumun her düzeyindeki aktörlerin iş birliği ile sağlanabilmelidir. Devletler, bölgesel ve yerel yönetimler, sivil toplum örgütleri, meslek odaları ve iş dünyası gibi kurumların bu doğrultuda politika üretmesi ve uygulaması, toplumsal sorunların çözümüne büyük katkı sağlamaktadır. Özellikle, toplumsal cinsiyet eşitliğini hedefleyen ve bu eşitliği temel alan politikaların sistemli bir şekilde oluşturulması oldukça değerlidir (Kaşıkırık, 2021).

Cinsiyet eşitliği için kalıcı yapılar ve mekanizmalar kurulması, uzun vadeli etki yaratmaktadır. Hizmetlerin ve kaynakların eşit şekilde dağıtılması, bireyler arasında sosyal adaleti artırmakta, yurttaşların, özellikle kadınların, karar alma süreçlerinde aktif yer alması kapsayıcılığı güçlendirmekte ve toplum genelinde farkındalık artırıcı eğitimler, eşitliği destekleyen kültürel bir dönüşüm sağlamaktadır. Bu tür iş birlikçi

yaklaşımlar, sadece bireylerin değil, toplumun tamamının daha eşit, adil ve kapsayıcı bir yaşam sürmesine katkıda bulunabilmektedir.

Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları Toplumsal Cinsiyet Endeksi

2024 Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları (SKA) Toplumsal Cinsiyet Endeksi, Equal Measures tarafından SKA'da yer alan 2022 yılına ait 56 gösterge kullanılarak oluşturulmuştur. Dünyanın beş bölgesinden 139 ülke için oluşturulan çok boyutlu endeks değerleri, toplumsal cinsiyet eşitliğine 2030 yılına kadar ulaşamayacağını göstermektedir (SKA, 2024).

Küresel ortalama değerleri 2015, 2019 ve 2022 yılları için 63.7; 65.1 ve 66.1 ile halen zayıf kategorisindedir. Doksanın üzerinde değere sahip olan tek ülke 90.1 ile İsviçre'dir. Endeksin en yüksek 10 değeri İsveç (89.3), Danimarka (89), Norveç (88.5), Finlandiya (87.2), İrlanda (86.6), Hollanda (86.5), Lüksemburg (86.3), Avusturya (86.1) ve Slovenya (85.3) Avrupa ülkelerindedir. En zayıf olan ülkeler ise Afganistan (35.4), Çad (40.1), Nijer (41)'dir.

139 ülke içinde 78. sırada olan Türkiye ise, 65.9 endeks değeri ile önceki yıllardaki gibi zayıf kategorisindedir (sdgs5, 2024).

3.1. Yerel Yönetimlerle İlgisi

Modern belediyecilik anlayışı, yalnızca altyapı hizmetleri sunmanın ötesine geçerek, toplumu her yönüyle destekleyen bir yaklaşım benimsemeyi içermektedir. Sosyal, kültürel, sağlık ve eğitim hizmetleri, yerelde yaşayan her bireyin yaşam kalitesini artırmaya yönelik olduğu için oldukça kritik konumdadır, aynı şekilde, yerel kalkınmaya ivme kazandıracak projeler ve istihdam artırıcı politikalar, özellikle ekonomik açıdan desteklenmesi gereken gruplar üzerinde olumlu etkiler yaratabilir.

Ayrıca, ortaklıklar geliştirme ve kalkınma projeleri üretme sürecinde toplumun farklı kesimlerini ve sektörleri kapsamak, yalnızca ekonomik kalkınmayı hızlandırmakla kalmadığı gibi aynı zamanda sosyal dayanışmayı da artırmaktadır. Bu bakış açısıyla yerel yönetimlerin, kadınlar ve gençler için girişimcilik destek programları oluşturması, güçlü kamu-özel sektör iş birliği modellerini teşvik etmesi ve mahalle ölçeğinde ihtiyaçlara özel çözümler geliştirmesi, önemli ve uzun vadeli etkiler yaratmaktadır (Eşit Kent, 2022).

Toplumsal cinsiyet perspektifinin her düzeyde politika kararlarına entegre edilmesi sürdürülebilir ve kalıcı çözümler üretmek için elzemdir. Sadece kadınlara yönelik politikalar geliştirmek, bu politikaların bütçe ve kaynak kısıtlamaları ile sınırlı kalması nedeniyle çoğu zaman yetersiz etkiler yaratılabilir. Bunun yerine, kent politikalarının bütüncül bir cinsiyet eşitliği anlayışı ile tasarlanması hem kadınların hem de erkeklerin yaşam kalitesini iyileştirmek açısından daha etkili ve kapsamlı olmaktadır.

Ekonomik, sosyal, politik ve kültürel alanlarda toplumsal cinsiyet eşitliğini sağlamak için, karar alma süreçlerinde eşit temsil sağlanmalı ve farklı cinsiyetlerin görüşleri dikkate alınmalıdır. Veri analizi ve ihtiyaç tespiti toplumsal cinsiyet odaklı bir yaklaşımla yapılmalıdır. Politika ve projelerde toplumsal etkilerin izleme ve değerlendirme süreçleri düzenli olarak gözden geçirilmeli, bu adımlar politika geliştirme ve uygulama sürecini daha adil ve kapsayıcı hale getirilmesine katkısı olmaktadır (Direk, 2018).

Meslek edindirme ve hobi kursları, kadınların sosyal hayata katılımını artırmanın yanı sıra, ev içi sorumluluklardan bir süreliğine uzaklaşarak kendilerini geliştirmelerine olanak tanımaktadır. Ancak, bu kursların gerçek anlamda fayda sağlaması için kadınların ihtiyaçlarına, taleplerine ve önceliklerine göre planlanması oldukça önemlidir. Kursların zamanlaması, süresi ve yer seçimi gibi faktörlerin kadınların katılımını artıracak şekilde organize edilmesi, bu kaynakların etkin kullanımını sağlamakta ve daha verimli sonuçlar yaratmaktadır (Mecek ve Atmaca, 2020: 2072).

Bu süreçte, kursiyerlerin ihtiyaçlarını daha iyi anlayabilmek için, anketler veya odak grup çalışmaları yapılarak taleplerin doğrudan kadınlardan öğrenilmesi, kursların sonuçlarının etkin bir şekilde izlenmesi ve değerlendirilmesi, kadınları temsil eden sivil toplum kuruluşlarıyla iş birliği mekanizmalarının oluşturulması, önemli adımlar atılabilir. Bu doğrultuda yapılacak dikkatli bir planlama, kadınların ekonomik bağımsızlık kazanması, sosyal bağlantılarını güçlendirmesi ve kendilerine yeni fırsatlar yaratmaları açısından çok daha geniş bir etki sağlayabilir.

Kentsel hizmetlerin tasarlanması ve uygulanması sırasında toplumsal cinsiyet farklılıklarının dikkate alınması, adil ve kapsayıcı bir kent yaşamı için vazgeçilmezdir. Örneğin, kadınların güvenlik kaygıları, otobüs duraklarının ya da parkların yer

seçiminde son derece önemli bir faktördür. Benzer şekilde, bakım emeği yükü sebebiyle tekerlekli araba veya pazar arabası kullanımına uygun altyapının sağlanması, erişilebilirliği artırmada kilit bir rol oynayabilmektedir.

Yerel yönetim politikalarının geleneksel toplumsal cinsiyet rollerini pekiştirmek yerine dönüştürücü bir rol oynaması gerektiğini düşünmek çok yerinde bir yaklaşımdır. Örneğin; Pazar yerleri veya çocuk oyun alanlarının tasarımında kadınların ve bakım emeği üstlenen bireylerin taleplerinin önceliklendirilmesi, erişilebilirlik standartlarının yalnızca engelli bireyler için değil, yaşlılar, çocuklar ve bakım emeği yükü taşıyanlar için de genişletilmesi, kamusal alanlarda kadınların güvenlik ihtiyaçlarının dikkate alınarak aydınlatma ve denetim mekanizmalarının geliştirilmesi gibi bu tür politikalar, yalnızca toplumsal cinsiyet eşitliği sağlamada değil, aynı zamanda genel kent yaşamını daha kullanışlı ve kapsayıcı hale getirmede de etkili olması değerlendirilmelidir (Şener, İnanç, & Tuncer, 2024).

Avrupa Belediyeler ve Bölgeler Konseyi, 1980 yılından bu yana Daimî Eşitlik Komitesi 3 ile birlikte kadın-erkek eşitliğinin yerel ve bölgesel düzeyde geliştirilmesi amacıyla aktif olarak çalışmaktadır. Bu çalışmalar sonucunda, Avrupa'daki yerel ve bölgesel yönetimler için CEMR tarafından 2005 yılında somut araçlardan biri olarak Eşitlikçi Kent Projesi hayata geçirilmektedir.

Eşitlikçi Kent Projesi, belli Avrupa kentlerindeki ve belediyelerindeki iyi uygulamaları saptamak suretiyle yerel ve bölgesel düzeyde toplumsal cinsiyet eşitliği politikalarının uygulanması için ilk metodolojiyi ortaya koymaktadır. 2022 itibarıyla güncellenen bu şart, söz konusu çalışmaya dayanmaktadır.

3.2. Eşitlik Birimlerinin Temel Görev ve Sorumlulukları

Yerel düzeyde Toplumsal Eşitlik Birimlerinin kurulması için yasal bir zorunluluk olmaması, bu alandaki eksiklikleri ortaya koymaktadır. Ancak, bazı belediyelerin kendi girişimleriyle bu birimleri kurması ve desteklemesi, olumlu gelişmelere yol açmıştır. Türkiye'de toplumsal eşitlik birimlerinin kurulmasını zorunlu kılan bir mevzuat bulunmamakta, toplumsal cinsiyet eşitliği için geliştirilmiş somut bir kamu politikası eksikliği mevcuttur. Bazı belediyeler, kendi inisiyatifleriyle toplumsal eşitlik birimleri kurarak bu alanda ilerleme kaydetmişlerdir. Bu girişimler, toplumsal cinsiyet eşitliği konusunda yerelde olumlu etkiler yaratmaktadır.

Türkiye'nin taraf olduğu Birleşmiş Milletler Kadına Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Engellenmesi Sözleşmesi (CEDAW), toplumsal cinsiyet eşitliği konusundaki yükümlülükleri belirlemektedir. Sivil toplum kuruluşları, bu yükümlülüklerin izlenmesi ve reform süreçlerinin desteklenmesi için önemli çalışmalar yürütmektedir. Bu çalışmalar, toplumsal cinsiyet eşitliği konusunun daha etkili bir gündem maddesi haline gelmesine katkı sağlamaktadır. Bu bağlamda, toplumsal cinsiyet eşitliğinin sağlanması için yerel düzeyde daha fazla destek ve yasal düzenlemelere ihtiyaç olduğu açık olarak görülmektedir.

Toplumsal eşitlik birimlerinin daha etkili ve kalıcı bir şekilde kurulması için önemli adımlar içermektedir. Eşitlik birimlerinin mevzuatla desteklenmesi, bu birimlerin kurumsal olarak güçlenmesini ve sürekliliğinin yanı sıra birimlerin yönetici değişikliklerinden etkilenmesini önleyerek sürekli ve istikrarlı bir şekilde çalışmasını sağlamaktadır. Birimlerin yetki kapsamının genişletilerek "Eşitlik Müdürlüğü" veya "Toplumsal Eşitlik Müdürlüğü" olarak tanımlanması, bu birimlerin daha kapsamlı bir rol üstlenmesini, çalışma alanlarının tüm dezavantajlı grupları kapsamayı, toplumsal eşitlik hedefinin daha geniş bir çerçevede ele alınmasını sağlamaktadır.

Her türlü ayrımcılıkla mücadeleyi kapsayan bir çalışma alanı, toplumsal eşitliğin sağlanması için çok önemlidir. Belirlenen alanlara göre alt birimler oluşturulması, uzmanlaşmayı ve daha etkili bir çalışma yapısını sağlamasının yanı sıra eşitlik birimlerinin toplumsal cinsiyet eşitliğini önceliklendirerek kurulması, bu alanda daha etkili sonuçlar alınmasını sağlayarak, birimlerin çalışmaları, sivil toplum örgütleri, akademisyenler ve ilgili diğer paydaşlarla iş birliği içinde yürütülmelidir. Bu öneriler, toplumsal eşitlik birimlerinin daha güçlü, etkili ve kalıcı bir yapıya kavuşmasını sağlayabilir.

Eşitlik Birimleri, belediyenin tüm hizmet alanlarını kapsayarak, alt yapıdan kültüre, sosyal hizmetlerden mali işlere kadar her alanda eşitlik perspektifini entegre etmelidir. Birimlerin, eşitlik perspektifiyle politika öneren birimler olması, belediyenin tüm faaliyetlerinin eşitlikçi bir şekilde yürütülmesini, politika üretme birimleri ile hizmet üretme birimlerinin ayrılması, uzmanlaşmayı ve daha etkili bir çalışma yapısını sağlayabilir.

Politika önerileri, hizmet üretme birimleri tarafından uygulanırken, Eşitlik Birimleri bu süreçte denetleyici ve yönlendirici rol üstlenerek, plan, bütçe ve denetim

süreçlerine dahil edilerek, belediyenin makro politikasına etki edebilecek bir konumda olmalıdır. Bu konumlandırma, Eşitlik Birimlerinin belediyenin eşitlikçi politikalar geliştirmesinde ve uygulanmasında aktif rol almasını sağlamaktadır.

Eşitlik Birimleri, belediyenin diğer birimleriyle etkili bir iletişim ve işbirliği içinde çalışmalı, eşitsizliklerin tespiti ve hedefli politikaların geliştirilmesi için veri toplama ve analizi, toplumsal cinsiyet eşitliği ve ayrımcılıkla mücadele konusunda farkındalık yaratmak için çalışmalar yürütmelidir. Bu öneriler, Eşitlik Birimlerinin belediyelerde eşitlikçi bir dönüşümün öncüsü olmasını sağlayabilir (TBB, 2024).

Eşitlik Birlikleri'nin kuruluşunu düzenleyen bir mevzuat, bu birimlerin görev ve sorumluluklarını net bir şekilde belirlemelidir. Mevzuat, birimlerin yetki alanlarını tanımlayarak etkili bir çalışma ortamı sağlamalıdır. Yerel yönetimlerin hizmet ve kaynaklarının kentlilerin eşit şekilde faydalanmasını sağlaması gerekmektedir. Karar alma ve hizmet süreçlerinde katılımcılığın ön plana çıkarılması, toplumsal eşitlik hedeflerine ulaşmada kritik bir rol oynamaktadır.

Sivil toplum kuruluşlarının (STK) karar alma süreçlerine dahil edilmesi, toplumsal cinsiyet eşitliği ve sosyal adalet konularında daha kapsayıcı politikaların geliştirilmesine yardımcı olur. STK'ların katılımını sağlamak için gerekli davranış ilkeleri ve mekanizmaların oluşturulması önemlidir.

Bu tür bir yaklaşım, belediyelerin hizmetlerini iyileştirmenin yanı sıra, kararların şeffaf, hesap verebilir ve eşitlikçi bir şekilde alınmasına katkı sağlayarak şeffaflık, toplumsal güvenin artmasına ve vatandaşların yerel yönetimlere olan güveninin pekişmesine yardımcı olabilir. Bu bağlamda, yerel düzeyde Eşitlik Birlikleri'nin etkili bir şekilde çalışabilmesi için yasal düzenlemelerin yanı sıra, katılımcı bir yaklaşımın benimsenmesi büyük önem taşımaktadır (Duran ve Temür, 2018).

Eşitlik birimleri arasında farklılıklar olmakla birlikte genel itibarıyla birimlerin görev ve sorumlulukları şu şekilde sıralanabilir:

- Kamu hizmetlerini ve politikaları cinsiyet eşitliği ekseninde şekillendirmek, toplumun her kesimine eşit fayda sağlamayı hedeflemek,
- Stratejik ve Yerel Eşitlik Eylem Planı hazırlanması ve izlenmesi ile eşitlik politikalarının sürdürülebilirliğini garanti altına alır ve somut hedefler belirlemek,

- Topluma erişimde zorluk çeken bireyler için fırsat yaratmak, sosyal adaleti güçlendirmek,
- Hem hukuki düzenlemeler hem de farkındalık çalışmaları aracılığıyla her türlü ayrımcılığı önlemek,
- Politika oluşturulurken ihtiyaçlara doğru bir şekilde yanıt verebilmek için, veriye dayalı analizler yapmak,
- Toplumda farkındalığı artırmak ve cinsiyet eşitliği konusunda bilinç kazandırmak için okullar, sivil toplum kuruluşları ve kamu kuruluşları ile işbirliği yapmak, eğitim programlarında etkin sonuçlar elde etmek için özellikle dezavantajlı kesimlere odaklanmak,
- Şiddete maruz kalan kadınlara destek sağlamak, cinsel yönelim ve cinsiyet kimliği temelinde yaşanan ayrımcılıkla mücadele etmek için hem psikolojik hem hukuki destek mekanizmaları oluşturarak, bu alanlarda farkındalık artırıcı kampanyalar düzenlemek,
- Kadınların güçlenmesine yönelik paneller, sergiler, yürüyüşler gibi etkinlikler bu günlerin önemine vurgu yaparak kamuoyunda farkındalık yaratmak,
- Toplumsal cinsiyet eşitliği temasını işleyen tiyatro oyunları, sergiler, atölyeler, eğitim programları ve sosyal etkinlikler düzenlemek veya bu tür organizasyonlara destek vermek bireylerin konuyu farklı perspektiflerden anlamasına katkı sağlamak,
- Deneyim paylaşımı ve güçlü ağlar kurmak için farklı kurum ve kuruluşlarla ortak projeler geliştirmek, bu iş birlikleri ile kaynakların ve bilginin etkin kullanımını sağlamak,
- Belediyenin iç politikalarını eşitlikçi bir perspektifle şekillendirmesine yardımcı olmak için "Toplumsal Cinsiyet" temalı eğitimler organize ederek personelin daha duyarlı bir yaklaşımla hizmet vermesini sağlamak,
- Kadının İnsan Hakları Eğitim Programı ve Kadın Sağlığı Eğitim Programı gibi çalışmalara katılım sağlayarak, kadınların haklarını öğrenmesine ve sosyal hayatta daha güçlü bir yer edinmesine zemin hazırlamak,
- Kent Konseyi Kadın Meclisi ile iş birliği yaparak, toplumsal cinsiyet eşitliği ile ilgili politikaların daha geniş bir katılımı ile hayata geçirilmesini desteklemek. Yerel

halkın ihtiyaçlarını daha iyi anlamak ve çözüm üretmek için bu tür komisyonlarla koordinasyon sağlamak.

3.3. Toplumsal Cinsiyete Duyarlı- Eşitlikçi Kentler

Belediyelerin toplumsal cinsiyet eşitliği konusundaki rolü, yerel düzeyde önemli bir etkiye sahiptir. Bu bağlamda, belediyelerin toplumsal cinsiyete duyarlı politikalar geliştirmesi ve uygulaması, toplumsal eşitliğin sağlanmasında kritik bir adım olarak öne çıkmaktadır. Belediyelerin toplumsal cinsiyet eşitliğine yönelik misyon ve vizyonları, bu hedeflerin gerçekleştirilmesinde temel bir çerçeve oluşturmalı, bu toplumsal cinsiyet eşitliğini esas alan bir yaklaşım geliştirmeyi gerektirmesi söz konusu olabilir (Erdinç, 2017).

Stratejik planlarda toplumsal cinsiyete duyarlı amaçlar ve hedefler belirlenmelidir. Bu hedeflere ulaşmak için gerekli faaliyetler ve performans göstergeleri de net bir şekilde tanımlanmalıdır. Cinsiyet körlüğüne yol açabilecek durumların önlenmesi için, stratejik planların toplumsal cinsiyet eşitliği perspektifiyle oluşturulması gerekmektedir. Aksi takdirde, mevcut eşitsizlikler daha da derinleşebilir. Toplumsal cinsiyet eşitliği hedeflerinin belirlenmesinde veri temelli ve paydaş katılımını esas almak, ihtiyaçların ve gereksinimlerin doğru bir şekilde tespit edilmesini sağlamaktadır.

Hedef ve faaliyetlerin belirlenmesinde, kadınlarla ilgili tüm aktörlerin dikkate alınması, toplumsal cinsiyet eşitliğinin sağlanmasında önemli bir unsurdur. Bu noktalar, belediyelerin toplumsal cinsiyet eşitliği konusundaki stratejik planlarının etkili bir şekilde oluşturulmasına yardımcı olabilmektedir (Kaşıkırık, vd. , 2019:18).

3.3.1. TBMM kadın erkek fırsat eşitliği komisyonu (KEFEK)

TBMM bünyesinde 2009 yılında kurulan KEFEK, sorun alanlarına ilişkin kurduğu Komisyonlar aracılığıyla konuyla ilgili uzmanların sunumları ve kurumlara ziyaretler aracılığıyla sorun alanına ilişkin rapor hazırlayarak TBMM Genel Kuruluna sunmaktadır. “Kadına Yönelik Şiddetin Sebeplerinin Araştırılarak Alınması Gereken Tedbirlerin Belirlenmesi Amacıyla Meclis Araştırma Komisyonu” adıyla 2015 yılında kurulan Komisyon, 2021 yılında yeniden oluşturulmuştur. Araştırmanın raporu, 8 Mart 2022 tarihinde sunulmuştur.

Bireysel başvuruları da kabul eden KEFEK Komisyonu'na, 27. Yasama döneminde 62 bireysel başvuru yapılmıştır. Başvurular arasında “iş yerinde psikolojik taciz, cinsel istismar, tehdit, saldırı fiillerine ilişkin iddialar, sigortalı olmadan önce yapılan doğumlar için borçlanma hakkının tanınmasına dair gerekli kanuni değişikliklerin yapılması ile maddi destek ve korunmaya ilişkin yardım talepleri” yer almıştır”. Ancak, şiddete ilişkin başvurulara dair daha fazla açıklama yer almadığı gibi, başvuru sonuçlarına dair açıklama da bulunmamaktadır (KEFEK, 2022).

3.3.2. Yerel yönetimlere politika önerileri

Yerel yönetimler, toplumsal cinsiyet eşitliğini sağlamak için çeşitli politikalar geliştirmeli ve uygulamalıdır. Bu politikalar, katılımcı, kapsayıcı ve sürdürülebilir bir yaklaşımı benimsemeli bu politika toplumsal cinsiyet eşitliğine duyarlı bir kent yaratma hedefi doğrultusunda oldukça değerlidir.

Tüm planlama ve bütçeleme süreçlerine toplumsal cinsiyet eşitliği perspektifi entegre edilmelidir. Kadınların ve erkeklerin ihtiyaçlarına göre ayrıştırılmış veriler toplanmalı ve analizi yapılmalıdır. Kadınların ve erkeklerin farklı ihtiyaçlarını karşılamak için ayrıştırılmış bütçeler oluşturulmalıdır.

Yerel yönetimlerde kadınların temsilini artırmak için aktif adımlar atılmalı, karar alma süreçlerine kadınların katılımını sağlamak için mekanizmalar oluşturulmalıdır. Kadınların ve erkeklerin eşit olarak karar alma süreçlerine katılımını sağlamak için eğitim ve farkındalık programları düzenlenmelidir. Kadınların ve erkeklerin eşit olarak kamu hizmetlerine erişebilmelerini sağlamak ve kadınlara yönelik şiddet ve ayrımcılıkla mücadele etmek için özel hizmetler sunulmalıdır.

Kadınların ve erkeklerin farklı ihtiyaçlarına göre uyarlanmış kamu hizmetleri sunulmalı, kadınların ve erkeklerin güvenli ve erişilebilir bir altyapıya sahip olmalarını sağlamak için çalışmalar yapılmalıdır. Güvenli ve aydınlık sokaklar, güvenli toplu taşıma ve kadınlara özel alanlar oluşturulmalıdır. Engelli kadınların ihtiyaçlarını karşılamak için erişilebilir altyapı oluşturulmalıdır (Oktay, 2020).

Kadına yönelik şiddetle mücadelede yerel yönetimlerin sağlayabileceği hukuki destek, psikolojik danışmanlık ve sosyal destek hizmetleri hayati bir rol oynamaktadır. Bu tür destek mekanizmaları, şiddet mağduru kadınların hayatta kalma ve yeniden toparlanma süreçlerinde güçlenmelerine büyük katkı sağlayabilir.

Bu kapsamda belediyeler:

Hukuki destek birimleri oluşturarak kadınlara hakları konusunda bilgi verebilir ve hukuki süreçlerde rehberlik yapabilir.

Psikolojik danışmanlık merkezleri ile travma sonrası destek hizmetleri sunabilir.

Sosyal destek ağları ile barınma ihtiyacı olan kadınlara sığınmaevleri sağlayabilir ve ekonomik olarak bağımsız olmaları için iş bulmalarına yardımcı olabilir. Ayrıca, toplumsal farkındalığı artırmak adına eğitimler ve kampanyalar düzenlemek, kadına yönelik şiddeti önlemede önemli bir adım olabilir.

Açıklanan ve uygulanacak olan politikaların etkililiğini izlemek ve değerlendirmek için mekanizmalar kurulmalıdır. Toplumsal cinsiyet eşitliği hedeflerine ulaşma konusunda düzenli raporlar hazırlanmalıdır.

Politika ve uygulamaların iyileştirilmesi için düzenli değerlendirmeler yapılmalıdır bu çalışmalar toplumsal cinsiyet eşitliği farkındalığını artırabilir ve bu konuda bilinçlendirme sağlayabilir. Kadın-erkek eşitlik birimlerinin kurulması, bu alandaki çalışmalara kurumsal bir destek mekanizması sunabilir.

Toplumsal cinsiyet eşitliği analizlerinin bütçe süreçlerine entegre edilmesi, kaynakların adil dağılımını sağlayabilir. Kadın istihdamını destekleyen politikalar, iş gücü piyasasında kadınların güçlenmesine katkıda bulunabilir. Ücretsiz kreşler ve yaşam merkezleri, bakım emeği yükünü hafifleterek kadınların çalışma hayatına katılımını kolaylaştırabilir (Sezik, 2016).

Bu tür adımların hayata geçirilmesi, kadınların kent yaşamındaki fırsatlara eşit erişim sağlamasının önünü açabilir. Saha çalışmalarından elde edilen bulgulara dayanarak toplumsal cinsiyet eşitliğini geliştirme konusunda daha fazla veri odaklı ve yenilikçi çözümler tasarlamak da önemli bir adımdır.

4. KADIN SIĞINMAEVLERİ

Devlet'in bünyesinde bulunan Başbakanlık Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu bünyesinde görevleri arasında "kadına yönelik şiddetle mücadele etmek" amacıyla birimler oluşturulmuştur.

Türkiye'nin ilk bağımsız kadın sığınağını 1993 yılında Mor Çatı Vakfı açmıştır. Yerel yönetimler olarak ilk kadın sığınmaevi 1996 yılında Küçükçekmece Belediyesi tarafından açılmıştır (Maybek, 2019).

Uluslararası sözleşmeler

Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi ve İhtiyari Protokolü

CEDAW Genel Tavsiye Kararları (1986-2013)

4.1. Kadın Sığınmaevlerinin Yasal Çerçevesi

Birleşmiş Milletler Genel Kurulunda 1948 yılında gündeme alınarak uygulamaya konulan "İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi" tüm bireylerin herhangi bir ayrı işleme maruz kalmadan insan haklarından faydalanacağından söz ederek, "yaşam, özgürlük ve kişi güvenliği her insanın hakkıdır" ve "hiç kimseye işkence ve zulüm uygulanamaz, insanlık dışı ya da onur kırıcı biçimde davranılamaz, ceza verilemez" kararı alınmıştır.

Aradan geçen 30 yılın ardından, Türkiye'nin de içinde bulunduğu Birleşmiş Milletler CEDAW, 1979'da kabul edilen ve sözleşmenin tarafı olan tüm ülkelerin kadın ve erkek arasında eşitliği imkân tanıma ve kadınlara yönelik ayrımcılığa yasak koyma konusundaki sorumlulukları ayrıntılı olarak kayıt altına alınmıştır.

CEDAW sözleşmesi gereğince Türkiye 1990 senesinde SHÇEK'e kurduğu ilk kadın konukevini hizmete alırken bununla birlikte Avrupa Konseyi'ne üye ülkeleri tarafından gündeme alınarak ülkelerin onayına sunulan İstanbul Sözleşmesi'ni de Mayıs 2011 tarihinde imzalayan ilk ülke olmuştur (Moroğlu, 2012).

Bu sözleşme TBMM’de 2011 Kasım ayında imzalanmıştır. 2012 yılı itibarıyla Türkiye’de da uygulanmaya başlanan “6284 sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun” ve “İstanbul Sözleşmesine” dikkate alarak, kadının maruz kaldığı şiddet eylemleri ile savaşılmaya başlanmıştır.

Yasanın öngördüğü çerçevede Türkiye’de 1990 yılına açılan ilk kadın sığınmaevi hayata geçirilmiştir. 2011 yılına gelindiğinde sayısı 69 ile sınırlı kalmış, bu sayıdan farklı olarak Belediyeler ve sivil toplum örgütlerine ait kadın sığınmaevleri de faaliyetlerine devam ettiği gözlenmektedir (Sallan-Gül ve Alican, 2011).

Kadınların güçlendirilmesi, etkinlik çaplarının genişletilmesi, eğitim, istihdam, sağlık, siyaset, hukuk ve benzeri alanlarda fırsat eşitliğinden ve olanaklardan yararlanmalarının sağlanması, çağdaş, demokratik, ileri bir toplum için, büyük önem taşımaktadır (Karataş S. , Şener Ü. , Otoran N. 2008).

Dünyadaki çoğu ülkede yaşandığı üzere ülkemizde de önemli ve önde gelen bir problem durumundaki kadına yönelik şiddet; kadının şahsi hayatını, çalışmasını rahatlıkla yapabilmesinde ve ailesine karşı olan aidiyet duygusunun gerektiği ödevlerini eksiksiz yapabilmesine, kadının güçlenerek başarılı olmasına mâni olmaktadır (Avrupa Komisyonu, 2014). Ben duygusunu yitirmesine, kimlik kaybına ve sağlık şikâyetlerinin artmasına neden olan şiddete maruz kalan kadınların, öz değerlerini ve niteliklerini kaybetmenin yanı sıra hayata dair kararlılıkları da ortadan kalkmaktadır.

Şiddete uğrayan kadınlar mağduriyetlerinin bir sonucu olarak şahsiyetlerine yönelik erozyona uğradıklarından kimlik ve düşünce geliştirmekte zorlanarak toplum içindeki davranış biçimlerini düzenlemeye yönelik sıkıntılar yaşamaya başlamaktadırlar. Diğer açıdan aile içi şiddet toplumsal hayatın tamamını negatif olarak etkisi altına almaktadır. Tüm bu sebeplerle şiddet uğrayan kadın ve çocuklar için sığınmaevlerinde oldukça geniş açıdan ve çok yönlü destek sağlanmalıdır. Bu desteklerin temelini sosyal, ekonomik ve hukuksal problemlerinin çözümüne yönelik çalışmalar olmalıdır (Öztürk, 2010).

Sığınmaevlerinin kurulmasına yönelik yasal dayanak;

6360 sayılı Kanununun 17. maddesi, 5302 İl Özel İdaresi, 5393 sayılı Belediye Kanununun 77. maddenin yanında, 6284 Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine dair Kanununun 10. maddesinde belirtilmektedir.

4.2. 6284 Sayılı Kanun

Kadının muhatap olduğu şiddet ile mücadelelin yeterince uygulanamaması ve yürürlükle bulunan kanunların bu şiddeti önleyememesinden dolayı yeni bir yasa yapma gereksinimi duyulmuş ve 6284 sayılı Kanun hazırlanıp yürürlüğe 2012 yılında girmiştir. İstanbul sözleşmesi ile 6284 sayılı Kanun aralarında direk ilişki olduğu için beraberce irdelenmesi yapılabilir. 6284 sayılı Kanun'un 1. Md. görüleceği gibi Kanun, İstanbul sözleşmesini temeli üzerine yazılarak yürürlüğe girmiştir.

6284 sayılı Kanun daha evvel 4320 sayılı Kanun'daki kadına yönelik koruma tedbirlerine yönelik maddeleri olsa da evvelki yasaya oranla daha geniş yelpazeyle kapsamı genişletilen hükümler bulunmaktadır. Kanun'da bulunan tedbir kararları koruyucu ve önleyici kararları içermektedir. Bu Kanun, şiddet uygulama olasılığı bulunan veya şiddet uygulayan şüphelileri önlemek üzere tedbir kararı almayı, mağdurlara yönelik olarak ise koruyucu karar verilmesini hükme bağlamaktadır.

Kadın sığınmaevleri kurarak hayata geçirenler, mağdurların yeniden şiddete dönmek zorunda kalmayacakları şiddetten uzak, güvenli ortam yaratarak çözümler üretilene kadar geçici olarak barındıkları yerlerdeki mağdur kadınlardan oluşan kitleyi organize edenler kadına yönelik aile içi şiddetle mücadelede katkısı olanlardır.

Kadınların zihinsel, psikolojik, fiziksel ve sosyal hayatlarını iyileştirmeleri kuvvetlerini yeniden kazanmaları için baskıyı sona erdiren ve kuvvetlerini hızlandıran sosyal yardım ile sağlık hizmetleri sığınmaevlerinde sunulmaktadır.

Bu doğrultuda, sığınmaevlerinde kadınların kendi tercihlerini sürdürebilme hakkını sağlamak ve onların tüm potansiyellerini harekete geçirilmesini desteklemek üzerine çalışmalar yürütülür. Bir başka ifadeyle, sığınmaevlerinde kadınların barınma sorunlarının geçici çözmek, iç güçlenmelerini sağlamak için sosyal, hukuksal ve psikolojik destek verilmektedir.

6284 sayılı Kanunda Tanımlar başlıklı 3. madde 'de "*şiddet mağduru, mütakabiliyet ilkesi çerçevesinde...* Düzenlemedeki koruma, ön alma, yargılama sistemleri, statüleri ne olursa olsun mülteciler tamamı açısından uygulanması söz konusudur.

4.2.1. İstanbul sözleşmesi

Kadına yönelik şiddet, gerçekten de günümüzün en önemli sorunlarından biri İstanbul Sözleşmesi, bu mücadelede önemli bir dönüm noktası olarak öne çıkmaktadır ve 11 Mayıs 2011 tarihinde İstanbul'da imzalanmıştır. 14 Mart 2012'de Türkiye tarafından onaylanmıştır. 1 Ağustos 2014'te yürürlüğe girmiştir. Türkiye, sözleşmeyi imzalayan ve Meclisinde onaylayan ilk ülke olmuştur. Kadınlara ve kız çocuklarına yönelik şiddet ile ev içi şiddeti hedef alan ilk Avrupa sözleşmesidir. Bugüne kadar Türkiye dahil olmak üzere 20 Avrupa Konseyi üyesi ülke tarafından onaylanmıştır (Bakırcı, 2015: 134).

Sözleşme, kadına yönelik şiddeti bir insan hakları ihlali olarak tanımlamakta ve toplumsal cinsiyet eşitliğinin sağlanamaması durumunda şiddetin ortaya çıktığını vurgulamaktadır. Bu bağlamda, toplumsal cinsiyet eşitliği sağlanmadıkça, kadına yönelik şiddetin önlenmesi oldukça zor olacaktır. (Dursun ve Özdemir, 2024).

Bu konudaki gelişmeleri ve tartışmaları takip etmek, toplumsal farkındalığı artırmak açısından oldukça önemlidir.

İstanbul Sözleşmesi, kadına yönelik şiddet ve aile içi şiddeti kınayarak başlayan önemli bir belgedir. Bu sözleşme, toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin kökenlerine inerek, kadına karşı şiddetin tarihsel olarak var olan güç dengesizliklerinden kaynaklandığını vurgulamaktadır (Çamurcu, 2021).

Sözleşme, kadına yönelik şiddeti, kadın-erkek eşitliğinin sağlanması amacıyla geçmişten gelen eşitsiz güç ilişkilerinin bir sonucu olarak tanımlamaktadır. Erkeklerin kadınlara üstünlüğü nedeniyle kadınların ayrımcılığa uğradığı ve bu durumun kadınların ilerlemesine engel olduğu belirtilmektedir. Kadınlar ve genç kızlar, aile içi şiddet, cinsel taciz, ırza geçme, zorla evlendirme, namus için işlenen suçlar ve kadın sünneti gibi çeşitli şiddet türlerine maruz kalmaktadır. Sözleşme, erkeklerin de aile içi şiddetin mağduru olabileceğini ve çocukların bu şiddetin tanığı olabileceğini ifade etmektedir (İstanbul Sözleşmesi, 2011: 5).

Sözleşmede, "Kadına karşı şiddetten ve aile içi şiddetten arınmış bir Avrupa" hedefi, sözleşmenin temel dayanağını oluşturmaktadır. Bu bağlamda, İstanbul Sözleşmesi, toplumsal cinsiyet eşitliğini sağlamak ve kadına yönelik şiddeti önlemek için önemli bir çerçeve sunmaktadır.

İstanbul Sözleşmesi, kadına yönelik şiddet ve aile içi şiddetle mücadelede önemli bir dönüm noktasıdır. Sözleşmenin beş temel ilkesi, kadına yönelik şiddetin önlenmesi, mağdurların korunması, suçların kovuşturulması ve suçluların cezalandırılmasıdır (Bulut, 2020) .

Bu sözleşme, kadınların insan haklarını koruma konusunda uluslararası düzeyde bağlayıcılığı olan ilk metinlerden biridir. Kadına yönelik şiddet, toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin bir yansıması olarak tanımlanmakta ve bu bağlamda özel önlemler öngörülmektedir. Kadına yönelik şiddet ve ev içi şiddet ile ilgili uluslararası hukukta bağlayıcılığı olan ilk sözleşmedir. (Bakırcı, 2015) .

6284 sayılı Kanun, İstanbul Sözleşmesi'nin ruhundan etkilenecek oluşturulmuş önemli bir hukuki düzenlemedir. Bu kanun, özellikle kadınlara yönelik şiddetle mücadele ve kadının insan haklarını koruma konularında çok önemli adımlar içermektedir. İstanbul Sözleşmesi'nden ayrılmış olmasına rağmen, bu Kanun'un temel dayanaklarının Sözleşme hükümlerinden ilham aldığı gerçeği, onun halen cinsiyet eşitliği ve toplumsal duyarlılık açısından değerli bir araç olduğunu göstermektedir. Kanunun hızla hazırlanarak hayata geçirilmiş olması, o dönemdeki toplumsal cinsiyet eşitliği adına ortaya konan kararlılığı yansıtmaktadır. Bu bağlamda, şiddet mağdurlarına yönelik koruma önlemleri, mağdur odaklı yaklaşımın gelişmesinde önemli bir rol oynamaktadır (Memur-Sen, 2020).

İstanbul Sözleşmesi, kadına yönelik şiddetle mücadelede devletlerin üstlenmesi gereken çok boyutlu sorumlulukları vurgular. Moroğlu'na (2012) göre sözleşme çerçevesinde devletlere yüklenen görevler oldukça kapsamlı ve etkili bir koruma mekanizması oluşturmayı hedeflemektedir.

Kamuoyunda kadına yönelik şiddet konusunda bilinç kazandırmak için kampanyalar ve bilgilendirme çalışmaları yapmak, şiddet mağdurlarıyla doğrudan çalışan profesyonelleri (polis, sağlık çalışanları, sosyal hizmet uzmanları) eğiterek, duyarlı ve etkin hizmet sunmalarını sağlama, potansiyel şiddet olaylarını önlemek için risk analizleri yapmak ve failler için rehabilitasyon programları uygulamak, medya kuruluşları ve özel sektörle iş birliği yaparak, cinsiyet eşitliğini ve şiddetin önlenmesini teşvik eden projeler geliştirmek, mağdurlara yönelik psikolojik, hukuki ve sosyal destek mekanizmalarını yaygınlaştırmak, mağdurlar için güvenli alanlar sağlamak ve 24 saat ulaşılabilir yardım hatları oluşturmak, şiddete tanık olan bireyleri

koruma altına almak ve şiddet nedeniyle bedensel ya da ruhsal zarar gören mağdurlara tazminat ve ücretsiz adli yardım hizmetleri sunmak olarak özetlenebilir (Moroğlu, 2012: 32).

İstanbul Sözleşmesi'nin bu yükümlülükleri, devletlerin sorumluluklarını yalnızca hukuki düzenlemelerle sınırlamayıp, aynı zamanda koruyucu ve önleyici politikalar geliştirmelerini zorunlu kılmaktadır.

4.2.2. İstanbul sözleşmesinden vazgeçmek

Türkiye'nin, 2011'de imzalayarak 2014'de uygulanmaya koyduğu İstanbul Sözleşmesi, toplumumuzda tam anlamıyla uygulanma şansı yakalanamamıştır. Kadına yönelik şiddet eylemleri içinde bulunan faalleri suçüstü yaparak yakalamak ve yasanın öngördüğü cezaları uygulamak, tüm ülkedeki ilgili kurumlarla birlikte tam bir uyum içine çalışarak netice odaklı başarıları yakalamak gibi toplumda mevcut bulunan cinsiyet ayrımcılığına bağlı cinsiyet eşitsizliği için bütüncül bir mücadeleyi hayata geçirmek için yapılan gerekli çalışmalardır.

Bu çalışmaların çok önemli olduğunu öneren İstanbul sözleşmesine, maalesef yaşanan bu süreçte tam manasıyla uygulanma fırsatı verilmemiştir. Mevcut Cumhurbaşkanlığı Hükümet sistemi İstanbul sözleşmesini imzalamasına rağmen tam manasıyla sahiplenmediği ya da farklılık ve eksikliğine bağlı oluşan uygulama problemleri nedeniyle sözleşmenin meydana çıkartacağı toplumsal değişimden rahatsızlık duyulması, Türkiye'de deneyimlenmesine imkân tanınmamıştır.

Ülkemizde İstanbul Sözleşmesi'nin iptal edilmesiyle 6284 sayılı Kanun'un yürürlüğünde bazı önemli problemler yaşanmaya başlamıştır. Uygulayıcıların, mevcudun dışında anayasanın öngördüğü yasaları yok sayması, uygulamadaki ihmalleri sebebiyle ciddi bir engelleme veya herhangi bir yaptırıma maruz kalınmaması ülkemizde sürekli uygulanan normal bir hal olmaktadır.

Bundan dolayı kadınların yasaların öngördüğü yasal haklarına ulaşabilmeleri sürekli savaşıyor yasaların uygulanmamasından doğan aksaklık ve eksikliklerle ilgili direnişlerini sürdürmelerine neden olmaktadır. Tüm bu çabalara rağmen devletin yasaların uygulanması sorumluluğunu yerine getirmemesi sebebiyle kadük olan yasalar zaten işe yaramıyor ifadesi kullanılmak suretiyle tamamen uygulamadan kaldırılmak istenmektedir (Kemahlı ve Sezer, 2021).

Toplumumuzda sıklıkla yaşanan kadının maruz kaldığı erkek şiddetine karşı kadınların bir araya gelmesi ile kurdukları dayanışma 1990 tarihi itibarıyla, şiddetin merkezi ve sürekli değişen kadınların maruz kaldıkları şiddetten oldukça mesafeli olarak kurabilecekleri hayatları için ne gibi destekler gerekli olduğu açık bir şekilde belirlenmiştir. Kadınlarımızın maruz kaldığı şiddete karşı uzun yıllardan ciddi mücadelenin içinde yer alarak birçok değerli deneyimler kazanılması sonucu ortaya çıkan sorunların tamamına yakınının ortadan kaldırılması için hazırlanarak yazılı hale getirilen İstanbul Sözleşmesi, ciddi bir emeğin ürünü olarak yapılmış bir sözleşmedir.

Toplumda cereyan eden cinsiyet ayrımcılığı ile mücadeleyi merkeze koyarak şiddetin kaynağı olduğunu belirterek dikkatleri çekmeyi başarmış bir sözleşmedir. İstanbul Sözleşmesi'nde, kadınların herhangi bir sebeple ayrımcılığın uygulanmadığı toplumda herkesin faydalandığı ve yasaların, gelenek örf ve adetlerin tanıdığı haklarından faydalanmaları garanti altına alınmaktadır.

İstanbul Sözleşmesi'nde, kadınların ihtiyaçlarını tam manasıyla gereken düzeyde ciddi bir yaklaşımla inceleyen bir çalışma öngördüğünden olmazsa olmaz bir yasa durumunda olduğundan, kaldırılması ciddi manada sıkıntıların yaşanması kaçınılmaz olacaktır. İstanbul Sözleşmesi, insan haklarını içeren ve direk bu sözleşme kapsamına atıf yapan ve ona bağlı olan bir sözleşme içermesi sebebiyle yasalar ile çelişen hüküm içeren maddelerin varlığı olduğu takdirde, uygulanma açısından yasanın üstünde olup, öncelikli uygulama alanına sahiptir.

İstanbul Sözleşmesi ve 6284 sayılı Kanun'un yeteri kadar etkili kullanılmamasından kadınlar, yıllara sâri devam eden mücadeleler vererek yaşamalarını sürdürmek durumunda kalmaktadırlar. Eğitim, sağlık ve istihdam benzeri olmazsa olmaz haklarına ulaşma imkânları olmayıp, hayatlarını yeni baştan kurmakta zorluklarla karşılaşmaktadırlar.

Yaşadıkları bazı hak kayıpları, kadınların hayatlarındaki zorlukları kısa ve uzun vadede artıracığı bilinmektedir. İstanbul Sözleşmesi çok taraflı bir sözleşmedir. Ve niteliği dolayısıyla bu sözleşmeden çekilme söz konusu olabilir. Kararın iptal edilerek tekrar yargılanma yapılması ve kararın düzeltilmesi amacıyla STK'lar ve siyasi partiler Danıştay'a başvurmuşlardı. Bu süre yoğun kadın mücadelesinden geçtiği görülmektedir. Ancak Danıştay'dan sonuç elde edilememiştir. Bu nedenle

Anayasa Mahkemesi'ne başvuru hakkına haiz bulunanlar içi hukukta son yol olarak bu yola başvurmuşlardır.

4.3. 5393 Sayılı Belediye Yasası

Yerel yönetim kurumları olan ve seçimle işbaşına gelen belediyeler, yaşadıkları seçim süreçlerinde öncelik olarak prim yapacak alanlara önem vermektedirler. Belediyecilik genelde fen işleri açısından yol, kaldırım, geçit gibi hizmetler üretmekle beraber ihtiyaç sahiplerine yardım ederek sosyal yardım yapmakla benzer görülen, kadınların faydalanacağı sosyal hizmet ve destek alanları üretmektedir. Bunun yanında aileye dair tehdit olduğu düşünüldüğü önyargısına sahip olduğundan birçok belediye için şiddete uğrayan kadınlara sahip çıkacak onların barınma ihtiyaçlarını karşılayacak kadın sığınmaevleri açmayı siyasi olarak artı değer yaratmayacağı düşüncesiyle bu konuda hizmet üretmek istememektedirler.

Belediye hizmetleri toplum açısından ağırlıklı olarak altyapı hizmetleri olarak biliniyor olduğundan, sığınmaevleri siyasi açıdan risk taşıma ihtimali olan bir yatırım alanı sayılmaktadır. Daha da dikkat çeken muhafazakâr belediye yönetimleri hatta seçmen açısından kadın üzerinden yapılacak çalışmalarını sıkıntılı bir hizmet alanı olarak tanımlayabilmektedirler.

Belediyeler tarafından aileyi güçlendirme adına yapılan kadınlara ilişkin hizmetleri kapsayan etkinlikleri ve bu amaçla hazırlanan alanları, hayır işi ve bir lütuf yaptıkları düşüncesi açısından görmektedirler. Bu düşünce tarzıyla kadına yönelik yapılan hizmetlerde bazı belediyeler 1990'lı yıllarda kadın sığınmaevi açtıkları görülmektedir. Ancak ömürleri kısa sürmüş, siyasi baskılara maruz kalınmasının yanında maddi olanaksızlıklar sebebiyle kapanmak zorunda kalmışlardır.

2005 yılı sonrasında sığınmaevi açma süreci kısa süreli hızlı bir ivme kazanmış olduğu görülmüş olsa da sonraki yıllarda başarı düzeyi oldukça düşük seviyede olmuştur. 5393 sayılı Belediye Yasası'yla örnekleri batılı ülkelerdeki benzeri yerel yönetimlerin sosyal ve toplumsal sorumluluklarının yeniden tarifi ile çoğaltılarak uygulanması ve kadın sığınmaevleri sürecindeki etkinliklerinin yeniden tarif edilerek güçlenmesi hedeflenmiştir.

Bu hedef Avrupa Birliği uyum sürecinde uluslararası kuruluşları ile kadın dayanışma kuruluşlarının desteği ve kadın örgütlerinin uyguladıkları sivil baskılarının

başarısıyla oluştuğunu söyleyebiliriz. Ancak birçok belediye, yetişmiş personel ve bütçenin yeterli olmadığından stratejik raporda yer verilmediğinden, güvenlik sorununun oluşmasında sıkıntılar yaşanabilir gibi bahanelerle kanunda sığınmaevlerinin açılarak faaliyet göstermesin zorunlu olduğu ifade edilmediğinden, ayrıca bu konuya ait özel bütçe kalemi oluşturulmadığından, sığınmaevi açma girişiminde bulunma gayreti içinde olmamışlardır.

Yerel yönetimlerin kadın konukevi hizmeti sorumluluğu yasal zeminde 2013 tarihli Yönetmeliğin 4. maddesine göre; “Bakanlık, yörenin ihtiyacına, sosyo-kültürel yapısına göre uygun görülecek il ve ilçelerde konukevi açar”. Söz konusu yasa maddesi irdelendiğinde; yerel yönetim kurumu olarak belediyelerin yanında il özel idarelerinin kadın konukevi açabileceği kanaati olduğu görülmektedir (Tekdere ve Polat, 2022).

Belediyelerin kadın konukevi kurmalarında, bölgenin nüfus sayısı ve mecburilik hali mevcut olduğundan, nüfus kriteri il özel idareleri için olmadığı görülmektedir. 5393 Sayılı Belediye Kanunu’nun 14. maddesinin “a” fıkrasına göre; “Büyükşehir belediyeleri ile nüfusu 100.000’in üzerindeki belediyeler, kadınlar ve çocuklar için konukevleri açmak zorundadır. Diğer belediyeler de mali durumları ve hizmet önceliklerini değerlendirerek kadınlar ve çocuklar için konukevleri açabilirler.”

Belediyelerin kadın konukevi açarak organize etmelerine dayalı görevleri, şekil açısından iptal edilen 2004 tarihli 5272 Sayılı Belediye Kanunun öngörüsü neticesinde revize edilerek 2005 yılında yeniden düzenlenmesi 5393 Sayılı Belediye Kanunu ile düzenlenmiştir.

“2004 tarihli 5216 sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu’nun 7. maddesinin “v” fıkrasında” ise “Sağlık merkezleri, hastaneler, gezici sağlık...” şeklinde bir hüküm yer almaktadır.

İlgili maddeye dayanılarak kadın konukevi açma sorumluluğu belediyelerin kararına terk edilmiştir. Farklı bir bakış açısıyla hukuki bir zorunlu yaptırım mevcut değildir. Fakat 2012 yılında getirilen değişikliğin ardından; “büyükşehir belediyeleri ile nüfusu 100.000’in üzerindeki belediyelerin kadınlar ve çocuklar için konukevi açmaları bir zorunluluk haline” getirilmiştir (TBB, 2014).

İlgili maddeler irdelendiğinde nüfus sayısının artırıldığı ve hukuki bir zorunluluk söz konusu olduğu açıkça belirtildiği görülmektedir. Ayrıca hizmet

bölgesindeki nüfusu 100.000'in altında olan belediyeler ise ekonomileri ve görev anlayışlarına göre kadın konukevleri açabileceklerdir. 2012 yılında yapılan değişiklikle nüfusu 100.000'in altında olan belediyeler de kadın konukevi açabilme konusunda yetkilendirilmiştir (Muratoğlu, 2015).

Ancak söz konusu maddede hukuki bir zorunluluğun olmadığı, kararın belediye yönetiminde olduğu görülmektedir. Bu durumda yapılamayan sorumluluğun elde edilen sayısal verilerle meydana çıkartılması ve sebebiyet verdiği mali yükün somutlaştırılmasının, dikkate değer önemde olduğu düşünülmektedir (Oktay, 2016).

Çizelge 4.1: Kadın Sığınmaevi Bulunan İl Belediyeleri (2016 Yılı İtibariyle)

<u>İl belediyeleri</u>	<u>Sayı</u>
İstanbul	9
İzmir	6
Ankara	4
Diyarbakır	2
Antalya	3
Bursa	3
Eskişehir	3
Gaziantep	3
Mersin	3
Aydın	3
Uşak	1
TOPLAM	32

Kaynak: “Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele Ulusal Eylem Planı (2016-2020)

Türkiye’de 2012 yılı itibariyle 241 belediye mevcuttur, ancak sadece 32’inde sığınmaevi bulunmaktadır. 2025 güncel bilgiler eşliğinde Türkiye’deki şehirlerin ilçelerinde yer alan belediye sayısı 519’a ulaşmıştır. Nüfusu 100.000’in üzerinde 250 belediye bulunmaktadır (Mahalli İdareler, 2023). Ancak geçen 13 yıla rağmen kadın sığınmaevi sayısında önemli bir artış sağlanamamıştır.

Çizelge: 4.2: Türkiye’de Kadın Sığınmaevleri (2018)

<u>Birimler</u>	<u>Sayı / Kapasite</u>	
Kapasite Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı 81 İlde	110	2.717
Büyük Şehir Belediyeleri	9	53
İlçe Belediyeleri	23	650
Göç İdaresine Bağlı	2	42
Sivil Toplum Kuruluşları	1	20
TOPLAM	145	3.482

Kaynak: “27. Dönem Milletvekili Ali Şeker’in CİMER’e 22.06.2020 tarihinde yapmış olduğu 2.002.929.335 sayılı başvurusu 24.07.2020 tarihli Kadın Hizmetleri Daire Başkanlığı tarafından verilen cevap.

Çizelge: 4.3: Türkiye’de Kadın Sığınmaevleri (2025)

Birimler	Sayı / Kapasite	
Kapasite Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı 81 İlde	112	2.840
Büyük Şehir Belediyeleri	9	73
İlçe Belediyeleri	25	650
Göç İdaresine Bağlı	3	64
Sivil Toplum Kuruluşları	1	20
TOPLAM	150	3.647

Kaynak: Fazıl Uğur SOYLU tarafından Cumhurbaşkanlığı İletişim Merkezi (CİMER)’ne yapılan 2500529197 sayılı başvuru: Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, Bakan Yardımcılığı (Sn. Fatma ÖNCÜ), Kadın Statüsü Genel Müdürlüğü, Kadın Hizmetleri Daire Başkanlığı tarafından 05/03/2025 tarihinde verilen cevap yazısı

Çizelge: 4.4: Türkiye’de Kadın Sığınmaevleri Göstergeleri (2020-2023)

GÖSTERGELER	2020	2023
Sığınmaevi sayısı	145	149**
Bakanlığa bağlı Kadın Konukevi sayısı	110	112*
Yerel yönetimlere bağlı kadın konukevi sayısı	32	33**
İçişleri Bakanlığına bağlı kadın konukevi sayısı	2	3**
Sivil toplum örgütlerine bağlı sığınmaevi sayısı	1	1**
Kadın konukevlerinden yararlananların sayısı		
Kadın konukevlerinden yararlanan kadınların sayısı	3.766	-
Kadın konukevlerinden yararlanan çocukların sayısı	2.413	-
Kadın konukevlerinden hizmet alan kadınların sayısı	19.668	26.23
Kapasite	2.743	2.805
ŞÖNİM sayısı	81	82
Adalet Bakanlığı- Cumhuriyet Başsavcılığı Aile İçi Şiddet Suçları Soruşturma Bürosu sayısı.....	192	225
Emniyet Genel Müdürlüğü- Aile İçi ve Kadına Karşı Şiddetle Mücadele Büro Amirliği sayısı.....	2.151	1.005
Jandarma GK- Çocuk ve Kadın Kısım Amirliği sayısı	92	242
Adalet Bakanlığı- Adli Görüşme Odası sayısı	131	152
Üniversitelerdeki Cinsel Taciz ve Saldırı Merkezi sayısı	16	43

Kaynak: İlknur Yüksel-Kaptanoğlu Yeryüzü Kalkınma Kooperatifi

Sığınmaevi açmış olan belediyelerin bir bölümü sığınmaevinin bulunduğu taşınmaz Sosyal Hizmetler Çocuk Esirgeme Kurumu’na ivazlı veya ivazsız devrederek sanki yaşayacağı sıkıntılardan ve sorumluluktan kurtulmayı hedeflemişlerdir. Belediyelerin yaklaşık %10’unda yasal zorunluluğa rağmen kadın sığınmaevine sahip olduğu görülmüştür. Fakat bu kadın sığınmaevlerinin çoğu AB standartlarına haiz olmayıp standartların çok altında kalmışlardır.

Kadınların ve çocukların mahremiyetinin muhafaza altına alındığı tek kişilik ve içinde banyo ve tuvaletinin bulunduğu odaların olduğu sığınmaevleri AB standartlarına göre olması gerekli (%4 oranında) ise sınırlı sayıdadır.

Koşuların dokuz kişilik ve kadınlarla çocukların birlikte kalmak zorunda olduğu ortamların yetersizliği söz konusudur. Bu durumum ülkemizdeki kadın sığınmaevlerinin sayısal açıdan ve nitelikleri bakımından oldukça yetersiz seviyede olduklarını göstermektedir. Konuk evlerinin aksine, sığınaklar, maruz kaldıkları şiddetten uzaklaşmak ve hayatını devam ettirebilmek üzere korkuyla uzaklaştıkları alanlar olduklarından sığınak olarak isimlendirilmektedir.

Sığınaklar, kötü muameleye ve şiddete uğrayan mağdur kadınlar ile ayrılması mümkün olmayan yanındaki çocuklarının, kötü muamelede ve şiddetten irak ve özgür bir hayatı yeniden düzenleyebileceği hazırlıkları ve yol haritasını belirlediği, şiddete maruz olmanın verdiği sosyal ve psikolojik problemlerle mücadelenin ve başarmanın üstesinden gelmeyi destekleyici imkânlar sağlayan mekânlardır.

4.4. Dünyada Kadın Sığınmaevleri

Dünyada şiddete maruz olan kadınlar için açılan, Chiswick Kadın Dayanışma Merkezi, ilk sığınak olarak 1972'de İngiltere'dedir. İngiltere'den sonra Amerika'da faaliyete geçen ve toplum tarafından bilinen ilk sığınak, 1973 yılında Minnesota eyaletinde bulunmaktadır. 1974'te Berlin'de gerçekleşen kadın hareketi eylemleriyle aynı zaman diliminde ilk sığınak açılmıştır. Bu tarihten sonra, Fransa'da 1976'da Paris'te, Norveç'te 1977'de Oslo'da, İsviçre'de 1977 Zürih'te açılmaya devam etmektedir. Batılı gelişmiş ülkelerde 1970'lerden itibaren, 1980'lerden sonra gelişme düzeyindeki diğer ülkelerde, kadın hareketinin başarıyla uyguladığı toplumsal farkındalıkla, şiddete maruz kalan başta çocuklar olmak üzere kadınların şiddetten uzaklaşarak sığınabilecekleri birden fazla kadın evi, sığınak ve danışma merkezleri faaliyet göstermek üzere hayata geçirilmektedir.

Avrupa Birliğinin yasalarına göre belirlediği bazı ölçütler bulunmaktadır. Bunlara yasal zorunluluk getirilmiştir. Bu ölçütler 1.400 sığınmaevi yerinin ve yine AB önerisini baz alarak 10.000 kişi de bir aile odası hedefiyle 7.400 adet sığınmaevi gerekmektedir (Gül, 2021).

WAVE'in yayınlarına göre, sığınmaevlerinde istenen veya bulunması zaruri olan ideal ölçülerde aile evi veya salt aileye ait aile odası örneğidir. Kadınların özgürce bağımlı olmaya zorlanmadan yaşamlarını sürdürebilmesi, kadınların ve çocuklarının özel alanlarının gizliliğinin muhafaza edilebilmesi için kadınlara tek kişilik oda ya da

banyo ve tuvaletin içinde olduğu bir yaşam alanı imkânı sunulmalıdır (Taşdemir ve Selda, 2017).

4.5. Türkiye’de Kadın Sığınmaevleri

İlk sığınmaevi; 1990 yılında, Bakırköy Belediyesi tarafından açılmıştır (Kadın ve Demokrasi Derneği [KADEM])

Cumhurbaşkanlığı İletişim Merkezi (CİMER)’ne yaptığım 2500529197 sayılı başvurum Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, Bakan Yardımcılığı (Sn. Fatma ÖNCÜ), Kadın Statüsü Genel Müdürlüğü, Kadın Hizmetleri Daire Başkanlığı tarafından 05/03/2025 tarihinde verilen cevap yazısında belirtildiği gibi. Türkiye genelinde Bakanlığımıza bağlı 81 ilde 112 kadın konukevi 2.814 kapasite ile hizmet vermektedir. 81 ilde Bakanlığımıza bağlı en az bir tane kadın konukevi bulunmaktadır. Ülke genelinde 150 kadın konukevi (ASHB, Yerel Yönetimler, Göç İdaresi Başkanlığı ve STK) hizmetlerini yürütmektedir.

2023 yılı itibarıyla kreş hizmeti veren büyükşehir belediyeleri; Adana, Ankara, Antalya, Aydın, Balıkesir, Bursa, Diyarbakır, Eskişehir, Gaziantep, Hatay, İstanbul, İzmir, Kocaeli, Manisa, Mersin, Muğla.

Kadın Danışma Merkezi Hizmeti Sunan 13 Büyükşehir Belediyesi; Adana, Ankara, Bursa, Eskişehir, Hatay, İstanbul, İzmir, Mersin, Muğla, Sakarya, Şanlıurfa, Tekirdağ, Trabzon

Sığınmaevi Hizmeti Sunan 10 Büyükşehir Belediyesi; Ankara, Antalya, Aydın, Bursa, Gaziantep, İstanbul, İzmir, Kocaeli, Mersin ve Tekirdağ

Yücel ve Kutlar'ın (2020) ve Demirgöz Bal'ın (2014) çalışmalarından hareketle yerel yönetimlerin kadınlara sunduğu hizmetlerin bir kısmı, kadınların mevcut toplumsal rollerini yeniden üretmekte ve bu rollere olan bağımlılığı artırmaktadır. Örneğin, kadınları ev ekonomisi ve aile bakım işleriyle sınırlandıran hizmetler, bu bağlamda örnek teşkil etmektedir. Bu hizmet modelleri, kadınların sosyal yaşamdan uzaklaşmasına ve ekonomik faaliyetlerde sınırlı, destekleyici bir rolde kalmasına neden olmaktadır. Bu durum, kadınların kentle olan bağlarının zayıflamasına ve toplumsal statülerinin güçlenememesine yol açmaktadır (Bal, 2014).

Toplumun kadınlara yüklediği geleneksel rollerin dışına çıkan, kadınları güçlendiren ve çalışma yaşamına entegrasyonlarını sağlayan politikalar geliştirmek kritik önemdedir. Bu, kadınların ekonomik bağımsızlık kazanmasını ve sosyal hayatta daha aktif rol almasını desteklemekte, bu tür eleştiriler, yerel yönetimlerin daha eşitlikçi ve kapsayıcı hizmet modellerine geçiş yapmasının önemini vurgulamaktadır (Yücel ve Kutlar, 2020).

Belediyeler kadına yönelik şiddetle mücadelede önemli yapılardan biridir. Yereldeki ihtiyaçları tespit etme ve bunlar üzerinden politika üretme olanakları en fazla olan kurumlardır; ancak ne yazık ki merkez-yerel arasında asimetrik ilişkilene biçimi bu olanağı sınırlandırıyor. Yine de bu sınırlılıklar içinde de olsa, belediyeler yerelde olmanın getirdiği avantajları kullanabilir. Bunun için yapılması gereken ilk şey toplumun heterojen bir yapıya sahip olduğunun bilinmesi, kabullenilmesi ve buna uygun hizmetler üretmeye istekli olunmasıdır.

Herkes için geçerli olan, standart sosyal hizmet uygulamaları sorunlara müdahale etmede yetersiz kalacaktır. Homojen bir toplum ve hizmetler üretmek yerine; çeşitlendirilmiş, esnek hizmet modellerine geçilmesi kadına yönelik şiddetle mücadelenin başarıya ulaşması için temel şartlardan biridir. Kadın danışma/dayanışma merkezleri, sığınmaevleri/sığınaklar, doğrudan şiddetle mücadeleyi hedeflemese de mesleki eğitim kursları, kreşler ve engelli bakım merkezleri bu gözle değerlendirilmelidir. Bütüncül hizmet modelleri şiddetle mücadelede mesafe almamızı kolaylaştıracaktır (Şener ve İnanç, 2021).

Kanun, sığınmaevi açılmasını belediyeler için zorunlu hale getirirse de sığınmaevi açmayan belediyeler hakkında herhangi bir yaptırım öngörmemektedir. Yaptırım olmayınca belediyeler, bu hizmet için kaynak ayırmaya ve/veya alternatif yaklaşımlar geliştirmeye yönelik bir zorunluluk veya istek duymuyorlar. Sorun sadece kaynak meselesi de değil elbette, kimi zaman belediyelerin bu hizmeti sunmayı kendileri için politik bir risk olarak görmeleri de söz konusudur.

Şiddet uygulayan fail ile karşı karşıya gelmeyi istememe, “aile işlerine” karışıyor izleniminden sakınma vb. bu çerçevede sayılabilir. Bundandır ki sığınmaevi için kaynak sağlayan ama işletilmesini bakanlığa bırakan belediyeler de (Kahramanmaraş ve Trabzon Büyükşehir Belediyeleri) bulunmaktadır (Şener, İnanç ve Tuncer, 2024).

Bazı Veriler:

2022-2023 öğretim döneminde kız çocuklarında okullaşma oranı %91,57 iken oğlan çocuklarında %91,82'dir. Kadın Cinayetlerini Durduracağız Platformu: 2024 yılının ilk sekiz ayında, en az 261 kadın erkekler tarafından öldürüldü, 164 şüpheli kadın ölümü gerçekleşti. Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü (KSGM); 10.10.2024 tarihinde veri talebine 'Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele IV. Ulusal Eylem Planı'nın uygulama dönemi bitmemiş olup, Planda yer alan faaliyetlere ilişkin sorumlu ve ilgili kurum/ kuruluşlarca yürütülen çalışmaların izleme ve değerlendirmesine yönelik raporlama süreci devam etmektedir.' şeklinde yanıt vermişlerdir.

İçişleri Bakanlığı İller İdaresi Genel Müdürlüğü; tarafından 17.10.2024 tarihinde verilen yanıtta Bilgi Edinme Kanunu 7nci madde 2'inci fıkrası gerekçe gösterilerek yanıt verilmeyeceği bildirilmiş, Çankaya Belediyesi'nin Eylül 2024 tarihinde uygulamaya başladığı gece kreşi uygulaması iyi uygulama olarak örnek gösterilmesi mümkündür. Bu sayının içinde artık sığınak hizmeti vermeyen Bayraklı ve 1,5 senedir ara vermiş Çankaya Belediyeleri de yer almaktadır. Şu an aktif olan, hizmet veren sığınak sayısı 31'dir. Yeni durum raporlara yansımadağı için 33 kullanılmaya devam edilmektedir. Şiddetle mücadelede önemli bir yerde duran sığınmaevlerinin nasıl yürütüleceğine 'Kadın Konukevlerinin Açılması ve İşletilmesi hakkında Yönetmelik' kapsamında Bakanlık karar vermektedir (Yönetmelik, 2013).

Belediyelerin sığınmaevleri de Bakanlığın kurallarına tabidir; sığınmaevine yerleştirmeler yönetmelik kapsamında Bakanlığa bağlı Şiddet Önleme ve İzleme Merkezleri (ŞÖNİM) tarafından yapılmakta. Hizmet alacak kişilerin koşulları (12 yaş üstü oğlan çocukların ve 60 yaş üstü kadınların kabul edilmemesi gibi) ve ayrılma koşulları da yönetmelikle belirlenmiştir. Böylelikle belediyeler tarafından alternatif sığınmaevi modelleri uygulamak imkân sız hale gelmekte, her yerde aynı biçimde, merkezi hükümetin çizdiği sınırlar çerçevesinde hizmet üretilmektedir.

5. FATİH BELEDİYESİ ÖRNEĞİ

Belediyeler, yerel düzeyde toplumsal cinsiyet eşitliğini sağlamak için kritik bir rol oynamaktadır. Bu bağlamda, toplumsal cinsiyete duyarlı bir yaklaşım benimsemek, belediyelerin stratejik planlama süreçlerinde önemli bir gerekliliktir. Belediyenin toplumsal cinsiyet eşitliğini sağlama konusundaki taahhüdünü ve bu hedefe ulaşmak için nasıl bir yol izleyeceğini belirler.

Gelecekte ulaşılmak istenen durumu tanımlamakta, toplumsal cinsiyet eşitliğine duyarlı bir yaklaşım geliştirmesi için kritik öneme sahiptir. Böylece, toplumsal cinsiyet eşitliğini sağlamak için daha etkili ve sürdürülebilir politikalar oluşturulabilir. Belediyelerdeki performans esaslı bütçelemeye göre planlama ve bütçeleme süreci yapılandırılmıştır. Stratejik planlar, performans programları ve faaliyet raporları performans esaslı bütçelemenin bileşenleridir. Bu bileşenlerin toplumsal cinsiyete karşı, durumdan vazife çıkarmanın yanı sıra stratejik planlarda önemli faaliyetler arasında yer verilmeli, toplumsal cinsiyete duyarlı stratejiler ve aktiviteler geliştirilmelidir (FBSP, 2024).

Performans programlarında da aynı zamanda kadınlara ve dezavantajlı gruplara anlayışla yaklaşarak daha duyarlı olmaları ve toplumsal cinsiyet ayrımı konusunda eğitici programları halk ile buluşturmalı, stratejik raporlarda yer vererek faaliyet yapmaları ve raporlarında “Toplumsal cinsiyet eşitliği” konusunda yaptıklarının neticelerini içeren etkileri ve performans bilgilerine yer verilmelidir.

Fatih Belediyesi'nin 2015-2019 ve 2020-2024 stratejik planları, teknolojik altyapı yatırımlarına ve bilişim teknolojisine büyük önem vermektedir. Ancak, bu planlarda kadınlarla ilgili verilerinin toplanması, işlenmesi ve yorumlanabilir hale getirilmesi konusunda belirgin bir eksiklik olduğu gözlemlenmiştir. Bu durum, toplumsal cinsiyet eşitliği açısından önemli bir sorun teşkil etmektedir. Fatih Belediyesi, bilişim teknolojileri ve altyapı yatırımlarına odaklanarak, hizmetlerin daha etkin ve verimli bir şekilde sunulmasını hedeflemektedir. Ancak, kadın ve erkek verilerinin sistematik bir şekilde toplanması ve analiz edilmesi için yeterli çalışmalar

yapılmamıştır. Bu durum, toplumsal cinsiyet eşitliği politikalarının geliştirilmesinde engel oluşturmaktadır. Kadın ve erkek verilerinin toplanması, toplumsal cinsiyet eşitliği politikalarının oluşturulmasında kritik bir rol oynamaktadır. Bu veriler, ihtiyaçların belirlenmesi ve uygun hizmetlerin sunulması için gereklidir. Cinsiyet temelli veri analizi, kadınların ve erkeklerin toplumsal hayattaki rollerinin daha iyi anlaşılmasını sağlamakta ve eşitlik sağlama çabalarına katkıda bulunmaktadır (Stratejik Plan, 2024).

5.1. Fatih Belediye Meclisi ve Kadın Sığınmaevi

Kadın sığınmaevi açılması nüfusu 100 binin üzerinde olan ilçe Belediyelerinin için yasanın yaptırımı bulunmaktadır.

Fatih İlçesi sınırları içinde Kadın Sığınmaevinin kurulmaması ve belediyenin kadın sığınmaevini, güvenliği sağlama imkânlarının olmadığı yönüne dayanarak sığınmaevlerini hayata geçirmek istememesi, belediye yasanının amir hükmüne göre görevini yerine getirmeme suçunu ortaya çıkarmaktadır. Belediye yönetiminin karar vericilerinin, idari ve adli yönden görev ihmalıyla alakalı olarak gerekli soruşturmalara tabi işlem yapılması muhtemeldir.

Kadın sığınmaevi yapmadığı için Fatih Belediye Başkanlığının, 2010 yılında yapılan Belediye Yönetimi hakkında suç duyurusu yapılması sonucunda, verdiği savunmada;

Belediyenin her beş yılda bir yaparak uygulamaya koyduğu, stratejik rapora yazılmaması bu sebepten dolayı belediyenin ve bütçe kalemleri arasında yer almaması doğrultusunda görev ihmal olduğunu çekinmeden beyan ederek verdiği savunmasına rağmen, 2015-2019 döneminde de stratejik rapora kadın sığınmaevi yapılması maddesini koymamada ısrarcı davranarak 5393 sayılı yasanın 29. maddesine uygun davranılmadığı görülmektedir (Rapor, 2018).

Bu girişimlere rağmen yapılmayan kadın sığınmaevi için belediye meclis başkanlığına belediye taşınmazlarından ihtiyacı karşılayacak biri veya birkaçının derhal tahsis edilmesi konusunu içeren verilen meclis önerileri mevcuttur (Önerge-72, 2011).

Fatih Belediyesinin yapılması kanun gereği zorunlu olduğu kadın konukevi için uygun yer bulunamadığı ve güvenlik sorunu olabileceği beyanıyla yapmaktan çekindiği veya yapmak istemediğın nedeni tekrar sorulmuştur. Daha önce yapılan şikâyeti değerlendiren ve ön inceleme yapılmamasına, 2010-2014 yıllarında yapılan stratejik rapora konulmaması dolayısı ile bütçede fasıl oluşmamasını gerekçe göstererek karar veren merci 'ye dayanarak, "yeni bir bilgi ve belge olmadığı" görüşü doğru değildir. Fatih Belediyesi 2015-2019 döneminde de stratejik raporda yer vermemekte ısrarlı olarak 5393 sayılı yasanın 29. Maddesini çiğnemektedir.

Fatih Belediye Başkanlığı, Kanunun emrettiği kadın sığınmaevi yapılmasını bilerek ve ısrarla son yapılan stratejik rapora koymayarak görevini kötüye kullanma suçunu işlemeye devam etmektedir.

Danıştay Birinci Daire'nin eylem yönünden şikâyetin işleme konulmamasına ilişkin kısmına yapılan itirazın reddine karar vermesinden yeni yapılan stratejik raporu dikkate almadığı anlaşılmaktadır. Bu madde ile ilgili Birinci Daire'nin verdiği ret kararının düzeltilmesi talep edilmektedir (Hukuk-07, 2018).

Fatih Belediyesi 2014 mali yılı bütçesi ile 2014 yılı yıllık performans programı eleştirisi CHP Meclis üyesi Fazıl Uğur SOYLU'nun 25 Ekim 2013 tarihindeki görüşü ve ret gerekçeleri aşağıdadır.

Kadın Sığınmaevleri "İlçe Belediyelerinin Kadın sığınmaevi açması yasal bir zorunluluktur..." İçerikli ve 08.05.2012 tarihli İçişleri Bakanlığı nezdinde yaptığı suç duyurusuna, 2011 yılı denetim raporunu koyduğu beş sayfalık şerhin son maddesinde de belirtildiği gibi yapılmadığı tespit edilen Kadın Sığınmaevi ile ilgili verdiği dilekçe neticesinde;

Fatih Belediye Başkanlığının gayri ciddi savunmasını haklı gösterir taraflı bir raporla Bakanlığı sunan müfettişlerin görüşü doğrultusunda sorumlular hakkında İçişleri Bakanlığı tarafından ön soruşturma izni verilmemiştir.

İki dönemdir Fatih Belediyesini yöneten Belediye Başkanının zihniyetinin, Türkiye Büyük Millet Meclisi tarafından çıkartılan yasaya çeşitli gerekçelerle uymadığının somut bir örneğidir.

1. 2010–2014 Stratejik rapor Belediye Başkanının talimatıyla belediye personeli tarafından hazırlanmaktadır. Kadın sığınmaevi yapılmak istenseydi bu rapora

konulurdu. Belediye Başkanlığı kız yurdu yapımı için bu tasarrufunu söz verdiğinden mi stratejik rapora koyarak finansman ayırmıştır?

2. Kanuni zorunluluk olmadığı halde yurt için stratejik rapor ve kaynak bahanesi olmayan Belediye Başkanlığı kanuni zorunluluk olan ve Fatih ilçesinde ikamet eden kadın vatandaşlarımızın yararlanacağı kadın sığınmaevini neden dokuz yıldır yapmamıştır?

Yasanın gereğini yaparak görevlerini eksiksiz yapmaya çalışarak, kadın sığınmaevleri kuran, Küçükçekmece, Kadıköy, Kartal, Pendik, Üsküdar ve Eyüp Belediyesidir. Yasal olarak zorunlu olduğu halde kadın sığınmaevleri kurmaya yanaşmayan ve değişik gerekçeler öne süren, ilçe belediyelerinin başında **Fatih Belediyesi** gelmektedir. Kadın sığınmaevi açarak faaliyetinin sürdürebilmesi olanakları sağlamak kanununun amir hükmü gereği olduğunu ve gecikmeksizin Fatih ilçesinde birden fazla kadın sığınmaevi yapılandırılması ve faaliyete geçirilmesi için Belediye Başkanına çağrı yapıyoruz (Rapor, 2018).

5.2. Belediye Stratejik Planlar

5393 Sayılı Belediye Kanunu'nun öngördüğü, yerel yönetimlerin planlama süreçlerinde hem hesap verebilirlik hem de katılımcılığı artırmayı hedeflemektedir. Belediyelerin kalkınma planlarına, bölge planlarına ve yerel ihtiyaçlara uygun bir stratejik plan hazırlaması, yerel halkın yaşam kalitesini yükseltecek projelerin hayata geçirilmesi için büyük önem taşımaktadır.

Ayrıca, üniversiteler, meslek odaları ve sivil toplum örgütlerinin görüşlerinin alınması, stratejik planların daha kapsayıcı ve etkin olmasını sağlayabilir. Bu süreç, belediye meclisinde tartışılarak onaylanması sonrasında halkın çıkarları doğrultusunda somut adımların atılmasını kolaylaştırmasına katkı sağlayabilmektedir (5216 Sayılı Kanun).

Belediye stratejik planlarının bu şekilde hazırlanması toplumdaki kadınların ve kız çocuklarının yaşamlarını iyileştirmek adına büyük önem taşımaktadır. Veriye dayalı ve katılımcı bir yaklaşım ile gerçek ihtiyaçların tespit edilmesine ve etkin çözümler geliştirilmesine olanak tanırken, eşitlikçi ve entegre bir bakış açısı da fırsat eşitliğini sağlamanın anahtarı olmaktadır. Kapsayıcılığı yüksek amaç, hedef ve faaliyetlerin belirlenmesi, kadınların ekonomik, sosyal ve kültürel yaşamlarını

güçlendirebilir ve onların toplumda daha güçlü bir şekilde yer almalarını destekleyebilmektedir.

Bu tür planların başarısı için toplumun farklı kesimlerinden gelen geri bildirimlerin alınması, yerel ihtiyaçların doğru şekilde değerlendirilmesi ve bu değerlendirmelerin eyleme geçirilmesi kritik bir rol oynamaktadır (Kaşıkırık, vd., 2019).

Belediyelerin toplumsal cinsiyet eşitliğini sağlama yönündeki çalışmaları, kadınların gündelik yaşamını kolaylaştırmak ve bu eşitsizlikleri gidermek açısından kritik öneme sahiptir. Kadınlar ve erkekler arasındaki farklı ihtiyaç ve önceliklerin tespiti ve bu ihtiyaçların yerel yönetim politikalarına entegre edilmesi, daha adil bir toplumsal düzenin oluşmasına katkıda bulunabilmektedir.

Stratejik planlar, performans programları, faaliyet raporları ve bütçeler, yerel yönetimlerin hedeflerini ve bu hedefleri gerçekleştirme yollarını somut olarak ortaya koymaları açısından hayati öneme sahip belgelerdir. Bu araçların toplumsal cinsiyet eşitliği perspektifiyle hazırlanması, yerel politikaların kadınların sosyal, ekonomik ve kültürel alanlardaki katılımını artıracak şekilde şekillenmesine yardımcı olabilmektedir. Yerel yönetimlerin bu belgeleri toplumsal cinsiyet eşitliğini sağlama amacıyla geliştirme sürecinde, kadınlara yönelik eğitim programları veya istihdam destekleri, güvenli ve erişilebilir kamusal alanların tasarlanması, kadın sığınmaevleri ve kreş hizmetleri gibi aile yaşamını destekleyen çözümler sunarak yerel yönetimlerin toplumsal cinsiyet eşitliğini sağlama amacıyla geliştirme sürecinde önceliklendirmesi etkili olmaktadır.

Stratejik planlar ve performans programlarının bütçe süreçleriyle doğrudan bağlantılı olması, kaynakların toplumsal eşitlik ve adil dağılım açısından düzenlenmesine imkân tanımaktadır. Adil kaynak dağılımı, özellikle toplumsal cinsiyet eşitliği perspektifinin uygulanması açısından son derece değerlidir. Farklı kesimlerin gereksinimlerinin göz önüne alınması ve tüm bu süreçlerde katılımcı bir yöntem benimsenmesi, yerel yönetimlerin demokratik işleyişini güçlendiren bir unsur olarak karşımıza çıkmaktadır.

Kanunlarla belirlenmiş katılımcılık ilkesi, stratejik plan ve bütçe süreçlerinde daha geniş bir kesimin görüşlerinin alınmasına ve yerel önceliklerin daha sağlıklı bir şekilde belirlenmesine olanak tanımaktadır. Bu süreç aynı zamanda, kadınların ve

farklı ihtiyaçlara sahip diğer grupların yaşam koşullarını iyileştirecek politikaların geliştirilmesine de katkı sağlamaktadır (KEİG, 2015:7-8).

Fatih Belediyesinde toplumsal cinsiyete dayalı bütçe hazırlıkları 2010-2014 ve 2015-2019 stratejik planların kendi dönemleri incelenerek veriler dikkate alındığında, 2010-2014 stratejik planında toplumsal cinsiyet eşitliğine dair bir ifadeye yer verilmediği görülmektedir. 2015-2019 stratejik planında ise kadınların güçlendirilmesinin hedeflendiği ancak bunun için uygulamaların detaylarına yer verilmediği saptanmaktadır (Fatih Belediyesi, 2010).

Hazırlanan bütçe kalemlerinden önemli olanlardan, sığınmaevi yapılmaması ve kadınlara yönelik farklı faaliyetleri kapsayan bütçe miktarının oldukça az ayrılmasının yanında göstermelik olarak, kent konseyi yapılanmasında mevcut kadın meclisinin kurulması ve çalışması için mali imkân tanındığı görülmektedir. Yapılan hazırlıklar daha çok tarihi yarımada ticaret, turizm ve kültür ağırlıklı olduğu kadınları mağduriyeti cinsiyet eşitsizliği ve kadın sığınmaevi gibi kalemlere yer verilmediği tespit edilmektedir.

5.3. Hukuki Çalışmalar

Kadın Sığınmaevleri Yapılmadığı Gereğiyle Fatih Belediye Başkanlığına Açılan Davaların Kronolojisi

(1)

- 08.05.2012 **Ek-1/1:**Fatih Kaymakamlığı İlçe Yazı İşleri Müdürlüğüne gereği için (İl Mahalli İdareler Müdürlüğüne Tarih 08.05.2025. Sayı: 11703. 2011 Denetim Raporu Ekli)
- 09.02.2012 **Ek-1/2:** 14.12.2011 tarihli 290/201.12 sayılı Valilik Müfettişlerinin araştırma raporu İçişleri Bakanlığına sunulmuş, Bakanlık 4483 Sayılı Kanun Gereği Belediye Başkanı ve diğer Belediye görevlileri hakkında Soruşturmayla Gerek Yok Kararı Verildi (Vali A. Vali Yrd. Derviş Ahmet SET)
- 10.12.2012 **Ek-1/3:** Yapılan Basın Açıklaması ile İçişleri Bakanlığı Müfettişlerine Fatih Belediye Başkanlığının Yaptığı Savunmanın Kamuoyuna Duyurulması
- 14.01.2013 **Ek-1/4:** İçişleri Bakanlığı Mahalli İdareler Genel Müdürlüğü Şikâyetlerin Ön İnceleme Yapılmasına Söz Konusu İddiaların İşleme Koyulmamasına Kararı Verdi (Bakan Muammer GÜLER İmzalı)

(2)

- 15.05.2015 **Ek-2/1:** İstanbul Mahalli İdareler Müdürlüğüne Şikâyet ve İhbar.
- 03.08.2015 **Ek-2/2:** Gereği İçin İstanbul Valiliği Fatih Kaymakamlığına Havale Edildi.
- 18/08/2015 **Ek-2/3:** Fatih Kaymakamlığı İşleme Koymayarak Ret Kararı Verdi.
- 29/09/2015 **Ek-2/4:** Ret İşlemi, İçişleri Bakanlığı Mülkiye Teftiş Kuruluna Şikâyet Edildi.
- 09/10/2015 **Ek-2/5:** İçişleri Bakanlığı Mülkiye Teftiş Kurulu Başkanlığının 15731 Sayılı Yazısına İstinaden 29.09.2015 tarih 34774 sayılı Yazımız Gereği Kadın Sığınmaevleri Açılmamasına Dayalı Suç Duyuru İçin İstanbul Valiliğine Gönderdi.
- 04.11.2015 **Ek-2/6:** İstanbul Valiliği Fatih Kaymakamlığına Havale Etti
- 16/12/2015 **Ek-2/7:** Fatih Kaymakamlığı Şikâyetleri İşleme Koymak İçin Uygun Personeli Olmadığından İl Mahalli İdarelere Gönderdi. Ayrıca Soruşturmayı Ret Etmesine Gerekçe Olarak Kusuru Bulunan Personeli Hakkında Soruşturma Açtığını Bildirdi.
- 22.03.2016 **Ek-2/8:** İçişleri Bakanlığı Mahalli İdareler Genel Müdürlüğü Şikâyetlerin Ön İnceleme Yapıldığını ve İşleme Koyulmamasına Kararı Verdi (Bakan Efkan ALA İmzalı)
- 27.10.2016 **Ek-2/9:** İçişleri Bakanlığının Kararı Danıştay 1. Daire Başkanlığı'na İtiraz Edildi.
- 25.11.2016 **Ek-2/10** Sayıştay Başkanlığına Verilen Dilekçe.
- 21.12.2016 **Ek-2/11:** İçişleri Bakanlığı Mülkiye Teftiş Kurulu Başkanlığına İşleme Koyulmama Kararı Veren Mülkiye Müfettişi Şikâyet Edildi.
- 08.12.2016 **Ek-2/12:** Sayıştay Başkanlığına Gönderilen Dilekçeye verilen cevap
- 16.12.2016 **Ek-2/13:** Sayıştay Başkanlığının Bilgi Edinme Sorusuna Verdiği Cevap
- 19.12.2016 **Ek-2/14:** Sayıştay Başkanlığına Verilen Dilekçe
- 28.12.2016 **Ek-2/15:** Bakan Adına Mülkiye Teftiş Kurulu Başkanının Mahalli İdareler Genel Müdürlüğüne Gereği İçin Yazısı
- 09.03.2017 **Ek-2/16:** Danıştay 1. Daire İtirazı Kabul Ederek Ön İnceleme Kararı Verdi.
- 08.09.2017 **Ek-2/17:** Bölge İdare Mahkemesine İtiraz.
- 12.12.2017 **Ek-2/18:** Danıştay İdari Dava Dairesi Başkanlığına İtiraz Edildi.
- 15.02.2018 **Ek-2/19:** Ön İnceleme Yapan İçişleri Bakanlığı Mülkiye Müfettişi Zimmet Tespit Ederek İşlem Yaptı. Ancak Şikâyet Edilen Kadın Sığınmaevi Açılmamakta İsrar Edilmesi Konusu Hakkında Teftiş Kurulu Başkanlığının Raporuna Dayanarak İçişleri Bakanlığı "Soruşturma İzni Verilmemesine" Kararı Verdi. (Bakan Süleyman SOYLU İmzalı)

6. SONUÇ VE ÖNERİLER

Toplumsal cinsiyet eşitliği, ulusal düzeyde alınan yasal düzenlemelerle şekillense de yerel politikaların kadınların günlük yaşamında doğrudan ve somut etkileri vardır. Belediyeler, sundukları hizmetlerin genişliği itibarıyla bireylerin hayatlarının her aşamasına dokunabilir ve bu nedenle, aldıkları kararlarla toplumsal yapıyı şekillendirici bir rol oynamaktadırlar.

Ancak, bu roller eşitlik temelinde ve kapsayıcı bir anlayışla tasarlanmadığında, ne yazık ki yalnızca belirli bir kesime hitap eder hale gelmektedir. Özellikle kadınların ve marjinalleştirilmiş grupların ihtiyaçlarına duyarsız yaklaşımlar, bu grupların kamusal hizmetlerden eşit şekilde yararlanmasını sınırlandırmaktadır. Dolayısıyla:

- Belediyeler, her türlü politika ve hizmeti toplumsal cinsiyet eşitliği perspektifiyle değerlendirmeli,
- Kaynakların dağılımında ve hizmetlere erişimde kapsayıcılığı artırmak için yerel ihtiyaçları doğru şekilde analiz etmelidir.

Bu bağlamda belediyelerin bu eşitlikçi ve kapsayıcı rolünü güçlendirmek adına sistematik değişiklikler veya yenilikçi politikalar geliştirilmelidir. Şiddete uğrayan kadınların ve toplumun bu konu ile yapması gereken mücadele için gereken; kadına şiddet uygulanması konusundaki toplumsal farkındalığı artırarak, şiddet eyleminin kaynağını tespiti ve engellenmesiyle, kadın konukevlerine mahkûm olmayacak uygun bir toplumsal düzenin altyapısını oluşturmak gerekmektedir.

Bu yapı içinde kadına şiddetle mücadelede alternatif olacak önlemler yoğun bir şekilde denenmelidir. Bu yapılardan sadece birisi de kadın konukevleridir. Konukevlerinin amaçladığı hedeflerin başında eşleri ya da beraber yaşadıkları partnerlerini uyguladıkları şiddetle karşı karşıya olan kadınlara, şiddetten uzaklaşmasının ortamını hazırlayarak güven içinde hissedeceği mekânları temin etmek olarak tanımlanmaktadır.

Kadın konukevlerine ihtiyaç duyulması aynı zamanda ilgili yasanın amir hükmü nedeniyle zorunlu tutulmasına rağmen yasa gereğini yerine getirmeyen ya da

getirmek için girişimde bulunmayan belediyeleri bu görev ihmallerini meydana çıkaran bu çalışmada, aşamalı ve gerçekçi bazı önerilerde bulunma önemlidir.

Kadın sığınmaevlerinin kurulmasındaki amaçların temelinde; çaresizlik, yalnızlaştırılma, yalıtılmışlık ve şiddete maruz kalma konusunda yalnız kadın olma hissiyatı yaşayan ve kadının bu düşüncesiyle mücadele etme konusunda kadınlara destek olmak, ayaklarının üzerinde durabilme ve en önemlisi kadınların kendi özel hayatları ile ilgili özgürce karar alabilme imkânlarını yeniden kazanmaları için kuvvetlendirilmesine destek olması bulunmaktadır.

Kadın sığınmaevleri, eşinden ve birlikte yaşadığı kişiden şiddet gören kadınların kalabilecekleri, devlet tarafından korunan mekânlardır. Kadın sığınmaevleri şiddete maruz kalan ve emniyetli bir alanda ikamet etmeye muhtaç olan kadınlara bu amaçla yardımcı olan onların barınma ve iâşe ihtiyaçlarını karşılamak üzere sosyal alanda faaliyet gösteren kuruluşlardır.

Eşinden veya birlikte olduğu kişiden şiddet gören kadın, ikamet ettiği ildeki İl Sosyal Hizmetler Müdürlüğüne şahsen başvuru yaparak sığınma başvurusunda bulunabilir. Ancak 16 milyonluk İstanbul şehrinde kadının belediyelerde sığınacak yeri yok denecek kadar az sayıdadır.

Türkiye’de 1980’den itibaren uygulanan “Dayağa Karşı Kadın Dayanışması Kampanyası’ndan” ardından kadın danışma merkezleri ve kadın sığınmaevlerinin oluşturulması hızla hayata geçirilmeye başlanmıştır. Ülkemizde ilk Kadın sığınmaevinin 1990’da Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu, Bakırköy Belediyesi ile Şişli Belediyesi bünyesinde açıldığı görülmektedir.

1995 yılında Kadın Sığınmaevi açan Mor Çatı 'da şiddete maruz kalan kadınlara psikolojik, hukuki, meslek edindirme gibi konularda destek verilmektedir. Kadına yönelik şiddetle mücadele yapılması sürecinde kadın sığınmaevlerinin yaygınlaştırılması çok önemli bir güvencedir. Avrupa Birliğinin öngördüğü ölçütlere göre nüfusu 7.500’ü geçen tüm yaşam alanlarında sığınmaevi açılması önerilmektedir.

Toplumumuzda farkındalık yaratılarak gerekli ihtiyacı karşılayacak kadar kadın sığınmaevlerinin açılmasının sağlanması için kamuoyu oluşturulması çok önemlidir. Erkek şiddetine karşı gerçekleştirilen, devlet müdahalelerinin azlığına yönelik tepkilerin arttığını ve son dönemde bunların başlıca politik olgular haline geldiği görülmektedir. Üstelik nadiren parti politikası haline gelmelerine rağmen

devletin erkek şiddetine daha fazla müdahalesi olarak ortaya çıkan küçük bir yönelim değişikliği olduğu gözlenmektedir.

Feminist sosyal hizmet uygulamaları, bireylerin toplumsal cinsiyet eşitliği temelinde desteklenmesini sağlayan oldukça önemli bir yaklaşımdır. Türkiye'de Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler İl Müdürlükleri, ŞÖNİM, Kadın Sığınmaevleri, Kadın Danışma Merkezleri, Göç İdaresi Genel Müdürlüğü ve sivil toplum kuruluşları gibi farklı kurumlar üzerinden bu uygulamaların gerçekleştirilmesi, kadın, erkek ve çocukların yaşamlarında olumlu etkiler yaratmaktadır.

Bu uygulamaların, sosyal hizmet uzmanlarının bilgi ve becerileriyle doğru bir çerçevede yürütülmesi, feminist sosyal hizmet anlayışının etkinliği açısından kritik bir öneme sahiptir. Ayrıca, bu uygulamaların akademik çalışmalara dönüştürülmesi, teorik bilgi ve pratik uygulamalar arasında bir köprü kurarak feminist sosyal hizmetin gelişimine katkı sağlamaktadır.

Son 150 yıl içinde cinsiyet eşitliğine yönelik devlet politikalarında çok önemli değişiklikler yaşanmakla birlikte ciddi sınırlılıkların da söz konusu olduğunu söyleyebiliriz. Devletin kapitalist ve ırkçı olmasının yanı sıra hala patriyarkal yapısı devam etmektedir. Kimi alanlarda farklı oranla daha fazla değişime tanıklık edilmektedir. Günümüzde baskıya ve şiddete maruz kalmış kadınların çocukları mevcut ise birlikte kadın sığınmaevlerinde barınmaları sosyal devleti anlayışının bir hizmeti olarak kabul edilebilmektedir.

Türkiye'de 1982 Anayasası ve ilgili yasal düzenlemeler, pozitif ayrımcılıkla kadınların sosyal haklarına ve ayrıcalıklarına Devlet güvencesi vermektedir. Türkiye'de kadın sığınmaevleri başta Ankara, İstanbul ve İzmir gibi büyükşehir belediyeleri tarafından kurulmuşlardır. Bahsi geçen durum nihai olarak yapılan revizyonlarla belediyelerin kadın sığınmaevi açmama nedenleri yönetmelik ve sorumlulukların durumu nedeniyle daha ağırlaştırılmıştır. 5393 sayılı Kanun'un ilgili maddesinin yeniden irdelenerek belediyelerin kadın sığınmaevi açarak işletmeleri doğrultusunda belediyenin sorumluluk bölgesindeki nüfus ve diğer ölçütlerin basitleştirilmesinde fayda olacaktır. Kadınların ekonomik sıkıntıların giderilmesi ülkemizde %70 gibi çok yüksek bir orandadır ve bu şiddet kısmi şiddet olarak da tanımlanmaktadır.

Kadın konukevlerine sığınan kadınların bir takım ekonomik sıkıntıları giderilmesi bile bunun önemli bir bölümünün ekonomik sıkıntı ile katılanların bu problemleri kısmı olarak çözümlenmesine rağmen genelde bu sıkıntılar kalıcı olmaktadır. Tüm bu sıkıntıların ortadan kaldırılması için ilk öğretimden başlamak kaydı ile eğitim bünyesine alınarak ders müfredatına dahil edilerek şiddet eylemlerinin en gerçek önleyici tedbirini hayata geçirilmesi önemlidir.

Aileyi ve bireyi güçlendirmek için toplumsal duyarlılığın yanında toplumsal bilinci de arttırmak gerektiğinden eğitim kurumlarının tüm birimlerinde ve aşamasında toplumsal hafıza diri tutulmalıdır. Kadın haklarında mağduriyet yaşanmaması için bu konuya dair toplumun duyarlılık kazanmasının sağlanması ve sürekli sıcak tutularak gündem oluşması için sivil toplum kuruluşları ile birlikte etkinlik düzenlemeleri yapılmalıdır (Küçükali, 2016).

Sonuç olarak kadın sığınmaevlerinin en önemli sorunları maddi sorunlar ve güvenliğin sağlanması olarak bilinmekte bu sorunlar kadın sığınmaevi sayısının az olmasının en önemli sebepleridir. Bu sorunlardan dolayı mevcut sığınmaevleri kapasitesinin üstünde kişilere hizmet vermekte bu da hizmet kalitesini düşürmektedir.

Birçok sığınmaevi finansman sorununu yerel yönetimler, gönüllü bağışçıları ve kurumsal firmaların sponsorluğu ile çözmeye çalışmakta ancak yeterli olmamaktadır. Kadın sığınmaevlerinin güvenliğinin sağlanmasını gerekçe göstererek birçok belediye kadın sığınmaevi açma konusunda tereddüt yaşamaktadır. Özellikle yerel yönetimlerin kadın sığınmaevi açmada yaşadıkları en önemli sorun güvenli bir ev bulmak ve bu evin güvenliğini sağlayabilmektir.

Kadın sığınmaevleri açmaktan ziyade şiddetin azaltılması için çalışılmalı ve kadın sığınmaevine olan ihtiyacın azalması bu yolla sağlanmalıdır. Bunun için ise gerekirse TBMM de bir araştırma komisyonu kurulmalı ve şiddet mağdurları ve eylemi gerçekleştiren taraflarla görüşülerek şiddetin asıl sebepleri bulunmalı ve bu nedenlerin çözümü için toplumun tam katılımı ile çalışılmalıdır. En önemlisi ise görsel basın aracılığı ile şiddetin özendirilmemesi, Türk kültürüne uymayan yayınların yapılmasına izin verilmemesi, bu yayınların hoşgörü içerikli yapılması insanların bilinçaltına daha iyi yerleşmesini sağlayacaktır. Bu en önemli iki sorundan dolayı kadın sığınmaevi sayısının az olması var olan evlerde birçok olumsuzluklara neden olmaktadır.

Bu durum, şehir plancılarının rollerinin sığınmaevleri ve konukevlerinin oluşturulmasında yeterince değerlendirilmediğini açıkça göstermektedir. Şehir plancılarının sürecin dışında bırakılması, mekânsal planlama bakış açısının reddi anlamına gelirken, aynı zamanda bu birimlerin gizliliğini sağlama çabalarıyla çelişen bir görünürlük yaratmaktadır. Sığınmaevleri gibi hassas birimler, kent içinde konumlandırılırken gizlilik ve güvenlik gibi mekânsal planlama ilkelerine ihtiyaç duymakta, şehir plancılarının dahil edilmemesi, bu ilkelerin göz ardı edilmesine neden olmaktadır.

İmar düzeninden sorumlu kamu idaresi tarafından yapılan bu reddetme, sığınmacıların kentle olan etkileşimlerini daha sürdürülebilir ve gizlilik odaklı hale getirebilecek çözümleri engellemekte, planlama eksikliği, sığınmaevlerinin gizlilik ve koruma ihtiyacına aykırı şekilde daha açık hale gelmesine neden olabilmektedir. Bu hem mekânsal anlamda hem de toplumsal algılar düzeyinde olumsuz sonuçlar doğurabilir. Bu tür sorunlar, şehir plancılarının karar mekanizmalarına dahil edilmesinin önemini bir kez daha ortaya koymakta, farklı disiplinlerin birlikte çalışması hem güvenlik hem de kapsayıcılık açısından daha etkili ve sürdürülebilir çözümler üretebilmektedir (Eren ve Tarıkçi, 2022).

Gelecek araştırmacılara öneriler;

Hukuksal yaptırımlar, toplumun şiddet konusunda genel zihniyetini değiştirici okullardaki eğitim programlarının değiştirilmesi, medya ve internet üzerinde kadına yönelik cinsel obje ve şiddet içerikli aktivitelerin takip edilip engellenmesine yönelik çalışmaları desteklemelidir. Toplumsal şiddetin ve kadına yönelik istismarın önlenmesinde hukuksal yaptırımların güçlü bir zeminde oluşturulması kritik bir rol oynuyor. Eğitim programlarının toplumsal cinsiyet eşitliği perspektifiyle güncellenmesi, medya ve internet üzerindeki olumsuz içeriklerin denetimi ve bu faaliyetlerin etkin şekilde engellenmesi, yalnızca bireysel değil, toplumsal iyileşme adına önemli adımlar olarak görülmektedir.

Hukuksal boşluklar ve yetersiz koruma mekanizmaları, bireylerin daha büyük risk gruplarına sürüklenmesine yol açabilir; bu durum hem bireysel hem de toplumsal olarak daha karmaşık sorunlar yaratır. Uyuşturucu çeteleri, insan ticareti gibi organizasyonların kurumsallaşması ise daha ciddi sonuçlara yol açabilir. Bu

kapsamda, güçlü hukuki adımların yanı sıra, geniş tabanlı toplumsal destek ve bilinçlendirme kampanyaları, kalıcı çözüm yolları için kritik öneme sahip olmaktadır.

Feminizmin doğru anlaşılması için eğitim ve farkındalık çalışmalarının erken yaşlardan itibaren başlatılması fikri son derece yerindedir. Küçük yaşlardan itibaren, bireylerin toplumsal cinsiyet eşitliğini ve feminizmin temel prensiplerini öğrenmesi, ön yargıların ve yanlış algıların kırılmasında güçlü bir rol oynayabilir. Bu, yalnızca kadınlar için değil, erkekler için de dönüştürücü bir etkisi olan bir süreç olabilmektedir.

Eğitim programlarının içine feminizm ve eşitlik odaklı içeriklerin entegre edilmesi, ayrıca bu konuda çeşitli farkındalık projelerinin düzenlenmesi, toplumda bu kavramların daha geniş ve doğru bir şekilde anlaşılmasını sağlayacaktır. Bu faaliyetlerin uygulanmasında yerel yönetimlerin veya sivil toplum kuruluşlarının özel bir rol üstlenmesi gerekmektedir. Sosyal hizmet akademisyenlerinin bölüm müfredatlarında feminist sosyal hizmete daha fazla yer vermesi, bu alanda bilinçlenmeyi artırma açısından önemli bir adım olacaktır. Feminist sosyal hizmetin teori ve uygulama arasında bir köprü kurabilmesi için akademisyenlerin alan yazında daha fazla çalışma üretmesi hem öğrenciler hem de profesyoneller için değerli kaynaklar sunabilmektedir.

Bu tür içeriklerin eğitim süreçlerine entegre edilmesi, sosyal hizmet uzmanlarının toplumsal cinsiyet eşitliği perspektifiyle daha bilinçli bir şekilde hareket etmelerini sağlayabilir. Aynı zamanda akademik çalışmaların, feminist sosyal hizmet uygulamalarının pratikteki etkisini ölçmek ve iyileştirmek için bir dayanak noktası oluşturması da hayati önem taşımaktadır. Bu bağlamda, sosyal hizmet alanında feminist yaklaşımların yaygınlaşması için üniversiteler ve akademisyenler dışında STK'lar Üniversiteler, Sendikalar ve Meslek Odalarının yanında Kamu Kurumları etkin rol alabilir. Ayrıca bu sürecin başarıya ulaşması için yenilikçi eğitim veya araştırma yöntemleri kullanılabilir.

KAYNAKÇA

- Acar**, F. ve Ertürk, Y. (2011). Kadınların İnsan Hakları; Uluslararası Standartlar, Kazanımlar, Sorunlar, Birkaç Arpa Boyu, 21. Yüzyıla Girerken Türkiye’de Feminist Çalışmalar, Cilt 1, (Ed: Serpil Sancar), *Koç Üniversitesi Yayınları*, İstanbul.
- Acar-Savran**, Gülnur. (2004), *Beden Emek Tarih, Diyalektik Bir Feminizm İçin*, İstanbul: Kanat Yayınları.
- AGO**, (2017) Adli görüşme odası yönetmeliği. ss.18, 35 Alındığı tarih: 21.02.2025, adres: https://magdur.adalet.gov.tr/Resimler/SayfaDokuman/2112020112403_ago-hukuk.pdf
- Aile** chgm, (2019). Alındığı tarih: 21.02.2025, adres: <https://www.aile.gov.tr/chgm/uygulamalar/cocuklar-guvende/>
- Aile** ve Sosyal Politikalar Bakanlığı (2013). *Kadına yönelik şiddetle mücadele el kitabı*. Ankara: ASPB.
- Akçabay**, F. C. (2021). *Üniversitelerde Cinsel Şiddetle Mücadele Deneyimi: Cinsel Şiddetle Mücadelede Üniversite ve STK İşbirliğinin Güçlendirilmesi Projesi Raporu*. İstanbul: Aramızda Toplumsal Cinsiyet Araştırmaları Derneği Yayınları. Alındığı tarih: 01.02.2025, adres: <https://dSPACE.ceid.org.tr/handle/1/2513>
- Akdeniz**, Hilal. (2012). *Kadına Yönelik Şiddetle Mücadelede Hukuki Düzenlemelerin Yeterliliği ve Etkililiği*. İnsan Hakları Standartlarının Etkili Uygulanması Bağlamında Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele Bildiriler Kitabı. İstanbul.
- Akkaş**, İ., Uyanık, Z. (2016). Kadına Yönelik Şiddet. *Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*.
- Aktaş**, G. (2013). Feminist Söylemler Bağlamında Kadın Kimliği: Erkek Egemen Bir Toplumda Kadın Olmak. *Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, 30(1), 53-72.
- Alican Şen**, A. (2018). Türkiye’de Kadına Yönelik Şiddetle Mücadelede Kurumlar Arası ve Süreci ve 6284 Sayılı Yasanın Uygulanabilirliği. *Motif Akademi Halkbilimi Dergisi*, 11(22), 141-161. Alındığı tarih: 21.02.2025, adres: <https://doi.org/10.12981/motif.452>
- Altınbaş**, Deniz .(2006). Feminist Tartışmalarda Liberal Feminizm, *İstanbul Üniversitesi Kadın Araştırmaları Dergisi*, s. 9 Alındığı tarih: 21.032.2025, adres: <https://dergipark.org.tr/pub/iukad/issue/728/7858> : 21-51
- Altun**, D. (2019). Sürdürülebilir Kalkınma Yaklaşımı ile Belediyelerde Toplumsal Cinsiyete Duyarlı Politikalar Geliştirilmesi. TESEV Sürdürülebilirlik Tartışmaları. Alındığı tarih: 01.02.2025, adres: https://www.tesev.org.tr/wp-content/uploads/rapor_Alındığı%20tarih:%2001.02.2025,%20adres:%20Surd

[urulebilir.%20Kalkinma.%20Yaklasimi.ile_.Belediyelerde.Toplumsal.Cinsiyete.Duyarli-.Politikalar.Gelistirilmesi.Derya_.Altun_.pdf](#)

Altun, M. (2019). *365 Gün Atatürk Takvimi*, Kurumsal Yayınlar.

Ankara Üniversitesi CTS. (2024). Cinsel Tacize ve Cinsel Saldırıya Karşı Destek Birimi (CTS), Ankara Üniversitesi KASAUM bünyesinde. Alındığı tarih: 01.02.2025, adres: <https://cts.ankara.edu.tr/cts-hakkinda/>

APKY. (2024). Avrupa Parlamentosu ve Konseyi Yönetmeliği. 2024/1385 Sayılı Kadınlara Yönelik Şiddet ve Ev içi Şiddet Hakkında Yönetmeliği

ASHB. (2024). Ailenin Korunması ve Güçlendirilmesi Vizyon Belgesi ve Eylem Planı (2024-2028). T.C. Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı. Alındığı tarih: 21.02.2025, adres: <https://dspace.ceid.org.tr/handle/1/2451>

ASPB. (2013). Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı 2013 Faaliyet Raporu. S.7

Aşkın, E. Ö. (2017) Sığınmaevlerinin Aile İçi Şiddetle Mücadelede Kadını Güçlendirme Etkisi: Sığınmaevinde Kalan Kadınlar Üzerine Bir Araştırma Makale Sosyal Bilimler Metinleri, *2017 Temmuz ICOMEP Özel Sayısı* Gaziosmanpaşa Üniversitesi, Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Bölümü.

Avrupa Komisyonu. (2014). Türkiye Yılı İlerleme Raporu 2014. s.55 Alındığı tarih: 01.02.2025, adres: https://www.ab.gov.tr/files/ilerlemeRaporlariTR/2014_ilerleme_raporu_tr.pdf

Bakırcı, K. (2015). İstanbul Sözleşmesi. *Ankara Barosu Dergisi*, sy. 4. 07. 2015: 133-204.

Baytok, C. (2021). Üniversitelerde Cinsel Tacizi Önleme: Boğaziçi CİTÖK Deneyimi. Aramızda Toplumsal Cinsiyet Araştırmaları Derneği. Alındığı tarih: 01.03.2025, adres: <https://dspace.ceid.org.tr/handle/1/2514>

Belediye Eşitlik Birimleri Mevcut Durum Analizi. (2021). Alındığı tarih: 21.02.2025, adres: <https://ceidizler.ceid.org.tr/Belediye-Esitlik-Birimleri-Mevcut-Durum-Analizi-i226>

BİANET. Erkek Şiddeti Çetelesi. (2024). Erkek Şiddeti Çetelesi. Alındığı tarih: 12.02.2025, adres: <https://bianet.org/proje/erkek-siddeti-cetelesi-285345>.

Bilican-Gökkaya, V. (2011). Türkiye'de Kadına Yönelik Ekonomik Şiddet. *Cumhuriyet Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 12 (2), 101-112.

Bilican-Gökkaya, V. (2018). *Kadına Yönelik Şiddetin Diğer Bir Boyutu: Flört Şiddeti* (Toplumsal Cinsiyet Bağlamında) A. Solak (Ed.), Şiddet ve Sosyal Travmalar, içinde (ss.. 400-416). Ankara: Hegem Yayınları.

Birleşmiş Milletler CEDAW Komitesi, (2017). “Kadınlara Yönelik Toplumsal Cinsiyete Dayalı Şiddete İlişkin 35 sayılı Genel Tavsiye”, 14/07/2017, Alındığı tarih: 10.02.2025, adres: <http://kadinininsanhaklari.org/wp-content/uploads/2018/08/CEDAW-General-Recommendation-35-%C3%A7eviri-Nazan-Moro%C4%9Flu.pdf>

BM KSK 65. (2021). Women’s full and effective participation and decision-making in public life, as well as the elimination of violence, for achieving gender equality and the empowerment of all women and girls. Alındığı tarih:

01.02.2025, adres: <https://documents.un.org/doc/undoc/gen/n21/079/07/pdf/n2107907.pdf?token=LB2BulxoxEtU0L2dMV&fe=true>

BM KSK 66. (2022). Achieving gender equality and the empowerment of all women and girls in the context of climate change, environmental and disaster risk reduction policies and programs". Alındığı tarih: 01.02.2025, adres: <https://documents.un.org/doc/undoc/ltid/n22/303/59/pdf/n2230359.pdf?token=yHUXeEdPtokiojvSsj&fe=true>

BM KSK 67. (2023). Innovation and technological change, and education in the digital age for achieving gender equality and the empowerment of all women and girls. Alındığı tarih: 01.02.2025, adres: <https://documents.un.org/doc/undoc/ltid/n23/081/71/pdf/n2308171.pdf?token=VcqWV83dx6wy3uFmq&fe=true>

BTİK. (2024). İhbar Alındığı tarih: 01.02.2025, adres: <https://www.ihbarweb.org.tr/hakkimizda.html>

Bulut, N. (2020). İstanbul Sözleşmesi Tartışmaları Şiddete Teşvik Ediyor. Alındığı tarih: 11.02.2025, adres: <https://www.gazeteduvar.com.tr/kadin/2020/08/28/istanbul-sozlesmesi-tartismalari-siddetetesvik-ediyor>

Caniklioğlu Kırbaş, S. (2015). Kadına Yönelik Şiddetin ve Ev İçi Şiddetin Önlenmesine Dair Ulusal ve Uluslararası Mevzuat (İstanbul sözleşmesi ve 6284 Sayılı Kanun) *Ankara Barosu Dergisi*, 74,3,355-378.

CEMR, (2021). Alındığı tarih: 01.02.2025, adres: https://www.tbb.gov.tr/Tr/icerik/cemr-avrupa-yerel-yasamda-kadin-erkek-esitligi-sarti_304

CEMR, (2025). Alındığı tarih: 01.03.2025, adres: https://www.tbb.gov.tr/Tr/icerik/avrupa-belediyeler-ve-bolgeler-konseyi-cemr_86

Cesur, F. (2017). *Feminist Teoriler ve Türkiye'deki İzdüşümleri*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Isparta.

CoE (2022). The digital dimension of violence against women as addressed by the seven mechanisms of the EDVAW Platform: Thematic paper of the Platform of independent expert mechanisms on discrimination and violence against women. Council of Europe. Alındığı tarih: 21.02.2025, adres: <https://dspace.ceid.org.tr/handle/1/2525>

Çakmak, Z., Çelik, Ö., Uçar, R.C., Budak, S., Hatipoğlu, S., Yıldız, D., Budak, İ. (2022). Enerji Sektöründe Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Raporu. (Alman İş birliği, GİZ ve TWRE tarafından desteklenmiştir.) Alındığı tarih: 01.02.2025, adres: <https://dspace.ceid.org.tr/handle/1/2061>

Çamurcu, M. H. (2021). İstanbul Sözleşmesi: Türkiye'de İç Hukuka Etkisi ve Toplumun Tepkisi. *Ankara Barosu Dergisi*, 79(4), 63-106.

Çocuk ve Kadına Yönelik Şiddet Hareketleri ile Töre ve Namus Cinayetlerinin Önlenmesi için Alınacak Tedbirler konulu 2006/17 sayılı Başbakanlık Genelgesi. (2006). Alındığı tarih: 01.02.2025, adres: <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2006/07/20060704-12.htm>

DeBeauvoir, S. (2010). *KADIN "İkinci Cins" III*. (Çev. Bertan Onaran). İstanbul: Payel Yayınları.

- Delphy, C.** (1992). *Baş Düşman*, Kadının Emeği içinde. Der. Savran ve Tura. İstanbul: Kardelen. 71-91.
- Demirgöz Bal, M.** (2014). Toplumsal Cinsiyet Eşitsizliğine Genel Bir Bakış. *Kadın Sağlığı Hemşireliği Dergisi* (KASHED), 1(1):15-28.
- Direk, Z.** (2018). *Cinsel farkın inşası: Felsefi bir problem olarak cinsiyet*. İstanbul: Metis.
- Dişçigil, A. G.** (2003). *Aile İçi Şiddet Gören Kadınlarda Psikiyatrik Bozukluklar: Bir Psikiyatri Polikliniği Örnelemi*. (Yayınlanmamış Uzmanlık Tezi), İstanbul Üniversitesi, İstanbul Tıp Fakültesi İstanbul.
- Diyanet,** (2022). Şiddetin her türlüyle mücadele etmeliyiz. Alındığı tarih: 11.02.2025, adres: <https://www.diyanet.gov.tr/tr-tr/Kurumsal/Detay/33106>
- Doğan R,** (2014). Kadına Yönelik Şiddetin Bir Türü Olarak Israrlı Takip (Stalking) Kavramı ve Suçu' (2014/2) *Ankara Barosu Dergisi* 135-154
- Dolunay, Ş., Yıldız, S.** (2013). *Kadına Yönelik Şiddet Algısı-Kadın ve Erkek Bakış Açılılarıyla*. Mutlu Çocuklar Derneği Yayınları, Ankara.
- Donovan, J.** (2009). *Feminist Teori: Amerikan Feminizminin Entelektüel Gelenekleri*. (Çev. A. Bora). İstanbul: İletişim Yayınları.
- Donovan, J.** (2015). *Feminist Teori*. (Çev. A. Bora, M. Ağduk Gevrek ve F. Sayılan), İstanbul: İletişim Yayınları.
- Dumanoglu, S. Ceylan., Yetişgin, M.** (2019). Taşrada Darülmualimatların Açılışı ve Tarihsel Gelişimi", *Turkish History Educational Journal*, C. 8, S. 1, s. 181. Alındığı tarih: 10.02.2025, adres: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/2479910>
- Dunn, S.** (2020). Technology-Facilitated Gender-Based Violence: An Overview. Supporting a Safer Internet Paper No.1. Centre for International Governance Innovation. Alındığı tarih: 01.02.2025, adres: <https://dspace.ceid.org.tr/handle/1/2523>
- Duran, D. Şahin ve Temür, Y.** (2018). Türk Yerel Yönetimlerinde Cinsiyete Duyarlı Bütçeleme Yaklaşımları: Büyükşehir Belediyelerinin Bütçeleri Üzerinde Bir İnceleme. *MANAS Sosyal Araştırmalar Dergisi* 7, sy. 1 (Ocak 2018): 353-80.
- Dursun, S. ve Özdemir, E.** (2024). Türkiye’de İş Yerinde Kadına Yönelik Şiddetin Yaygınlığı ve Etkisi: Kesit Bir Anket Çalışması. *KADEM Kadın Araştırmaları Dergisi*, 10 (1), 305-332.
- Dünyada ve Türkiye Kadın Hareketi Feminist Kuramlar.** (2024). Yeryüzü Kalkınma Kooperatifi. Alındığı tarih: 11.02.2025, adres: <https://yeryuzukalkinma-koop.org/faaliyetlerimiz.php>
- Ecevit, Y.** (2013). Emek. Feminist Teoride Açılımlar. Toplumsal Cinsiyet Çalışmaları. *Y.C. Anadolu Üniversitesi Yayını* No:2312, s.36.
- Erdinç, B.** (2017). Kadın-Erkek Eşitliği ve Yerel Yönetimler, Alındığı tarih: 14.02.2025, adres: <http://tbbdergisi.barobirlik.org.tr/m2017-2017-1718>
- Eren, Ş. G., Tarıkçı, S.** (2022). Kadın Sığınmaevleri ve Konukevleri Mevzuatının Kentsel Planlama Bağlamında Değerlendirmesi. *Mimarlık ve Yaşam Dergisi*

Alındığı tarih: 11.02.2025, adres: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/2292113>

- Erez, E.** ve B. Shayna (2003), “Immigration, Domestic Violence, and the Military The Case of Military Brides”, *Violence Against Women*, Vol. 9: 1093. (“Göç, Aile İçi Şiddet ve Askerlik Asker Gelinler Örneği”, *Kadına Yönelik Şiddet*, Cilt 9: 1093.)
- Erez, E.**, Ammar, N., Orloff, L. E., Pendelton, G., & Marin, L. (2003). *Göçmen kadınlara yönelik şiddet ve sistemik tepkiler: Keşifsel bir çalışma*. Washington, DC: ABD Adalet Bakanlığı, Ulusal Adalet Enstitüsü.
- Fatih**, Belediyesi Faaliyet Raporu (2015,2016,2017, 2018, 2019, 2020) Alındığı tarih: 10.01.2025. Adres: <https://www.fatih.bel.tr/tr/main/pages/faaliyet-raporu/19>
- Faz-III.** (2024) Kadınlara Yönelik Şiddet ve Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Haritalama ve İzleme Güncelleme Çalışması Alındığı tarih: 02.04.2025 adres: [https://www.icisleri.gov.tr/kurumlar/icisleri.gov.tr/IcSite/diab/Proje\(1\)/1-IPA-III-Rehberi-2023.pdf](https://www.icisleri.gov.tr/kurumlar/icisleri.gov.tr/IcSite/diab/Proje(1)/1-IPA-III-Rehberi-2023.pdf)
- FBSP**, (2024). Fatih, Belediyesi Stratejik Plan (2010-2014 ve 2015-2019, 2020-2024) Alındığı tarih: 12.02.2025. Adres: <https://www.fatih.bel.tr/tr/main/pages/stratejik-plan/17>
- genclgbti**, (2023). Cinsel Taciz Ve Şiddetle Mücadele Politika Metni. Alındığı tarih: 02.04.2025 adres: <https://genclgbti.org/cinsel-taciz-ve-siddetle-mucadele-politika-metni/>
- Göle, N.** (1991). *Modern Mahrem: Medeniyet ve Örtünme*, İstanbul: Metis Yayınları.
- GREVIO.** (2021). GREVIO General Recommendation No. 1 on the digital dimension of violence against women adopted on 20 October 2021. Council of Europe. Alındığı tarih: 01.02.2025, adres: <https://dspace.ceid.org.tr/handle/1/2526>
- Güneş, F.** (2017). Feminist Kuramda Ataerki Tartışmaları Üzerine Eleştirel Bir İnceleme. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 27(2), 245-256.
- Hartmann, H.** (2012). “*Marksizmle Feminizmin Mutsuz Evliliği*”, Gülnur Acar-Savran ve Nesrin Tura Demiryontan (Derleyenler), Kadının Görünmeyen Emegi, 2.b., İstanbul: Yordam Kitap, ss. 157-198(içinde).
- Hooks, B.** (2021). *Değişme İsteği Erkekler, Erkeklik ve Sevgi*, (Çev. Zeynep Kutluata), Bgst Yayınları, 2. Baskı, İstanbul.
- IPA II Dönemi.** (2014). Proje Hazırlama ve Uygulama Rehberi. (2014-2020) Alındığı tarih: 14.03.2025, adres: <https://ipa.gov.tr/ipa-ii-2014-2020/>
- İBKHM.** (2023). *6284 Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun Uyarınca Alınan Tedbir Kararları Raporu*. İstanbul Barosu Kadın Hakları Merkezi. Alındığı tarih: 14.02.2025, adres: <https://dspace.ceid.org.tr/handle/1/2524>
- İçli, G.** (2018). Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Politikaları ve Küreselleşme. *Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 30, 133- 143.
- İlkkaracan, İ.** (2015). *Türkiye’de Kadın İstihdam Sorununa Farklı bir Yaklaşım. Geçmişten Günümüze Türkiye’de Kadın Emegi*, (Ed: A. Makal ve G. Toksöz), İmge, Ankara.

- İlkkaracan, P., Gülçür L.** (1996). Arın C. (der), *Sıcak Yuva Masalı, Aile İçi Şiddet ve Cinsel Taciz*. Metis Yayınları. İstanbul.
- İlter, N.** (2014). *Toplumsal Cinsiyet Gerilimleri Üzerinden Feminizmi Tartışmak* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Mardin Artuklu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Mardin.
- İnci, R.** (2020). Çalışan Kadınlarda Şiddet Algısı ve Bu Algıda Ekonomik Şiddetin Yeri. *Uluslararası Yönetim Akademisi Dergisi*, 3(1), 189-206. <https://doi.org/10.33712/mana.594761>
- İstanbul** Sözleşmesi. (2011). Alındığı tarih: 07.02.2025, adres: <https://istanbulsozlesmesi.org/sozlesmenin-tam-metni/> s.5
- İstanbul-İlçelerinin Nüfusları**, (2024). Alınma tarihi: 12/01/2025, adres: <https://www.nufusu.com/ilceleri/istanbul-ilceleri-nufusu>
- Kadın** Cinayetlerini Durduracağız Platformu. (2023). 2022 Yıllık Veri Raporu. Alındığı tarih: 08.02.2025 adres: <https://kadincinayetlerini-durduracagiz.net/veriler/3040/kadincinayetlerini-durduracagiz-platformu-2022-yillik-veri-raporu>
- Kadın** Konukevlerinin Açılması ve İşletilmesi hakkında Yönetmelik, (Resmî Gazete Tarihi: 05.01.2013 Resmî Gazete Sayısı: 28519), Alındığı tarih: 14.02.2025, adres : <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2013/01/20130105-5.htm>
- Kadının** Statüsü Genel Müdürlüğü Ankara, (2021). Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı Adına Yönelik Şiddetle Mücadele IV. Ulusal Eylem Planı 2021-2025.
- Kadir** Has Üniversitesi Kadın ve Aile Çalışmaları Uygulama ve Araştırma Merkezi. (2022). Türkiye’de Toplumsal Cinsiyet ve Kadın Algısı Araştırması Sunumu. Alındığı tarih: 01.03.2025, adres: <https://dspace.ceid.org.tr/handle/1/1996>.
- Kale, M. ve İmray, N.** (2016). Karl Marx ve Marksist Teori Açısından Eğitim ve Toplumsal Cinsiyet. *Çağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 13(1), Haziran.
- Kandiyoti, D.** (2007). *Cariyeler, Bacılara, Yurttaşlar* (2.bs). İstanbul: Metis Yayınları.
- Kaos** GL Derneği. (2022) Alındığı tarih: 21.02.2025, adres: <https://kaosglderneği.org/images/library/sss-2022-web.pdf>
- Karakuş - Umar, E.** (2020). Video Temelli Mülakatlarda Kadına Yönelik Şiddet. *Feminist Eleştiri- Fe Dergisi*, 12(2), 174-186.
- Karataş S., Şener Ü., Otoran N.** (2008). Kadın Sığınmaevi Kılavuzu, Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü, Ankara Millî Eğitim Bakanlığı İstatistikleri 2022-2023, Erişim Tarihi 19 Aralık 2024.
- Kaşıkırık, A.** (2021). Avrupa Yerel Yaşamda Kadın-Erkek Eşitsizliği Şartını İmzalayan Belediyelerin Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele Perspektifi. *Econder Uluslararası Akademik Dergisi*, 5(1), 81-101.
- Kaşıkırık, A.** (2023). Stratejik Planlarda Kadınlar: Büyükşehir Belediyelerinin 2020-2024 Stratejik Planlarında Toplumsal Cinsiyet Eşitliğinin İzini Sürmek. *Anadolu Strateji Dergisi*, 5(1), 125-159.

- Kaşıkkırık, A., İzci, İ. & Erimez, E. (2019).** *Belediyeler için Entegre ve Kapsayıcı Stratejik Plan Hazırlama Rehberi*, KA.DER ve Argüden Yönetişim Akademisi Vakfı.
- Kaypak, Kahraman Ş., M. (2016).** “Türkiye’de Kadının İnsan Hakları ve Anayasal Yansımaları”, *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 13 (33), 298- 315
- Kazete, (2018).** ŞÖNİM’lerde 73 bin, Sığınmaevlerinde 33 bin kadın, Adana Kadın Dayanışma Merkezi ve SığınmaEvi Derneği’nin (AKDAM) sığınmaevleri ve ŞÖNİM’lerle ilgili ayrıntılı sorularına Aile Bakanlığı’nda tek cümlelik yanıtlar verildi. Alındığı tarih: 06.01.2025, adres: <https://kazete.com.tr/haber/sonimler-de-73-bin-siginmaevlerinde-33-bin-kadin-56986>,
- KEFEK, (2022).** Alındığı tarih: 06.01.2025, adres: https://www5.tbmm.gov.tr/develop/owa/komisyon_tutanaklari.goruntule?pTutanakId=2929
- KEİG. (2015).** Belediyelerin Stratejik Planlarından Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Perspektifi. Alındığı tarih: 21.02.2025, adres: <http://www.keig.org/wp-content/uploads/2016/03/belediye-str.-plan-2015-WEB.pdf>.
- Kelleci, A. (2023).** Aile İçi Şiddet ve Şiddet Döngüsü: Bir Alanyazın Derlemesi. *Cumhuriyet Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 47(1), 87-97.
- Kemahlı, G. F. ve Sezer Şanlı, A. (2021)** Muhafazakâr ve Feminist İdeolojiler Bağlamında İstanbul Sözleşmesi Tartışmalarına Yönelik Bir Eleştirel Söylem Analizi, *Memleket Siyasi Yönetim*, 2021, C. 16, S. 35, ss. 125-188.
- KESK. (2023).** Alındığı tarih: 22.02.2025, adres: <https://kesk.org.tr/2023/11/16/5-kasim-kadina-yonelik-siddete-karsi-uluslararası-mucadele-ve-dayanisma-gunu-takvimini-acikladik/>
- Kirkpatrick, Jeanne J. 2009,** *Political Women* (New York: Basic Books). Alındığı tarih: 22.02.2025, adres: <https://www.perlego.com/book/663404/political-woman-the-big-little-life-of-jeane-kirkpatrick-pdf>
- Koç, H. (2013).** *Feminizmin Yeni Yüzyılı İçin Geriye Bir Bakış*, (Ed: Aynur Özügürlü), *21. Yüzyıl Feminizmine Doğru*, Notabene, Ankara.
- Konda, (2020).** İstanbul Sözleşmesi. Alındığı tarih: 22.02.2025, adres: <https://konda.com.tr/rapor/11/istanbul-sozlesmesi>.
- Koray, M. (2016).** Sosyo-ekonomik Hakların ve Toplumsal Cinsiyet Eşitliği İstemlerinin Liberalizmle Sınava. VIII. İnsan Hakları Sempozyumu Bildiriler, 61-83. Alındığı tarih: 27.12.2025, adres: <http://sosyalhaklar.net/2016/bildiriler/kitap2016.pdf#page=61>
- Kökalan Çımrın, F. (2018).** Sosyal Bilimlerin Değişen Yüzü ve Kadın Araştırmaları. *International Social Sciences Journal*, 4(26), 5620-5629.
- KSGM. (2018).** **Aile**, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü (“Kadının Güçlenmesi Strateji Belgesi ve Eylem Planı (2018-2023), Alındığı tarih: 22.02.2025, adres: <https://www.ailevecalisma.gov.tr/media/6315/kad%C4%B1n%C4%B1n>

[gue%C3%A7lenmesi-strajesi-belgesi-ve-eylem-plan%C4%B1-2018-2023.pdf](https://www.aile.gov.tr/ksgm/haberler/aile-ve-sosyal-hizmetler-bakanligi-kadin-konukevle-rini-yayginlastiriyor/)

- KSGM.** (2022). Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı Kadın Konukevlerini Yaygınlaştırıyor, Alındığı tarih: 01.04.2025, adres: <https://www.aile.gov.tr/ksgm/haberler/aile-ve-sosyal-hizmetler-bakanligi-kadin-konukevle-rini-yayginlastiriyor/>
- KSGM.** (2023). Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele 2023 Yılı Faaliyet. Alındığı tarih: 01.04.2025, adres: <https://www.aile.gov.tr/ksgm/duyurular/kadina-yonelik-siddetle-mucadele-2023-yili-faaliyet-plani/>
- Küçükali, A.** (2016). Atatürk Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Bölümü. *Süleyman Demirel Üniversitesi Vizyoner Dergisi*, Cilt:7, Sayı:14, ss.43-57 Alındığı tarih: 01.02.2025, adres: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/213826>
- KYŞM-UEP.** (2021). Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele IV. Ulusal Eylem Planı 2021-2025: 114. Alındığı tarih: 01.04.2025, adres: <https://aile.gov.tr/media/82082/kadina-yonelik-siddetle-mucadele-iv-ulusal-eylem-plani-2021-2025.pdf>
- KYŞM-UEP.** (2021). Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele IV. Ulusal Eylem Planı 2021-2025: 7. Alındığı tarih: 01.04.2025, adres: <https://aile.gov.tr/media/82082/kadina-yonelik-siddetle-mucadele-iv-ulusal-eylem-plani-2021-2025.pdf>
- KYŞM-UEP.** (2021). Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele IV. Ulusal Eylem Planı 2021-2025: 90. Alındığı tarih: 01.04.2025, adres: <https://aile.gov.tr/media/82082/kadina-yonelik-siddetle-mucadele-iv-ulusal-eylem-plani-2021-2025.pdf>
- Mahalli İdareler Genel Faaliyet Raporu** (2023). Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı Yerel Yönetimler Genel Müdürlüğü. Alındığı tarih: 01.02.2025, adres: https://webdosya.csb.gov.tr/db/yerelyonetimler/icerikler/2023_faaliyet_raporu_26072024-20240726161101.pdf
- Marx, K., Friedrich, E.** (2008). *Alman ideolojisi: Feuerbach*, Çev; Sevim Belli, 6. bs. Ankara: Sol Yayınları.
- Maviş, V.** (2021). Ceza Hukuku Boyutuyla Siber Zorbalık' 29 (3) *Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 2455-2500
- Maybek, Semahat D.** (2019). Yeni Bir Hayatın İlk Durağı: *Kadın Sığınmaevleri Sosyoloji Dergisi* Yıl: 2019 Sayı 40: 179-210 Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyoloji Anabilim Dalında Araştırma Makalesi.
- Mecek, M. & Atmaca, Y.** (2020). Yerel Yönetimlerin İdari Yapısına İlişkin Mevzuat Analizi. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 19(76), 2068-2087.
- Memur-Sen. (2020).** Kadınlar Komisyonu, *İki Değer Aile, Kadın İki Risk İstanbul Sözleşmesi, 6284 Sayılı Kanun*, Memur-Sen, Ankara,
- Mies, M.** (2012). *Ataerki ve Birikim*, 1.b., Ankara: Dipnot Yayınları.

- Milliken, E.** (2017). *Feminist Theory and Social Work Practice*. Francis J. Turner. (Ed.), *Social Work Treatment: Interlocking Theoretical Approaches* (6. Baskı) içinde (191-208). New York: *Oxford University Press*.
- Mor Çatı.** (2024). Flört şiddeti. Retrieved from. Alındığı tarih: 06.02.2025, adres: <https://morcati.org.tr/flort-siddeti-3/>
- Mor Çatı.** Kolektifi (1996) *Evdeki Terör Kadına Yönelik Şiddet*, Mor Çatı Yayınları, İstanbul
- Moralioğlu, A.** (2012). Seksenli Yıllarda Kadın Hareketi ve Kampanyalar. *Türk Barolar Birliği Dergisi*, 99,291-296.
- Moroğlu, N.** (2012). Kadına Yönelik Şiddetin Önlenmesi 6284 Sayılı Yasa ve İstanbul Sözleşmesi, *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*, 99, 357-380.
- Moroğlu, N.** (2012). Uluslararası Sözleşmelerde ve Türk Hukukunda Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesi, *Kazancı Hakemli Hukuk Dergisi*, C. 8, s. 97- 98.
- Muratoğlu, T.** (2015). Mahalli idareler mevzuatında 6360 sayılı kanunla yapılan değişiklikler. *Dicle Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 20(32), 59-96
- Oktay, T.** (2020). 1920-2020 döneminde Türkiye’de belediyelerin gelişimi, *Medeniyet Araştırmaları Dergisi*, 5 (2), 171-223.
- Oktay, T.** (2016). 6360 sayılı kanuna dayalı büyükşehir belediye reformunu anlama ve anlamlandırma. *Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi* (ISMUS), I/1, 71-131.
- Özateş, Ö. S.** (2009). Bir Sosyal Hizmet Müdahalesi Olarak Aile İçi Şiddet Mağduru Kadın Sorununda Feminist Etik Yaklaşım. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 20(2), 99-107.
- Özdemir, Ö.** (2017). Kadınlık Yalnız Meyve Değildir: Kadınlar Dünyası Dergisi'nin Başyazılarında Kadın Kategorisinin İnşası. *Fe Dergi* 9, no. 1. 2017:113-120. Alındığı tarih: 11.02.2025, adres: <https://dergipark.org.tr/tr/pub/federgi/issue/51937/676713>
- Öztürk, E.** (2010). *Türkiye’de Aile, Şiddet ve Kadın SığınmaEvleri*, Birey Yayıncılık, İstanbul.
- Özyön, A.** (2018). Charlotte Perkins Gilman’ın “Kadınlar Ülkesi” Adlı Romanının Radikal Feminist Bağlamında İncelenmesi. *Atatürk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, 60, 261-268.
- Pateman, C.** (1988). *The Sexual Contract*. Cambridge: Polity Press.106-108 (<https://ucla.academia.edu/CarolePateman>)
- PLANIKSGM.** (2024). Kadının Güçlenmesi Strateji Belgesi ve Eylem Planı 2024-2028. Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü. Alındığı tarih: 11.01.2025, adres: <https://dspace.ceid.org.tr/handle/1/2390>
- RTÜK.** (2024). Medyada Kadına Yönelik Şiddetle Mücadeleye İlişkin Etik İlkeler. Alındığı tarih: 07.02.2025, adres: <https://www.rtuk.gov.tr/medyada-kadina-yonelik-siddetle-mucadeleye-iliskin-etik-ilkeler/4791>
- Sağlam, M. A.** (2020). Feminist Kuramda Kadının Politik Ekonomisi ve Dönüşümü. *Karadeniz Uluslararası Bilimsel Dergi*, 46, 394-142. Alındığı tarih: 15.02.2025, adres: <https://Doi.Org/10.17498/Kdeniz>.

- Sallan-Gül, S., Alican, A.,** (2011). *Kadına Yönelik Aileiçi Şiddetle Mücadelede Sığınmaevlerine Yönelik Toplumsal Cinsiyet Eğitim Rehberi* (Kadınlar, Yöneticiler ve Paydaşlar İçin), Cantekin Yay., Ankara.
- Sallan-Gül, S.** (2021). *Türkiye’de Kadın Sığınmaevleri Erkek Şiddetinden Uzak Yaşama Açılan Kapılar mı?* Bağlam Yayınları 3. Basım İstanbul.
- Salman, Ö.** (2011). *Aile Birliğinin Korunmasında Aile İçi Şiddetin Önlenmesine Yönelik Kamusal Politikalar.* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Süleyman Demirel Üniversitesi, Isparta.
- Sancar, S.** (2020). *Türk Modernleşmesinin Cinsiyeti: Erkekler Devlet, Kadınlar Aile Kurar* İstanbul: İletişim Yayınları, 750 s.
- Selek, P., Direk, Z.** (2012). (Der.) *Sosyal Bilimlerde Feminist Bakışlar. “Türkiye’de Özgürlük Ararken”* Yapı Kredi Yayınları 2524 Mas Matbaacılık A.Ş. 3. Baskı. İstanbul Şubat 2012.
- Senex.** Yaşlanma Çalışmaları Derneği. (2019). <http://www.senex.org.tr/tr/AboutUs.aspx>
- Sezik, M.** (2016). Türkiye’de sosyal belediyeciliğin gelişimi ve sorun alanları. *İnönü Üniversitesi Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi.* 5 (2), 171-186.
- Sdgs5,** (2024). https://sdgs-un-org.translate.goog/goals/goal5?_x_tr_sl=en&_x_tr_tl=tr&_x_tr_hl=tr&_x_tr_pto=tc
- Sirman, N. , Özar, Ş.** (2024). *Toplumsal Cinsiyet Temelli Savunuculuk.* (2024, CEİD Yayınları). Alındığı tarih: 01.02.2025, adres: <https://dSPACE.ceid.org.tr/handle/1/2571>
- Sivas, gov,** (2022). *Kadına yönelik şiddet; nedenleri ve sonuçları. Toplumsal cinsiyet, sağlık ve kadın.* Ankara: Hacettepe Yayınları. http://sivas.gov.tr/kurumlar/sivas.gov.tr/Kamu%20Yat%C4%B1r%C4%B1mlar%C4%B1/2022/Sivas_Ili_2022_Yili_Yatirim_Programi.pdf
- Subaşı, N. ve Akın, A.** (2009). *Kadına yönelik şiddet; nedenleri ve sonuçları. Toplumsal cinsiyet, sağlık ve kadın.* Ankara: Hacettepe Yayınları.
- Sünbülöğlu, Y., Gözcü, B., Günay-Erkol, Ç., Sayılan, G. ve Akyüz, S.** (2021). *Şiddetsiz Erkeklik Atölyeleri El Kitabı.* Özyeğin Üniversitesi ve Eleştirel Erkeklik İncelemeleri İnisyatifi (EEİİ). Alındığı tarih: 01.02.2025, adres: (<https://dSPACE.ceid.org.tr/handle/1/1774>)
- Şener, Ü. & İnanç, B.** (2021). *Belediye Eşitlik Birimleri Mevcut Durum Analizi.* CEİD Yayınları. Alındığı tarih: 03.02.2025, adres: (<https://dSPACE.ceid.org.tr/handle/1/1737>)
- Şener, Ü., İnanç, B. & Tuncer, S.** (2024). *Belediyelerde Mevcut Durum Analizi: 30 Büyükşehir Belediyesi Toplumsal Cinsiyet Eşitliğine Dair Bize Ne Söylüyor?* CEİD Yayınları. Alındığı tarih: 01.02.2025, adres: (<https://dSPACE.ceid.org.tr/handle/1/2376>)
- Taş, G.** (2016). *Feminizm Üzerine Genel Bir Değerlendirme: Kavramsal Analizi Tarihsel Süreçleri ve Dönüşümleri.* Şenol Durgun (Editör), Akademik Hassasiyetler. C. 3, S. 5, 163-175.

- Taşdemir**, Selda A., S., Görgün Baran, A. ve Koca Arıtan, C. (2017). Şiddet Gören Kadınların Sığınmaevlerine Erişimini Engelleyen Etmenler. *Fe Dergi*, 9(1), 134-150.
- Tathlıoğlu**, K. ve Küçükköse İ. (2015). Türkiye'de Kadına Yönelik Şiddet: Nedenleri, Koruma, Önleme ve Müdahale Hizmetleri. *Dicle Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 7(13), 194-209
- TBB.** (Türkiye Belediyeler Birliği). (2021). Stratejik Plan 2020-2024. Erişim adresi: https://tbb.gov.tr/online/stratejik_plan_2020/index.html
- TBB.** (Türkiye Belediyeler Birliği). (2014) s. 12, KSGM, 2016, s. 19,
- TBB.** (Türkiye Belediyeler Birliği). (2023). Alındığı tarih: 15.02.2025, adres: https://www.tbb.gov.tr/Tr/icerik_cemr-avrupa-yerelyasamda-kadin-erkek-esitligi-sarti_304
- TBB.** (Türkiye Belediyeler Birliği). (2023). Faaliyet Raporu 2023. Erişim adresi: <https://tbb.gov.tr/online/faaliyetraporu/2023/index.html>, Erişim tarihi: 04.01.2025
- TBB.** (Türkiye Belediyeler Birliği). (2024). Alındığı tarih: 05.01.2025, adres: https://www.tbb.gov.tr/Tr/Haberler_mamoglu-kadin-ve-cocuk-guvenlg-oncelkl-meselemz_51218.
- TBB.** (Türkiye Belediyeler Birliği). (2024). Faaliyet Raporu 2023. Alındığı tarih: 04.01.2025, adres: <https://tbb.gov.tr/online/faaliyetraporu/2023/index.html>.
- TBMM.** (2022). Kadına Yönelik Şiddetin Sebeplerinin Tüm Yönleriyle Araştırılarak Alınması Gereken Tedbirlerin Belirlenmesi Amacıyla Kurulan Meclis Araştırması Komisyonu Raporu. Türkiye Büyük Millet Meclisi. Alındığı tarih: 14.02.2025, adres: (<https://dspace.ceid.org.tr/handle/1/2544>)
- Tekdere** ve Polat, M., T. (2022). Kadına Şiddetle Mücadelede Kadın Konukevi Hizmeti ve Belediyeler Kadına Şiddetle Mücadelede Kadın Konukevi Hizmeti ve Belediyeler *MANAS Sosyal Araştırmalar Dergisi*. Cilt: 11 Sayı: 2
- Tekeli**, Ş. (2017). Feminizmi Düşünmek. İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- TİHEK.** (2023). Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu. Alındığı tarih: 11.02.2025, adres: <https://www.tihék.gov.tr/kategori/pages/pdf/i35mn3.pdf>.
- Toksöz**, G. (2011). *Kalkınmada Kadın Emeği*, İstanbul: Varlık Yayınları.
- Toprak**, Z. (2015) *Türkiye'de Kadın Özgürlüğü ve Feminizm (1908-1935)*. Tarih Vakfı Yay., İstanbul.
- TTB Kollar.** (2006) Alındığı tarih: 14.03.2025, adres: <https://www.ttb.org.tr/kollar/kadinhekim/>
- TTB Yönerge.** (2021). Alındığı tarih: 14.03.2025, adres: https://www.ttb.org.tr/user_files/files/kadin_yonerge.pdf
- TUİK,** (2024). Doğum İstatistikleri Sayı:53708 Alındığı tarih: 15/05/2025, adres:<https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Birth-Statistics-2023-53708#:~:text=Toplam%20doğurganlık%20hızı%2C%202001%20yılında,10%27un%20altında%20kaldığını%20gösterdi>.

- TÜBAKKOM.** (2013). Aydın Barosu Kadın Hukuku Komisyonu Türkiye Barolar Birliği Yayınları: 233 Türkiye Barolar Birliği Mayıs 2013, Alındığı tarih: 12.02.2025, adres: <https://tbbayinlari.barobirlik.org.tr/TBBBooks/458.pdf>
- Türk Kadınlar Birliği (TKB).** (2022). Eşitliğe Ulaşmak ve Ayrımcılıkla Mücadelede Güvencelerimiz Projesi İzleme Değerlendirme Raporlama. Alındığı tarih: 12.02.2025, adres: <https://dspace.ceid.org.tr/handle/1/2527>
- Türkiye Belediyeler Birliği,** (2014). s. 12, KSGM, 2016, s. 19, Şahin Duran ve Temür, 2018, s. 367-368, AÇSHB, 2020'a, s. 59
- Uçan A. ve diğerleri.** (2016). *Türkiye'de Erkek Şiddetiyle Mücadele Mekanizmaları İzleme Raporu*, MORÇATI Yayınları, İstanbul.
- Uçan G. ve Şeker, D.** (2016). Göç Sürecinde Kadın. *CBÜ Sosyal Bilimler Dergisi Cilt* no14, Sayı no1, (Mart): 198-208
- Uçan Süpürge Kadın İletişim ve Araştırma Derneği.** (2023). Engelli Kadınların Haber Medyasında Temsili İzleme Raporu. Alındığı tarih: 01.02.2025, adres: <https://dspace.ceid.org.tr/handle/1/2173>
- Uçan Süpürge Vakfı.** (2022). Kız Çocuklarının Adalet ve Adli Yardım Hizmetlerine Erişim Rehberi. Alındığı tarih: 12.02.2025, adres: <https://dspace.ceid.org.tr/handle/1/2528>
- Uçan Süpürge Vakfı.** (2023). Kadınların Adalet Erişim Raporları. Alındığı tarih: 11.02.2025, adres: <https://dspace.ceid.org.tr/handle/1/2530> Alındığı tarih: 11.02.2025, adres: <https://dspace.ceid.org.tr/handle/1/2529>
- Uçar, A.** (2016). İstatistikî Verilerle Ulusal Basında Kadına Karşı Şiddet. Erzincan Üniversitesi. DOI: 10.21492/inuhfd.291306
- UN Women.** (2021). Covid-19 and violence against women and girls: Addressing the shadow pandemic. available at: Alındığı tarih: 12.02.2025, adres: <https://www.unwomen.org>
- UN Women.** (2022). BM Kadın Birimi Stratejik Planı 2022-2025. Birleşmiş Milletler Kadın Birimi. Alındığı tarih: 14.02.2025, adres: (<https://dspace.ceid.org.tr/handle/1/1948>)
- Usta, Ç.** (2022). Türkiye'de Kadına Yönelik Dilsel Şiddet. *Abant Sosyal Bilimler Dergisi*, 22(2), 612-619. doi: 10.11616/asbi.1093242
- Ünlü, A. Damla.** (2020). Uluslararası İlişkilerde Kadınların Barış Hareketi: Barış ve Özgürlük için Uluslararası Kadın Birliği, *İstanbul Üniversitesi Kadın Araştırmaları Dergisi*, S. 20, 2020, ss. 107-128.
- Ünlütürk-Ulutaş, Ç.** (Ed.). (2018). Feminist sosyal politika: bakım, emek, göç. İstanbul: NotaBene Yayınları.
- Üstünel, A. Özge.** (2024). Flört İlişkilerinde Zorlayıcı Kontrole İlişkin Son Yirmi Yıla Dair Bir İnceleme: 2024.16(2):317-354 DOI: 10.46655/federgi.1541669 Alındığı tarih: 15.02.2025, adres: <https://federgi.ankara.edu.tr/2024/12/19/16-2-10/#single/0>
- Walby, S.** (1986). *Patriarchy at work: patriarchal and capitalist relations in employment*. (Feminist perspectives from Polity Press). Polity Press.
- Walby, S.** (1990). *Theorizing Patriarchy*, Oxford: Basil Oxford: Blackwell.

- Walby, S.** (1996). *Patriarchy at Work*, Minneapolis: *University of Minnesota Press*.
- Walby, S.** (2016a). Kadın ve Ulus. Ayşe Gül Altınay içinde, *Vatan Millet Kadınlar*, (s.35-63), İstanbul: İletişim Yayınları. Alındığı tarih: 12.02.2025, adres: <https://dergipark.org.tr/tr/pub/mukaddime/issue/57896/715857>
- Walby, S.** (2016b). *Patriyarka Kuramı*. Hülya Osmanağaoğlu (Çev.). Ankara: Dipnot Yayınları. Alındığı tarih: 12.02.2025, adres: <https://dergipark.org.tr/tr/pub/mukaddime/issue/57896/715857>
- Walby, S.** (2021). *Patriyarka Kuramı* Çev. Hülya Osmanağaoğlu Dipnot Yayınları 2. Baskı. Ankara.
- Wallace, R. A. ve Wolf, A.** (2004). *Çağdaş sosyoloji kuramları*, Ankara: Doğu Batı Yayınları
- Wave, S.** (2006). *Good Practice Models, WAVE Training Programme As adopted by the State of Nevada Advisory Council for Prosecuting Attorneys pursuant to NRS 241A.070 on May 4*, Telekopie, Vienna.
- Wood, M.** (2002). *Ecotourism: Principles, Practices & Policies for Sustainability*, United Nations Environment Programme. United Nations Publication, France.
- Yakın, E.** (2015). *Kadına Karşı Şiddet, Nedenleri ve Sonuçları Türkiye Raporu*, 2007. İHOP (İnsan Hakları Konseyi) https://ihop.org.tr/wp-content/uploads/2007/03/IHK_Hina_Jilani-Savunucular_2004.pdf
- Yakın, E.** (2015). *Sınır Tanımayan Şiddet*. Metis Yayınları. İstanbul
- Yalçın, M.** (2021). Kadın Sığınmaevi Hizmetlerinin Değerlendirilmesi: Ankara Örneği Araştırma Makalesi/ *Adam Akademi Sosyal Bilimler Dergisi*, 11(1), 255-282 2021
- Yanık, A., Hanbaba, Z., Soygür, S., Ayaltı, B. ve Doğan, M.** (2014). Kadına yönelik şiddet davranışlarının değerlendirilmesi: Türkiye'den kanıt. *Electronic Journal of Vocational Colleges*, 4(4), 104-111. Alındığı tarih: 03.03.2025, adres: <https://dergipark.org.tr/tr/pub/ejovoc/issue/5396/73203104-111>
- Yanındayız Derneği Projeler.** (2024). Alındığı tarih: 13.03.2025, adres: <https://www.yanindayiz.org/projeler/2024>
- Yener, Ş.** (2023). Şiddet, Şiddet Türleri ve Okulda Öğretmene Yönelik Şiddet. *İÇTİMAİYAT Sosyal Bilimler Dergisi*, 7(1), 278-294. DOI:10.33709/ictimaiyat.1184117
- Yıldırım, A.** (1996). *Sığınaklarda Kalan Kadınların Uğradığı Şiddetin Boyutları*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Yılmaz, D.** (2019). İdare hukuku bakımından şiddet mağduru kadının barındırılması süreci ve kadın konukevlerine ilişkin bazı değerlendirmeler. İçinde S. S. Gökalp Alıca ve Necdet Basa (Edt.), II. Uluslararası Kadın ve Hukuk Sempozyumu Cilt 2 (ss. 1553-1581). Ankara, Türkiye: *Türkiye Barolar Birliği Yayınları*.
- YKK,** (2024) *Yeryüzü Kalkınma Kooperatifi*. Alındığı tarih:11.02.2025 adres: <https://www.yeryuzukalkinma-koop.org/>

- Yücel, I.,** Kutlar, İ. (2020). Türkiye’de Yerel Yönetimlerin Kadınlara Yönelik Hizmetlerinin Toplumsal Cinsiyet Açısından İncelenmesi, *Akdeniz Kadın Çalışmaları ve Toplumsal Cinsiyet Dergisi*, 3(1), Mayıs, 151-169.
- Yüksel-Kaptanoğlu, İ.** (2018). *Toplumsal Cinsiyet Eşitliği ve Kadınlara Yönelik Şiddet: Haritalama ve İzleme Çalışması*. CEİD Yayınları.
- Yüksel-Kaptanoğlu, İ.** (2024). *Kadınlara Yönelik Şiddet ve Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Haritalama ve İzleme Çalışması 2021-2023 Güncellemesi* CEİD Yayınları. Alındığı tarih: 01.02.2025, adres: (<https://dspace.ceid.org.tr/handle/1/2545>)
- Yüksel-Kaptanoğlu, İ.** ve Çavlin A. (2015). *Kadına Yönelik Şiddet Yaygınlığı, Türkiye’de Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet Araştırması*. Rapor, Alındığı tarih: 01.02.2025, adres: https://fs.hacettepe.edu.tr/hips/dosyalar/Arastirmalar%20-%20raporlar/Aile%20ici%20Siddet%20Ara%C7B7irmaları/2014_AiSA_Anarapor.pdf

İNTERNET KAYNAKLARI

- 6284** Sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun. (2012). Alındığı tarih: 21.02.2025, adres: <https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin>
- BADV** (2020). İş Dünyası Ev İçi Şiddete Karşı (Business Against Domestic Violence -BADV) Alındığı tarih: 21.02.2025, adres: https://tusiad.org/indir/ekler/Ek1_is_Dunyasi_Ev_ici_siddete_Karsi_Projesi_ve_sirketler_Agi_Tanitim_Metni_2024.pdf
- BADV** (2023). Ev İçi Şiddetle Mücadelede BADV Şirketlerinin İyi Uygulama Örnekleri, Ev İçi Şiddete Karşı Şirketler Ağı. Alındığı tarih: 21.02.2025, adres: https://badv.sabanciuniv.edu/sites/badv.sabanciuniv.edu/files/2023-07/badv_ iyi_uygulamalar_2022.pdf
- BTK** (2027) Bilgi teknolojileri ve İletişim Kurumu Alındığı tarih: 11.03.2025, adres: <https://www.btk.tr/haberler/internette-yasanan-kotuluklerin-ve-risklerin-farkindayiz>
- Hukuk-07. (2015)**. İçişleri Bakanlığı İl Mahalli İdareler Müdürlüğü / İstanbul. Konu: Fatih Belediye Başkanı ve Üst Düzey Yöneticilerinin Görev İhmali, Görevini Kötüye Kullanma, Kamu Zararına Sebebiyet Verme. Alındığı tarih: 23.02.2025, adres: http://fazilugursoylu.com.tr/hukuk_3.html 31.07.2015 Açıklama (5), (6).
- Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü (KSGM)** (2015).Türkiye’de Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet. Alındığı tarih: 01.02.2025, adres: <https://www.ailevecalisma.gov.tr/uploads/ksgm/uploads/pages/kadina-yonelik-siddetle-mucadele-ulusal-eylem-plani/kadina-yonelik-siddetle-mucadele-ulusal-eylem-plani-2016-2020.pdf>
- KDV. (1993)**. Kadın Dayanışma Vakfı. Kadın Dayanışma Vakfı. Alınma tarihi:12/03/2025 adres: <https://www.kadindayanismavakfi.org.tr/biz-kimiz/>

- Önerge-72.** 102 Konu:2011 Denetim Raporu (2015). Alındığı tarih: 01.02.2025, adres: http://fazilugursoylu.com.tr/meclisonergeleri_netice2.html
- Rapor.** (2015). Fatih Belediyesi Faaliyet Raporu: 2015, 2016, 2017, 2018, 2019, 2020 Alındığı tarih: 21.02.2025, adres: <https://www.fatih.bel.tr/tr/main/pages/faaliyet-raporu/19>
- Rapor.** (2018). Fatih Belediyesi Faaliyet Raporu Eleştirisi. Alındığı tarih: 05.05.2023, adres: http://fazilugursoylu.com.tr/Rapor_2018/Fazil_Bld_Rapor_2014_2018.pdf?s:167.
- The Charter in Brief** (2022). Observatory of the European Charter for Equality of Women and Men in Local Life. "The Charter in Brief". Alındığı tarih: 21.02.2025 adres: <https://charter-equality.eu/the-charter/la-presidence-en.html>
- Eşit Kent.** (2022). Toplumsal Cinsiyet Eşitliği için Güçlü Sivil Alan. Alındığı tarih: 20.01.2025, adres: <https://turkiye.un.org/tr/172263-esit-kent-toplumsal-cinsiyet-esitligi-icin-guclu-sivil-alan>
- 5216** Sayılı Büyükşehir Belediye Kanunu. Alındığı tarih: 21.02.2025, adres: <https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.5216.pdf>
- Ombusman.** (2024). Kamu Denetçiliği Kurumu Alındığı tarih: 01.02.2025, adres: <https://ombudsman.gov.tr/>
- Resmî Gazete.** (2021). Tarih/Sayı: 19/03/2015-29300 (mükerrer) MYK Yönetim Kurulu Onay Tarih/Sayı: 25/02/2015 ve 2015/10 sayılı karar. S.4, 51-65, Alındığı tarih: 21.01.2025, adres: <https://doi.org/10.51551/verimlilik.792865> (29.09.2021).
- Cinsiyet Eşitliği Politikaları Derneği** Alındığı tarih: 20.01.2025, adres: <https://cinsiyetesitligipolitikalari.org>
- Yeryüzü.** (2024). Alındığı tarih: 20.01.2025, adres: <https://www.yeryuzukalkinma-koop.org/>
- SKA.** (2024). Alındığı tarih: 20.01.2025, adres: <https://www.kureselamaclar.org/amaclar/toplumsal-cinsiyet-esitligi/>
- Sdgs 5.** (2024). Alındığı tarih: 20.01.2025, adres: <https://turkiye.un.org/tr/sdgs/5>
- 12. Kalkınma-Planı** (2023). Alındığı tarih: 01.02.2025, adres: https://www.sbb.gov.tr/wp-content/uploads/2023/12/On-Ikinci-Kalkinma-Plani_2024-2028_11122023.pdf
- KDK.** (2024) Kamu Denetçiliği Kurumu. Alındığı tarih: 01.02.2025, adres: <https://kadin.ombudsman.gov.tr/>, <https://ombudsman.gov.tr/siddete-maruz-kalindiginda/index.html>
- Pembe,** Hayat Derneği (2006). Alındığı tarih: 01.02.2025, adres: <https://www.pembehayat.org/>
- Havle,** (2018). Havle Kadın Derneği. Alındığı tarih: 20.02.2025, adres: <https://feministbellek.org/havle-kadin-dernegi/>
- 17 Mayıs,** (2019). 17 Mayıs Derneği. Alındığı tarih: 21.02.2025, adres: <https://www.17mayis.org/>.

183-WhatsApp. (2020). Alındığı tarih: 21.02.2025, adres: [https://www.aile.gov.tr/igdir/haberler/alo-183-whatsapp-ihbar-hatti-vatandaslarimizin-hizmetinde/#:~:text=Vatandaslarimiz%20%20\(501\)%20183%200.basvurulari%20degerlen.diriyoruz.%20diye%20konustu.](https://www.aile.gov.tr/igdir/haberler/alo-183-whatsapp-ihbar-hatti-vatandaslarimizin-hizmetinde/#:~:text=Vatandaslarimiz%20%20(501)%20183%200.basvurulari%20degerlen.diriyoruz.%20diye%20konustu.)

Eşit Nesiller Derneği. (2017). Alındığı tarih: 21.02.2025, adres: <https://ceidizler.ceid.org.tr/Esit-Nesiller-Derneği-i276>

Rapor. (2023) Alındığı tarih: 22.02.2025, adres: <https://genclgbti.org/cinsel-taciz-ve-siddetle-mucadele-politika-metni/>

Kadın C. D. Alındığı tarih: 10.03.2025, adres: <https://kadincinayetlerinidurduracagiz.net/veriler/3129/2024-yilinda-erkekler-tarafindan-en-az-394-kadin-olduruldu-259-kadin-supheli-sekilde-olu-bulundu>

Morçatı. (2011). Alındığı tarih: 12.03.2025, adres: <https://morcati.org.tr>

GENELGELER

2006/17, genelge. (2006). Alınma tarihi: 12/03/2025, adres: <https://www.lexpera.com.tr/resmi-gazete/metin/cocuk-ve-kadinlara-yonelik-siddet-hareketleriyle-tore-ve-namus-cinayetlerinin-onlenmesi-icin>

2012/16, genelge. (2012). Alınma tarihi: 12/03/2025, adres: <https://www.lexpera.com.tr/resmi-gazete/metin/kadina-yonelik-siddetle-mucadele-ile-ilgili-2023-16-sayili-cumhurbaskanligi-genelgesi-32380>

2021/5 genelge. (2021). Alınma tarihi: 12/03/2025, adres: <https://magdur.adaletgov.tr/>

2024/6 genelge (2024). Alınma tarihi: 12/03/2025 : <https://www.lexpera.com.tr/resmi-gazete/metin/ailenin-korunmasi-ve-guclendirilmesi-ili-ilgili-2024-6-sayili-cumhurbaskanligi-genelgesi-32547>